

FOR COUSIN

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

Bibliothèque VICTOR COUSIN

INCUNABLES 134

HAIN 2.031

PROCTOR 5.883

PELLECHET

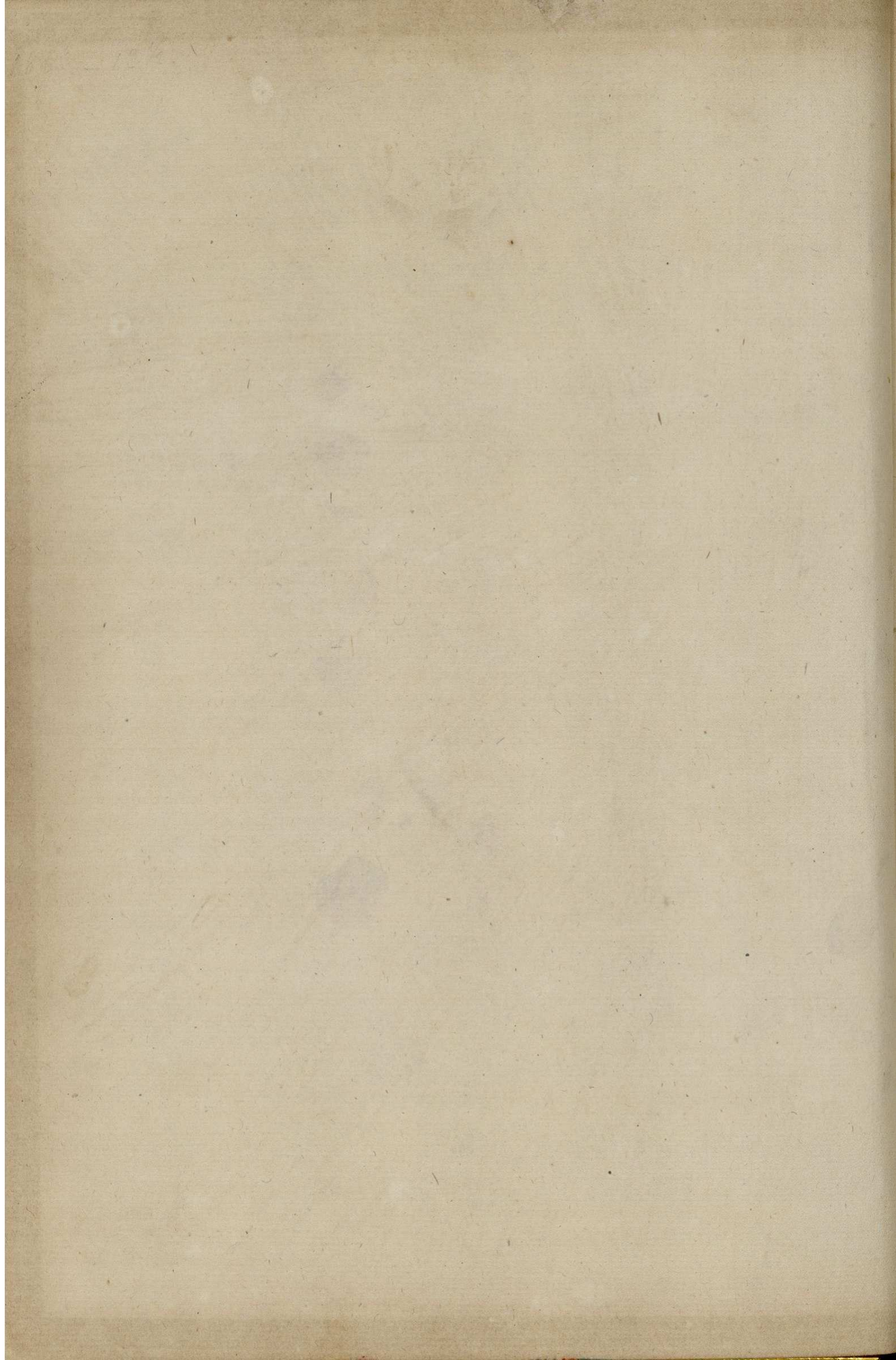
et POLAIN

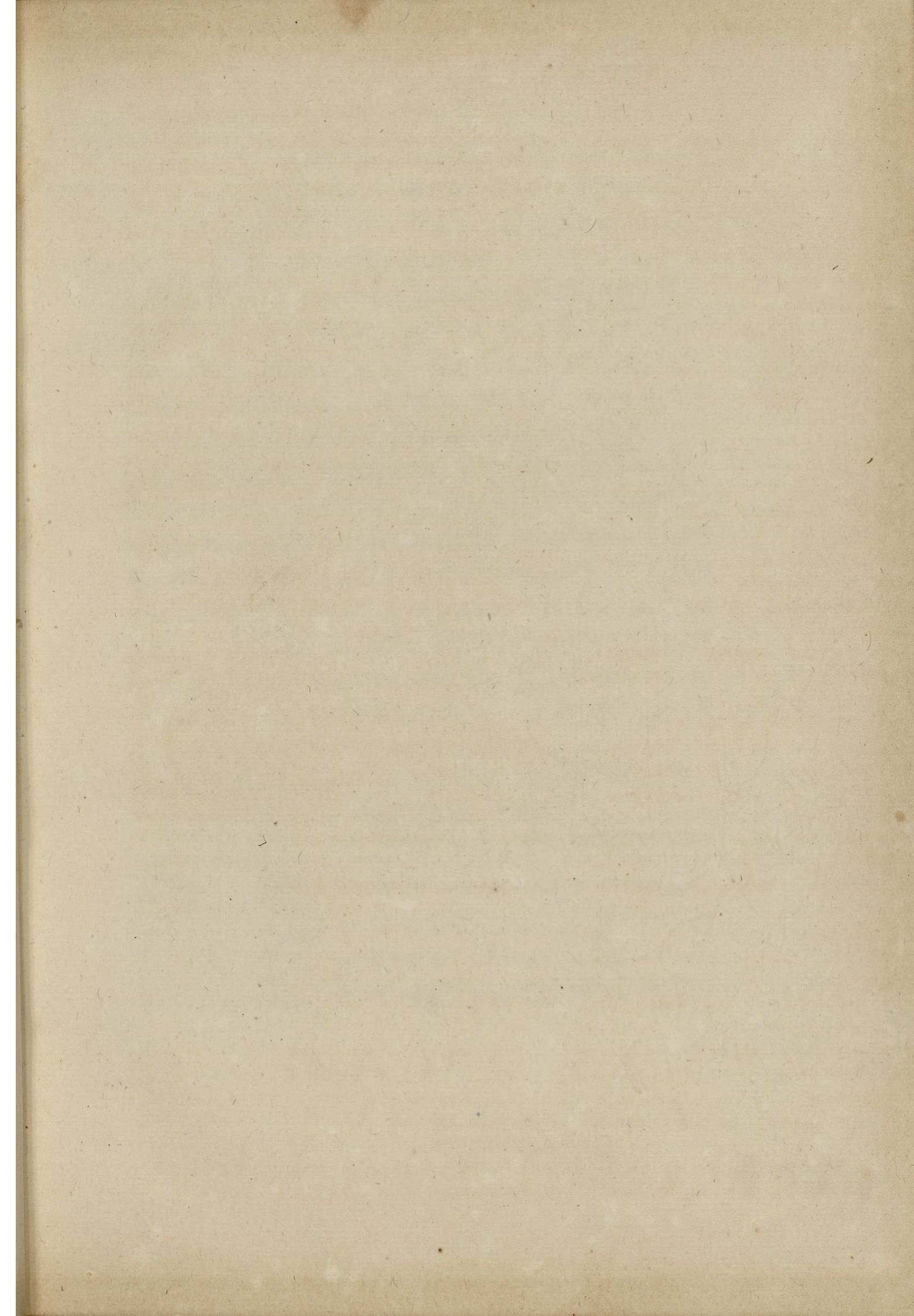
7.537

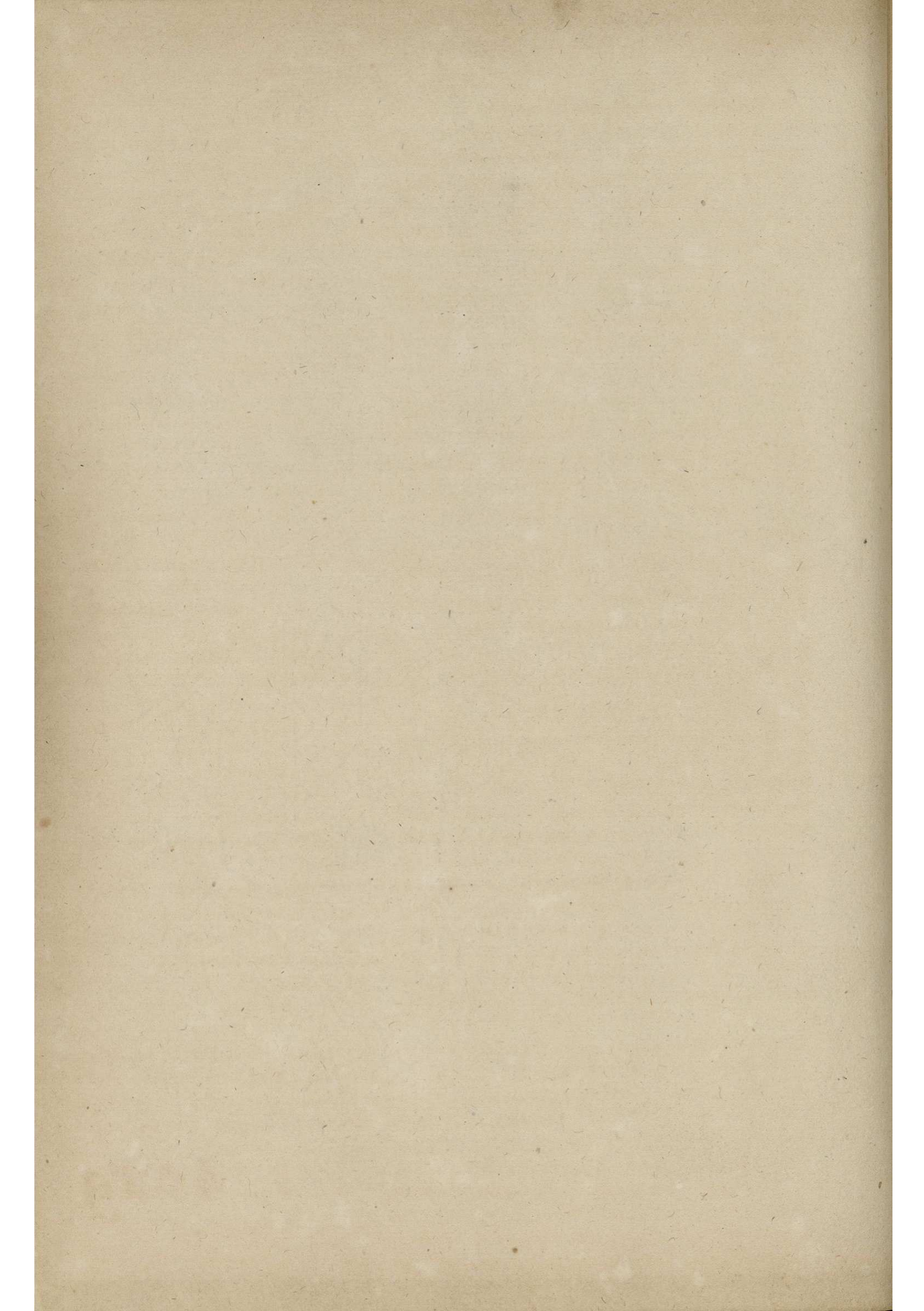
Gesamtkatalog 2.896

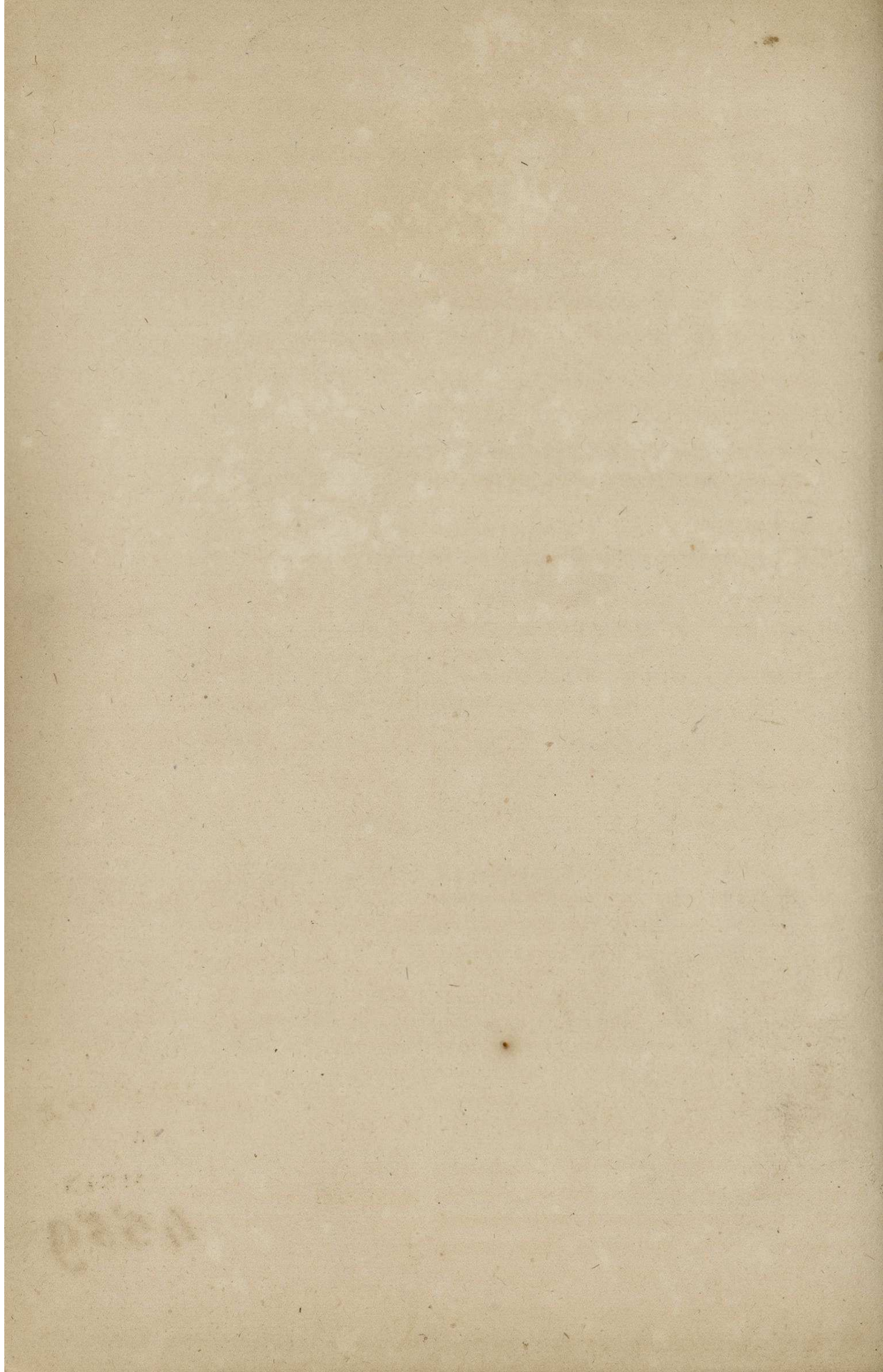
Cote ancienne 4559

EX LIBRO RETRACTATIONVM :

CONFESSIO NV M MEARVM LI

Quoniam dñs & dñs malis & dñs bonis meis dñs
laudat iustū & bonū: atq; in eū excitāt huā
nū itellectū & affectū. Intim q; ad me
attiet h in me egerūt cū sc̄brēt: & agūt cū legūtur.

Quid dñs illi alij sentiāt ipi uidērint: mlt̄ tñ frīb⁹ mlt̄
placuisse & placere scio. A pmo usq; ad dñm dñs me
sc̄pti sūt: In t̄b⁹ cetis dñs scriptis sanctis ab eo q; sc̄ptū
ē: in p̄ncipio fecit dñs celū & t̄ram: usq; ad sabbatū regem.
In q̄rto libro cū dñs amici morte animi mei cōfiterē mi
seriā dicēs: q; aīa n̄ra una q̄d modo facta fuēat ex dua
b⁹: & idō inq; forte mori metuebā: ne tot⁹ ille moreret
q̄m mlt̄m amauēas: Que m̄ q̄i dñs clamatō leuis q̄ ḡuis
cōfessio uidet: q̄uis utq; tēpata sit h̄ ineptia in eo q;
additus est forte. Et illd̄ i libro terciodecimo q; dixi
firmamētū f̄c̄m int̄ sp̄uales aq̄s supiores & corporales
i feriores nō sat̄ cōsiderate dñm est. Res aut̄ in absco
dito est ualde.

AVRELII AVGVSTINI DEVOTISSIMVS
CONFESSIO NV M LIBER INCIPIT:

DIGNVS ES DOMINE ET
laudabil' uald': mag⁹ v̄t⁹ tua: & sapi
ētie tue nō est nūs. Et laudare te
uult homo aliq̄ portio c̄ate tue &
homo c̄cūferēs mortalitatē suā c̄cū

BIBLIOTHEQUE
de

MR COUSIN

4559

ferens testimoniū peccī sui & testimoniū q̄ sup̄ r̄sist̄:
& tñ laudaē te uult hō aliq̄ portio c̄atē tue. Tu n̄ exci-
tas ut laudaē te d̄lectet q̄ fecisti nos ad te: & īgetū ē
cor n̄r̄m donec r̄q̄escat īte. Da m̄ d̄ scīr̄ & ītelligē ut
sit p̄ iuocaē te an laudaē te: & si scīr̄ te p̄us sit an iuoca-
re te. S; q̄s te iuocat nesciēs te: aliud n̄ p̄ alio p̄ iuocaē
n̄sciēs. An poti⁹ iuocāis ut sciaīs? Quom̄ at̄ iuocabnt
ī q̄m n̄ c̄didrūt? Aut q̄m c̄dēt sīn̄ p̄dicā te: & laudabt̄
dñs q̄ r̄grūt eū: Querētes n̄ iueniēt eū: & iueniētes
laudabt̄ eū. Querā te d̄ iuocās te & iuocē te c̄dēs in te:
p̄dicat⁹ es n̄ nob̄. Inuocat te d̄ fides mā quā d̄disti
m̄: q̄m īspirasti m̄ p̄ huāitatē filij tui p̄ mīsteriū p̄di-
catois tui: & q̄m iuocabo d̄ m̄ d̄m & dñs m̄? Qm̄ uti
q̄ ī me īp̄s iuocabo cū inuocabo eū. Et q̄s loc⁹ ē in me
quo uēiat ī me d̄s m̄s: quo uēiat in me d̄s q̄ fec̄ celū &
t̄ram? Ita ne d̄ d̄us m̄s ē q̄c̄q̄ ī me qd̄ capiat te? An
wo celū & t̄ra q̄ fecisti & in q̄b⁹ me fecisti capiūt te?
An q̄s sine te n̄ est q̄c̄qd̄ est sit ut q̄c̄qd̄ ē capiat te?
Qm̄ itaq; & ego suz q̄ peto ut uenias in me q̄ n̄ essez n̄
ēēs ī me: Nō n̄ ego iā ī īferis & tñ ē ībīes: Nā & si d̄
scēdēo ī infēnū ades. Nō ḡ ēēs d̄s m̄s n̄ oīno essez n̄
ēēs ī me: An poti⁹ n̄ essez n̄ ēēm ī te: ex q̄ oīa p̄ q̄m oīa
in q̄.ōnia? Et sic d̄ et sic: Quom̄ te iuoco cū in te sūz?
Aut ūde uēias in me? Quo n̄ recedā extra celū & t̄ra
ut in me ind̄ ueniat d̄s m̄s: q̄ dixit celum & terram ē
impleo? Capiūt ḡ ne te celus & t̄ra quōia: tu īples ea?

An implet & restat quoniam non te capiunt? Et quomodo refundes
quicquid impleto celo & terra restat ex te? An non oportet habes
ut a quoque continearis quia contines omnia: quoniam quod implet continetur im-
plet? Non enim uasa quod te plena sunt stabiles te faciunt: quia &
si fragant non effundis: Et cum effunderis super nos non tu ia-
ces sed erigis nos: Nec tu dissipas sed colligis nos. Sed quo
implet omnia? Te toto implet omnia. An quia non possunt te totum ca-
pere omnia parte tua capiunt: & eandem partem simul omnia capiunt?
An singulas singula maiores maiora & minores minora
capiunt? Ergo est aliquid pars tua maior: aliquid minor? An utique
totus es: & res nulla te totum capit? Quid es ergo deus meus
Quid ergo non dominus deus? Quis enim dominus propter dominum? Aut quis deus
preter deum nostrum? Summe optime potentissime misericordis-
sime & iustissime sanctissime & presentissime plenissime & for-
tissime stabilis & incomprehensibilis immutabilis mutas omnia: nunquam no-
uum nunquam uetus & inuensas omnia: & in uetustate produces super
bos & nesciunt: Semper agens semper quiescens: colligens & non e-
gens: portans & implet & protegens: creans & nutrens & per-
ficiens: querens cum nihil desit tibi: amas non estuas: Zelas &
securus es: perit te & non doles: irasceris & tranquillus es: o-
pera mutas non mutas consilium: recipis quod iuenis & nunquam a-
misisti: Nunquam inops & gaudes lucris: Nunquam auarus
& usuras exigis: Superrogas tibi ut debeas: et quis ha-
bet aliquid non tuum? Reddis debita nulli debes: donas
debita nihil perdēs. Et quod dixi deus meo uita mea: id cedo
matrem sanctam? Aut quod dicit aliquis: cum de te dicunt? Et ue taceti

b^o de te : qm loq̃ces muti s̃ . **Q**uis m̃ dabit q̃escē i te ?
Quis dabit ut ueias i cor meū : & iebries illd̃ ut obliui
scar mala mā : & unū bonū m̃uz āplecter te ? **Q**uid m̃
es ? Misere ut loq̃r . **Q**uid t̃ suz ipe ut amai te iubeas
a me : & n̄ faciā irascaīs m̃ & mineīs igētes misias ? Par
ua ne ip̃a ē misia si n̄ amē te ? **H**eu m̃ : **D**ic m̃ p̃ misati
oēs tuas dñe d̃s m̃s qd̃ sis m̃ : **D**ic aīe mee sal^o tua ē sū .
Sic dic ut audiā : **E**cce auēs cordis mī aī te : dñe api
eas : & dic aīe mee sal^o t̃ ē sū : **C**urrā post uocē hāc &
app̃hēda te : noli abscondē a me faciē tuā : moriar ne
moriar ut eam uideam . **A**ngusta est domus anime
mee : q̃ ueias ad eā dilatef̃ abs te : **R**uinosa ē r̄fice eā :
Habet q̃ offendāt ocl̃os tuos : fateor & scio : s̃ q̃s mū
dabit eā ? **A**ut cui alt̃i p̃ter te clamabo ? **A**b ocl̃tis m̃
is mūda me dñe : & ab alieīs p̃ce suo tuo . **C**redo : p̃
q̃ & loq̃r : **D**ñe tu scis . **N**one t̃ p̃loquit^o suz adūsuz
me d̃icta mea d̃s m̃s : & tu dimissisti īpietatez peccī
mei ? **N**ō iudicio õtendo tecū q̃ uitas es : & ego nolo
fallē me ip̃z ne mētiat̃ iniq̃tas mā s̃ . **N**ō g̃ iudicio õtē
do tecū : q̃ si iniq̃tates ob̄suaueīs dñe q̃s sustinebit ?
Sz tñ sine me loq̃ apud misericordiā tuā : me t̄raz & ci
nerē : **S**ine tñ loq̃ : q̃niaz ecce misericordia tua ē : nō ho
mō irrisor m̃s cui loq̃r . **E**t tu fortasse irrides me : s̃ õ
ūsus misebis mī . **Q**uid . n̄ ē q̃ uolo dicē dñe d̃s m̃s : n̄
q̃ n̄scio und̃ uenēis huc ? i istā dico mortalē uitā : an
mortē uitalē n̄scio ? **E**t suscepūt me õsolatioēs misatio

nū tuaz sic audiui a pētib⁹ carnis mee : ex q̄ & i q̄
formasti me i tpre : **Nō** . n . ego memi . **Excepūt** ḡ me
solatioēs lactis huāni : nec mī mā l' nutces mē s̄ ūba
īplebāt : s; tu m̄ dñe dābas p̄ eas alim̄tu; īfantie s̄m i
stitutioē; tuā : & diuitias usq; ad fundum rez; dispoitas .
Tu et̄ m̄ dābas nolle ampli⁹ q̄ dābas : & nutētib⁹ me
uelle m̄ dare q̄ ill' dābas : **Dare** . n . m̄ p̄ ordiatū affc̄m
uolebāt : q̄ ex te habū dābāt . **Nā** bonū erat eis bonū m̄
u; ex eis : q̄ ex eis n̄ : s; p̄ eas erat . **Ex** te q̄ppe bōa oīa
d's : & ex dō mō sal⁹ m̄ uniūsa : **Qd'** aiādūti postmō;
clamāte te m̄ p̄ h̄ ip̄a q̄ t̄buis int⁹ & foris . **Nā** tūc sug
gē norā & acquiescē d'lectatioib⁹ : **Flē** at̄ offensioēs car
nis mē nihil ampli⁹ : **Postea** ridē cepi dormiēs p̄mo . d'
ind' uigilās . **Hoc** . n . d' me m̄ indicatū ē & ēdidi : qm̄
sic uidem⁹ & alios īfantes : **Nā** ista mā n̄ memi : & ec
ce paulatī sētiebā ū essē : & uolūtates m̄as uolebā ostē
dē eis p̄ q̄s inplēnt^r : & n̄ potā; : q; int⁹ ille erāt : foris
at̄ illi : n̄ ullo suo sēsu ualebāt int̄ire i aīa; meā . **Itaq;** ia
ctabā m̄bra & uoces signa similia uolūtātib⁹ m̄is : pau
ca q̄ poterā; q̄lia potā; : **Nō** . n . erāt ūisimilia . **Et** cū m̄ n̄
obtēpabat l' n̄ itellecto l' ne obesset īdiḡbar nō s̄bdit'
maiorib⁹ & libis n̄ fuiētib⁹ : & me d' ill' flēdo uidica
bā . **Tales** ēē īfantes didici q̄s discē potui : & me talē
fuisse mag^r mihi ip̄i īdicauerūt n̄sciētes : q̄ sciētes nut
tores m̄i . **Et** ecce īfantia mā mortua ē & ego uiuo . **Tu**
at̄ dñe q̄ sēp uiuis & nihil moit^r i te : qm̄ añ p̄mordia

scloz & añ oē q, l' añ dici p tu es d's es & dñs oīu; q ē
alti : & apd te rez oīu; īstabiliū stāt cause : & rez oī
u; mutabiliū iōmutabiles manēt oīgies : & oīu; irratio
nabiliū & tpraliū sēpitne uiuūt rones . Dic m̄ suppli
ci t' d's & misicors miso t' : Dic m̄ utz alicui iā etati m̄
e mortue successeit īfantā mā : an illa ē quā elegi int'
uiscea mris mē : Nā & d' illa m̄ n̄ nihil idicatu ē : & p
gnātes ipe uidi seīas . Quid et añ hāc d'cedo mā d's m̄
us : fui ne alicubi an aliq; : Nā q; m̄ dicat ista nō hēo
n̄ pr̄ n̄ mr̄ potuerit : n̄ alioz expim̄tū : n̄ meōria mā .
An īrid's me ista q̄rētes : teq; d' h̄ q̄, noui laudaī a me
iubes & ofitī me t' : Cōfiteor t' d' pr̄ celi & t're laudem
dicēs t' d' p̄mordiis & īfantā mā q̄ n̄ memī : & d' disti
ea hoī ex alijs d' se conicē : & auctoītatib⁹ m̄rclaz m̄
ta d' se cōdē . Erā . n . & uiuebā et tē : et sig^a qb⁹ secta mea
nota alijs facēz : iā ī fine īfante q̄rebā . Vnd' h̄ tale aīal
n̄ abs te d' : An q; q; se facien' eīt artifex : Aut ulla ue
na t'hit aliud : q̄ eē & uiuē crat ī nos : p̄t q̄ q̄, tu fac
nos d' : cui eē & uiuē n̄ aliud atz alid ē : q; sūme eē atz
sūme uiuē idipz ē : Sūm⁹ es . n . & n̄ mutaīs : n̄ pagr̄ ī
te hodiē⁹ dies : & tñ ī te pagr̄ : q; ī te s̄ & ista oīa .
Nō . n . hērēt uias tñseuñ : n̄ otinēs ea . Et qm̄ añi tui n̄
d'ficiēt : añi tui hodiē⁹ dies . Et q̄ m̄lti iā dies nr̄i &
p̄rm nr̄oz p hodiēnū tuū tñsiert : & ex illo accepūt
modos : & utq; extiterit existēt . Tu at idz ipe es & oīa
ēstia : atz ult^a oīa q̄ hestēna & ret^e : hodie facies hodie

fecisti. Quid ad me si qs n̄ itelligat? Gaudat & ipe di
cēs: Quid ē h̄? Gaudat et sic & amet: n̄ iueiēn̄ ineiē
poti⁹ q̄ iueiēn̄ n̄ iueire te. Exaudi d's. Ve peccis hoīu:
Et hō dic̄ h̄ & miseīs ei⁹ qm̄ fecisti eū & pecc̄ n̄ feci
sti i eo. Quis m̄ cōmeōrat pecc̄ i fante mē? qm̄ neō mū
d⁹ a peccō corā te: n̄ ifans cui⁹ ē uni⁹ diei uita sup̄ trā.
Quis m̄ omeōrat? An q̄lib; tātill⁹ n̄c puul⁹ i q̄ uido q̄
n̄ m̄mī d' me? Quid ḡ t̄c peccabā? An q̄a ubib⁹ ihiabā
plorās? Nā si n̄c faciā n̄ qdē ubib⁹ s; esce oḡēti ānis
m̄is ita ihiās d'rid'bor at; r̄phēdar iustissie. Tūc ḡ r̄p
hēdēda faciebā: s; q; r̄phēdētē itelligē n̄ potā: n̄ mos
r̄phēdēn̄ me n̄ rō s̄nbat. Nā extīpam⁹ & eijcim⁹ ista ē
scētes: Nec uidi qm̄q; sciētē cū aliqd pūgat boā p̄iicē
An p̄ t̄pre et illa boā erāt flēn̄ petē et q̄ noxie daēt:
īdiḡi act̄ n̄ s̄biect' hoīb⁹ libis & maioīb⁹: hisq; a qb⁹
geit⁹ ē: mlt'q; p̄dētioīb⁹ n̄ ad nutū uolūtāt' obtēpāti
b⁹ feiēn̄ nocē niti q̄ntū p̄: q; n̄ obdit' i p̄iis qb⁹ p̄nici
ose obediēt'. Ita i becilitas m̄broz i fantiliū inocēs ē: n̄
aīm⁹ i fantiū. Vidi ego & expt⁹ sū zelātē puulū: n̄dū
loq̄bat' & ituebat' pallid⁹ amaro ōspectu collactaneū
suū. Quis h̄ iḡrat? Expiaē se dicūt ista m̄res at; nut̄ces
n̄scio qb⁹ r̄mediis. Nisi ūo & ista inocēta ē i fontē lact'
n̄ ubtī manāte: at; kundāte opib⁹ egētissio & illo adh̄
uno alim̄to uitā ducētē ōsortē n̄ pati. S; blād' tollant'
h̄: n̄ q; nllā l' pua: s; q; etat' accessu p̄ita s̄. Qd' b; p
bes ōferri eq̄ aio ead' ip̄a n̄ p̄nt: qn̄ i aliq̄ ānosioē d'p

hēdūt. Tu itaq; d' d's m's q' d'disti uitā īfanti & corp'⁹
q' ita ut uid'm' sēlib'⁹ ist' xisti: opegisti mbris: figūa d'
corasti: p'q; ei' uīusit at; icoluīt oēs conat' aiant' īfī
nualti: iuhs me laudaē te ī ist' & ofitī t' & psallē noi t'
altissie: q' d's es oīps & bo'⁹: et si sola ista fecisses q' nē
ali' p' facē n' tu: uīd' & a q' ē oīs mod' forōsissie q' for
ās oīa & leg' t' ordias oīa. Hāc g' etatē d' q' me uixisse
n' m'mī: d' q' alijs ēdidi: & quā me egisse ex alijs īfan
tib'⁹ n'eci: q' ista mltū fida n'ecta sit: piget me ānūa
ē huic uite me q' uiuo ī h' secl'o. Quātū ei attiet ad o
bliuiois mē tñbras: pax illi ē q' uixi ī m'ris u'to. Qd' &
si ī īq'tat' ocept' sū: & ī pccis me m'r mā ī u'to aluit: ū
oro t' d's m's: ū d' ē fu' tu' ū aut q'n īnocēs fui. S; ecce
ōmitto illd' t'ps. Et qd' m' iā cū eo ē: cui' nllā uestigia
r'colo. Nōne ab īfantā huc p'gēs ueī ī pueīciā: p' pot'⁹
īpā ī me ueīt & successit īfantē: Nec discessit illa. Quo
ei abiit? Et tñ iā n' ēat. Nō ei erā īfans q' n' faēr: s; iā loq'ens
puē erā loq'ns: & m'mī h': & un' loq' didicerā p'st adūti.
Nō ei docebāt me maioēs hoīes p'bētes m' ūba c'to aliq'
ordie dot'ne: sic paulo p'st l'ras: s; ē īp'e m'te q' d'disti m'
d's cū geitib'⁹ & uocib'⁹ & uaijs m'broz. motib'⁹ edē uel
lē sēsu cord' m'i: ut uolūtati peret. Nec ualēz q' uolebā
oīa n' q'b'⁹ uolebā oīa p'stabā mōīa: cū īp'i appl'abāt rē
aliq' & cū fm eā uocē corp'⁹ ad aliqd' mouebāt: uid'bā
& tēnbā h' ab eis uocaī rē illā q' sōabāt cū eā uellēt oñ
dē. Hoc at' eos uelle ex motu corp'is ap'iebat: tāq' ūb

hilib^o oīu; gētiū q̄fiūt ułtu & nutu oclor⁴ cetor⁴q; m̄
broz⁴actu & soitu uoc⁴ idicāt affectioē; ai ī petēd⁴ ha
bēd⁴ rīciēd⁴ fugēd⁴q; r̄b^o. Ita ūba ī uaijs sntijs loc⁴ suis
poita: & ēbro audita q̄⁴ r̄⁴ sig^a ēēnt paulatī colligbā:
masq; uolūtātē edoito ī eis sig^s ore p⁴ h⁴ enūciabā. Sic
cū his īt⁴ q̄s erā uolūtātū enūciāda⁴ sig^a coīcaui: & ui
te huāne p̄cellosā societ⁴ tē alti^o ī g⁴ss^o sū: pēdēs ex pē
tū aucttē nutuq; maio⁴ hoīu;. **De^o** d^s m̄s q̄s ibi mīf
as expt^o sū & ludificatioēs: q̄nq; d⁴ m̄ r̄cte uiuē puero
īd p̄poēbat⁴ obtēpāē monētib^o: ut ī h⁴ secl^o florēz &
excellēz līguosīs artib^o ad hōrē hoīu; & falsas diuitias
famlātib^o. Ind⁴ ī scolā dat^o sū ut discēz l̄ras: ī qb^o qd⁴
ūtilitat⁴ ēēt īgrabā mīf: & tñ si segnis ī discēn⁴ ēēz ua
p̄labā. **Laudabat⁴** ei h⁴ a maioib^o. **Et** mlti añ nos uitā
istā agētes p̄struxerūt erūnosas uias: p⁴ q̄s tñsiē cogeba
mur mltiplicato laboē & doloē filiis ada;. Inueim^o at
d⁴ hoīes rogātes te: & didicim^o ab eis sētiētes te ut po
tām^o ēē aliq; mag^m: q⁴ posses et n̄ appēs sēsib^o n̄ris ex
audiē nos & sbueiē nob. **Nā** puē cepi rogaē te auxili
u; & r̄fugiū meū: & ī tuā iuocatioē; rūpeba; nodos li
gue mē: & rogabā te puus n̄ puo affectu ne ī scolā ua
p̄larē. **Et** cū me n̄ exaudiebas: q̄ n̄ ēat ad īsīpiētā m̄
īrid⁴ bar a maioib^o hoīb^o usq; ab īpis pētib^o q⁴ m̄ accidē
mali n̄l uolebāt plag^e mē. **Mag^m** tē & g^aue malū mū. Est
ne q̄sq; d⁴ tā magn^o ai^o p̄g^andi affectu t̄ cohēns: ē nē ī
q̄ q̄sq; fac ei h⁴ qdā et ītolidit^s. **Est** g^o q⁴ t̄ pie cohēn

ita sit affect⁹ g⁹ndr ut eculeos & ūglas atz hui⁹ mōi ua
iā tormēta : p q⁹b⁹ fugiendis tibi per uniuersas terras
cū timoē mag⁹ supplicat . Ita pui estiēt īridēs eos q⁹ h⁹
ac⁹bissie foridāt : q⁹madmō p⁹res n⁹ri rid⁹bāt tormēta q⁹
b⁹puēi a mgris affligēbamū . Nō ei aut min⁹ ea metu
ebam⁹ : aut min⁹ te d⁹ his euadēd⁹ d⁹p⁹cabamur : & pec
cabam⁹ tñ min⁹ sc⁹beñ aū legēñ aū cogitañ d⁹l⁹ris q⁹ exi
gebat⁹ a nob⁹ . Nō ei d⁹eat mōria l⁹igeiuz q⁹ nos hēre uo
luisti p illa etat⁹ sat⁹ : s⁹ d⁹l⁹ctabar ludē & uīdicabat⁹ in
nos ab eis q⁹ talā agebāt : S⁹ maior⁹ nuge n⁹goča uocat⁹
puēoz a⁹ talā cū sit puiūt a maiorib⁹ : & nē misat⁹ pu
ēos l⁹ illos l⁹ ut⁹sq⁹ : Nisi ūo app⁹b⁹z q⁹s⁹q⁹ bon⁹ r⁹z arbit⁹ ua
plasse me q⁹ lud⁹bā puē pila : & ludo īpediebā : q⁹ min⁹
celer⁹ discēz l⁹ras : q⁹b⁹ maior d⁹formi⁹ ludēz : haud aliud
faciebat id⁹ i⁹pe a q⁹ uap⁹labā : Qui si ī aliq⁹ q⁹stiūclā a
doctoē suo uict⁹ ēēt : mag⁹ ira bile atz iuidia torq⁹ēt : q⁹
ē cū ī c⁹taie pile a collusoē supabar . Et tñ peccabā d⁹s
ordiator & c⁹ator oīuz n⁹liū : peccōz a⁹ tñ ordiator : d⁹
d⁹s peccabā facieñ d⁹ p⁹ceptū pētū & mgrōz illoz . Po
tā . n⁹ . postea bñ uti l⁹ris : q⁹s uolebāt ut discēz q⁹q⁹ aīo
illi mī . Nō ei m⁹liora eligēs erā iobediēs : s⁹ aōē ludēñ a
mās ī c⁹taib⁹ supabas uictōias : & scalpi auēs mās falsis
fabell⁹ q⁹ p⁹rirēt ardēt⁹ : ead⁹ cui⁹osita⁹ mag⁹ mag⁹q⁹ p
oclos pic⁹losa micāte ī spectaclā ludosq⁹ maior⁹ : Quos
tñ q⁹ edūt ea dig⁹tate p⁹di⁹ti excellūt ut h⁹ pene omnes
optēt puulis suis : quos tamen cedi libenter patiunt⁹ :

si spectacul' talib' impediāt a studio : q̄ eos ad talia edē
 da cupiūt pueiē. Vid' ista d' misericordr : & liba nos iā
 iuocātes te. Liba eē eos q̄ nūdū te iuocāt : ut iuocēt te
 & libes eos. Audiēz : n. adhuc puē d' uita eēna nob' p
 missa p hūaitatē dñi dī nrī d' scēdēt ad supbiā nrāz :
 & sig' bar iā sig' cēt ei' : & odiebar iā ei' sale id' ab uō
 mris mē : q̄ mltū spauit i te. Vidisti d' cū adhuc puē es
 sē & qdā die pss' stomacho r̄pēte estuaēz pene moitu
 r' : uidisti d' s qm cultos m̄s iā eras : q̄ motu ai & q̄ fid'
 bap' x tui dī & dñi mī flagitauī a pietate mris mē &
 mris oīuz nr̄e eccle tue : & ofbata m̄r caris mē : qm &
 sēpitnā saltē māz cari' p̄tiebat cord' casto i fid' t' iā cā
 ēt festiabūda ut sacm' salutaib' iitiaēr & abluēr : te d'
 yhu ofitēs i reissioēz peccōz n̄ statī r̄cat' eēz. Dilata ē
 itaqz mūdātō mā : q̄i necce eēt ut adhuc sordidaēr si
 uiuēz : Quia uid' post lauaēz illd' maior & piclosior i
 sordib' d'lictōz rat' foēt. Ita iā c̄debā & illa oīs dom'
 n̄ p̄r sol' : q̄ tñ n̄ euiē i me ius m̄rne pietat' : q̄ min' i
 x̄ c̄dēz : sic ille nūdū c̄didat : Nā s̄ illa satagebat ut tu
 m̄ p̄r eēs d's poti' q̄ ille : et i h̄ adiuuabas eā : ut supaēt
 uiu cui melior fuiebat : qz et i h̄ t' utiqz iubēti fuiebat.
 Rog' te d's uellē scir si eē uelles q̄ ofcilo dilat' sū ne tē
 baptizaēr : utz bono mō m̄ q̄i laxata s̄ lora peccāh̄ : an
 pot' iñ laxata s̄. Vnd' ḡ eē n̄c d' alijs atz alijs foāt ūdiqz
 i auib' nr̄is : siñ illū faciat q̄ ult' n̄dū ei baptizat' ē : &
 tñ i salte corpis n̄ dicim' : siñ uulnēt ampli' : necdu

Petm post mudationē
 sordidior & piculosior

·n· fanat^o ē. Quāto g^o meli^o ut cito sanarē & id agēt
mecū mo^o maq^o diligētia: ut rēpta sal^o aīe mē id tu
ta eēt tutela tua q^o d^odisse eā? Meli^o uēo. S; q^ot & q^on
ti fluct^o ipēdē tēptationē post puēiciā uidēbāt: noue
rat eos iazea mat^o: & trā p^o eos uēd^o postea formarē: q^om
ipā iā effigiē cōmittē uolebat. In ipā tñ puēicia d^o q^o m
min^o q^om d^o adolescētia metuebat n^o amabā littas: & me
i eas ūgēi oderā. Et ūgebar tñ: & m^o bñ fiebat: n^o faciebā
ē bne. Nō ·n· discēz ū cogerē. Nemo aut^o i uir^o bne
fec^o et si bonū ē q^o fec^o. Nec q^o me ūgebāt bne faciebāt:
s; bne m^o fiebat abs te d^os m^os. Illi ei n^o ituebāt q^o r^ofērē q^o
me discer^o cogeāt p^ot q^o: ad satiādas īsatiabiles cupidi
tates: opiose iopie & igminiose gl^oe. Tu uo cui nūera
ti s^o capilli n^oi ērore omīuz q^o m^o instabāt ut discēz ute
baīs ad utilitatē meam: mō aut^o q^o discē nolebā utebaīs
ad penam meam: qua plecti nō erā: idignus tātill^o puē
& tāt^o peccator. Ita n^o d^o bñfatiētib^o tu benefaciebas
m^o: & d^o peccāte me ipō r^ot^obuebas mihi iuste. Iussisti ·n·
& sic ē: ut pena sua s^o sit omnis i ordinat^o anim^o. Quid
aut^o erat cause c^our g^ocas littas od^ora: q^ob^o puerul^o imbue
bar: ne nūc m^o q^o d^o fat^o exploratū ē. Adamaūā ·n· latias:
n^o q^os p^omi mag^orī: s; q^os docēt q^o g^omatici uocāt. Na: illas
p^omas ū legē & sc^ober & numēare discit n^o min^o onero
sas penales q^o hēba: q^o oēs g^ocas. Vñ tñ & h^o n^o d^o pecca
to & uanitate uite: quia caro eram & spiritus ambulās
& non reuertens? Nam utiq^o meliores: quia certiores

Bonum nō est
nisi uolūtariū

I. p. m. u. s.

erāt p̄me lre q̄b⁹ fiebat ī me q̄ fcm ē: & hēo illd: ut le
gā si qd scriptū iueio: & sc̄bā ip̄e si qd uolo: q̄ ip̄e
q̄bus tenē cogebar enee nescio cui⁹ ēroēs oblit⁹ ēroꝝ
moꝝ & ploraē didonē mortuā: q̄ se occidit ob amo
rē: cū ītea me ip̄z ī his a te moriētē d's m̄s uita mā sic
cis oclis flerē misrim⁹. Quid .n. misri⁹ misfo n̄ misan
te se ip̄z: & flēte didoīs mortē q̄ fiebat amādo eneā ī
flēte at̄ mortē suā q̄ fiebat n̄ amādo te? De⁹ lum cor
dis m̄i & p̄is oris īt⁹ aīe mee: & vt⁹ maritās mētē mā
& sinū cogitatioīs mētis mee n̄ te amabā & fornicabā
abs te: & fornicāti sonabat undiq̄ euge euge: Ami
cicia .n. hui⁹ mūdi foricatio ē abs te: & euge euge dr̄
ut pudeat si n̄ hō ita sit: Et h̄ n̄ flebā: s; flebā didonē
mortuā: ferro q̄ ext̄ma secutā seq̄ns ip̄e ext̄ma ōdita
tua r̄licto te: & t̄ra iens ī t̄raz: & si p̄hiber ea legē do
lebā q̄ n̄ legēm q̄ dolēz. Tali dem̄tia hoēstioēs & uti
lioēs littē putāt: q̄ ille q̄b⁹ legē & scribe didici. Sed
nūc ī aīaz m̄az clamet d's m̄s: & uitas tua dicat m̄: Nō
ē ita: Melior ē p̄rsus doct̄ria illa p̄or: Nā ecce patior
suꝝ obliuisci ērores enee at; oīa ei⁹ moī q̄ scribe & le
gē: Et .n. uela pendēt ī limib⁹ grāmaticaꝝ scolaꝝ: s;
n̄ illa maḡ honoēs seētī q̄ tegumtū erroīs siḡificant.
Nō clamēt adūsus me uēditoēs ḡmmatice l̄ ēptoēs: q̄
si p̄pōaz eis īt̄rogās utꝝ ueꝝ sit q̄ eneā aliq̄n cartagi
nem uenisse poeta diē: indoctiores se nescire respon
debunt doctioēs autem etiam negabunt uerum esse

C. p. m. u. s.

At si q̄rā quib⁹ lris sc̄bat enee nom̄: oēs m̄ q̄ h̄ didice-
rūt vuz r̄spōd̄būt fm̄ id pactū & placitū q̄ int̄ se ho-
m̄ies ista signa firmarūt. Itē si q̄rā qd̄ hoz⁹ maioē ui-
te hui⁹ icōmodo q̄sq; obliuiscat̄ legē & scribē an poe-
tica illa figm̄ta: q̄s nō uidat qd̄ r̄spōsur⁹ sit q̄ n̄ ē pe-
nit⁹ oblit⁹ fui? Peccabā ego puē cū illa iānia istis uti-
lioib⁹ amoē p̄poēbā: l̄ poti⁹ ista od̄rā illa amabā. Iā ūo
unū & unū duo: duo & duo: q̄tuor: odiosa cantio m̄
erat: & d̄lcissimū spectaculū uaiat⁹: equ⁹ ligne⁹ ple-
n⁹ armatis: & t̄ie icēdiū atq; ipsi⁹ umbra cūse. Cur ḡ ḡ
cā et̄ grāmaticā oderā talia cātantē? Nā & homer⁹ pi-
tus texē tales fabellas & d̄lcissime uan⁹ ē: m̄ tñ amar⁹
erat puro. Credo et̄ ḡcis pueis v̄gili⁹ ita sit: cū eū sic
discē cogūt: ut ego: uidēz difficultas oīno ediscēde
ligue pegne: q̄si felle asp̄gebat oēs suauitates ḡcas fa-
blosaz⁹ narrationū. Nulla .n. ūba illa nouāz: & sceuis
trorib⁹ ac penis ut noscēz istabat m̄ uehemē. Nā &
latia aliūde ifans utiq; nulla nouāz: & tñ adūten⁹ di-
dici sīn ullo metu atq; c̄ciatu: int̄ et̄ blādīm̄ta nutcū
& loca arridētū & leticias alludētū. Didici ūo illa si-
ne penali onē ūgētū: cū me ūgēt cor meū adapiēda
cepta sua: q̄ n̄ eēnt n̄ aliq̄ ūba didicissez: n̄ a docēti-
b⁹ s̄a loq̄ntib⁹. In quoz⁹ auib⁹ et̄ ē p̄fiebā qcq; d̄ sētie
bā. Hic sat̄ elucet maioēz habē uiz ad discēda ista libā
curiositatē q̄ metickosā n̄cessitatē: Silli⁹ fluxū r̄stri-
ḡ legib⁹ tuis d̄s a mḡroz⁹ fēul⁹ usq; ad t̄ptatōēs m̄r̄zua

lētib⁹ legib⁹ tuis miscē salubres amaritudiēs r̄uocātes
nos ad te a iōditate pestifēa q̄ r̄cessim⁹ a te. Exaudi
dñe deprecatioē māz ne deficiat anima mā s̄b discipli
na tua : n̄ deficiā in cōfiteōdo t̄ m̄fatioēs tuas : q̄b⁹ eru
isti me ab ōnib⁹ uijs pessimis : ut dīcescas m̄ sup̄ ōs se
ductioēs q̄s seq̄bar : & amē te ualidissime : & āplexer
manū tuā tot⁹ p̄cordijs m̄is : ut ēuas me ab ōni tēpta
tiōe usq̄ in finē . Ecce . n̄ . tu dñe rex m̄s & de⁹ m̄s t̄
fuiat q̄cqd utile puer didici : t̄ fuiat q̄d loqr̄ & scri
bo & lego & nūo . Qm̄ cū discēs uana tu m̄ disciplinā
dabas : & in eis uanis peccā delectationū māz dimissi
sti m̄ : Didici . n̄ . in eis m̄lta ūba utilia : s̄ et in reb⁹ nō
uanis disci possunt : & ea uia tuta ē in q̄ puēi ābula
rēt . S̄ ue t̄ flum̄ maris huāni : Quis r̄sistet tibi : Q̄
diu n̄ siccabis : Quousq̄ uolues eue filios in mare ma
gnū & formidolosus : q̄ uix t̄nseūt qui lignus ascen
derint : Nōne ego intelligo & tonātes iouē & adulte
rantes : Et utiq̄ nō posset h̄ duo : s̄ actū est ut ha
beret auctoritatē ad imitandus ue⁴ adulteriuz : leno
cināte falso tonitru . Quis aute³ penulato⁴ magistro
4 audit auē sobria ex eodē plūē hoīe clamātē & dñ
te : fingeat h̄ hoēr⁹ & huāna ad deos t̄nfferebat : di
uina malle³ ad nos : s̄ ūi⁹ dicit⁹ q̄ fingeat h̄ qdē ille
s̄ homib⁹ flagitiosis diuina tribuendo : ne flagitata
flagitia putarentur : & ut quisquis ea fecisset non ho
mines perditos sed celestes deos uideretur imitatus .

Et tñ o flum̄ tartarū: iactāt in te filij hoīnū cū merce
dib⁹ ut h̄ discāt: & mag⁹ res ag⁹ cū h̄ ag⁹ publice i foro
i oꝛpectu legū sup mercedē salaia d'cñetiū: & saxa t̄
pcutis & sonas dicēs: Hinc vba discūt: hinc adqrit
eloq̄ntia reb⁹ p̄suadēdis s̄ntijs q̄ explicādis maīxe ne
cessaia. Ita ūo n̄ coḡscēm⁹ ūba h̄ Imbrē aureū & ḡmi
u: & fuccū & tēpla celi: & alia ūba q̄ i eo loco sc̄pta s̄
n̄ t̄renti⁹ iducēt neq̄ adolescētē p̄ponētē sibi iouē ad
eū stupri: dū spectat tablā q̄ndā pictā i pariete: ū iē
rat pictura h̄: iouē q̄ pacto diane mississe aiūt i ḡmi
ū q̄ndā ibrē auēū fuccū factū m̄liei: & uid⁹ q̄ nadmō:
se oꝛcit ad libidiē: q̄si celesti magisteiō: Ad q̄m d'us
inqt: Qui tēpla celi sūmo soitu oꝛcutit: ego homūcio
id n̄ facēs. Ego ūo illud feci ac libēs. Nō oīno p̄ hāc t̄
pitudiē: vba ista cōmodi⁹ discūt: s; p̄ h̄ ūba t̄pitudō
ista oꝛfidēti⁹ p̄pett. Nō accuso ūba q̄si uasa electa atq;
p̄ciosa: s; uinū ēroīs q̄ i eis nob̄ p̄pinabat ab ebrijs
doctoribus: & n̄ bibēm⁹ cedebamur: nec appellaē ad
aliq̄ iudicē sobriū licebat. Et tñ ego de⁹ m̄s i cui⁹ cō
spectu iā secūa ē r̄cordatio m̄a libnt̄ h̄ didici: & eis
del̄ctabar mis: & ob hoc bone spei puer appellabar.
S Ine me de⁹ m̄s dicē aliqd: & de igeiō mō munē
tuo i q̄b⁹ a me del̄am̄tis att̄hebar: Propoēbat
n̄ m̄ ngociū aīe mee sat i q̄etū: p̄mio laudis & d̄ deco
ris i plagaz metu: ut dicēs ūba iunonis irascētis & do
lēt q̄ n̄ poss; italia teucroz autē r̄gē: Que nunq̄ iu

nonē dixisse audierā : s; figm̄toꝝ poeticoꝝ uestigia ē
rātes seq̄ cogebarur : & tale aliqd dicē solut̄ uerb̄ : q̄
le poeta dixiss; ūsib⁹ : Et ille dicebat laudabili⁹ : ī quo
p̄ diḡtate adūbrate p̄soē ire ac doloīs similior affect⁹
ēinebat : uerb̄ s̄ntias oḡētes uestiētib⁹ . Vt qd m̄ illd̄
o uēa uita mā d̄s m̄s : qd m̄ r̄citāti acclamabat p̄ mltis
coetaēis & collectoīb⁹ m̄is . Nōne ecce illa oīa fum⁹ &
uēt⁹ . Ita ne aliud n̄ erat : ū exercēt īgeniū & lingua
mā . Laud̄s tue d̄ne : laud̄s tue p̄ scriptas tuas suspē
derēt palmitē cord̄ m̄i : & n̄ rapet p̄ īaīa nugaz t̄pis
p̄da uolatilib⁹ . Nō eī uno m̄ sac̄ficat̄ t̄nsḡssorib⁹ an
gel̄ . Quid at̄ mīz q; ī uaitates ita fer̄bar : & a te d̄s m̄s
ibā foras : q̄n̄ m̄ imitādi p̄poēbant̄ hoīes q; aliq̄ facta
sua n̄ mala si cū barbaīsmo aut soloecismo enūciarēt
rephēsi ofundebāt̄ : si at̄ libidīes suas ī tegs & rite ose
q̄ntib⁹ uerb̄ copiose ornatēq; narrarēt laudati gl̄abā
t̄ . Vid̄s h̄ d̄ne & taces : lōgaimis & mltū misicors &
uerax . Nūqd semp̄ taceb; . Et n̄c eruis d̄ h̄ īmaīssimo
p̄fundo q̄rēte; te aīa; & sitiēte; delectatioēs tuas : & cū
ī cor diē t̄ : q̄siui uultū tuū uultū tuū d̄ne regrā : Nā
lōge a uultu tuo : ī affectu tenbroso . Nō . n̄ . pedib⁹ aut
spacijs locoꝝ it̄ abs te : aut r̄dit̄ ad te . Haud ūo fili⁹ il
le tu⁹ minor eq̄s aut curr⁹ . Y naues q̄siuit : aut auolauit
pēna uisib̄li : aut moto poplite it̄ egit : ut ī lōginq; re
giōe uiuēs p̄dige dissipaēt q; dedas p̄ficiscēti d̄lcis
pat̄ : qa dedas & egeno r̄deūti d̄lcior . In affectu ḡ li

L. pmo

bidinoso : id ei ē tenebroso : atq; id lōge a ultu tuo
Vid' dñe d's : & patient' ut uic's uide qm diligēt obf
uēt filij hoīuz pacta lraꝝ & sillabaꝝ accepta a pōrib⁹
locutoib⁹ : & a te accepta etna pacta ppetue salt' ngl
gāt : ut q illa sonoꝝ uet'a placita teneat aut doceat : si o
disciplinā : gmmaticā sine aspiratiōe pme sillabe homi
nē dixēit : mag' displiceat hominib⁹ : q si cont' tua pce
pta hoīnē odrit cū sit homo. **Q**uasi ū qmlibet inimi
cū hominē pniciōsius sentiat : q ipm odiū q in eu; irri
tat' : aut uastet qsq̄uā pseḡndo aliū g'ui⁹ : q cor suū
uastat iūmicādo. Et cte nūteior lraꝝ sciētia quā sc̄pta
osciētia id se alt'i facē : qd nolit pati. **Q**u tu seḡt⁹ es ha
bitās ī excelsis in silētio d's sol⁹ magn⁹ : lege ifatigabili
spargens penales cecitates s̄ illicitas cupiditates. **C**ū
homo eloq̄ntie famā qrit astās an hoīnē iudicē circū
stāte hoīnū mltitudine : inimicū suū odio īmanissimo
isectās : uigilātissime cauet : ne p ligue ērorē dicat it ho
mines : & ne p m̄tis furorē hoīnē auferat ex hoīnib⁹ n̄
cauet. **H**oꝝ ego puer moꝝ ī limine iacebā mis : & hu
ius arene palestra ēat illa ubi mag' timebā barbaīsmū
facē : quā cauebā si facē : n̄ faciētib⁹ iuidere. **D**ico. n. h̄
& ofiteor tibi d's m̄s ī qb⁹ laudabar ab eis qbus placē
tūc m̄ erat honeste uiuere. **N**ō enī uidebā uoraginez
fpitudinis : ī quā p̄iect⁹ erā ab oclis tuis. **N**ā ī illis iā
qd me fedius fuit : ubi et talib⁹ displicebāz fallēdo in
nuērabilib⁹ m̄dacijs & pedagogū : & mgros & parē

tes amore ludēdi: studio spectādi nugatōia: & imitādi
ludicra īq̄titudīe: Furta ē faciebā d' cellario pen
tū meoz & d' mēsa: ul' gula īperitāte: ul' ut habrem
q̄d darē puēis ludū suū m̄ q̄ ptē utiq; delectabāt tñ
uēdētib⁹. In q̄ ē ludo fraudulētas uictōias / ipe uane
excellēte cupiditate uict⁹ sepe aucupabā. Quid autē
tā nolebā pati: atq; atq; cū si d' p̄hēdēz arguebā: q̄ id q̄ ali
is faciebā: & si d' p̄hēs⁹ arguēr: seuiē mag' q̄ cedē libe
bat. Ista ne īnocētia puēil'! Nō ē dñe / n̄ ē: oro te d's
m̄. Nā h̄ ip̄a sūt q̄ a pedagogis & magistris: a nucibus
& pirulis & paseribus / ad prefectos & reges / aurum
predia mancipia / h̄ ipsa omnino succedentib⁹ maio
ribus etatibus trāseunt: sicuti ferulis maiora supplicia
succedūt. Humilitatis ḡ signū ī statura puericie rex
noster probasti / cū aisti: talius / regnū celoz. Sed tñ
dñe tibi excellētissimo atq; optio cōditori & rectori
uniūsitatis deo n̄ro gratias: etiā si me puez tantus
esse uoluisses. Eram enī etiā tūc / uiuebā atq; sentie
bā: meāq; īcoluitate: uestigiū seētissime unitatis / ex
qua eras cui⁹ cure habebat: custodiebā īterioē sensu
ītegritate: sensuū meoz: ī que ip̄is paruis / paruaq;
re⁹ cogitationib⁹ ueritate delectabar. Falli nolebam:
memoīa uigebat: locutione īstruebar: amicicia mulce
bar: fugiebā doloē / abiectiōē / ignorātia. Quid ī
tali animāte n̄ mirablē atq; laudablē! At ista oīa dei
mī dona sūt: n̄ m̄ ego dedi h̄ / & bona sūt / & h̄ oīa ego

122

Bon^o g^o ē q^o fec^o me: & ipse bonū m^o: & illi exlto bonis
omib^o qbus etiā puē eras. Hoc .n. peccabā q^o n̄ i ipso
sed i creaturis eius me atq; ceteras uouptates / sblimi
tates / ueritates qrebam: atq; ita irruebam i dolores / cō
fusiones / errores. Gratias tibi dīcedo mā & honor m^o
& fiducia mea deus meus: gratias tibi de donis tuis:
sed tu m̄ ea serua. Ita .n. seruabis me: & augebunt^r &
pficient^r que dedisti m̄: & ero ipse tecū: quia & ut sis
tu dedisti mihi:.

EXPLICIT LIBER I^o. INCIPIT II°.

RECORDARI VOLO TRANS
actas feditates m^os / & carnales corrupti
ones aīe mee: nō q^o eas ame: sed ut amē
te d^s m^os. Amore amoris tui facio istd^r / r̄
colens uias meas neq^ossimas i amaritudie r̄cogitatiois
mee: ut tu dulcescas m̄ dulcedo nō fallax: dīcedo fe
lix & segura: & colligens me a dispersione / i qua fru
statiz discissus suz / duz ab uno te auersus in m̄lta eua
nui. Exāsi .n. aliqñ satiari in īferis i adolescētia: & sil
uescere ausus suz uariis & ūbrosis amorib^o: & otabit
species mea: & oputruī coram oculis tuis placens m̄:
& placere cupiens oculis hoīum. Et qd erat q^o me de
lectabat / n̄ amaē & amaī: S; n̄ tenebat^r mod^o ab aīo uf
q; ad aīuz / q̄ ten^o ē luīnosus limes aīcicie: s; exalabāt^r
neble d^r limosa ocupsicētia caris & scatebra pubtatis:
& obnubilabāt at; offuscabāt cor m̄uz / ut n̄ discēnēt

fereitas dilectiois a caligie libidis. **V**tq; icōfuso estu
 abat: & rapiebat ībecillam etate; per abrupta cupidi
 tatus; atq; merfabat gurgite flagitioꝝ. Inualuerat su
 per me ira tua / & nescibas. **O**bsurduerā stridore cate
 ne mortalitatis mee: pena supbie anime mee: & ibam
 longi⁹ a te: & sinebas / & iactabar & effundebar & dif
 fluebam & ebulliebā p fornicatioēs meas / & tacebas.
O tardū gaudiū meū / tacebas tūc & ego ibā porro
 longe a te i plurima & plura sterilia semina doloꝝ / su
 pba deiectioē & īqeta lassitudie. **Q**uis m̄ mod̄laret e
 rūnā meā / & nouissimaꝝ reꝝ fugaces pulctudies i u
 su; uertēt: eaꝝq; suauitatib⁹ metas p̄figēt: & usq; ad
 iugale litt⁹ exestuarēt fluct⁹ etatis mee: si t̄nqillitas
 i eis nō poterat esse fine p̄creandoꝝ liboꝝ cōtenta / si
 cut p̄scirbit lex tua dñe: q; formas etiā p̄paginē mor
 talitatis nr̄e / potēs imponē leue; manū ad tempam̄tū
 spinaꝝ a paradiso tuo seclusaꝝ? **N**ō. n. longe ē a nob
 oīpotentia tua / etiā cū longe sum⁹ a te. **A**ut certe so
 nitū nubiū tuaꝝ uigilati⁹ adūterē. **T**riblacionē autē
 caris habebūt hui⁹ mōi: ego autē uob p̄co. **E**t bonu;
 ē hoī muliēm nō tangē. **E**t q; sine uxoē ē / cogitat q;
 st dei / qm̄ placeat deo: **Q**ui autē mat̄moīo iunct⁹ ē /
 cogitat ea q; s̄ mūdi / qm̄ placeat uxori. **H**as ḡ uoces
 exaudirē uigilātor: & abscissus p̄ regnū celoꝝ / feli
 cior expectaēm amplex⁹ tuos. **S**z efferbui mis̄ seq̄ns
 i petū flux⁹ mī r̄lictō te: & excessi oīa legitia tua / n̄

euasi flagella tua. Quis .n. h. mortalius? Nam semper
aderas misericorditer seuiens / & amarissimis aspergens
offensionib⁹ omnes illicitas iocunditates meas : ut ita
querem sine offensione iocundari : & ubi h. possem non in
uenirem quicquam propter te domine : propter te qui fingis doloem in
precepto / & percutis ut sanes / & occidis nos ne moria
mur abs te. Vbi eram / & quam longe exulabam a deliciis do
m⁹ tue / anno illo sextodecimo etatis carnis mee / cum ac
cepit in me sceptrum / & totas manus ei dedi uesania libidi
nis licetiose per dedec⁹ humanum / illicite atque per leges tuas?
Non fuit cura morum ruentem excipe me mirum in modum / si cura
fuit tantum ut disceres sermone facere quod optimum / & persuadere
dictione. Et anno quodam illo intermissa erant studia mea / dum
in reducto a madauris in qua uicina urbe iam cepam litterarum
atque oratione precipiente gratia pegnari / logicorum apud car
taginem pegnationis sumptus preprobabant / aiositate magis quam
opibus prius municipis thagaltensis admodum tenuis. Cui
narro hoc? Neque .n. tunc deus meus / sed apud te narro hoc generi
mo generi humano / quantulumque ex partem incidere per in istas meas
litteras. Et ut quid hoc? Ut uideatur & quisque hoc legit cogite
mentis deus quod profundo clamandum sit ad te. Et quod propriis auibus
tuis / si cor confitetur & uita ex fide est? Quis .n. non extollebat
laudibus tantum hominum preces multas : quod ultimum uires rei familiaris sue
impediret filio / quicquid et longe pegnati studio / causa operis es
set? Multorum .n. ciuium longe opulentiorum nullius tale negotium
per libis erat : cum ista non satagere idem patet quilibet escere tibi

aut q̄ castus esse; / dūm essem disert⁹ I desertus poti
us a cultura tua d's / q̄ es unus uerus & bonus dñs agri
tui cord' mei. Sed ubi sexto illo & decimo āno in tpo
fito ocio ex necessitate doēstica feriat⁹ ab oī scola cū
parentib⁹ esse cepi / excesserūt caput mū; uepres libi
dinū / & nlla erat eradicās man⁹. Quinimo ubi me il
le pater i balneis uidit pubescentē & in geta indutum
adolescētia / q̄si iā; ex hī nepotes gestiēt gaudēs mñi
īdicauit : gaudēs uinolētia / in q̄ te iste mund⁹ oblit⁹
ē creatorē suū / & creaturā tuā; pro te amauit de uino
iuisibili puerse atq; īclinate ī ima uolūtatis sue. S; ma
tris ī pectōē iam īchoaueras templū tuū; & exordiū;
sanctē habitatiois tue. Nam ille adhuc cathecumin⁹
& hoc recens erat. Itaq; illa exiliuit pia trepidatione
ac tremōē; & q̄uis m̄ nōdū; fideli timuit tñ uias dis
tortas / ī qbus ambulāt q̄ ponūt ad te tēgū & n̄ faciē.
Hei m̄ / & audeo dicē tacuisse te d's m̄s cū irem abs te
longius. Ita ne tu tacebas tūc m̄ ! Et cui⁹ erant n̄ tua
wba illa p m̄re; m̄a; fidelē tuā q̄ cātaſti ī auēs meas ?
Nec ind' q̄cūq; descēdit ī cor ut facēs illd'. Volebat ei
illa & seētū; m̄mini ut monueit cū sollicitudinē ingēti
ne forīcaēr / maxieq; ne adulſaēs cui⁹ q̄ uxōē. Qui m̄
monit⁹ m̄liebres uidebāt / q̄b⁹ obtēpaē erubescēs. Illi
aut tui erāt & nesciebā; & te tacē putabā at; illā loq /
p quā m̄ tu n̄ tacebas : & ī illa otēnebaſ a me filio ei⁹
filio ancille tue suo tuo. S; nesciebā & p̄ceps ibā tāta

cecitate/ut iſ coetaneos meos pudēt me minoīs ded
coīs/ q̄ audiebā eos iactātes flagitia ſua/ & tāto gloriā
tes mag^ſ q̄nto mag^ſ t̄pes eēnt: & libebat malū facē n̄
ſolū libidie facti/ueꝛ et laudis. Quid dignū ē uitupa
tiōe/ n̄ uiciū? Ego ne uitupaēr uicioſior fiebā: & ū n̄
ſberat q̄ admiſſo eōꝛer p̄ditis/ fingebā me feciſſe q̄ n̄
fecerā/ ne uidēr abiectior q̄ erā inocētior: & ne uilior
habēr q̄ erā caſtior. Ecce cū qb^o comitib^o iter agebā
plateaz babiloie: & uolutabar ī ceno ei^o tanq̄ ī cīna
momis & ūguētis p̄cioſis/ & ī ūbilico ei^o q̄ tenaci^o he
rēz. Calcabat me imic^o iuiſibil^ſ & ſeducebat me: q̄ ē ſe
ductil^ſ erā. Nō ei & illa q̄ iā d̄ m̄dio babloīs fugēat/ ſ
ibat ī cetis ei^o tardior m̄r caris mē ſic mouit me pud
icia/ ita cūauit q̄ d̄ me a uīo ſuo audieāt. Iāq; peſtilē
tioſuz & ī poſteꝛ picloſuz ſētiebat coherē terio iugal^ſ
affect^o ſi r̄ſecaī ad uiuū n̄poſat. Nō cūauit h̄ q̄ met^o
ēat ne īpediēt ſpes m̄a cōped^ſ uxoīa. Nō ſpes illa quā ī
te fuī ſecū habebat m̄r ſi ſpes l̄raꝛ q̄s ut noſcē nimis
uolebat parēs ut q̄. Ille q̄ d̄ te p̄pe n̄ coḡtabat: d̄ me
at̄ iania: illa at̄ q̄ n̄ſolū n̄llo d̄trim̄ ſet nō n̄llo adiuū
ad te adipiſcēdū p̄fuſa exiſtimabat uſitata illa ſtudia
doct̄ne. Ita ei conicio r̄colēs ut poſſuz moēs pentū m̄
oꝛ. Relaxabāt eē m̄ ad ludēdū habene ul^a tēpam̄tū
ſeūitat^ſ ī diſſolutiōez affectionū uaīaꝛ: & ī oīb^o erat
caligo iſcludēs m̄ d̄s m̄s ſeītatez ūitat^ſ tue: & p̄dibat
tanq̄ exadipe iniquitas m̄a. Furtū c̄te puit lex t̄ d̄/ &

lex sc̃pta ī cordib⁹ hoīū / quā ne ip̃a qdē delet īqtas .
Quis ei fur eq̃ aīo fuēz patit⁹ ? Nec copios⁹ ad actū īo
pia . Et ē furtū facē uolui & feci nllā op̃lī⁹ egestatē / n̄
penuīa & fastidio iustice & sagia īqtat⁹ . Nā id furat⁹
sū q̃ m̄ abūdabat & mltō meli⁹ . Nec ea re uolebā frui
quā fūto appetebā / s; ip̃o furto & peccō . Arbor ēat pi
r⁹ ī uicinia uīne nr̄e pois onusta / n̄ forma n̄ sapoē ille
cebrofis . Ad hāc excutiēdā atz asportādā nq̃ssimi ado
lescētuli prexim⁹ nocte itēpesta / quibz ludū d̄ pestilē
tie moē ī areis pduxēam⁹ : & abstulim⁹ id onēa īgētia
n̄ ad nr̄as epl̄as / s; ī p̄iciēda porc⁹ ē si aliqd id coē
dim⁹ : dū tñ fiēt a nobz q̃ eo libēt q̃ n̄ licēt . Ecce cor
m̄z d̄s m̄s ecce cor m̄z q̃ misat⁹ es ī imo abissi : dicat t̄
nc cor m̄z / qd ibi q̄rebat ut ēēz g̃tis mal⁹ & malice m̄e
cā nllā ēēt n̄ malicā . Feda ēat & amauī eā . Amauī p̄ire
amauī defectū m̄z n̄ illd̄ ad q̃ deficiebā / s; defectū m̄z
ip̄z amauī / t̄pis aīa & dissiliēs a firmam̄to t̄ ī ext̄miūz
n̄ d̄ d̄coē aliqd s; ded̄c⁹ appetēs . Et . n̄ . sp̄s ē pulcs cor
poīb⁹ & aūo & argēto & oīb⁹ & ī otactu caris oḡētia
ualz pluī mū : cetisqz sēlib⁹ ē sua cuiqz accōmodat̄ mōi
ficatō corpū . Habz et̄ hōr t̄pal⁹ & īpitan̄ atz sup̄an̄ po
tētia suū d̄c⁹ : uīd̄ et̄ uīdic̄t̄ auidit̄s oīf . Et tñ ī octa h̄
adipisceñ n̄ ē eg̃diēdū abs te d̄ / n̄ d̄uiādū a legē t̄ . Et
uita q̃ h̄ uiuim⁹ hēt illecebrā pp̄ q̄ndā modum d̄coīs
sui & conuenientiam cum his omnibus infimis pulcris
Amicicia q̃z hominū caro nodo dulcis ē pp̄ unitatem

Homicidium

de multis aīs. Propter uniūsa h̄ atq; hui⁹ mōi peccatū
admittit̄, dū imoderata ī ista īclinatiōe cum extrema
bona sint meliora & summa deferunt̄, tu dñe de⁹ no
ster & ueritas tua & lex tua. Habēt .n. & h̄ ima dele
ctatioēs, sed nō sicut d's m̄s q̄ fecit om̄ia : q̄ in ip̄o d'
lectat̄ iustus, & ipse ē delicie rectoꝝ corde. Cū itaq;
de facinore querit̄ qua causa factū sit, credi nō solet
ñ cū appetit⁹ adipiscendi alicui⁹ illoꝝ bonoꝝ q̄ infi
ma dixim⁹ esse potuisse appuerit aut metus amitten
di. Pulcra sūt .n. & decora, q̄q; pre bonis sup̄ioribus o
perib⁹ & b̄tificis abiecta & iacētia. Homicidiū fecit.
Cur fecit? Adamauit ei⁹ cōiugez aut prediū, aut uo
luit de p̄dari undē uiuēt, aut timuit ab illo tale aliquid
amittē, aut lesus ulcisci se exarsit. Num hoīcidiū sū
causa facēt ip̄so hoīcidio delectat⁹? Quis crediderit?
Nā & d' q̄ catilina scilz dictū ē uecordi & nimis c̄deli
hoīe, q̄ ḡtuito poti⁹ mal⁹ atz c̄del' ēat : p̄dicta ē tñ cā
ne p̄ ociū iqt torpescēt man⁹ aut aīus. Quāē id q̄?
Cur ita? Vt scilz illa exēcitatiōe scelez, capta ūbe, ho
noēs ī pia diuitias asseq̄ret̄ & carēt metu legū & dif
ficultatē r̄z pp̄ īopiā rei familiaris & cōsciētā scelez. Nec
ip̄e ḡ catilia amauit faciōra sua, s; utiq; aliud cui⁹ cā il
la faciebat. Quid ego mis ī te amaui o furtū meū o fa
cinus illud nocturnum sextidecimi anni etatis mee?
Nō ei pulc⁹ eras cū furtū esses. Aut ūo aliqd es ut
loqr ad te? Pulc⁹ erāt poma illa q̄ furati sum⁹, qm̄ cā

tura tua erāt p̄lcherrie oīum creator oīum d̄s bone
 d̄s summū bonū & bonū ueꝛ meū. Pulcra erant illa
 poma / sed nō ipsa ꝛcupiuit aīa mea misabilis : Erat
 n̄ m̄ melioꝝ copai : illa aut̄ decerp̄si tantū ut furaēr .
 Nam decerp̄ta ꝓieci epulatus : inde sola iniquitate qua
 letabar fruens . Nā & si quid illoꝝ pomaꝝ intrauit in
 os meū / ꝛdimentū ibi facin⁹ erat . Et nūc dñe d̄s me⁹
 quero qđ i me furto delectauerit : & ecce species nul
 la est . Nō dico sicut in eq̄tate atq; prudētia / s; neq;
 sicut i mente homis atq; memoria / & sensib⁹ & uege
 tante uita . Neq; sicut speciosa s̄t sidera & decora loc⁹
 suis / & terra & mare plena fetib⁹ q̄ succedūt nascent̄
 decedentib⁹ / nō saltē ut est qđam defectiua species
 & ūbratica uicijs fallentib⁹ . Nā & supbia celsitudinem
 imitat⁹ / cū tu sis un⁹ sup omnia d̄s excelsus . Et ambi
 tio qđ nisi honoēs querit & gloriā : cū tu sis ꝓ cūctis
 honorand⁹ unus & gloriosus i eternū . Et seuiicia po
 testatē tiēri ut : Quis autē timēd⁹ n̄ un⁹ d̄s : cui⁹ pote
 stati eripi aut s̄trahi qđ ꝓ / q̄ndo / & ubi / aut qđ / a qđ
 potest : Et blādicie lasciuiētū amāi uolūt : s; neq; blā
 di⁹ ē aliqd tua caritate : n̄ amat qđq; salubri⁹ qđ illa ꝓ
 ꝛctis formosa & luīosa uitas ē . Et cuiositas affectaē ui
 det studiū scientie : cū tu oīa summe nouis . Ignorātia
 qđq; ipsa atq; stulticia simplicitatis & innocentie noīe
 tegit : qđ te simplici⁹ qđq; n̄ repit . Quid at̄ te inocēti⁹
 : qđqđ opa sua mal̄ iniica s̄ : Et iḡuia qđ qetē appetit .
 Que uero quies certa preter doīnu; : Luxuria satiata

copia

Superbia
 Ambitio

Seuiicia

Luxuria

Cuiositas

Ignorantia

Ignorantia

Habundantia

Ananias

Inuidia

Ira

Timor

Tristitia

tē atq; abūdantia; se cupit uocari : tu autem es pleni-
tudo & indeficiēs copia icorruptibil' suauitatis . Effu-
sio liberalitatis obtendit umbrā : s; bonoꝝ oīum largi-
tor affluētissim⁹ tu es . Auaricia multa possidē uult :
& tu possides oīa . Inuidia de excellētia litigat : quid
te excellenti⁹ ? Ira uindicta; querit : te iustus quis uin-
dicat ? Timor insolita & repētina exhorrescit rebus q̄
amant' aduersantia / dū precauēt securitati : tibi . n.
quid insolitū / quid repentinū ? Aut quis a te separat
quos diligis ? Aut ubi / nisi apud te firma securitas ?
Tristitia rebus amissis otabescit / quib⁹ se oblectabat
cupiditas : q; ita sibi nolet / sicut tibi auferri nihil po-
test . Ita fornicat' aīa cu; auertit' abs te : & querit ex-
tra te ea q̄ pura & liquida nō inueit' / nisi cū redit ad
te . Peruerse te imitant' oēs q̄ longe se a te faciūt / &
extollūt se aduersus te . Sed etiā sic te imitan' indicant
creatorē te eē oīs nature : & ideo nō esse quo a te omī
m̄ recedat' . Quid g̃ in illo furto ego dilexi : & i quo
dñm meū l' uiciose atq; pūse imitat⁹ suz ? An libuit fa-
cē o'tra legē saltē fallacia / q; potētatu n̄ potas : ut ma-
neā libtate captiu⁹ imitaēr facieñ ipune q̄ n̄ licēt / te
nebrosa oīpotētie tue similitudinē ? Ecce ē ille su⁹ fugi-
ens dñs suū / & o'secut⁹ umbrā . O putredo : O mon-
str⁹ uite & mortis pfunditas : Potuit ne libē q̄ n̄ lice-
bat n̄ ob aliud / n̄ q; n̄ licebat ? Quid ret'buā dño q̄ re-
colit h̄ memoria mea : & anima mea non metuit inde ?
Diligam te dñe : & gr̄as agaz / & o'fitear noī tuo : qm̄

tanta dimisisti mihi mala & nefaria opa mea. Gratie
tue deputo & misericordie tue q̄ peccata mea tanqua;
glacies soluisti: gratie tue deputo/ & queq; nō feci
mala. Quid .n. nō facere potui: qui etiā gratuitū fa-
cinus amaui? Et oīa mihi dimissa esse fateor/ & q̄ mā-
sponte feci mala/ & q̄ te duce nō feci. Quis est homi-
nū/ q̄ suaz cogitans infirmitatez/ audet uiribus suis tri-
buē castitatē atq; inocētiā suā: ut minus amet te/ q̄ si
minus ei necessaria fuerit misericordia tua: qua donas
peccata cōuersis ad te? Qui .n. uocat⁹ a te secutus est
uocem tuaz: & uitauit ea que me de me ipso recordan-
tez & fatentē legit: nō me derideat ab eo medico eg⁹
sanari: a quo sibi prestitū ē ut nō egrotaret: uel po-
tius ut minus egrotaret: ideo te tantūdez imo uero am-
plius diligat: q̄a p̄ quē me uidet tantis peccatoz mōz
languorib⁹ exui/ per eum se uidet tantis peccōz lan-
guorib⁹ nō implicari. Quez fructū habui miser aliqñ
in his que nūc recolens erubesco: mxaie in illo furto/
in quo illū furtū amaui nihil aliud/ cū & ipsum esset
nihil? Et eo ipso ego misior. Et tam solus id nō fecif-
sez/ si recordor aiūz tūc meū: solus omnim id nō fecif-
sez. Ergo ibi amaui etiā sortitū eoz cū qb⁹ id feci.
Nō ḡ n̄l aliud q̄ furtū amaui/ imo ū n̄l aliud: q̄ & illd⁹
n̄l ē. Quid reūa? Quis ē q̄ doceat me: n̄ q̄ illuiat cor
meum & discernit umbras eius? Quid est quod mihi
uenit in mentem querere & discutere & considerare?

Quia si tūc amarē poma illa que furat⁹ fu; & eis frui
cuperē; posset etiā solus si sat⁹ esset cōmittē illā iniqui-
ta- / te; / qua puenirē ad uolūtātē meā; n̄ ofricatiōe ofcio
rū animoz accendēm pruritū cupiditat⁹ mee. Sed q̄
niā i illis pomis uoluptas m̄ n̄ erat; ea erat i ip̄o faci-
noē / quā faciebat cōfortiū simul peccantiū. Quid e-
rat ille affect⁹ animi? Certe .n. plane turpis erat ni-
mis; & ue m̄ erat q̄ habebā illū. Sed tam qd erat? De-
licta quis itelligit? Rīsus erat / quasi titillato cordē / q̄
fallebam⁹ eos / q̄ s̄ a nob̄ fieri n̄ putabāt; & uehemēter
nolebāt. Cur ḡ eo me delectabat; q̄ id n̄ faciebā sol⁹?
An qz etiā nemo facile solus ridet? Nemo qdem faci-
le; sed tam etiā solos & singl⁹os homiēs / cū alius nemo
presens ē uincit rīsus aliqñ; si aliqd nimie ridiculū l⁹
sensib⁹ occurrerit ul⁹ animo. At ego illud solus n̄ fa-
cēm; nō facēm oīno solus. Ecce ē corā te d̄s m̄s uiua
r̄cordatio aīe m̄e; solus n̄ facēm furtū illud / in q̄ me
n̄ libebat id qd furabar; s̄ qz furabar q̄ me solus fa-
cere prorsus n̄ liberet nec facē; . Oīs inīca aīcicia / se-
ductio m̄t⁹ iuestigabil⁹ ex ludo & ioco nocēn auuiditas
& alieni damni appetitus / nulla lucri m̄i nllā ulciscēn
libidīe. S; cū dicit⁹ eamus faciam⁹ / & pudet n̄ eē ipu-
dētē. Quis exapit istā tortuosissīā; & iplicatissīā; no-
dositatē? Feda ē; nolo i eā itēdē; nolo eā uidē. Te uolo
iustica & inocēta pulc⁹ & d̄cora; hoēst⁹ luib⁹ & insatia-
bili satietate. Quies ē apd⁹ te uald⁹ & uita ipturbabilis;

43.
Qui intrat in te : intrat in gaudiū dñi sui : & n̄ timebit : &
hēbit se optime in optio . Defluxi abs te ego : & erravi
dñs m̄s nimis deui⁹ ab stabilitate tua in adoleſcētia : & fa
ct⁹ su⁹ m̄ regio egestatis : .

EXPLICIT LIBER II⁹ . INCIPIT III⁹ .

VENI CARTAGINEM : ET CIR

Cūstrepebat me undiq; sartago flagitioꝝ a
moꝝ . Nōdū amabā : & amāē amabā : &
seētioē idigētia oderā me min⁹ idigētē .

Querebā qd amare amās amari : & oderā secuītātē &
uia sine m̄scipul⁹ : qm̄ fames m̄ erat int⁹ ab īteriori ci
bo teip̄o dñs m̄s : & ea fame n̄ esuriebā : s; erā sine desi
derio alim̄toꝝ icorruptibiliū : n̄ q; plen⁹ eis erā : s; q̄ i
anior & fastidiosior . Et idō n̄ beñ ualebat aīa m̄a : &
ulcerosa p̄iciebat se foras misabilr : scalpi auida ota
ctu sensibiliū . Sed si n̄ haberēt aīa; n̄ utiq; amarent⁹ .
Amāē & amari dulce m̄ erat : mag⁹ si eē amant⁹ corpe
fruerer . Venā; ḡ aīcie coīqnabā fordib⁹ occupiscē
tie : candoēm q; eius obnubilabā de tartaro libidinis :
& tam fedus atq; ihonestus / elegans & urbanus esse
gestiebam / habundanti uaitate . Rui etiā in amorē q̄
cupiebam capi . Deus meus misericordia mea quanto
felle mihi p̄ suauitate; illa; & quā bonus aspersisti : q;
& amatus sum & perueni occulte ad uinculū fruēdi :
& colligabar let⁹ erūnolis nexib⁹ ut cedēr uirg⁹ ferris
ardētib⁹ zeli & suspicionū & timoꝝ & iraꝝ atq; rixaꝝ .

Rapiebāt me spectacula theatrica plena imaginib⁹ miseria
rū maz : & fomitib⁹ ignis mī . Quid : q̄ hō ibi ult do
lē cū spectat luctuosa & t̄gica : q̄ tñ pati ipse nolet ?
Et tñ pati ult ex eis doloēs spectator : & dolor ipse ē
uoluptas ei⁹ . Quid : n̄ misabilis sania ? Nā eo mag⁹ eis
mouet q̄sq̄ : q̄ min⁹ a talib⁹ san⁹ ē affectib⁹ : q̄q̄ cū ipse
patit miseria cū alijs opatit misericordia dici solet . Sed
qual tādē misericordia ī reb⁹ fictis & scenicis ? Nō enī
ad sbueiendū puocat auditor : s; tñ ad dolēdū iuita
tur : Et actoī eaz imaginū ampli⁹ fauet : cū amplius
dolet . Et si calamitates ille hoīus ī antiq̄ ī false sic agāt
ut q̄ spectat n̄ doleat : abscedit id fastidiēs & rep̄hē
dēs . Si at̄ doleat : manet ītent⁹ & gaudēs . Lacrime ḡ
amant & doloēs . Certe oīs homo gaudē ult . An cū
misus neies esse libeat : libet tñ esse misericordē ? Qd̄
q̄ n̄ sine doloē : hac una causa amant doloēs : & h̄ d̄
illa uena aīcie ē . Sed q̄ uadit ? q̄ fluit ? Vt qd̄ d̄cur
rit ī torrēte picis bulliēt est⁹ īmanes tetraz libidiūz :
in q̄s ip̄a mutat & uertit : p̄ nutū ppriū d̄ celesti se
reitate d̄torta atq; d̄iecta ? Repudiet ḡ misericordia ?
Neq̄quaz . Ergo amant doloēs aliq̄n̄ . S; caue īmūdi
ciaz aīa mā sb̄ tutoē d̄o mō : deo patz n̄roz & lauda
bli & sup̄exaltato ī oīa secl̄a : caue īmūdiciā . Neq; n̄
n̄c n̄ miseor : s; tūc ī theat̄s cū gaudebā amātib⁹ cū se
se fruebant p̄ flagitia : q̄uis h̄s imagiariē gērent in lu
do spectaclī . Cū at̄ sese amittebāt : q̄si misicors oīsta

32.
bar : & utiq; me delectabat tñ . Nūc tñ magis misereor
gaudētes ī flagitio / q̄ uelut dura p̄pessus det̄mēto p
niciose uoluptat' & amissioe misere felicitat' . Hec ēte
ueior misericordia / s; n̄ ī ea delectat' cor : Nā & si ap̄p
bat' officio caritat' q̄ dolet misus / mallet tñ utiq; nō
esse q̄, dolēt q̄ germanit' misericors ē . Si ei ē maliuola
beuolētia q̄ fieri nō potest / pōt & ille q̄ uaciter sin
ceritq; miset cupē esse misos ut miseat . Nō ull' ita;
dolor ap̄pband' / null' amand' ē . Hoc ei tu dñe d's
q̄ aīas amas / longe alteq; puri' q̄ nos & icorruptibili
us miseris / q̄ nullo doloē sauciaris . Et ad h' q̄s idone
us ? At ego tūc mis dolē amabā / & quēbā ut esset q̄
dolēm / q̄n̄ m̄ ī erūna aliēa & falsa & saltatoīa ea magis
placebat actio hystrioīs / meq; alliciebat uehēm̄ti' / q̄
m̄ lac̄me excutiebant' . Quid at̄ mihi / cū ifelix pec' ab
errās a grege tuo / & īpatiens custodie tue t̄pi scabie
fedaēr ? Et ind' erāt doloꝝ amoēs / n̄ q̄bus alti' pene
trēr : n̄ ei amabā talia p̄peti q̄lia spectarē : s; q̄bus au
ditis & fictis tanq̄ ī sup̄ficie radēr : q̄s tñ q̄si ungues
scalpētū feruid' tumor & tabes & sanies horrida cō
seq̄bat' . Tal' uita mā / nūqd uita ēat d's m̄s ? Et ecūuo
labat sup̄ me fidel' a longe misericordia tua . In quantas
iniqtates distabui / & sac̄lega cuīositate secut' suz / ut
deferētē te deducēt me ad ima īfida & cirouētoīa ob
sega demoīoꝝ / q̄b' imolabā facta mā mala : & ī oīb'
flagellabas me . Ausus suz eē ī celebritate solēnitatum

tuarū int̃ p̃aīetes eccle tue ꝓcupiscē & agē n̄gociū ꝓ
curañ fruct⁹ mortis . Vnde me ūberasti g̃uib⁹ penis /
s; nihil ad culpā m̄a; . O tu ꝓg̃ndis misericordia m̄a d̄s
m̄s / r̄fugiū m̄; a t̄ribilib⁹ nocētib⁹ ī quib⁹ uagat⁹ su;
ꝓfidēti collo a lōge recedē a te / amās uias m̄as & n̄ tu
as / amās fugitiuā lib̄tatē . Habebāt & illa studia q̄ ho
nesta uocabāt̄ ductū suū itūēte; fora litigiosa / ut ex
cellē; ī eis / h̄ laudab̄lior q̄ fraudulētior . Tanta ē ceci
tas hoīu; de cecitate eē gl̄antiū : & maior iā erā ī scola
rethoris / & gaudebā sup̄be / & tumebā typo q̄ lōge
sedatior : dñe tu scis & remot⁹ oīno ab eūsoib⁹ q̄s fa
ciebāt eūsoēs . Hoc eī sceuū nom̄ & diablicū uelut īfi
gne urbaītat̄ ē / int̄ q̄s uiuebā p̄doē īpudēti q̄ talis
nō erā & cū eis erā . Et aīcicijs eorū delectabar aliq̄n /
a q̄; semp factis abhorēbā : h̄ ē ab eūsoib⁹ q̄bus ꝓ
tue īsectabāt̄ ignoto; wecūdiā / quā ꝓt̄barēt g̃tis illu
dēn / at; ind̄ pasceñ maliuolas leticias suas . Nihil ē illo
actu simili⁹ actib⁹ demoīo; . Quid itaq; ueri⁹ q̄ eūso
res uocāt̄ ? Euerſi plane pri⁹ īꝓi atq; ꝓūsi d̄ridētib⁹
eos & seducētib⁹ fallacib⁹ occ̄lte spiritib⁹ / ī eo īꝓo q̄
alios irridē amāt & fallē . Int̄ hos ego ībecilla t̄c etate
discebā libros elloq̄ntie / in q̄ eīnē cupiebā fine dñabi
li & uētoſo ꝓ gaudia uaitat̄ huāne : & usitato iā discē
di ordie puenerā ī lib; q̄ndā cuiusdā ciceroīs / cui⁹
linguā fere oēs mirāt̄ / pect⁹ n̄ ita . S; lib̄ ille īꝓi⁹ exor
tationem ꝓtinet ad philosophiā : & uocat̄ hortensius .

L. 39.

Ille uo lib mutauit affectū m̄ / & ad te ip̄z d̄ mutauit
p̄ces m̄as : & uota ac desidia m̄a fec̄ alia . Viluit m̄ r̄pē
te oīs uana spes : & īmortalitatē sapiē ꝑcupiscebā estu
cordis inēdibili : & surgē iā cepā ut ad te rediēs . Nō
ei ad acuēdā liguā q̄ uidebar emē mat̄nis mēcedib⁹
cū agēs ānū etatis unduigesimū / iā defūcto p̄re ante
biēniū . Nō ḡ ad acuēdā liguā r̄ferebā illū libz : neqz
m̄ locutioēs s̄ q̄ loq̄bat̄ p̄suasat . Quom̄ ardebā de⁹
m̄s / qm̄ ardebā ruolaē a t̄renis ad te / & n̄sciebā qd a
gēs mecū . Apd̄ te ē ei sapiētia : Amor at̄ sapiētie no
mē ḡcu3 habz philosophiā / q̄ me accēdebāt ille l̄re . Sūt
q̄ seducāt philosophiā maḡ & blādo & hoēsto noīne
colorātes & fuccātes ēroēs suos . Et p̄pe oēs q̄ ex ill̄
& sup̄ t̄p̄rib⁹ tales erāt notāt ī eo libro & d̄mostrāt :
& maifestat̄ ibi salutifera illa admoitio spirit⁹ tui per
suū tuū bonū & piū . Vid̄te ne q̄s uos d̄cipiat p̄ phi
losophiā & iane3 seductioēs fm̄ t̄ditionē hoīuz / fm̄ ele
mta hui⁹ mūdi & n̄ fm̄ x̄ : q̄ ī ip̄o ih̄itat oīs plenu
do diuītatis corpāl̄ . Et ē illo t̄p̄re scis tu lumē cordis
m̄i / qm̄ nōdū m̄ h̄ ap̄lica nota erāt . Hoc tñ solo dele
ctabar ī illa exortatione q̄ n̄ illā aut illā sectā / s̄ ipsa3
q̄cūqz ēēt sapiētia ut diligēs & q̄rerē & asseq̄rer & te
nēs atqz āplexaēr : fortit̄ excitabar fm̄one illo & accē
debar & ardebā : & h̄ solū me ī tāta flaḡntia refrange
bat / q̄ nom̄ x̄ n̄ erat ibi : qm̄ h̄ nom̄ fm̄ misericordiā tu
am doīne : hoc nomen saluatoris mei fili3 tui in ip̄so

adhuc lacte mris tenebat cor m̄ pie bibat & alte rtine
bat & qcqd s̄n h̄ noie fuisset q̄uis lrariū & expolitū
& vidicu; n̄ me totū rapiebat. Itaq; istitui aīuz itēdē
ī scriptas sanctas / ut uidēz q̄les ēēnt. Et ecce uideo rē
n̄ optas supbis neq; nudatā pueis / s; īcessu huile; suc
cessu excelsa; & uelatā mistēijs : & n̄ erā ego tal' ut in
traē ī eā posse; aut īclinaē cūicē ad ei⁹ ḡssus. Nō ei;
sic m̄ loqr ita sensi cū attēdi ad illā scriptas / s; uisa m̄
ē idigna quā tulliane digtati oparaēz. Tumor ei; m̄s
rfugiebat m̄ ei⁹ : & acies mā n̄ penetbat infiora ei⁹.
Ve; tñ illa ēat q̄ crescēt cū puul' s; ego dedigbar esse
cū puul' & turgid⁹ fāstu m̄ ḡndis uidebar. Incidi ita
q; ī hoies supbe delirātes / carnales nimis & loqces : in
q; ore laqi diaboli / & uiscū ofectū cōmixtiōe silaba;
nois tui s; & dñi iesu x̄ & paracliti ofolatoīs nrī spīt⁹
sci. Hec ei oīa n̄ rcedebāt d' oē eo; / s; sono ten⁹ & stre
pitu ligue : cete; cor iane ueri / & dicebāt witas & ūi
tas / & mlti eā dicebāt m̄ & nusq; erat ī eis : s; falsa loq
bāt / n̄ d' te tātū q̄ uē ūitas es / s; eē d' istis elem̄tis hui⁹
mūdi cātuīs tuis : d' qbus eē ūa dicētes philosophos
ēnsgridi debui p̄ amoē tuo mi pat' sūme bone pulc
tudo pulc; oīuz. O ūitas ūitas / q̄ itime eē tūc medul
le animi mei suspirabant tibi / cum te illi sonarent mi
hi frequēter & mltipliciter uoce sola & libris multis
& ingentibus : & illa erant fercula in quibus mihi esu
rienti te inferebatur pro te sol & luna pulcra opera

tua : s; tam opera tua nō tu / n̄ ipsa prima : priora eis
spiritualia opa tua / q̄ ista corpora / q̄ uis lucida & cele
stia : At ego nec p̄ora illa / s; te ip̄as / te uitas i qua n̄
ē cōmutatio n̄ mōti obūbratio esuriebā & sitiebā : &
apponebāt adhuc m̄ i ill' fercul' fantasmata splēdida /
q̄bus ias meli⁹ erat amaē istū solē saltē istis ocul' uerū
q̄ illa falsa aīo d̄cepto p̄ oculos . Et tam q; te potabas
māducabā n̄ auide q̄des / q; n̄ sapiebas i ore mō sicuti
es : neq; ei tu eras illa figm̄ta iania : n̄ nutebar ex eis /
s; exhauiebar mag' : Cib⁹ i somnis simillim⁹ ē cibus ui
gilatiū / q̄ tñ dormiētes nō alunt' : dormiūt eis . At illa
n̄ similia erāt ullo m̄ tibi : sicut nūc mihi locut⁹ es : q;
illa erāt corpalia phāasmata falsa corpea : q̄b⁹ c̄tiora
s̄ uia corpa ista q̄ uidem⁹ uisu carneo siue celestia siue
trestria . Cū pecudib⁹ & uolatilib⁹ uidem⁹ h̄ & certi
ora sūt / q̄ cū imagiamur ea : Et rursus certi⁹ imagina
mur ea / q̄ ex eis suspicamur alia grādiora & infinita :
q̄ oīno nulla s̄ : q̄libus ego nūc pascebar ianibus & n̄
pascebar . At tu amor m̄s i quē deficio ut fortis sis / n̄
ista corpora es q̄ uidem⁹ q̄q̄ i celo / nec ea es q̄ nō uide
m⁹ ibi : q; tu ista cōdidisti : nec i sūmis tuis ɔditioni
b⁹ abes . Quāto ḡ lōge es a phāasmatib⁹ illis m̄is phā
tasmatib⁹ corpoꝝ q̄ oīno n̄ s̄ / q̄bus certioēs s̄ phātasie
corpoꝝ eoꝝ q̄ sūt & eis certiora corpora q̄ tñ nō es / s;
nec aīa es q̄ uita est corpoꝝ : Ideo melior uita corpoꝝ
certiorq; q̄ corpa . Sed tu uita es animaꝝ / uita uitaꝝ /

uiuēs te ipsa & nō mutaris uita aīe mee. Vbi g̃ m̃ tūc
eras & q̃ longe? Et longe pegrinabar abs te exclusus
& a filiis porcorū q̃s de filiis pascebā. Quāto eīz meli
ores grāmaticorū & poetarū fabelle q̃ illa decip̃la? Nā
ūsus & carmē & Medea uolās utilioēs certe q̃ quinqz
elem̃ta uarie fuccata pp̃ qnqz antra tenebraz/ q̃ oīno
nulla sūt/ & occidūt credētes; Nāz uersuz & carmē etiā
ad uera pulmēta trāsfero; Volantē aī Medea; & si cā
tabaz/ nō asserebā; & si cātari audiebā/ nō credebā; il
la aī credidī. Ve ue/qbus gradib⁹ deduct⁹ suz ī pro
funda īferi/ q̃ppe laborās & estuās īopia ueri; cū te
cl̃s m̃s/ tibi eī cōfiteor q̃ me misat⁹ es & nōdū cōfiteār/
cū te nō s̃m̃ mentis ītellectū/ quo me p̃stare uoluisti
beluis/ s̃ s̃m̃ sensuz carnis querēs. Tu autē eras interi
or ī timo meo/ & sup̃ior sūmo meo; offendi ī illa muli
erē audacē/ īope; prudētie/ enigma Salomoīs sedentē
sup̃ sellā in forib⁹ & dicētes; panes occultos libēt edi
te; & aquā dulces furtiuā bibite; Que me seduxit: q̃
īuenit foris habitātes ī oculos carīs mee; & talia rumi
nātes apud me/ q̃lia p̃ illā uorasse; Nesciebā eīz aliud
uere q̃ ē/ & q̃si acutiue mouebar ut suffragaēr stultis
d̃ceptorib⁹/ cū a me q̃rerēt unde maluz/ & utrū for
ma corporea deus finiret & habēt capillos & ungues;
& utz iusti existimādi essent q̃ haberēt multas uxoēs
simul & occiderēt hoīes/ & sacrificarēt de animalib⁹.
Quibus rebus ignarus perturbabar; & recedens a ue

ritate ire i ea: m̄ uidebar: q̄ nō nouerā malū nō esse
nisi p̄uationē boni: usq; ad q̄ oīno nō ē. Qd̄ und̄ ui
derē: cui⁹ uidē usq; ad corpus erat ocul⁹ & aīo usq; ad
phāasma: Et nō nouerā d̄m esse spiritū: nō cui mē
bra essent p̄ longū & latū: n̄ cui moles esset: q̄ mo
les i pte minor ē q̄ i toto suo: & si īfinita sit/ minor ē
i aliq̄ pte certo spacio definita/ q̄ p īfinitū: & nō est
tota ubiq; sicut spirit⁹ sicut de⁹. Et qd̄ i nob̄ esset se
cūdū q̄ essem⁹ similes d̄o: & recte i scriptis dicemur
ad imaginē dei p̄sus ignorabā: & nō nouerā iusticiā
uerā interioē: nō ex cōsuetudie iudicāte: s; ex lege re
ctissima d̄i oīpotētis/ q̄ formaēt mores regionū &
dieꝝ p̄ regioib⁹ & diebus: cū ipsa ubiq; ac semp̄ eēt
nō alibi alia/ n̄ alias aliter/ s̄m quā iusti essent Abraa:
& ysaac & iacob & Moyses & Dauid/ & illi oēs lauda
ti ore dei: s; eos ab impiis iudicari iniquis iudicātibus
ex huāno die: & uniuersos mores huāni geneis ex pte
moris sui metiētib⁹: tanq̄ si qs nesciens i armāntis qd̄
cuiq; mēbro accōmodatū sit/ ocrea uelit caput tegi
& galea calciari/ & murmuēt q̄ n̄ apte cōueiat: aut
i uno die indicto a p̄meridianis horis iusticio q̄sq; sto
machet n̄ sibi cēdi qd̄ uenale p̄ponē/ q̄ mane cōces
suzē: aut i una domo uideat aliq; tractatū maib⁹ a q̄q;
suo q̄ facē n̄ sinat q̄ pocla mīstrat: aut aliqd̄ post p̄
sepia fieri q̄ aī m̄sa phibeat/ & idigēt/ cū sit unū hita
culū & una familia n̄ ūq; at; oib⁹ idē t̄bui: sic st̄ isti

q̄ idignū cū audierit illo seculo licuisse iustis aliqd q̄
isto n̄ licet iustis : & q̄ ill' aliud p̄cepit d's / istis aliud p̄
t̄p'alibus causis / cū eidē iusticie utq̄ fuerit : cū i uno
hoīe & i uno die & i imis edib⁹ uideāt aliud alij m̄bro
ōgruē : & aliud iā dudū licuisse & post horā n̄ licere :
q̄ddā i illo anglo p̄mitti aut iuberi / q̄ i isto iuste uete
tur & uideat̄ . Nūqd iusticia uaria ē & mutabil' ? S;
t̄pra q̄bus p̄sudet n̄ parit̄ eunt : t̄pra ei⁹ sūt . Hoīes at̄
q̄ uita sup̄ t̄ram breuis ē / q̄ sensu n̄ ualēt causas cō
texē seclorū priorū aliaq̄ gētū q̄s expti n̄ sūt cū his
q̄s expti sūt : i uno at̄ t̄pre ul' die ul' domo facile post
uidē qd cuiq̄ mēbro / q̄bus momētis / q̄bus p̄tibus / p̄
sonis ue ōgruat . In ill' offendūt̄ / hic fuiūt . Hec ego
tūc nesciebā & n̄ adūtebā : & feriebat̄ undiq̄ ista ocu
los m̄os & n̄ uidebā . Et catabā caria : & n̄ m̄ licebat po
nē pedē q̄mlib⁹ ubilib⁹ / s; i ailo atq̄ alio metro aliter :
alit̄q̄ & i uno aliq̄ ūsu / n̄ oībus locis eundē pedem .
Et ars ip̄a q̄ canebā n̄ hēbat aliud alibi / s; oīa siml' . Et
n̄ ituebar iusticiā cui furerēt boni & scī hoīes : lōge ex
cellētī⁹ atq̄ sblimī⁹ habē siml' oīa q̄ p̄cepit d's : & nul
la ex pte uariā : & tñ uariis t̄pib⁹ n̄ oīa siml' / s; p̄pria
distribuētē ac p̄cipiētē . Et rephēdebā cec⁹ pios pasto
rēs : n̄ solū sic d's iubēt atq̄ ispiraēt utētes p̄ntib⁹ / ueq̄
q̄ sic d's ruelaēt fusa p̄nūciātes . Nūqd aliq̄n̄ aut alicū
iustū ē diligē d's ex toto cord' ex tota aīa ex tota m̄te
& diligē p̄ximū tāq̄ te ip̄s ? Itaq̄ flagitia q̄ sūt ō naturā

ūq; ac semp d'testāda at; puniēda s/ q̄lia sodoitaz fu
erūt : **Q**ue si oēs gētes facerēt/eodē crimis reatu diui
na lege tenēnt : q̄ n̄ sic fec̄ hoīes/ut se illo uterent̄ m̄ .
Violat̄ qppe ip̄a societas q̄ cū d'o nob̄ esse deb; : cū;
eadē natura cui⁹ ille auctor ē libidis p̄sitate polluit̄ .
Que at̄ cōtra moēs hoīuz s̄t flagitia/ p̄ moꝝ diūsitae
uitāda s̄t : ut pactū int̄ se ciuitat' aut gent' cōsuetudinē
ul' lege firmatū/nllā ciuis aut pegrini libidinē uiolēt̄ .
Turpis eīz oīs ps ē uniūso suo n̄ cōgruēs . **C**ū aut̄ de⁹
aliqd cōtra moēs aut pactū q̄libet iubet/& si nūq̄ ibi
factū ē/faciendū ē : et si omissūz/īstaurādū :& si īstitu
tū n̄ erat/īstituendū ē . Si ei r̄gi licet ī ciuitate cui reḡt
iubē aliqd/ q̄ neq; an̄ illū q̄sq̄ n̄ ip̄e ūq̄ iusserat/&
n̄ cō societatē ciuitat' ei⁹ obtēpat̄/imo cō societatē n̄ ob
tēpat̄ : **G**ñale qppe pactū ē societat' huāne obedire
regib⁹ suis : q̄nto mag' d'o reḡtori uniūse creature sue
ad ea q̄ iussēit sine dubitatioe fuiendū ē ? **S**ic eīz in po
testatibus societatis humane maior potestas minori
ad obediendum preponitur/ ita deus omnibus . **I**tem
in facinoribus ubi libido est nocendi siue per contu
meliam siue per iniuriam/& utq; uel ulciscendi cau
sa sicut īmico inimic⁹/ul' adipiscēdi alicui⁹ ext̄ cōmo
di/sicut latro uiatori : uel euitandi mali/sicut ei qui
tiēt̄ : l' iuiden̄/sic felicioī misior : aut ī aliq̄ p̄spat⁹ ei
quē s̄ eq̄ri tiēt̄/aut eq̄lē dolz : l' sola uoluptat' aliēi ma
li/sic spectatoēs gladiatoꝝ aut īrisoēs l' illusoēs q̄rūlz .

Hec sūt capita iniquitatis / q̄ pullulāt p̄ncipal̄ & spectā
di & sentien̄ libidie / aut una aut duab⁹ earū aut simul
oib⁹. Et uiuit male adūsus tria & septē / psalteriū decē
cordarū decalogū tuū d̄s altissime & d̄cissime. S; q̄ fla
gitia ī te q̄ n̄ corrūpis? Aut q̄ adūsus te facinora / cui
noceri n̄ p̄? S; h̄ iudicas q̄ ī se hoīes p̄petrāt : q̄ et cū
ī te peccāt ip̄ie faciūt ī aīas suas : & mēt̄ iniquitas sibi
siue corrūpeñ ac puēteñ nafaz suā quā tu fecisti & or
dinasti : Ī imoderate uten̄ ocessis reb⁹ : Ī ī n̄ ocessa fla
grañ ī eū usuz q̄ ē o nafaz : aut rei tenēt̄ aīo & uerbis
seuiētes adūsus te & adūsus stimulū calciēntes : aut cū
diruptis limitib⁹ huāne societatis letāt̄ audaces p̄uat̄
ociliatioib⁹ aut direptioib⁹ / put q̄d q̄ delētauit aut
offendit : & ea fiūt cū tu delinq̄ris fons uite / q̄ es un⁹
& uer⁹ cātor & rector uniūsitat̄ : & p̄uata supbia dili
git̄ ī pte unū falsuz. Itaz pietate huīli redit̄ ī te & pur
gas nos a ōsuetudie mala : & p̄pici⁹ es peccis ōfitētiū
& exaudis gemit⁹ ōpeditoꝝ & soluis a uincul⁹ q̄ nobis
fecim⁹ : si iā nō erigam⁹ aduersus te cornua false liber
tatis auaricia plus habendi & damno totuz amittendi
amplius amando propriuz nostz q̄ te omniū bonū.
Sed inter flagitia et facinora et tam multas iniquita
tes sunt peccata proficientium : que a bene iudicanti
bus et uituperantur ex regula perfectionis et laudan
tur spe frugis sicut herba segetis. Et sunt quedam si
milis uel flagitio uel facinori et non sunt peccata :

qꝫ nec te offendūt dñm & deus nostꝫ / nec sociale cō
fortiū cū cōciliāt aliqꝫ ī uisū uite cōgrue tēpori / & in
certū ē an libidie habēn aut puniunt corrigen studi
potestate ordiata / & incertū ē an libidie nocēdi . Mul
ta itaqꝫ facta q̄ hoībꝫ imꝫbanda uidēnt / testimoio
tuo appꝫbata s̄ : & mltā laudata ab hoībus / te teste da
mnāt / cū sepe se aliter habet spēs facti & aliter faciē
tis aīmꝫ / atqꝫ articulꝫ occulti tēporis . Cū uo aliqd
tu repēte iūstatū & iprouisū impas / etiā si h̄ aliquan
uetuisti / q̄ uis causā iperij tui ꝫ tēpre occultes / & q̄
uis cōtꝫ pactū sit aliqꝫ hoīuz societat / qꝫ dubitet eē
faciēduz q̄ndo ea iusta ē societas hoīuz q̄ seruit tibi ?
Sed beati q̄ te impasse sciunt : fiūt eiꝫ oīa a seruiētibꝫ
tibi : ul' ad exhibēduz q̄ ad ꝫsens opus ē ul' ad futura
ꝫnunciāda . Hec ego nesciēs irridebā illos sanctos ser
uos & ꝫꝫhas tuos . Et qꝫd agebā cū irridebā eos : ni
si ut irridēr abs te : sensū atqꝫ paulatiz ꝫductꝫ ad eas
nugas ut credēs ficuꝫ ploraē cū decerpit & m̄reꝫ eiꝫ
arborē lacrimis lacteis . Quam tamē ficuꝫ si comedis
set aliquis sanctus alieno sane nō suo scelere ꝫcerptā
misceret uisceribꝫ & hanelaret de illa angulos imo uo
ꝫticlas dei gemen ī orōne atꝫ ructan : q̄ ꝫticlꝫ sūmi &
uī dī ligate fuissent ī illo pomo : n̄ electi s̄ci dēte ac
uent soluent . Et ēdidi mis magꝫ eē misericordiā ꝫstā
dā fructibꝫ tēre q̄ hoībꝫ ꝫꝫ qꝫ nascēnt . Si qꝫ ei esuriēs
petēt q̄ maicheꝫ n̄ eēt q̄si capitali supplicio dānanda

1. 3.

bucella uideret si ei daret. Et missisti manū tuā ex alto : & de hac profunda caligie eruiſti aīam meā : cū p me ploraēt ad te mea mī fidel tua ampli⁹ q̄ flent matres corpora funera . Videbat ei illa mortē meā ex fide & spiritu quē habebat ex te : & exaudisti eā dñe . Exaudisti eā nec despexisti lacrimas ei⁹ : cū pfluentes rigarēt trās s̄b oculis ei⁹ ī oī loco orōis ei⁹ & exaudisti eā . Nam undē illd̄ somniū q̄ eā consolat⁹ es ut uiuē me secū crederet : & habēt mecū eandē mēsam ī domo : q̄ nolle cepat aduersans & detestās blasphemias erroris mī ? Vidit ei se stantē ī q̄dam r̄gula lignea & adueniētē ad se iuuenē splēdidū hylarē atq; arridētē sibi cū illa esset merēs & meroē ofecta . Qui cū causas ab ea q̄siss̄ mesticie sue q̄ttidianazq; lacrimaz docēdi ut assolet n̄ discēdi grā : atq; illa r̄ndisset pditionē meā se plangē : iussisse illū q̄ secura ess̄ atq; admonuisse ut attēderet & uidēt ubi esset illa ibi esse & me . Qd̄ illa ubi attēdit uidit me iuxta se in eadez regula stantem . Vnde hoc : nisi quia erant aures tue ad cor ei⁹ . O tu bone oīpotens q̄ sic curas unūquēq; nostz tāq; soluz cures & sic oēs tanq; singlos : Vnde illud etiam q̄ cum mihi narrasset ipsum uisum & ego ad id trahere conarer / ut illa se potius nō desperaret futuram esse quod eram : continuo sine aliqua hesitatione non iqt : n̄ ei m̄ dictū ē ū ille ibi & tu s̄ ū tu ibi & ille . Cōfiteor t̄ d̄ r̄cordatōēz m̄az q̄ntū r̄colo q̄ sepe n̄ tacui :

ampli⁹ me isto p mres uigilantē rēpōso tuo / q̄ tā uicia ī
tēptatiois falsitate t̄bata n̄ ē : & tā cito uidit q̄ uidēdū
fuit : q̄ ego c̄te añ q̄ dixiss; n̄ uidera; et tū fuisse cō
motū q̄ ip̄o somio : q̄ feine pie gaudiū tāto post futu
rū ad solatioē; t̄c p̄ntis solitudis / tāto añ p̄dictū ē .
Nā nouē ferme añi secuti s̄ q̄b⁹ ego ī illo limo p̄fundi
ac tēbris falsitat' : cū sepe surgē conaēr & graui⁹ all
derer uolutat⁹ su; : cū t̄n illa uidua casta pia & sobri
a q̄les amas / iā quidē spe alacrior / s; fletu & gemitu n̄
segnior n̄ desinēt horis oibus orationū suaz d' me plā
gere ad te : & int̄bāt ī ospectū tuū p̄ces ei⁹ / & tamē
me dimittebas adhuc uolui & iuolui ī illa caligine : &
dedisti altez rēpōsus int̄is q̄ recolo : nam & multa p̄
tereo pp̄ q̄ p̄pero ad ea q̄ me mag' urgēt ofitei tibi :
& mltā n̄ memi . **D**edisti ḡ altez p̄ facēdotē tuū q̄ndā
ep̄m nut̄tus ī ecelā & exercitatū ī libris tuis : Quē cū
illa feina rogasset ut diḡret̄ mecū colloq̄ & refellē er
rores m̄os & dedocēt me mala ac docēt bona / faciebat
ei; h̄ si q̄s forte idoneos iuenisset / noluit ille p̄dent' sa
ne q̄ntū sēsi postea : R̄ndit ei me adh̄ eē idocilē / eo q̄
ī flat⁹ eē; nouitat' hēsis illi⁹ / & n̄nlis q̄stiūcul' iā mltos
īp̄itos exagitasse; sic illa īdicauat ei : s; sine inqt̄ illuz
ibi et t̄m roga p̄ eo dñ; ipe legen' r̄piet q̄s ille sit ēror
et q̄nta īpietas . **S**iml' et narrauit se q̄ puulū a seducta
matre sua datum fuisse manicheis : et omnes pene nō
legisse tantum / uerūetia; scriptitasse libros eorū :

sibiq; apparuisse nullo contra disputante & quincēte
q̄ esset illa secta fugienda : itaq; fugisse. **Q**ue cum ille
dixisset / atq; illa nollet acquiescere / s; instaret magis d;
precādo & ubertim flens ut me uideret & mecum diceret /
ille iam sibi stomachas tedio / uade inquit a me / ita uiuas
fieri enī n̄ potest ut fili⁹ tātaꝝ lacrimaꝝ pereat. **Q**uod
illa ita se accepisse int̄ colloq; sua mecum sepe recorda
batur : ac si de celo sonuisset :

EXPLICIT LIBER III⁹ INCIPIT IIII⁹ :

TER IDEM TEMPVS ANNORV;
nouem ab undeuigesimo āno etatis mee
usq; ad duodetrigesimū seducebamur /
& seducebam⁹ falsi atq; fallentes in uari
is cupiditatib⁹ : & palas per doctrinas q̄s liberales uo
cant : occulte autē falso nomine religiois / hic supbi /
ibi supstitiosi / ubiq; uani ac popularis glorie sectātes
inaitate; usq; ad theatricos plausus & cōtētiosa certa
mina / & agonē coronaꝝ feneaꝝ / & spectaculoꝝ nu
gas / & intēpātias libidinū. Illic at̄ pūgaī nos ab istis
sordib⁹ expetētes / cū eis q̄ appellaēnt electi & sancti
afferim⁹ escas : d; q̄b⁹ nob̄ i officina aq̄liculi sui fabrica
rēt āgelos & d̄os p̄ q̄s libaemur : & sectabar ista at; fa
ciebā cū aicis mis p̄ me ac mcū d̄cepti. Irrideāt me ar
rogantes & nondū salubriter prostrati & elisi a te de
us meus : ego tamen confitear tibi dedecora mea in
laude tua. Sine me obsecro : & da mihi circuire

presenti memoria preteritos circuitus erroris mihi: & imolaere tibi
hostiam iubilatiois. Quid ei sumus? in finem te: non dux in preceps?
Aut quid sumus? cum mihi bene est? non suges lac tuum aut frues te ci-
bo qui non corrumpitur? Et quis homo est qui homo? cum sit homo? Sed irri-
deant nos fortes & potentes: nos autem infirmi & iopes consi-
teamur tibi. Docebam in illis annis artem rethoricam: & uictoriosam
loquentiam uictus cupiditate uidebam. Malebam tamen domine tu-
scis bonos habere discipulos sic appellat boni: & eos sine
dolo docebam dolos: non in quibus caput innocentis ageretur/
sed aliquando pro capite nocentis. Et deus uidisti deus logi qui lapsa
tibi in lubrico: & in multo fumo scintillam fidei meam: quam ex-
hibebam in illo magisterio diligentibus ueritatem: & querentibus me-
diciu sociis eorum. In illis annis unam habebam: non eo quod legitimam
uocat coniugio cognitam: sed quam indagabat uagus ardor iops
predicte: sed unam tamen ei quod suas thori fidei: in qua sane expier
exemplo meo quod distaret inter coniugal placiti meo: quod federa-
tum esset gratiam gratiam: & pactum libidinosi amoris: uel plures et
uotum nascitur: quis iam nata cogat se diligere. Recolo et cum
mihi theatri carinis etiam in re placuisset mandasse mihi nescio
quam aruspice quod ei dare uellent mercedis ut uicerem: me autem
feda illa sacramenta contestatum & abominatum respondisse: non si
corona illa esset immortalis auea: muscam pro uictoria mea ne-
cari me finem. Necaturus ei erat ille in sacrificiis suis aiantia:
& illi honore iuitaturus mihi suffragata deonia uidebat.
Sed quod malum non ex tua caritate repudiaui deus coram mihi: Non
ei amare te noua: qui non fulgores corpeos cogitare non noua.

Talib⁹ ei figm̄tis suspirās aīa / nōne foricat^r abs te / &
fidit ī falsis / & pascit uētos ! S; uidel; sacrificari p me
nollē demoīb⁹ qbus me illa supstitiōe ipe sacrificabaz.
Quid ē ei aliud uētos pascē / q̄ ipos placāē : h ē erran
do eis esse uoluptati atq; derisui ! Ideoq; illos planos
q̄s mathematicos uocāt plane cōsulē n̄ desistebā : q̄ q̄
si nullū eis esset sacrificiū & nllē pces ad aliq̄m spiritū
ob diuinationē dirigēnt : q̄ tñ xpiana & uera pietas
cōsequēnt^r repellit & dānat . Bonū ē ei cōfiteri t̄ dñe / &
dicē misere mī / cura aīam m̄a : q̄ peccaui t̄ : neq; ad
licētia; peccān abuti idlgētia tua / s; memisse dñice
uocis : ecce san⁹ fact⁹ es / ia; noli peccaē / ne qd t̄ dete
ri⁹ cōtingat . Quā totaz illi salubritatē iterficē conant^r
cū dicūt : de celo t̄ ē ieuitalis cā peccān : & uen⁹ h
fecit aut sat̄nus aut mars / scil; ut hō sine culpa sit ca
ro & sanguis & supba putēdo : culpād⁹ sit at̄ celi ac
sidez creator & ordiator . Et q̄s ē hic n̄ d̄s nr̄ / suau
tas & origo iusticie : q̄ reddis unicuiq; sm opa ei⁹ &
cor cōtritū & huiliatū n̄ sp̄nis ! Erat eo t̄pre uir sagax
medicine artis pitissim⁹ atq; ī ea nobilissim⁹ / q̄ p̄cō
sule manu sua coronā illā agoisticā īposuerat n̄ sano
capiti mō : s; n̄ ut medic⁹ : Nā illi⁹ morbi tu sanator
q̄ r̄sistis supb huilib⁹ at̄ das gr̄as . Nūqd tñ ē p illū
senē defuisti m̄ : aut destitisti medēi aīe mē ! Quia ei
fact⁹ ei erā familiaior & ei⁹ smoīb⁹ / erāt ei sine vboz
cultu uiuacitate sentētia; iocūdi & ḡues : assidu⁹ &

fixus iherēbā. Vbi coguit ex colloquio mō libris gene
tlyacoꝝ esse me deditū/benigne ac pat̃ne monuit ut
eos abicēz / neq; curā & opaz rebº utilibº necessariaz
illi uaitati frustra ipēdēz / dicēs ita se illā didicisse ut
uictº eiº p̃fessioēz p̃mis ānis etatis suē deferre uoluis
set q̃ uitā degēt / & si ippocratē itellexiss; & illas utiq;
lras potuiss; itelligē / & tñ n̄ ob aliā causaz se postea ill
r̃lictis medicinā affecutū / n̄ q; eas falsissimas op̃iss; / &
nollet uir g̃uis d̃cipiēdis hoibº uictū q̃rere. At tu in
qt q̃ te i hoibº sustētās rethoricā tenes: Hāc at̃ falla
ciā libo studio n̄ necessitate rei familiais sectais / q̃ ma
g̃ m̄ te oportet de illa credē / q̃ eā tā p̃fecte discē ela
borauī q̃ ex ea sola uiuē uolui. **A** q̃ ego cū q̃sisses q̃
cā g̃ facēt ut multa ind̃ va p̃nūciaēnt / r̃ndit ille ut
potuit uiz fortis h̄ facē i rez nat̃a usq; q̃q; diffusa. **S**i
ei d̃ paginis poete cuiº piā lōge aliud canētis attēdēt
cū forte q̃s q̃sulit mirabilr̃ q̃sonº n̄gocio sepe ūsus ex
iret / mirādū n̄ esse dicebat / si ex aīa huāna supioē ali
q̃ instictu n̄sciēte qd̃ i se fiēt / n̄ arte s; sorte sonaēt ali
qd̃ q̃ i interrogātis rebº factisq; q̃cinēt. **E**t h̄ qd̃ ab
illo ul' p̃ illū pcurasti m̄ : & qd̃ ip̃e postea p̃ me ipsuz
q̃rerē i memoīa m̄a deliuiasti. **T**c at̃ n̄ ip̃e n̄ caissimº
m̄s nebridiº adolescēs uald̃ bonº & uald̃ cautº irridēs
totū illd̃ diuīatiois genº psuadē m̄ potuerūt ut h̄ abi
cēm : qm̄ me ampliº ip̃oz auctoz mouebat auctoitas
& nullū certū q̃le q̃rebā docum̄tū adhuc iueneram /

quo in fine ambiguitate appareret / quod ab eis consulis uera di-
cent forte uel forte / non arte inspectorum fidei dici . In illis an-
nis quod primus tempore in municipio quod natus suus docebat cepas / com-
paueram amicis societate studio nimis carum / coeui in &
conflorantes flore adolescentie : mecum puer creuit et pater
in scola ieramur : paterque lusamus . Sed nudum erat sic amicis
quod ne tam quodam sicuti est uia amicitia : quod non est uia in cum
ea tu agglutinas inter inhaerentes tam caritate diffusa in cordibus
nostris per spiritum sanctum quod datur est nobis . Sed tamen dilectis erat nimis co-
acto feruore pilius studio . Nam & a fide uia quam non gema-
nit et perit adolescentem tenebat deflecterem eum in supersticio-
sas fabellas & perniciosas per quas me plangebatur mater mea :
cum iam errabat in animo ille homo : & non poterat anima mea sine
illo . Et ecce tu immines dorso fugitiuorum tuorum : deus ulti-
onum & fons misericordiarum similis quod uotis nos ad te miris modis :
ecce abstulisti hominem ab hac uita cum uix expleuissimam
in amicitia mea / suauis in super omnes suauitates illius uite mee .
Quis laudis tuas enuntiat unum in se uno quod exprobat est ? Quid
tam fecisti deus meus : & quod inuestigabilis abyssus iudiciorum tuorum ?
Cum ei laboraret ille febribus iacuit diu sine sensu in sudore
letali : & cum despaeretur baptizatus est nesciens / me non curante
& presumpte id retinere potius animam eius quod a me acceperat / non quod
in nescientis corpore fiebat . Longe autem aliter erat : nam recitatus est
& saluus factus : statimque ut primum cum eo loqui potui / potui
at mox ut ille potuit / quoniam non discedebam & nimis pede-
bam ex inuicem / temptaui apud illum irridere / tanquam & illo ir-

risuro mecū baptismū quē accepat / mēte atq; sēsu absē
tissim⁹ : s; tñ iā se accepisse didicerat . At ille ita me ex
horruit ut inīcū : admonuitq; mirablī & repētina lib
tate / ut si aīc⁹ ēē uellē / talia s; dicē definēz . Ego at̄ stu
pefact⁹ atq; t̄bat⁹ distuli oēs mot⁹ mōs ut ualescēt p
us / ēētq; idone⁹ uirib⁹ ualitudis / cū q̄ agē posse; q̄ uel
lē . S; ille abrept⁹ demētie mē / ut apd̄ te suaēt q̄ solatioi
mē / post paucos dies me absente repetit⁹ febrīb⁹ & de
fungit⁹ . Quo doloē q̄ tēnratū ē cor m̄z : & qcqd̄ aspi
ciebā mors erat . Et ēat m̄ p̄ria suppliciū / & p̄ria do
m⁹ mira ifelicitas : & qcqd̄ cū illo coīcaūz s; illo in
cruciatū īmanē ūterat . Expectabāt eū ūdiq; oclī mī
& n̄ dabat⁹ : & ocl̄z oīa q̄ n̄ hēre; eū : n̄ m̄ iā dicē po
t̄ant / ecce ueiet / sic cū uiuēt q̄ n̄ absens ēat . Et factus
erā ip̄e m̄ mag⁹ q̄stio : & īterrogabā aīaz m̄az q̄re t̄stis
ēēt & q̄re q̄ turbaēt me uald⁹ / & nihil nouat r̄ndē m̄ .
Et si dicebā sp̄a ī d̄o / iuste n̄ obtēpabat : q; ūior erat
& melior hō quē caīssimū amissērā / q̄ phāasma ī eo
q; sp̄aē uidebat⁹ . Sol⁹ flet⁹ erat d̄lcis m̄ : & successerat
aīco ī delicijs aī mī . Et n̄c d̄ne iā illa t̄nsierūt : & t̄pre
lenitum est uulnus meum . Possum ne audire ex te q̄
ueritas es : & ad mouere aurem cordis mei ori tuo : ut
dicas mihi cur fletus dulcis sit miseris ? An tu quamuis
ubiq; adsis / longe abiecisti a te miseriam nostram ?
Et tu in te manes / nos autē in experimētis uoluimur .
Et tamen nisi ad aures tuas ploraremus / nihil residui

de spe nostra fieret. Vnde igitur suavis fructus & amaritudie uite carpitur gemere flere & suspirare & queri? An hoc tibi dulce est quod speramus exaudire te? Recte istud in precibus: quod desiderium pueniendi habent. Nunquid in dolore amisse rei & luctu quo tunc optabar? Neque ei sperabam reuiuiscere illum/aut habere petebam lacrimis: sed tantum dolebam & flebam. Miser ei eram: & amisseram gaudium meum. An & fletus res amara est & pro fastidio rerum quibus prius fruebamur: & dum tunc ab eis abhorremus delectat? Quid autem ista loquor? Non ei tempus credere nunc est: sed confiteri tibi. Miser ei eram: & miser est omnis animus uictus auaricia rerum mortalium: & dilaniatur cum eas amittit: & tunc sentit miseria quam miser est & ante quam amittat eas. Sic ei ego eram illo tempore: & flebam amarissime/ & requecebam in amaritudine. Ita miser eram: & habebam calidius illo amico modo uitam ipsam misere. Nam quis eam mutare uellet/ nolle tamen amittere magis quam illum. Et nescio an uellet uel pro illo sicut de horestes & pilade tradit si non fingit: quod uellent pro iuice uel simili mori: quam morte peius eis erat non simili uiuere. Sed in me nescio quid affectus nimis huic contrarius ortus erat: & tedium uiuendi erat in me grauissimum/ & mortem meam. Credo quod magis illum amabam/ habere magis mortem/ quam meum abstulerat tamquam atrocissimam inimicam oderam & timebam: & eam repetere presumpturam omnes homines putabam: quod illum potuit. Sic eram/ omnino memini. Ecce cor meum deus meus: ecce intus uide quod memini spes mea qui me mundas a talium affectionum immundicia/ diri

gēs oclōs mōs ad te : & euellēs d' laq̃o pedes mōs . **Mi**
rabar eī cetōs mortales uiuē : q̃ ille quē q̃si n̄ mōituz
dilexerā mortu⁹ erat : & me mag⁹ / q̃ ille alē erā / uiuē
illo mortuo mirabar . Bene q̃daꝫ dixit de aīco suo / di
midiū aīe sue . Nā ego sensi aīaꝫ māꝫ & aīaꝫ illi⁹ unaꝫ
fuisse aīaꝫ ī duob⁹ corpib⁹ : & ideo m̄ horrore erat ui
ta : q̃ nolebā dimidi⁹ uiuē : & idō forte mori metue
bā / ne tot⁹ ille morēt quē mltū amaūaꝫ . **O** demētiā ne
sciētē diligē hoīes humanit̄ : o stultū hoīes imoderate
huāna patiētē / q̃ ego tūc erā . Itaq̃ estuabā suspira
bā flebā t̄babar / n̄ reges erat n̄ osiliū . Putabā eī cōscif
saꝫ & cruētā aīaꝫ īpatient̄ a me portari : & ū eā pone
rē n̄ īueiebaꝫ . Nō ī amenis nemorib⁹ / n̄ ī ludis atꝫ cā
tib⁹ n̄ ī suaue olētib⁹ locis / n̄ ī quīuijs apparatis / neq̃
ī uoluptate cubilis & lecti / n̄ deīq̃ ī libris atꝫ carmīb⁹
acq̃escebat . Horrebāt oīa & ip̄a lux : & qcq̃d n̄ erat
q̃ ille erat / īprobū & odiosū erat p̄ter geitū & lacri
mas . Nā ī eis solis aliq̃ntula reges . Vbi at̄ ind' aufere
bat aīa mā / onerabat me g̃ndi sarcina mis̄ie / q̃ a te d'
leuāda erat & curāda . Sciebā / s̄ n̄ uolebā n̄ ualebā / eo
mag⁹ q̃ n̄ m̄ eras aliq̃d solidū & firmū cū de te cogi
tabā . Nō eī tu eras / s̄ uanū phātafma & error meus
erat deus meus . Si conabar eam ibi ponere ut requie
scent / per inane labebatur / & iterū ruebat super me .
Et ego mihi remanserā infelix locus / ubi nec esse pos
sem nec inde recedere . Quo enī cor meum fugeret

a corde mō? **Q**uo a me ipso fugēm/q̄ nō me seq̄rer?
Et tñ fugi d̄ patria. Min⁹ eīz eū q̄rebāt oculi mei ū
uidē n̄ solebāt: atq; a tagastēsi opido ueni cartagiēz.
Nō uacāt tēpora nec ociose uoluūt p̄ sensus n̄ros: fa
ciūt ī aīo mira opa. **E**cce ueniebāt & p̄teribāt de die
ī diē: & ueniēdo & p̄tereūdo & inferēdo parabāt m̄
species alias & alias m̄morias: & paulatī refarciebant
me p̄stinis generib⁹ delectationū/q̄bus cedebat dolor
m̄s ille: s; succedebāt n̄ qdē doloēs alij/cause tñ alioz
doloz. **N**ā und̄ me facillīe & ī ītima dolor ille penet̄
uerat/n̄ q; fuderā ī harenā aīaz meā/diligēdo moritu
rū ac si nō moritu? **M**axīe q̄ppe me reparabāt atq;
recreabāt alioz aīcoz solacia/cū q̄bus amabā q̄ p̄ te
amabā: & h̄ erat ingēs fabula & longū mēdaciū/cui⁹
adulterina ofricatioe corrūpebat mēs n̄ra p̄riens ī au
rib⁹. **S**ed illa m̄ fabula n̄ moriebat si q; aīcoz mōz mo
rēt. **A**lia erāt q̄ ī eis ampli⁹ capiebāt aīuz/colloq; &
cōridē & uiciss; beniuole obseq; siml̄ legē libros dul
ciloq; siml̄ nugari & siml̄ honestari/dissentīe inf̄duz
sine odio tanq̄ ipse hō secū atq; ipsa rarissima dissen
sioe cōdiē cōsensioēs plurimas/docē aliqd īuicē/ aut
discē aliqd ab īuicē/ desiderāē absentes cū modestia
suscipe ueniētes cū leticia. **H**is atq; hui⁹ modi signis
a corde amantium & redamantium procedētibus per
os per linguam per oculos & mille motus gratissimos
q̄ si fomitib⁹ cōflare animos & ex plurib⁹ unū facē.

Hoc ē q̄ diligit ī aīcis : & sic diligit ut rea sit sibi hu
mana cōscientia si n̄ amauerit redamāteꝝ / aut si aman
tē n̄ redamauit / nihil q̄rens ex ei⁹ corpoꝝ p̄ter indi
cia beniuolētie . Hic ille luct⁹ si q̄s moriat̄ & tenebre
dolorū & uersa dulcedie ī amaritudie cor madidū / et
ex amissa uita moriētiū mors uiuētiū . Beat⁹ q̄ amat te
& aīcū ī te & imicū p̄ te . Solus ei nullū caz amittit
cui oēs in illo cari sūt q̄ n̄ amittit̄ . Et q̄s ē iste n̄ deus
nost̄ d̄s q̄ fecit celū & terrā & implet ea q̄ impledo ea
fecit ea ? Te nemo amittit n̄ q̄ dimittit . Et q̄ amittit
quo it aut q̄ fugit / n̄ a te placido ad te iratū ? Nā ubi
n̄ iuenit legē tuā ī pena sua ? Et lex tua ueritas / & ue
ritas tu . Deus uirtutum conuertere nos : & ostēde faciem
tuā & salui erim⁹ . Nā quoq̄uersus se uertit aīa hoīs /
ad dolorē figit̄ alibi p̄ter q̄ ī te : taz & si figit̄ ī pulc̄s
extra te & ext̄ se : q̄ tam nulla ēēnt n̄ ēēnt abs te : q̄
oriūt̄ & occidūt̄ : & oriēdo q̄si esse īcipiūt̄ : & crescūt
ut p̄ficiāt̄ : & p̄fecta senescūt & itereūt̄ : & n̄ oīa sene
scūt & inſeūt̄ . Ergo cū oriūt̄ & tēdūt̄ q̄ maḡ crescūt
celerit̄ ut sint / eo maḡ festināt ut n̄ sint . Sic ē mod⁹
eaz . Tantū dedisti eis q̄ partes sūt rez q̄ n̄ sūt oēs siml̄
s̄ decedē ac succedē agūt oēs uniūsuꝝ cui⁹ ptes sūt .
Ecce sic pagit̄ & s̄mo nost̄ p̄ signa sonātia . Nō enī
erit totus sermo si unū uerbuꝝ nō decedat cū sonue
rit per partes suas ut succedat aliud . Laudet te ex il
lis anima mea deus creator omniū : s̄ nō infigatur in

eis glutino amoris p̄ sensus corpis . Eunt ei q̄ ibāt ut
nō sint : & oscēdūt eā desiderijs pestilētiosis : qm̄ ip̄a
esse uult & req̄escē amat ī eis q̄ amat . In ill' aut̄ nō ē
ubi : q̄ nō stāt . Fugiūt : & q̄s ea sequit̄ sensu carnis :
aut q̄s ea cōprehēdit ul' cū presto st̄ . Tardus ē enī
sensus carnis : qm̄ sensus carnis ē & ipse ē modus ei⁹ .
Sufficit ad aliud ad qd̄ factus ē : ad aliud aut̄ nō suf
ficit ut teneat trāscurrētia ab initio debito usq̄ ad fi
ne⁹ debitū . In uerbo ei⁹ tuo p̄ qd̄ creant̄/ibi audiūt
hinc & huc usq̄ : Noli esse uana aīa mea : & obsurdescē
ī aure cordis tumultu uaitatis tue . Audi & tu . Ver
bū ipsūz clamat ut redeas : & ibi ē locus q̄etis īpertur
babil' / ubi nō deserit̄ amor si ipse nō deserat . Ecce illa
discedūt ut alia succedāt : & omnib⁹ suis ptibus cōstet
īfima uniuerſitas . Nūqd̄ ego aliq̄ discedo ? ait uerbū
dei . Ibi fige māſionē tuā : ibi cōmēda qcq̄d ind̄ habes
aīa mea / saltē fatigata fallacijs . Veritati cōmēda qcq̄d
tibi ē a ueritate : & nō pdes aliqd̄ : & refloēscēt putri
da tua : & sanabunt̄ om̄s languores tui : & fluxa tua
reformabūt̄ & renouabūt̄ & cōstrīgētur ad te & n̄ te
deponēt q̄ descendūt : s; stabūt tecum & pmanebūt
ad semp stāte⁹ ac pmanēte⁹ deū . Vt qd̄ puerſa; seq̄
ris carnē tuā ? Ipsa te sequat̄ cōuerſa . Quicq̄d p illa;
sentis ī pte ē : & ignoras totū cui⁹ he ptes st̄ : & dele
ctat te tñ . S; si ad totū cōprehēdēdū esset idone⁹ sen
sus carnis tue : ac nō & ip̄e ī pte uniuerſi accepiss; p

pena tua iustū modū : uelles ut trāsiēt q̄cqd extat in
p̄sentia ut mag̃ tibi oīa placēt . **Nā** & qd loq̃mur
p̄ eūdē sensu caris audis : & n̄ uis utiq; stae sillabas s;̃
trāsuolaē ut alie ueniāt & totū audias . Ita semp omīa
q̄bus unū aliqd ̃stat : & nō s̃t oīa siml' ea q̄bus ̃stat .
Plus delectāt oīa q̄ singula / si possint sentiri omnia :
sed lōge his melior q̄ fecit oīa : & ipse ē d's nost' : & nō
discedit q̄ nō succedit ei . **S**i placēt corpa d's ex illis
lauda : & i artificē eoꝝ retorque amorē : ne i his que
tibi placēt tu displiceas . **S**i placēt aīe i deo amentur :
q̄ et ipse mutabiles s̃t : et i illo fixe stabiliūf : alioquin
irent et perirēt . **I**n illo g̃ ament' : et rape ad eū tecu;
q̄s potes & dic eis : **H**unc amem⁹ ipse fecit h̄ et nō ē
longe . **N**on enī fecit atq; abiit : sed ex illo in illo s̃t .
Ecce ubi est ubi sapit ueritas . **I**ntimus cordi est : sed
cor errauit ab eo . **R**edite preuaricatores ad cor : et
inherete illi qui fecit nos . **S**tate cum eo et stabitis : re
quiescite in eo & quieti eritis . **Q**uo itis in aspera ?
Quo itis ? **B**onum quod amatis ab illo est . **S**ed quan
tum est ad illum / bonum est & suaue . **S**ed amarum
erit iuste : quia iniuste amatur deserto illo quicquid
ab illo est . **Q**uo uobis adhuc & adhuc ambulare uias
difficiles & laboriosas ? **N**on est requies ubi queritis
eam . **Q**uerite quod queritis : sed ibi non est ubi que
ritis . **B**eatam uitam queritis in regione mortis . **N**ō
est illic . **Q**uomodo enim beata uita : ubi nec uita ?

Et descēdit huc ip̄a uita n̄ra : & tulit mortē n̄ra : &
occidit eā de abūdātia uite sue : & tonuit clamās ut re
deam⁹ hīc ad eū ī illd̄ secretū und̄ p̄cessit ad nos in
ipsuz primū uirgialē uterū ubi ei nupsit huāna crea
tura caro mortal̄ nec semp mortal̄ : & ind̄ uelut spon
sus p̄cedēs d̄ thalamo suo exltauit ut gigas ad currē
dā uiā . Nō eī tardauit s̄ cucurrit clamās dictis factis
morte uita descēsu ascēsu clamās ut redeam⁹ ad eum :
& discessit ab ocul̄ ut redeam⁹ ad cor & iueiām⁹ eū .
Abscessit eī & ecce hic ē . Noluit nob̄cū diu esse / &
dereliquit nos . Illo eī abscessit und̄ nunq̄ recessit : q̄
mund⁹ p̄ eū fact⁹ ē / & ī h̄ mūdo erat / & ueit in hūc
mūdū peccatoēs saluos facē : cui ofitet̄ aīa mea ut sa
net eā q̄ peccauit illi . Filij hoīuz usq̄q̄ graues cord̄ :
Nūqd̄ & post descēsu uite n̄ uultis ascendē & uiuē ?
S̄ q̄ ascēditis q̄ndo ī alto estis & posuistis in celuz os
uestz ? **D**escēdite ut ascēdatis & ascēdatis ad deum :
Cecidistis eī ascēdēdo cōtra deū . **D**ic eis ista ut plo
rēt ī ualle ploratiōis : & sic eos rape tecū ad deū : q̄
de spiritu ei⁹ h̄ dicis eis / si dicis ardēs igne caritatis .
Hec tūc nō nouerā : & amabā pulcra īferiora : & ibā
ī profunduz & dicebāz amicis meis . Num amamus
aliquid nisi pulcrum ? **Q**uid est ergo pulcrum : aut
quid est pulcritudo ? **Q**uid est quod nos allicit & cō
ciliat rebus quas amamus ? Nisi enim esset in eis de
cus & species / nullo modo nos ad se mouerent .

Et aīaduertebā & uidebā ī īpīs corpib⁹ aliud esse q̄si
totū & idō pulc⁹ : aliud at̄ q̄ idō decēt qm̄ apte ac
cōmodaēt alicui sicut ps corpis ad uniūsu suū/aut
calciamtū ad pedē/& similia. Et ista cōsideratio scatu
riuit ī aīo mō ex ītimo corde mō : & scripsi libros de
pulcro & apto/puto duos aut tres tu scis d's. Nā ex
cidit m̄. Nō eī habem⁹ eos/s; abērauerūt a nob̄ n̄scio
q̄m. Quid ē at̄ q̄ me mouit dñe d's m̄s/ut ad Icheriū
romane urbis oratorē scribēz illos libros/quē n̄ nouāz
facie/s; amauāz hoīez ex doctrie fama q̄ illi clara ēat :
& q̄dā ūba ei⁹ audierā & placuerat m̄ : Sed mag⁹ qz
placebat alijs/ & eū efferebāt laudib⁹ stupētes q̄ ex
hoīe syro docto pri⁹ grece facūdie/postea ī latina eē
doctor mirabil' extiss; & ess; sciētissim⁹ rez ad studi
u; sapiētie ptinētū/ mihi placebat laudat⁹ hō & ama
tus absens. Vtrū nam ab ore laudātis intrat in cor au
dientis amor ille? Absit : s; ex amāte alio accēdit ali⁹.
Hinc enī amat qui laudat/du; nō fallaci corq̄ lauda
toris predicari credit/ id ē cū amans eū laudat. Sic
eī; tūc amabā hoīes ex hominū iudicio. Nō eī; ex tuo
de⁹ m̄s ī quo nemo fallit : sed tamē cur n̄ sicut auriga
nobil'/sic uenator studijs poplāib⁹ diffamat⁹? S; lon
ge aliter & graui⁹/ & ita q̄madmodū & me laudari
uellem. Non autem uellem ita laudari & amari me ut
hystriones/q̄ eos & ipse laudarem & amarē : sed eli
gēs latē q̄ ita not⁹ esse/& uelle hēri odio q̄ sic amaī.

Vbi distribuūt ista pōdera uarioꝝ & diūsoꝝ amorū ī
aīa una ? Quid ē qꝫ amo ī alio / qꝫ rursus n̄ odisse / nō
a me d̄testaēt & repellē / cū sit utqꝫ n̄ hō ? Nō enī
sic equ⁹ bon⁹ amat ab eo qꝫ nollet h̄ esse et si poss; h̄
& de histrione dicēdū ē / qꝫ nate n̄re soci⁹ ē . Ergo ne
amo ī hoīe qꝫ odi esse cū sis hō ? Grāde p̄fuudū ē ip̄e
hō cui⁹ et capillos tu dñe nūatos hēs ; & n̄ minuūt ī
te ; & tñ capilli ei⁹ mag⁹ nūabiles qꝫ affect⁹ ei⁹ & mot⁹
cordis ei⁹ . At ille rethor ex eo erat genē quē sic ama
bā ut uellē me esse talē ; et errabā typo ; & circūfere
bar oī uento ; & nimis occulte guābar abs te . Et ū
de scio / & und̄ cert⁹ cōfiteor tibi / qꝫ illū ī amoē laudā
tiū mag⁹ amauit qꝫ ī reb⁹ ip̄is d̄ qꝫbus laudabat̄ . Quia
si n̄ laudatū uituparet / cū idē ip̄si & uitupant atqꝫ sp̄
nēdo ea ipsa narrarēt / n̄ accēder ī eū & n̄ excitaēr ; &
certe res n̄ alie forēt / nec hō ip̄e alius ; s; tā tūm affect⁹
alius narratiū . Ecce ubi iacet aīa īfirma / nōdū herens
soliditati ueritatis . Sicut auē linguaz flauerūt a pecto
ribus opinantiū ; ita fertur & uertitur torquetur ac
retorq̄tur ; & obnubilat̄ ei lumen / & nō cernitur ueri
tas / & ecce est ante nos . Et magnum quiddam mihi
erat / si sermo meus & studia mea illi uiro īnotescēt .
Que si probaret flagrarem magis ; si autem improba
ret fauciaēt cor uanū & iane soliditatis tue . Et tamē
p̄cꝫ illc̄ atqꝫ aptū und̄ ad eū scripserā libenter aīo
ūfabā m̄s cōtēplatiois m̄e ; & n̄llo collaudatoē m̄iabar .

S tate rei cardine i arte tua nodu uideba oipotēs q
facis mirabilia sol^o: & ibat aius m̄s p formas corpeas &
plcrū qd p se ip̄ aptū aut qd ad aliqd accōmodatū
dēt definiebā & distiguebā & exēplis corpeis astru
ebā. **E**t qūti me ad ai nafa: & n̄ me sinebat falsa opi
nio quā d̄ sp̄italib^o hēba: ue² cñē. **E**t iruebat i oculos
ip̄a uis uei: & aūtebā palpitātē mētē ab icorpea re ad
liniām̄ta & coloēs & tumētes magnitudies. **E**t qz nō
po²as ea uidē i aīo/putabā me n̄ posse uidē aīu² m̄s.
Et cū i uirtute pacē amarē/i uiciositate aī odisse: dis
cordiā/i illa unitatē/i ista quādā diuisiōē notabam.
Inqz illa unitate mēs rational̄ & nafa uītatis ac sūmi
boni m̄ esse uidebat: in ista uo diuisiōe irrational̄ ui
te nescio quā s̄bstatia & nafa: sūmi mali/q n̄ solū ēēt
s̄bstatia/s̄oīno uita esset: & tñ abs te n̄ esset d̄s meus
ex q̄ st oīa. **M**iser h̄ opinabar: & tñ illā monaden ap
pellabā/tanq̄ s̄n ullo sexu mētē: hāc uo diadē/irā in
facinorib^o/libidinē i flagitijs/nesciēs qd loq̄rer. **N**ō
enī nouerā neqz didicera: nec ullam s̄bstantia: maluz
esse/nec ip̄as mentes nostras sūmu: atqz icōmutabile
bonum. **S**icut enī facinora sunt/si uiciosus est ille ani
mi motus in quo est impetus/& se iactat insolēter ac
turbide/& flagitia/si est imoderata illa anime affect^o
qua carnales hauriuntur uoluptates/ita errores & fal
se opiniones uitam contaminant: si rationalis mens
ip̄sa uiciosa est/qualis in me tunc erat/nesciente

alio luīe illā illustrādā esse ut sit particeps ueritatis :
q̄ n̄ ē ipsa natura uītatis : qm̄ tu illuīab lucernā mā:
dñe d's m̄s illuīab tēnbras mā : & d' pleitudīe tua nos
oēs accepim⁹ . Es ei lum̄ uez q̄ illuīat oēs hoīes ueien
tē ī hūc mūdū : q̄ ī te nō ē t̄nsmutatio n̄ mōm̄ti obū
bratio . S; ego conabar ad te & repellebar abs te / ut sa
pez mortē : qm̄ supb̄ resistis . Quid at̄ supbi⁹ q̄ ut af
ferēs mira dem̄tia me id esse natura'r q̄ tu es ? Cū ei
ego esse; mutabil' & eo m̄ maifestū ēēt / q̄ utiq; idō sa
piēs esse cupiebā ut ex def̄ioē melior fiēs : malebā tñ
etiā te opinaī mutabilē : q̄ me n̄ h̄ esse q̄ tu es : Itaq;
repellebar & resistebas uētose ceruici mē : & imagina
bar formas corpoēas / & caro carnē accusabā : & sp̄s
ābulās nōdū reūtebar ad te : & ābulān̄ ābulabā ī ea q̄
n̄ st̄ neq; ī te neq; ī me neq; ī corpoē . Neq; m̄ cābāt
a uītate tua : s; a mea uaitate fingebat̄ ex corpe : & di
cebā puul' fidelib⁹ tuis ciuib⁹ m̄is a q̄bus nesciēs exu
labā / dicebā ill' garrul⁹ & iēpt⁹ . Cur ḡ erat aīa quā fe
cit d's / & m̄ nolebā dici cur ḡ erat d's ? Et ōtēdebā ma
g' icōmutabilē tuā s̄bstātiā coactā ēraē / q̄ māz muta
bilē spōte d'uiasse & pene ēraē ōfitebar . Et . n . etate
ānoꝝ fortasse uigiti sex aut septē cū illa uoluīa scri
psi / uoluēs apd' me corpalia figm̄ta obstrepentia cor
di meo & auribus quas intendebar / dulcis ueritas in
interiorē melodiā tuam / cogitans de pulcro & apto
& stare cupiēs & audiē te / & gaudio gaudē pp̄ uoce;

sponsi & n̄ pot̄as: q̄ uocib⁹ ēroīs mī rapiebar foras/
& pōdē supbie mē ī ima decidebā. **N**ō eīz dabas audi
tui mō gaudiū & leticiā: aut exl̄tabāt ossa q̄ huiliata
n̄ erāt. **E**t qd m̄ pderat q̄ ānos nat⁹ ferme uigīti/cū
ī man⁹ mās ueīssent aristotelica qdā q̄s appellāt decē
cathēgoriās/q̄4 noīa cū eas rethor cartaginēsis magr̄
m̄s buccis typo crepātib⁹ omeōraēt: & alii q̄ docti hē
bāt/tanq̄ ī n̄scio qd magm̄ & diuinū suspēs⁹ inhiaba:
legi eas sol⁹ & itellexi? **Q**uas cū otulisse: cū eis q̄ se di
cebāt uix eas magr̄is ēuditissimis n̄ loq̄ntib⁹ tm̄/s m̄
ta ī plūē d̄pīgētib⁹ itellexisse: nihil ind̄ aliud m̄ dicē
potuerūt/q̄ ego sol⁹ apd̄ me ip̄z legēs coguerā. **E**t sa
tis apte m̄ uidebāt loq̄ntes d̄ sb̄stātijs sicuti ē hō: & q̄
ī ill̄ ēēnt sicuti ē figūa hoīs q̄lis sit/& statā q̄t pedū
sit/& cogitio cui⁹ frat̄ sit/aut ū sit ostitut⁹/aut q̄ndo
nat⁹/aut stet an sedeat/aut calciat⁹ ul' armat⁹ sit/aut
aliqd̄ faciat/aut patiat̄ aliqd̄: & q̄cūq̄ ī his nouē ge
nerib⁹ q̄4 exēpli grā qdā ḡtis posui ī ip̄o sb̄stātie
genē īnūabilia r̄piūt. **Q**uid h̄ m̄ pdeat q̄n̄ & obēat/
cū eē te d̄s m̄s mirabilr̄ simplicē atz īcōmutabilē ill̄ de
cē p̄dicāntis putās q̄cqd̄ ēēt oīno cōphēsus: sic itelli
gē conaēr/q̄si tu sb̄iect⁹ ēēs magtudinē tue aut pulc̄tu
dini: ut illa essent in te quasi in subiecto sicut in cor
pore: cum tua magnitudo & pulcritudo tu ipse sis:
corpus at̄ n̄ eo sit magnū & pulcrus quo corp⁹ ē: q̄
& si min⁹ magm̄ & min⁹ pl̄c̄4 ēēt/nihiloin⁹ corp⁹ ēēt?

Falsitas ei erat quā d' te cogitabā n̄ uitas : & figmēta
misie mē n̄ firmamēta b̄itudis tue . Iusseras ei & ita fie
bat i me ut t̄ra spinas & t̄bulos parēt m̄ : & cū laboē
pueirez ad panē m̄ . Et qd m̄ pderat q̄ oēs libros ar
tiū q̄s libales uocāt t̄c neq̄ssim⁹ malaz cupiditatū ser
u⁹ p me ip̄z legi & itellexi q̄s q̄z legē potui ? Et gaud
bā i eis : & n̄sciebā und' ēēt qcqd ibi uez & ctū esset .
Dorsuz ei hēbā ad lum̄ & ad ea q̄ illuīnāt faciē : unde
ip̄a facies mā q̄ illuīata c̄nebā n̄ illuīabat . Quicqd d'
arte loq̄ndi & differeh̄ qcqd d' dim̄sioib⁹ figuraz &
d' musicis & d' nuīs sine mag⁹ difficlitate nullo hoīnū
t̄dente itellexi : scistu dñe d's m̄s : q̄ & celeritas itelli
gēdi & disputa h̄ acumē donū tuū ē : s̄ n̄ ind' sac̄fica
bā t̄ . Itaq̄z m̄ n̄ ad usuz s̄ ad p̄niciē mag⁹ ualebat : q̄
ta3 bonā pte3 s̄stātie mē sategi hēre i potate : & forti
tudiez māz n̄ ad te custodiebā : s̄ p̄fect⁹ su3 a te i lon
giquā regioēz ut eā dissipaēs i meretces cupiditatis
me . Nā qd m̄ pderat bona res n̄ utēti bene ? Nō ei3
sentiebā illas artes etiā ab studiosis & igeniosis difficil
lime itelligi h̄ cū eis eadē conabar exponē : & erat ille
excellētissim⁹ i eis q̄ me exponētē n̄ tardi⁹ seq̄retur .
S̄ qd ḡ m̄ h̄ pderat putāti q̄ tu dñe d's uitas corp⁹
esses lucidū & imēsu3 & ego frustū d' illo corpōē ? Ni
mia pūsitās . S̄ sic erā : n̄ erubesco d's m̄s ofitei t̄ i me
misericordias tuas & iuocaē te / q̄ n̄ erubui tūc p̄fitei ho
mib⁹ blasphemias m̄as / & latraē adūsuz te . Quid ḡ m̄

tē pderat īgeniū p illas doctrinas agile : & nllō admī
niclō huāni magisterij tot nodosissimi libri enodati /
cū deforīt & saclega t̄pitudie ī doctrīa pietat' ēraēz?
Aut qd tātū obēat puul' tuis lōge tardi⁹ īgeniū; cū a
te lōge n̄ rcedēnt ut ī nido ecclīe tue tuti plumescēt
& alas caritat' alimto sane fidei nutrēt? **O** dñe d's n'r
ī uelamto alaz tuaz spem⁹; & ptege nos & porta nos
Tu portab & puulos : & usq; ad canos tu portab : qm̄
firmitas n'ra qñ tu es tē ē firmitas : cū at n'ra ē īfirmi
tas ē. Viuit apd' te semp bonū n'r⁹ : & qz ind' aūsi su
m⁹ / pūsi sum⁹. Reūtamur iā dñe ut n̄ eūtamur : qz ui
uit apd' te sin ullo d'fectu bonū n'r⁹ qz tu ipe es : & n̄
timebim⁹ ne n̄ sit q̄ redeam⁹ : qz nos ind' ruim⁹ : nob
at absentib⁹ n̄ ruit dom⁹ n'ra eēnitas tua .:

EXPLICIT LIBER III⁹ . INCIPIT V⁹ .

I**CCIPE SACRIFICIUM CONFES**
sionū māz de manu ligue mē quā forma
sti & excitasti ut cōfiteat' noi tuo : & sana
oīa ossa mā & dicāt : Dñe qz simil' tibi ?
Neq; ei docet te qd ī se agat' qz t' cōfiteat' : qz oculū tu
ū n̄ excludit cor clausus : n̄ manū tuā repellit duricia
hoīuz / s; soluis eā cū uoles aut misās aut iudicās : & n̄
ē qz se abscondat a caloē t' . S; te laudet aīa mā ut amet
te : & cōfiteat' t' misatioēs tuas ut laudet te . Nō cessat
n̄ tacet laudes tuas uniūsa cāsa tua / n̄ sps oīs hoīs p os
cōfiteat' ad te : nec aīalia n̄ corpalia p os cōsideratiū ea

ut exurgat i te a lassitudine aia nostra inuens eis q̄ fe-
cisti & trāsiens ad te q̄ fecisti hec mirabilē : & ibi re-
fectio & ūa fortitudo. **E**āt & fugiāt a te īq̄eti & inīq̄
& tu uidēs eos & distīguis ūbras : & ecce pulc^a sūt cū eis
omīa : & ipsi turpes sūt. **E**t q̄d nocuerūt tibi : aut in
quo impium tuū dehonēstauerūt a celis usq̄ i nouis-
sima iustū & integrū ? **Q**uo eī fugerūt cū fugerēt a
facie tua : aut ubi nō īuenis eos ? Sed fugerūt ut nō ui-
derēt te uidētes se : atq̄ excecati i te offenderēt / quia
nō deferis aliqd̄ eorū q̄ fecisti. **I**n te offenderūt iūsti
ut iuste uexarēt s̄trahētes se lenitati tue / & offendē-
tes in rectitudinē tuā & cadentes i asperitatē tuam.
Videlz nesciūt q̄ ubiq̄ sis quē null^o circūscribit loc^o
& solus es presens eē his q̄ longe sūt a te. **C**ōuertant^g
& q̄rant te : q̄ nō sicut ip̄i deseruerūt te creatorē su-
ū / ita tu deseruisti creaturā tuā. **I**psi ouertant^r & que-
rāt te : & ecce ibi es i corde eorū i corde cōfiteūz tibi
& p̄cientiūz se i te & plorantiū i sinu tuo post uias
suas difficiles : & tu facilis terges lacrimas eorū ut mag^s
plorent & gaudeāt i fletib^o : qm̄ tu dñe nō aliq̄s homo
caro & sanguis / s̄ tu dñe q̄ fecisti reficis & cōsolaris
eos. **E**t ubi ego eras quādo te q̄rebā : & tu eras añ me
ego autē & a me discesserā nec me īueniebā : quanto
minus te ? **P**roloq̄r in aspectu dei mei annū illū und^o
trigesimū etatis me. **I**am uenerat cartaginē q̄da^s ma-
nicheorū episcopus faustus nomine magn^o laqueus

diaboli. Et multi multiplicabantur in eo per illecebram suavis
eloquentie: quam esse iam tamquam si laudabantur discernebant tamen a ue
ritate rebus quam discenda audis erant: nec quali uasculo
sermonis sed quod in scientie comedendum apponeret nomina
tunc apud eos ille faustus intuebar. Fama enim de illo perlocu
ta in me erat quod esset honestarum omnium doctrinarum pitissimus
& apud me disciplinis liberalibus eruditus. Et quoniam multa
philosophorum legeram memorieque mandata retinebam ex
eis quedam corporabantur illis magicorum logicis fabulis: & in
probabilia ista uidebantur quae dixerunt illi: quod tantum potue
runt ualere ut possent estimare seculum: quoniam eius dominum mini
me inuenerunt: quoniam magnus es domine & humilia respicis ex
cella autem a longe cognoscis. Nec propinquas habet obtritis
corde: non inueniris a superbis: non si illi curiosa peritia nu
merent stellas & arenam & dimetiantur sidereas plagas
& inuestigent uias astrologorum. Mente enim sua querunt ista &
ingenio quod tu dedisti eis: & multa inuenerunt & prenun
ciauerunt ante multos annos defectus luminarium solis &
lune quo die qua hora quanta ex parte futuri essent:
& non eos fefellit numerus. Et ita factum est ut prenunciaue
runt: & scripserunt regulas indagatas & leguntur hodie:
atque ex eis pronuntiat quo anno & quo mense anni & quod
die mensis & qua hora diei & quota parte luminis sui de
fectura sit luna uel sol: & ita fiet ut pronuntiat. Et mi
rantur hec homines & stupent qui nesciunt ea: & exul
tant atque extolluntur qui sciunt: & per impiam super

biam recedētes & deficiētes a lumine tuo / tanto añ sol
defectus futurus preuidēt / & in p̄sentia suus nō uidēt .
Nō eī r̄ligiose querūt unde baheant ingeniū quo ista
querūt . Et inueniētes q̄ tu fecisti eos / nō ipsi dant ti
bi se ut serues q̄ fecisti / & quales se ipsi fecerant / occi
dūt se tibi & trucidāt exaltatiōēs suas sic uolatila / et
curiositates suas sic pisces maris / q̄b⁹ pambulāt seētās
semitas abissi / & luxurias suas sicut pecora campi / ut
tu d̄s ignis edax cōsumas mortuas curas eorū recreās
eos imortaliter . **S**ed n̄ nouerūt uia uerbū tuū per q̄
fecisti ea q̄ numerāt / & ipsos q̄ numerāt / & sensus q̄
cernunt q̄ numerāt / & mentē d̄ qua numerāt / & sapi
ētie tue nō ē nūs . Ipse aī unigenit⁹ factus ē nob̄ sapi
ētia & iusticia & sanctificatio : & numerat⁹ ē int̄ nos
& soluit tributū cesari . **N**ō nouerūt hāc uia qua de
scendāt ad illū a se / & per eū ascendāt ad eū : nō no
uerūt hāc uia / & putāt se excelsos esse cū siderib⁹ &
lucidos / & ecce ruerūt ī terrā / & obscuratū ē insipiens
cor eorū . **E**t multa ūa de creat̄a dicūt : & ueritatē cā
ture artificē n̄ pie querūt / & ideo n̄ inueniūt : aut si iue
niūt / cognoscētes deū n̄ sicut deū honorāt aut grati
as agunt : s̄ euanescent ī cogitatioib⁹ suis / & dicunt
se esse sapientes sibi tribuendo que tua sunt : ac per h̄
student peruersissima cecitate etia tibi tribuere que
sua sunt : mendacia scilicet in te cōferentes qui ueri
tas es : & imutātes gloriā incorrupti dei in similitu

dine; imaginis corruptibilis hoīs et uoluc⁴ et quadru
pedū & serpentiū / & cōuertūt ueritatē tuā in menda
ciū : & colūt et seruiūt creature poti⁹ q̄ creatori . M^l
ta tamē ab eis ex ipsa creatura uera dicta retinebā : &
occurrebat m̄ ratio p̄ numeros & ordinē tempo⁴ / &
uisibiles attestationses fide⁴ : & cōferebā cum dictis
manichei / q̄ d^r his rebus m^lta scripsit copiosissime de
lirans : & nō m̄ occurrebat ratio nec solstitio⁴ & eq
noctio⁴ / nec defectuū luminariū / nec quicqd tale in
libris secularis sapientie didicerā . Ibi at̄ credere iube
bar : & ad illas ratioēs numeris & oculis meis explora
tas nō occurrebat & longe diuersus erat . Nunqd do
mine d^s ueritatis / q̄sq̄s nouit ista iā placet tibi ? Infe
lix ei homo q̄ scit illa oīa : te aut̄ nescit . Beatus aute⁴
q̄ te scit etiā si illa nesciat . Qui uero & te & illa nouit
nō p̄ illa beator / s; p̄ te solū beatus ē : si cognoscēs
te sicut deū glorificet & gratias agat : & n̄ euanescat
in cogitationib⁹ suis . Sicut ei melior ē q̄ nouit possi
dere arborē / & de usu ei⁹ tibi gratias agit / q̄uis nesci
at ul' quot cubitis alta sit / ul' quanta latitudie diffusa /
quā ille qui ea; metit & oēs ramos ei⁹ numerat / & ne
q; possidet eā neq; creatorē ei⁹ nouit aut didicit / sic
fidelis homo cui⁹ totus mundus diuitia⁴ ē : & quasi ni
hil habens omnia possidet iherēdo tibi cui seruiūt om
nia : q̄uis nec saltē septētrionū giros nouerit : dubita
re stultū ē qn utiq; melior sit q̄ mensor celi / et nume

rator fideꝝ & pensor elemētoꝝ & negligens tui : qui
omnia ī mensura & numero & pondē disposuisti . **S**
tñ qꝛ qꝛebat maicheū n̄scio quē et̄ ista scribē : sñ qꝛ
peritia pietas disci potat . **D**ixisti eiꝝ hoī : ecce pietas
ē sapiētia : quā ille ignorāē poss; et̄ si ista pfecte nos
set : ista uero qꝛ n̄ nouat / īpudētissime audēs docē /
pꝛsus illā nosse n̄ poss;. **V**aitas ē ei mūdāna ista etiā
nota pꝛfiteri : pietas aē tibi cōfiteri . **V**nd̄ ille deuius
ad h̄ ista mltū locut⁹ ē : ut quict⁹ ab eis qꝛ ista uere di
dicissent / qꝛ ess; ei⁹ sensus ī cet̄is qꝛ abditiora sūt / maī
feste coḡscēt . **N**ō ei pui existimāē se uoluit : s; sp̄s sc̄s
cōsolatoꝝ & ditatoꝝ fideliū tuoꝝ auctoꝛitate plenaria
p̄sonalit̄ ī se esse pꝛsuadē conat⁹ ē . Ita qꝛcūqꝛ d̄ celo ac
stellis & d̄ sol̄ ac lune motib⁹ falsa dixisse dephēdēt /
quāuis ad doctrinā religionis ista n̄ ptineāt : tamen au
sus ei⁹ sac̄legos fuisse satis emineret : cū ea n̄ solū igno
rata sed et̄ falsa tā uesana superbie uanitate diceret :
ut ea tāquā diuine p̄sone tribuere sibi niteret . **C**ū enī
audio x̄anum aliquē fratres illū aut illuz ista nesciētē /
& aliud p̄ alio sentiētē / patient̄ itueor opinātes homi
nē : n̄ illi obēē uidē cū d̄ te dñe cātor omīus n̄ credat
indigna : si forte sit⁹ & habit⁹ cāture corporal̄ igr̄ &
obest aut̄ si h̄ ad ipsam doctrine pietat̄ formā ptine
re arbitret̄ : & p̄tinaci⁹ affirmāē audeat qd̄ ignorat .
Sed etiā tal̄ infirmitas ī fidē cunabul̄ acaītate m̄re su
stinetur : donec assurgat nouus homo ī uiruz pfectū :

& circūferri n̄ possit omī uento doctrine. **I**n illo autē
q̄ doctor q̄ auctor q̄ dux & princeps eorū q̄bus illa su
aderet ita fieri ausus ē : ut q̄ euz sequerēt / n̄ quēlibet
hoīem s̄ spiritū sanctū tuū se seq̄ arbitraēnt. **Q**uis
tantā demētiā / sicut ubi falsa dixisse quinceret / nō de
testādā longeq̄ abiciēdā esse iudicaret? **S**ed tam nō
dū liq̄do cōpera / ut etiā fm ei⁹ uerba uicissitudines
longiorū & breuiorū diez atq̄ noctiū / & ip̄i⁹ noctis &
diei / & deliqua luminū / & si quid eiusmōi in alijs libris
legerā posset exponi / ut si forte poss̄ incertū quidē
m̄ fieret / ut ita se res habēt an nō ita : s̄ ad fidē mā
illi⁹ auctoritatē pp̄ creditā sanctitatē pponēz. Et p
ānos ferme ipsos nouē q̄bus eos aio uagabūd⁹ audiui
nimis extēto desiderio uētuz expectabā istū faustu.
Ceteri ei⁹ eorū in quos forte icurrisses q̄ taliū rez que
stionib⁹ a me obiectis deficiebāt / illū m̄ p̄mittebant :
cui⁹ aduētū colatoq̄ colloq̄o facillime m̄ p̄ hec & si
qua forte maiora querēm enodatissime expedirent.
Ergo ubi uenit / exptus suz hoiez gratū & iocūdū uer
bis : & ea ipsa q̄ illi solēt dicē multo suauī⁹ gariantē.
Sed qd ad meā sitim p̄ciosorū poculorū decentissimus
ministrator? **I**ā reb⁹ talib⁹ satiate erāt auēs mē : n̄ id̄o
m̄ meliora uidebāt q̄ meli⁹ dicebāt : n̄ id̄o uera q̄ di
serta : n̄ id̄o sapiēs aīa q̄ uult⁹ oꝝgru⁹ & decoꝝ eloq̄
u. **I**lli autē q̄ eū m̄ p̄mittebāt / n̄ boni rez existimatoēs
erāt : & id̄o ill⁹ uidebat p̄dēs & sapiēs / q̄ delectabat

eos loquēs. **S**ensi autē aliud genus hominū etiā uerita-
tē habē suspectā : & ei nolle acquiescē / si cōpto atq; ube-
ri sermōe pmeret. **M**e autē iam docueras d's m's miris
& occūtis modis : & ppea credo q; tu me docueris qm
ue4 ē : nec quisq; pter te alius doctor ē ueri / ubicūq;
& und'cūq; claruerit. **I**am g' abs te didicerā / n' eo de-
bē uideri aliqd uerū dici q; eloquēter dicit' : n' eo fal-
sus q; incōposite sonāt signa labio4 : nec ideo ue4 q;
impolite enunciat' : nec idō falsus q; splendid' sermo
est / sed p inde esse sapiētiaz & stulticiā : sicut st' cibi
utiles & iutiles. **V**erbis atē ornatis & iornatis / sicut ua-
sis urbaīs & rusticaīs / utrosq; cibos posse ministrari.
Igit' auuiditas mea q' illū tantope expectauerā hoīes / d'
lectabat' qdem motu affectuq; disputātis / & uerb' cō-
gruētib' atq; ad uestiēdas sentētias facile occūrētib'
delectabar autē / & cū multis uel etē p mltis laudabā ac
efferebā : s; moleste habebā q; i cetu audiētīū n' sinēr
ingerē illi & partiri cū eo curas questionū meaz cōfe-
rendo familiarit' / & accipiēdo ac reddēdo sermonem.
Qd' ubi potui / & aures eius cū familiarib' meis eo q;
t'pre occupāē cepi / q' n' dedecēt al'nis differē & p'ptu-
li qdā q' me mouebāt / expt' su; pri' hoīes expte; li-
beraliū disciplina4 nisi grāmatice atq; ipsius usitato
modo : & q; legerat aliquas tullianas oratioēs & pau-
cissimos senece libros / & n'nulla poeta4 & sue secte si-
q' uoluia latine atq; pposite s'cripta erāt. **E**t q; adēat

quætidiana sermocinandi exæcitatio. in d' suppetebat elo
quiū q' fiebat accepti' mag' q' seductoriū moderaine
igenij & quodā lepoē naturali. Ita ne ē ut recole d'
d's m's arbiter cōsciētie mee? Corā te cor meū & recor
datio mea / q' me tūc agebas abdito secreto puidētie
tue: & ihonestos erroēs mōs iā cōuertebas ante facies
meā / ut uiderē & odisse. Nā postea q' ille m' imperit'
eaz artiū q'bus eū excellē putauerā satis apparuit / de
speraē cepi posse m' eū illa q' me mouebāt aperiē atq'
dissoluē: quoz quidē ignarus posset ueritatē tenere
pietatis: s' si maicheus n' esset. Libri quippe eoz ple
ni s't lōgissimis fabulis de celo & siderib' & sole & lu
na / que m' eū q' utiq' cupiebā collatis numeroz ratio
nib' q's alibi ego legerā / utz poti' ita essent ut mani
cheis libris otinebāt / an certe ul' par eē inde ratio red
deret s'tiliter explicaē posse iā n' arbitrabar. Que tñ
ubi cōsiderāda & discutiēda ptuli modeste / sane ille n'
ausus est subire ipsam sarcinam / nouerat enī se ista
nō nosse: nec eum pudit confiteri. Non erat de ta
lib' quales multos loquaces passus erāz cōnātes ea me
docere & dicētes nihil. Iste uero cor habebat & si nō
rectū ad te / nec tam nimis icautū ad se ipsuz. Nō usq'
quaq' impitus erat impitie sue: & noluit se temere dis
putādo i ea coartari / und' nec exit' ei ullus nec facil'
ess' redit'. Etiā hīc mihi amplius placuit. Pulcrior ē
ei tēperantia cōfētis animi / q' illa que nosse cupiebā:

& eū in omībus difficiliorib⁹ & subtiliorib⁹ q̄stionib⁹
tales iueniebā. Refracto itaq; studio/quo intēderā in
manichei lras/mag⁹ q; despans de ceteris eoꝝ doctori
bus/q̄ndo ī multis q̄ me mouebāt ita ille nominat⁹ ap
paruit/cepi cū eo pro studio ei⁹ agere uita; quo ipse
flagrabat/ī eas lras q̄s tē iā rethor cartagini adolescē
tes docebā; & legē cū eo siue q̄ ille audita desideraret/
siue q̄ ipse tali ingeio apta existimaēs. Ceteꝝ conat⁹
omnis m̄s quo p̄ficere ī illa secta statuerā/ illo homie
cognito p̄sus int̄cidit; nō ut ab eis oīno separaēr/ s;
quasi meli⁹ q̄cūq; nō iueniēs eo quo iam quoq; modo ir
ruera; otentus interī esse decreuerā/ nisi aliqd forte
q̄ magis eligēdu; esset elucēt. Ita ille faustus q̄ multis
laque⁹ extitit mortis/ī eū quo captus era; relaxaē iā
ceperat nec uolens nec sciēs. Manus ei⁹ tue d's m̄s ī ab
dito p̄uidētie tue n̄ deserebāt aīam meā; & de san
guine cordis m̄ris mee p lacrimas ei⁹ diebus ac nocti
b⁹ p me sac̄ficabat tibi; & egisti m̄cū miris & occult
modis. Tu illd' egisti d's m̄s; nam a dño gressus homi
nū dirigent; & uīa eius uolet. Aut que p̄curatio salu
tis p̄ter manū tuā reficiēte; que fecisti? Egisti ḡ mecū
ut mihi persuaderetur romam pergere; & potius ibi
docē q̄ docebā cartagiē. Et h̄ m̄ und' p̄suasus ē n̄ p̄ti
bo ofiteri tibi; quoniā & in his altissimi tui recessus/
& p̄ntissima ī nos misericordia tua cogitāda & p̄dican
da ē. Nō idō romā p̄gē uolui/ q̄ maioēs q̄st⁹ maiorq;

in digitas ab amicis qui hunc persuadebant permittebat: quoniam & ista ducebant animum tuum meum: sed illa erat tunc causa maxima & pene sola quod audiebam quod tunc ibi studere adolescentes: & ordinatio discipline coercitione sedari: ne in eis schola quam magistro non utuntur passim & propter irruant non eos admitti omnino nisi ille permiserit. Contra: apud cartaginenses feda est & intemperans licentia scolasticorum: irrumpunt impudentes: & prope furiosa fronte perturbant ordinem: quem quisque discipulis ad perficiendum instituit. Multa iniuriosa faciunt mira ebullitudo & punienda legibus: non consuetudo patrona sit: huiusmodi minores eos ostendens: quo iam quasi licentia faciunt quod per tuam eternam legem nunquam licebit: & impune se facere arbitrantur: cum ipsa faciendi cecitate puniantur: & incopabiliter patiantur peiora quam faciunt. Ergo quos mores cum studere meos esse nolui: eos cum docere cogebam propter alienos: & ideo placebat ire ut talia non fieri oporteret quod nouerant indicabant. Verum tu spes mea & portio mea in terra uiuentium ad mutandum terrarum locum pro salute anime mee & cartagine stimulos quibus inde auellerer admovebas: & rome illecebras quibus attraherer proponebas in prophanos qui diligebant uitam mortuam: hic insana facientes inde uana pollicentes: & ad corrigendos gressus meos utebaris occulte & illorum & mea peruersitate. Nam & qui perturbabant ocium meum feda rabie ceci erant: & qui inuitabant ad aliud terram sapiebant. Ego autem qui contestabar hic ueram misericordiam illic falsam felicitatem appetebam.

Sed quæ hinc abire & illuc ire tu sciebas d's : n̄ idica-
bas m̄ n̄ matri / q̄ me p̄fectus atrocit̄ planxit / & usq; ad
mare secuta ē : sed fefelli eā uiolent̄ me tenētes : ut aut
reuocaret aut mecū pergeret : & finxi me amicū nolle
deserē donec uento facto nauigaet : & mentit⁹ sum
matri & illi m̄ri / & euasi. **Q**uia & h̄ dimisisti m̄ miseri-
cordiē suās me ab aq̄s maris plenū execrādis sordib⁹
usq; ad aquā gr̄e tue / qua me abluto siccaent flumina
mat̄noꝝ oculoꝝ / q̄bus p̄ me q̄tidie tibi rigabat terras
s̄b uultu suo : & tñ recusanti sine me redire / uix p̄sua-
si ut ī loco q̄ proxim⁹ n̄re naui erat memoīa b̄ti **C**ip-
ani manet ea nocte : s; ī ea nocte clāculo ē p̄fect⁹ su⁹ :
illa at̄ māsit orañ & fleñ. **E**t qd a te petebat d's m̄s tā-
tis lacrimis : n̄ ut nauigaē me n̄ sinēs ? **S**ed tu alte cōsulens
& exaudiēs cordiē desiderij ei⁹ / n̄ cūasti q̄ t̄c petebat
ut me facēs q̄ sēp petebat. **F**lauit uēt⁹ & impleuit uela
n̄ra / & lit⁹ s̄btraxit aspectib⁹ n̄ris / ī q̄ mane illa īsanie-
bat doloē : & q̄rel' ac geitū implebat auēs t̄s cōtēnētes
ista : cū & me cupiditatib⁹ m̄is rapēs ad finiedas ip̄as
cupiditat̄s : et illi⁹ carāle desiderij iusto doloꝝ flagello
uaplaet. **A**rabat ei secū p̄ntiā māz moē m̄r; : s; m̄ltis
m̄lto āpli⁹ : et n̄sciebat qd tu illi gaudioꝝ factur⁹ eēs
d' absētia mā. **N**esciebat / idō flebat et eiulabat : at; ill⁹
c̄ciatib⁹ arguebat ī ea reliq̄az eue cū geitū querens
q̄ cum gemitu pepererat : et tamen post accusatio-
nem fallaciarū et crudelitatis mee / conuersa rursus

ad d'precādus te pro me abiit ad solita & ego roma.
Et ecce excipior ibi flagello egritudis corporalis : &
ibam iā ad inferos portās oīa mala q̄ cōmiserā & i te
& in me & i alios multa & grauiā super origīalis pec
cati uinculū quo oēs in adam morimur. **N**ō eī quicq̄
eoꝝ m̄ donaueras i crīsto : nec soluerat ille i cruce sua
inimicicias quas tecū cōtraxerā peccatis meis. **Q**uom̄
eī eas soluēt in cruce phātasmatīs / q̄ de illo ēdiderā ?
Quā ergo falsa m̄ uidebat mors carnis ei⁹ / tā uera ēat
aīe mee. **E**t q̄ uera erat mors carnis ei⁹ / tā falsa uita
aīe mee q̄ id nō credebat. **E**t i grauescentib⁹ feбри
bus iam ibam & pibam. **Q**uo eī irem si hinc tūc abirē
nisi in ignē atq; tormēta digna factis meis in ueritate
ordinis tui ? **E**t h̄ illa nesciebat : & tñ p me orabat abs
ens : tu aut ubiq; p̄sens ubi erat exaudiebas ea : & ū
eram misebaris mei / ut recuperā salutē corporis mei /
adhuc insan⁹ corde sacrilego. **N**eq; eī desiderabā in
illo tanto periculo baptismus tuus : & melior eras puē
q; illum de materna pietate flagitauī / sicut iam recor
datus atq; cōfessus sum : sed in dedecus meū creuerā
et cōsilia medicine tue demens irridebas / qui non me
fuiisti talem bis mori : quo uulnere si feriretur cor ma
tris / nunq̄ sanaretur. **N**on enim satis eloquor quid
erga me haberet animi / et quantum maiore sollicitu
dine me parturiebat spiritu quam carne pepererat.
Non itaq; uideo quom̄ sanaret / si mea talis illa mors

trāfuerberaſſ; uiſcera dilectiois eius. **E**t ubi eſſent tā
te preces & tāz crebre ſin̄ int̄miſſioe? **N**uſq̄ / n̄ ad te.
An uero tu d's miſericordiaꝝ ſpernēs cor ꝓtrituꝝ & hu
miliatū uidue caſte ac ſobrie frequētantis elemoſinas
obſequētis atꝫ ſeruiētis ſanctis tuis / nullū diē præmit
tentis oblatioēm ad altare tuū / bis ī die mane & ueſpe
ad eccliam tuā ſine ulla int̄miſſioe ueniētis / nō ad ua
nas fabulas & aniles loq̄citates / ſed ut te audiēt in tuis
ſmonibus / & tu illā in ſuis precibus? **H**ui⁹ ne tu lacri
mas q̄bus nō a te auꝫ & argētum petebat nec aliqd
mutabile aut uolubile bonū / ſed ſalutē aīe filii fui / ut
cui⁹ munē tal' erat / ꝓtēnēs & repellēs ab auxilio tuo?
Neꝓq̄ dñe. Imo uero aderas & exaudiebas & faciebas
ordie quo ꝓdeſtinaueras eē faciēdū. **A**bsit ut tu fal
lēſeaz ī ill' uiſionib⁹ & reſpōſis tuis q̄ iā cōmemorauī
& q̄ nō cōmeōraui q̄ illa fideli pectoē tenebat / & ſem
p orās tanq̄ cyrographa tua īgerebat tibi. **D**ignaris
ei / qm̄ ī ſeculū miſericordia tua / eis q̄bus oīa debita di
mittis eē ꝓmiſſioib⁹ tuis debitor fieri. **R**ecreaſti g̃ me
ab illa egritudine; & ſaluū feciſti filiū ancille tue tunc
interi corpe / ut eſſ; cui ſalutē melioꝝ atꝫ ctioꝝ daēs.
Et iūgebar eē tē rome falſis ill' atꝫ fallētib⁹ ſcīs; n̄ ei tā
tū auditoib⁹ eoꝝ q̄ ī numero erat etiā is / in cuius
domo egrotauerā & cōualueram / ſed eis etiā quos ele
ctos uocant. **A**dhuc enim mihi uidebatur non eſſe
nos q̄ peccamus / ſ; nescio quā aliā ī nob peccāe nataꝝ.

& delectabat superbia; meā extra culpa; esse : & cu; aliquid mali fecisse; nō cōfiteri me fecisse ut sanares animā meā: quoniā peccabat tibi / sed excusāe me amabaz : & accusare nescio qđ aliud qđ me cū esset & ego nō esse; . **V**e; autē totū ego eram : & aduersus me impietas mea me diuiserat : & id erat peccatū īsanabili^o quo me peccatorē nō esse arbitrabar : & execrabil' iniquitas te d's omīpotēs te a me ad perniciē meā qđ me a te ad salutē malle supari . **N**ōdū g̃ posueras custodiaz ori meo & hostiū otinētie circa labia m̃a : ut nō declinaret cor meū ī uerba maligna ad excusandas excusatioēs ī peccatis cū hoībus opantib^o iniquitatē : & ideo adhuc obibebā cū electis eorū . **S**; tñ iā despans ī ea falsa doctrina me posse p̃ficē : ea ip̃a qđ si nihil meli^o repirē otent^o ēē deēuerā / iā remissi^o negligētī^o qđ rtinebā . **E**t . n . sborta ē et m̃ cogitatio p̃dētiores illos cetis fuisse philosophos qđ achadeicos appellāt / qđ de oībus dubitādū ēē cēsuerāt : n̄ aliqd ueri ab hoīe dephēdi posse deēuerāt . Ita ei & m̃ liqđo sensisse uidebāt : ut uulgo habēt et illo; intētioēs n̄dū itelligēti . **N**ec dissimlaui eūdē hospitē m̃; rep̃mē a nimia fiducia / quā sensi eū hēre de reb^o fablōsis / qđ maichei libri plei sūt . **A**īcicia tñ eorū faīliari^o utebar / qđ cetorū hoīuz qđ ī illa heresi n̄ fuissent . **N**ec eā defendebā p̃stina aīositate : sed tam familiaritas eorū / plures enim eos roma occultat / pigri^o me faciebat aliud querere /

40.
p̄fertis desperātes ī ecclesia tua dñe celi & terre/crea
tor oīum uisibiliū & īuisibiliū/posse īueiri uez unde
me illi aūterāt : multūq; m̄ turpe uidebat̄ credē te fi
gurā habē huāne carnis : & mēbroz n̄roz liniamētis
corp̄alib⁹ teriari . Et qm̄ cū de dō mō cogitaē uellem
cogitaē n̄ moles corpuz n̄ nouāz : neq; eīz uidebat̄ m̄
esse qcq; q̄ tale n̄ ess; & ea maxia & p̄pe sola causa
erat īeuitabbilis erroris m̄i . Hic eī & mali s̄stantiam
q̄ndaz credebā esse talē/ & habē suā molē tetrā & de
formē siue crassāz quā terrā dicebāt siue tenuē at; s̄
tilez : sicuti ē aeris corp⁹ : quā malignā mētez p̄ illā ter
rā repētez imagināt̄ . Et q; deū bonū nullā malā natu
rā creasse q̄lisq; me pietas credē cogebat/ōstinuebā
ex aduerso sibi duas moles/utrāq; īfinitā/s; malā an
gusti⁹ bonā grandi⁹ : & ex h̄ initio pestilētioso me ce
tera sacrilegia seq̄bant̄ . Cū eī conaret̄ aīus me⁹ recur
rē ī catholicā fidē/repcutiebar : q; n̄ erat catholica fi
des quā esse arbitrabar . Et mag⁹ pius m̄ uidebar si te
d̄s m̄s cui ōfitēt̄ ex me misatioēs tue/ul' ex ceteris p̄ti
b⁹ īfinitū credēz/ q̄uis ex una qua tibi moles mali op
ponebat̄ cogēr finitū fateri : q̄ si ex oībus p̄tibus ī
corp̄is huāni forma te opinaēr finiri . Et meli⁹ m̄ uidē
bar credē nullū malū te creasse : q̄ m̄ nesciēti n̄ soluz
aliqua s̄stantia/ sed etiam corporea uidebatur : q;
& mentem cogitare nō noueram/nisi eam s̄tile cor
pus esse : quod tamen per loci spacia diffunderetur

L . 52 .

abs te quā crederē abs te esse / qualē putabā naturam
mali . **I**psū q̄ saluatore n̄r unigēitū tuū tanq̄ d' mas
sa lucidissima molis tue / porrectū ad nostrā salutē ita
putabā / ut aliud de illo nō credēz / nisi q̄ posse uani
tate imaginari . Talē itaqz naturā nasci n̄ posse d' ma
ria uirgie arbitrabar / nisi carni cerneret . **C**ōcerni atē
& nō coīgnari nō uidebā q̄ m̄ tale figurabā . **M**etu
ebā itaqz credē i carne natū / ne credē cogerer ex car
ne inqnatū . Nūc sp̄ituales tui blande & amantē ride
būt me / si hās cōfessioēs m̄as legerit . S; tam talis eras .
Deinde q̄ illi i scriptis tuis rephēdrāt defendi posse
nō existimabā : s; aliq̄ndo sane cupiebā cū aliquo illo
rū libroꝝ doctissimo cōferre singula / & expiri qd indē
sentiret . Iā eīz helpidij cuiusdā aduersus eosdē mani
cheos corā loquētis & differētis sermoēs eē apud car
tagiez mouē me ceperāt / cū talia de scriptis pferret
qbus resisti facile nō poss; & ibecilla m̄ respōsio uidē
bat istoz : quā qdē nō facile palā pmebāt / s; nob se
creti⁹ / cū dicēt scripturas noui testam̄ti falsatas fuis
se a n̄scio qbus / q iudōꝝ legē ingerē xp̄iane fidei uo
luerunt : atqz ipsi incorrupta exemplaria nulla pro
ferrent . Sed me maxime captum & effocatum quodā
modo deprimebant corporalia cogitātem moles ille /
sub quibus anhelans in aurem tue ueritatis liquidam
& simplicem respirare non poteram . Sedulo ergo a
gere ceperam propter quod ueneram ut docerem ro

me artē rethoricā : & prius domi cōgregaē aliquos q
bus & p quos inotescē cepam : & ecce cegnoſco alia
rome fieri q̄ n̄ patiebar ī africa . Nā reuera illas euerſi
ones a pditis adoleſcētib⁹ ibi n̄ fieri manifestū ē m̄ :
s̄ subito inqunt ne mercedē magistro reddāt / cōspi
rāt multi adoleſcētes : & transferūt se ad alios deserto
res fidei : & qbus pre pecunie caritate iusticia uilis ē .
Oderat etiā istos cor meū / q̄uis nō pfecto odio . Qd̄
eīz ab eis passur⁹ erā magis oderā fortasse / q̄ eo q̄ cui
libet illicita faciebāt . Certe tam turpes s̄ tales & for
nicant̄ abs te amādo uolatica ludibria tēpoꝝ & lucꝝ
luteū / qd̄ cū apprehēdit̄ manū inqnat . & amplectē
do mundū fugientē / cōtēnendo te manentē & reuo
cātez / & ignoscētez redeūti ad te mētrici aīe huāne .
Et nūc tales odi prauos & distortos : q̄uis eos corrigē
dos diligā / ut pecunie doctrinā ipsaz quā discūt pre
ferāt : ei uero te deū ueritatē & ubertatē certi boni &
pacez castissimā . **S**ed tūc mag⁹ eos pati nolebā malos
pp me / q̄ fieri propter te bonus uolebam . Itaqz postea
q̄ missum est a mediolano romaꝝ ad prefetū urbis /
ut illi ciuitati rethorice magister prouid̄retur / impar
tita etiā euectione publica / ego ipse ambiui per eosdē
ipſos manicheis uanitatibus ebrios / quibus ut carerem
ibam . **S**ed utriqz nesciebamus : ut dictione proposita
me probatū prefectus tunc simacus mitteret . **E**t ue
ni mediolanum ad ambrosium episcopum in optimis

notū orbi terre / pium cultorē tuū : cuius tunc eloquia
strenue ministrabāt adipez frumenti tui & leticiā olei
& sobria; uini ebrietatē populo tuo . Ad euz autē du
cebar abs te nesciēs / ut per euz ad te sciens ducerer .
Suscepit me paterne ille homo dei : & peregrinationez
meā satis episcopali^r dilexit . & eū amare cepi / primo
q^d nō tanq̃ doctorez ueri / q^d i ecclesia tua p̃sus de
sperabā : s; tanq̃ hoīez benignū i me . Et studiose au
diebā disputātez i poplō / nō i tentione q̃ debui / sed q̃
si explorās ei⁹ faciūdia; : ut⁴ ueniret fame sue / an ma
ior minor ue p̃flueret q̃ predicabat^r : & uerbis ei⁹ sus
pendebar itent⁹ . Re⁴ autē icuriosus & otemptor asta
bā : & delectabar suauitate sermoīs / q̃q̃ eruditioīs mi
n⁹ tam hilarescent^r atq; mulcent^r q̃ fausti erat / q̃ atti
net ad discēdi modū . Cete⁴ re⁴ ipsa⁴ nulla cōpara
tio . Nā ille p̃ maicheas fallacias abērabat : iste autē sa
luberrime docebat salutē . S; longe ē a peccatorib⁹ sal⁹
qualis ē tūc adēaz : & tñ p̃pinq̃bā sēs; & n̄sciebam .
Cū ei nō satagerez dicere que dicebat / sed tantū que;
admodū dicebat audire / ea mihi quippe iam desperā
ti ad te uiam patere homini inanis cura remanserat .
Sed ueniebat in animuz meu; simul cum uerbis que di
ligebam res etiā quā negligebā . Neq; ei; ea dirimere
poteram . Et dum cor aperirem ad excipiendum q̃
diserte diceret / pariter i trabat & q̃ uere diceret / gra
datim quidem . Nam primo etiam ipsa defendi posse

mihi iam ceperāt uideri : & fideꝝ catholicas pro qua
nihil posse dici aduersus oppugnātes manicheos pu
tauerā / iam nō ipudenter asseri existimabā : maxime
audito uno atqꝫ altero & sepi⁹ enigmate soluto d' scri
pturis ueteribus . Vbi cū ad litterā accipereꝝ / occide
bar spiritualr . Itaqꝫ plerisqꝫ illoꝝ libroꝝ expositis lo
cis iam reprehēdebā desperationeꝝ meā : illā dūtaxat
qua crediderā legeꝝ & pphetas detestantib⁹ atqꝫ ir
ridentib⁹ resisti omīno nō posse . Nec tamē iam ideo
mihi catholicā uiam tenendā esse sentiebā : qꝫ & ipsa
poterat habere doctos assertores suos / qꝫ copiose & n̄
absurde obiecta refellerēt : nec ideo iā damnādū illd'
qd' tenebā : qꝫ defensionis partes equabant' . Ita eiꝝ ca
tholica nō mihi uicta uidebat' / ut nōduꝝ etiā uictrix
appareret . Tunc uero fortiter itendi animū / si qꝫ m̄
posseꝝ certis aliquibus documētis manicheos cōuincere
falsitatis . Qd' si posseꝝ spiritualē substantiaꝝ cogitare /
statis machināta illa oīa soluerent' & abicerent' exa
nimo meo : sed nō poterā . Veꝫ tamē de ipso mūdi hu
ius corpoꝝ omniqꝫ natura quā sensus carnis attigeret
multo p̄babiliora plerosqꝫ sensisse philosophos mag'
magisqꝫ cōsiderās atqꝫ cōparans iudicabā . Itaqꝫ acha
demicoꝝ more sicut existimāt dubitās de omib⁹ atqꝫ
inter oīa fluctuans / manicheos qꝫdem relinqꝫndos esse
decreui : nō arbitrās eo ipso tempore dubitationis mē
in illa secta mihi permanendū esse : cui iam nō illōs

philosophos p̄ponebā : q̄bus tam̄ philosophis q̄ sine
nomine salutāis xp̄i essent / curatioē languōis anime
mee cōmittē om̄ino recusabā . Statui ḡ ta; diu esse ca
thecumin⁹ ī catholica eccl̄ia m̄ a parētib⁹ cōmēdata
donec aliqd certi elucēt quo cursu; dirigēs : .

¶ EXPLICIT LIBER V⁹ . INCIPIT VI⁹ : .

PES MEA A IVVENTUTE ME
a ubi m̄ eras : & quo recesseras ? An ūo n̄
tu feceras me / & discreuās me a q̄drupe
dib⁹ & uolatilib⁹ celi ? Sapiētioē; me fece
ras : & ambulabā p̄ tēbras & lubricū : & q̄rebam te
foris a me / & nō īueniebā d̄m cordis mei : & ueneras
in pfundū maris : & diffidebā & despabā; d̄ inuētio
ne ueri . Iam uenerat ad me mat̄ pietate fortis / tra ma
riq; me sequēs / & in piculis om̄ibus d̄ te secura . Nam
& p̄ marina discrimina ipsos nautas cōsolabat̄ / a qui
bus rudes abissi uiatoēs cū pturbant̄ / solari solēt : pol
licēs eis p̄uentionē cū salute : q; h̄ ei tu p̄ uisu; pollici
tuseras . Et īuenit me piclitate; quidē grauit̄ despati
one indagāde ueritatis : S; tam̄ ei cū īdicasse; n̄ me q̄
dē iam esse manicheū / sed neq; catholicū xp̄ianū : nō
quasi iopinatū aliqd audierit exiliuit leticia : cu; iam
secura fieret ex ea pte miserie mee / in q̄ me tanq̄ mor
tuus sed resuscitandū me tibi flebat : & feretro cogita
tionis efferebat : ut diceret filio uidue / iuuenis tibi di
co surge : & reuiuisceret & inciperet loqui : & redde

res illū matri sue. **N**ulla ḡ turbulēta exultatiōe trepidauit cor eius cū audisset ex tanta parte iam factū/ q̄ tibi q̄ttidie plāgebat ut fieret/ ueritatē me nōdū adeptū/ sed falsitati iā ereptū. Imo uero q̄ certa erat & q̄ restabat te datū/ q̄ totū p̄miseras/ placidissime & pectore pleno fiducie respōdit m̄ credē se in xp̄o: q̄ pri⁹ q̄ de hac uita emigraēt me uisura esset fidelē catholicū. **E**t hoc q̄dem m̄: tibi autē fons misericordiarū preces & lacrimas densioēs/ ut acceleraēs adiutoiū tuū/ & illuminaēs tenebras meas/ & studiōs⁹ ad ecclīas currēm/ & ī ambrosij ora suspendēr ad fontē salientis aque ī uitā eternā. Diligebat autē illū uiz/ sicut angelū dei/ q̄ p̄ illū cognouit me interīz ad illā ancipitē fluctuationē iā esse p̄ductū/ p̄ quā trāsituū me ab egritudine ad sanitatē int̄currēte artiore piculo/ quasi p̄ accessione quā ceticā medici uocant certa p̄sumebat. **I**taq̄ cū ad m̄moias sanctoꝝ/ sicut ī africa solebat/ pulles & panē & merū attulisset/ & ab hostiario p̄hibēt/ ubi hoc ep̄m uetuisse cognouit/ tam pie atq̄ obedienter amplexa ē ut ipse miraret/ q̄ tam facile accusat⁹ poti⁹ cōsuetudis sue q̄ disceptat⁹ illi⁹ p̄hibitiois effecta sit. **N**ō ei⁹ obsidebat spiritū ei⁹ uinolētia/ eāq̄ stimulabat ī odiū ueri amor uini/ sicut plerosq̄ mares & feias/ q̄ ad canticū sobrietais sicut ad potioēz aqua tam madidi nauseant: sed illa cū attulisset canistrum cum solennibus epulis pregustandis atq̄ largiendis/

plus est quā unū pocillū: p̄ suo palato sat sobrio tēpa
tū: undē dignationē fumeret n̄ ponebat. Et si multa
essent q̄ illo m̄ uidebāt honorād̄ memorie defūctorū /
idē ip̄m unū qd̄ ubiq; poneret circūferebat: qd̄ iam
in solū aq̄tissimo sed et tepidissimo cū suis p̄sentib⁹
p̄ sorbitioēs exiguas partiret: q; pietatē ibi q̄rebat n̄
uolūtate. Itaq; ubi copit a p̄claro p̄dicatore atq; anti
stite pietatis p̄ceptū ēē ista n̄ fieri n̄ ab eis qui sobrie
facerēt / ne ulla occasio se ingurgitādi daret ebriosis:
& q̄ illa quasi parētia sup̄stitioni gētiliū ēēnt simili
ma / abstinuit se libētissime: & p̄ caistro pleno t̄renis
fructib; / purgationib; uot⁹ pectus ad mēorias marti
rū afferre didicāt: & ut qd̄ posset daret egentib; / &
sic cōmonitatio dñici corporis illic celebraret / cuius
passionis imitatione imolati & coronati sūt martires.
Sed tam̄ uidet̄ m̄ dñe deus m̄us: & ita est ī c̄spectu t̄
de hac re cor m̄us: n̄ facile fortasse d̄ hac amputāda
osuetudine m̄re; mā; fuisse cessatā;: si ab alio p̄hibe
ret: quē n̄ sicut ambrosiū diligebat: quē p̄pt̄ salutē
mā; maxie diligebat: eā ū ille p̄pt̄ ei⁹ r̄ligiosissimā
c̄uersationē q̄ ī bonis opib; tā feruēs spiritu frequēta
bat eccl̄as: ita ut sepe erūpet cū me uid̄ret ī ei⁹ p̄dica
tiōe ḡtulās m̄ qd̄ talē m̄re; habere;: n̄sciēs q̄le; illa me
filiū q̄ dubitabā d̄ ill' oib;: & iueniri posse uia uite mi
nime putabā. Nec iā īgemiscebā orādo ut subuenires
m̄: sed ad q̄rēdū itent⁹ / & ad differēdū īget⁹ ēat ani

mus meus. Ipsusq; ambrosiū felicē quendā hominē se-
cundū seculū opinabar: quē sic tante potestates hono-
rarēt/ celibat⁹ tamē eius m̄ laboriosus uidebat. **Q**uid
at ille spei gerēt aduersus ipsius excellētie temptamē-
ta/ qd luctamīs habēt/ qd ue solamīs ī adūsīs/ & occul-
tū os eius q̄ erat in corde eius q̄ sapida gaudia de pa-
ne tuo ruminaēt/ nec conicē nouerā nec expert⁹ erā:
nec ille sciebat estus meos nec foueā pericli mei. **N**ō
eī querē ab eo poterā q̄ uolebā sicut uolebā/ secludē-
tibus me ab ei⁹ aure atq; ore cateruis negotiosoz ho-
mimū quoz infirmitatib⁹ fuebat. **C**ū quib⁹ q̄ndo n̄
erat q̄ p̄ exiguū t̄p̄ris erat/ aut corpus reficiebat ne-
cessarijs sustētaculis aut lectiōe animū. **S**ed cū lege-
bat oculi ducebant p̄ paginas/ & cor intellectū rima-
bat: uox autē & lingua quiescebat. **S**epe cū adesset/
n̄. n̄. uetabat q̄sq; ingredi/ aut ei ueniētē nūciari mos
erat/ sic eū legentē uidim⁹ tacite/ & aliter nunq̄. **S**edē-
tesq; in diutino silētio/ q̄s ei tā intēto eē oneri audēt/
dicebam⁹ & reiectabam⁹ eū p̄uo ipso t̄p̄re q̄ reparā-
de menti sue nanciscebat feiatū ab strepitu causaz ali-
enaz nolle ī aliud auocari/ & cauē fortasse ne auditoē
suspensio & intēto/ si qua obscuri⁹ posuisset ille que
legēt etiā exponē ess; necesse/ aut de aliqb⁹ difficilio-
rib⁹ disceptaē q̄stioib⁹: at; huic operi tēporib⁹ ip̄sis
min⁹ q̄ uell & uolūnū euoluēt: q̄q; & cā suade uocis q̄
illi facillie obtūdebat/ potat eē iustior tacite legendi.

Quolibet tamen animo id ageret: bono utiq; ille uir
agebat. Sed certe mihi nulla dabatur copia sciscitandi
que cupiebam tanto sancto oraculo tuo pectore illi;
nisi cum aliud breuiter esset auidēdū. Est^o at illi mei
ociosum eum ualdē enim refundrētur requirebant: n̄
unquam inueniebant. Et eum quidem in populo uer
bū ueritatis recte tractantē omni die dñico audiebā:
mag^t magisq; mihi cōfirmabat/ oēs uersuta^z calūnia^z
nodos quos illi deceptores nostri aduersos diuinos li
bros inectebāt posse dissolui. Vbi uero etiā compi ad
ymaginē tua^z homines a te factū a spiritalib; filiis tuis
q̄s d^r m̄re catholica p̄ grām r̄genēasti n̄ sic iteligi ut
hūani corporis forma d̄terinatū ēder̄nt atq; cogitarēt:
q̄ quom̄ se habret spirital^r s̄bstātia ne qd̄ tenuit at;
i enigmate suspicabar: tñ gaudēs erubui n̄ me tot an
nos ad ūsus catholicā fide^z/ s; o^rtra carnaliū cogitatio
um figm̄ta latrasse. Eo quippe temerarius & impius
fueram q; ea que debebam querendo discere accusan
do dixeram. Tu enim altissime & proxime secretis
sime & presentissime cui membra nō sunt alia maiora
& alia minora/ sed ubiq; tot^o es & nusq; loco^z es/ n̄ es
utiq; forma ista corporea: tamen fecisti homines ad
ymaginem tuam: & ecce ipse a capite usq; ad pedes i
loco ē. Cum ergo nescirem quomodo hec subsisteret
ymago tua: pulsansq; proponerem quomodo credē
dū esset/ n̄ insultās opponere; quasi ita creditus esset.

Tanto igitur auctor cura rodebat intima mea quid christi retinerem / quanto me magis pudebat tam diu illusum & deceptum promissione christorum puerili errore & aiositate / tam multa incerta quasi christa garrisse . **Q**uod enim falsa essent / postea mihi claruit . **C**eterum tam erat quod incerta essent : & a me aliquando pro christis habita fuissent : cum catholicam tuam ceteris contentionibus accusarem : & si nondum copertam uiam doceres / non tamen ea docentem quam genuit accusabam . **I**taque confundebar & conuertebam : & gaudebam deus meus / quod ecclesia unica corpus unicum tui in qua mihi nomen & infanti est inditum : non sciret infantiles nugas : neque habere indoctrina sua sana / quod te creator omnium in spaciū loci quamuis sumum & amplum tam undique terminatum membrorum humanorum figura contraheret . **G**audebam etiam quod uetera scripta legere & prophetarum iam non illo oculo mihi legenda proponerent / quo antea uidebantur absurda : cum arguebam tamquam ita sentientes sanctos tuos . **V**erum autem non ita sentiebant : & tanquam regulam diligentissime commendaret / sepe in popularibus sermonibus suis dicentem ambrosium letius audiebam : littera occidit : spiritus autem uiuificat : cum ea que ad litteram peruersitatem docere uidebantur / remoto mystico uelamento spiritualiter aperiret : non dicens quod me offenderet / quamuis ea dicerem & que utrum uera essent adhuc ignorarem . **T**enebam enim cor meum ab omni ascensione timens precipitium : & suspendio magis necabar . **V**olebam enim eorum

que nō uideres ita me certū fieri / ut certus esses q̄ se
pte & tria decē sūt . Neq̄ eīz tam īsanus erā / ut ne h
q̄dem putarēz posse cōprehēdi : sed sicut h ita cetera
cupiebā siue corporalia q̄ corā sensib⁹ meis n̄ adēent /
siue spiritualia de q̄bus cogitare n̄ corporāl^r n̄sciebā :
& sanari credēdo poterā / ut purgatior acies mentis
mee dirigeret aliquo modo ī ueritatē tuā semp manē
tez & ex nullo deficientē . Sed sicut euenire assolet ut
malū medicū exptus etiā bono timeat se cōmittē / ita
erat ualitudo anime mee : que utiq̄ nisi credēdo sana
ri nō poterat : & ne falsa credēt curari recusabat / re
sistens manibus tuis q̄ medicamēta fidei cōfecisti / &
sparsisti sup morbos orbis terraz : & tantā illis aucto
ritatē tribuisti . Ex h tam q̄ iam p̄ponēs doctrinam
catholicā / modesti⁹ ibi mīmeq̄ fallacit̄ sentiebā iubeī /
ut crederet q̄ nō demonstrabat / siue esset qd sed cui
forte n̄ esset / siue neqd esset / q̄ illic temeraria pollici
tatione scientie credulitatē irrideī / & postea tam mul
ta fabulosissima & absurdissima q̄ demonstrāi n̄ pote
rāt credēda imperari . Deind^r paulatim tu dñe manu
mitissima & misericordissima p̄tractans & cōponēs cor
meū / consideranti q̄ īnumerabilia crederē que nō ui
derē / neq̄ cū gērent affuisse / sicut tā multa in histo
ria gentiū / tā multa de locis atq̄ urbibus q̄ n̄ uiderā /
tā multa amicis / tā multa medicis / tā multa hoīb⁹ alijs
atq̄ alijs : q̄ n̄ credrent / oīno ī hac uita nihil agēm⁹ :

postremo q̄ incōcuisse fixū fide retinerē de q̄bus pen
tibus ortus esse; q̄ scire n̄ posse; n̄ audiēdo credidif
se; p̄suasisti mihi nō q̄ crederēt libris tuis / quos tanta
in oībus fere gentib⁹ auctoritate fundasti / s; qui nō
crederēt esse culpādos / nec audiēdos ēē si q̄ forte m̄
dicerēt : Vnde scis illos libros uni⁹ ueri & ueracissimi
dī spū ēē huāno gñi mīstratos : Id ip̄s ei⁹ maxie credē
dū erat : qm̄ nulla pugnacitas calūniosaz questionuz
p̄ tam multa q̄ legēs inter se cōfligētū philosophoz
extorquē mihi potuit / ut aliq̄ndo nō credēs te esse q̄
qd esses q̄ ego nesciēs : aut admīstrationē rez huma
naz ad te ptinē . S; id credebā aliq̄ndo robusti⁹ aliq̄n
diu exilius / semp tam credidi & esse te / & curā nostri
gerē / etiā si ignorabā ul' quid sentiēdū ess; de s̄bsta
tia tua / ul' q̄ uia duceret aut reduceret ad te . Ideoq;
cū essemus infirmi ad inueniēduz liquida ratione ue
ritate; & ob hoc nobis opus esset auctoritate sanctaz
litteraz / iam credē cepam nullo modo te fuisse tribu
tu; tam excellentē illi scripture per om̄s iam terras au
toritatē : nisi & p̄ ipsam tibi credi / & p̄ ipsam te que
ri uoluisses . Iam ei⁹ absurditate; que me in illis litteris
solebat offēdē / cū m̄lta ex eis p̄babilit̄ exposita audif
se; ad sac̄mtoz altitudie; r̄ferebā : eoq; m̄ illa uenēa
b̄lior & sac̄sca fidē diḡor appebat auctoitas / q̄ & oīb⁹
ad legēdū ēēt i p̄mpt̄ / & seētī sui diḡitatē i itell̄ctu p̄
fūdicioē suaēt; ub̄ aptissis & huillio gñe loq̄n se oētis p̄

69.
bens/ & exercens itentione: eorū q̄ nō sūt leues corde:
ut exciperet om̄s populari sinu: & per angusta fora
mina paucos ad te traiceret. Multo tam̄ plures/ q̄ si n̄
tanto apice auctoritatis emereret: nec turmas gremio
sancte humilitatis hauriēt. Cogitabā hec & aderas m̄:
Suspirabā/ & audiebas me: Fluctuabā/ & gubnabas
me: Ibam per uiā seculi latā/ nec deserebas me: Inha
bā honorib⁹ lucris cōiugio/ & tu irridebas: Patiebar
in eis cupiditatib⁹ amarissimas difficultates/ te p̄pici
tanto magis/ quāto min⁹ sinebas m̄ dulcescere q̄ nō
eras tu. Vide cor meū dñe q̄ uoluisti ut hoc recorda
rer & cōfiterer tibi: nūc tibi ihereat aīa mea quā de
uisco tā tenaci mortis exuisti: q̄ misa erat: & sensu:
uulneris tu pungebas/ ut relictis om̄ibus cōuerteret̄
ad te q̄ es super oīa/ & sine quo nllā essent oīa/ cōuer
teret̄ & sanaret̄. Quā ergo miser erā: & quom̄ egisti
ut sentire miserīā meā die illo quo cū parare: recitare
impatori laudes q̄bus plura mētirer/ & mentiēti faue
ret̄ ab scientib⁹/ easq; curas anhelaēt cor m̄: & cogita
tionū tabifica: febrib⁹ estuaēt/ trāsīēs p̄ quēdā uicu:
mediolanēsē/ aīadūti paup̄e mēdicū iā credo fatu: iocā
tē atq; letātē: & igemui & locut⁹ su: cū aīcis q̄ m̄cū
erāt mltos doloēs īfāia: nra: q̄ oīb⁹ talib⁹ conatib⁹
nris q̄libus tūc laborabā sub stimulis cupiditatu: tra
hens infelicitatis mee sarcinam/ & trahendo exagge
rans: nihil uellem⁹ aliud nisi ad securā leticiā pueire:

quo nos mendic^o ille iam p^{re}cessisset / n^{on}q^{ue} illuc fortasse
uenturos . **Q**uod ei^{us} iam ille pauculus & em^{ed}icatis nu
mulis adeptus erat : ad h^{oc} ego tam er^uinosus anfractib^{us}
& circuitib^{us} ambieb^{am} / ad leticia^m scilicet t^{em}poralis feli
citat^{is} . **N**o ei^{us} uer^{um} gaudiu^m habebat : s^{ed} & ego illis am
bitionib^{us} multo falsi^{us} quereb^{am} . **E**t certe ille letabat^{ur} /
ego anxius er^{am} . Securus ille / ego trepidus . **E**t si q^{ui}sq^{ue}
p^{er}cunctaret^{ur} me ut^{rum} mall^e exulta^{re} an metuere / respo
der^e exultare . **R**ursus si interroga^{ret} ut^{rum} me talem
mall^e q^{ui}lis ille an q^{ui}lis ego t^{em}p^{or}e esse^{re} / me i^{ps}u^m curis timo
rib^{us} q^{ui} coⁿfectu^m eliger^e : sed p^{er}uersitate . **N**uq^{uid} uerita
te^m ? **N**eq^{ue} ei^{us} eo me p^{ro}ponere illi debeb^{am} q^{ui} doctior er^{am} :
q^{ui}m n^{on} inde gaudeb^{am} / s^{ed} placere inde quereb^{am} hoib^{us} /
n^{on} ut eos docere^m / sed tantu^m ut placere^m . **P**ropt^{er}ea &
tu baculo discipline tue coⁿfringebas ossa mea . Rece
dant ergo ab anima mea qui dicunt ei : Interest und^e
quis gaudeat . Gaudebat m^{ed}ic^{us} ille uinol^etia : tu gau
dere cupiebas gl^{ori}a . **Q**ua gloria d^{omi}ne ! **Q**ue n^{on} est in te .
Na sic uer^{um} gaudiu^m n^{on} erat / ita n^{on} illa u^{er}a gl^{ori}a : & ampli^{us}
u^{er}tebat m^{en}te^m m^{en}as . **E**t ille i^{ps}a nocte digestur^{us} est est est est
tate sua : est cu^m ea dorier^{am} & surrexer^{am} : & doritur^{us} &
surrectur^{us} er^{am} . **V**id^e q^{ui}t dieb^{us} . **I**nt^{er}est u^{er}o / u^{er}o q^{ui}s gaud^eat .
Scio & gaudiu^m spei fidel^{is} . **I**nc^opapil^{is} distat ab illa ua
nitate : s^{ed} & t^{em}p^{or}e distabat int^{er} nos . **N**im^{is} q^{ui}p^{pe} ille fe
licior est / n^{on} tantu^m q^{ui} hila^{ri}tate perfunde^{bat} cu^m ego cui^{us}
euiscera^m / uer^{um} est q^{ui} ille bene opt^{im}o adq^{ui}sue^{at} uinu^m :

ego autē mentiēdo querebā typū. **D**ixi tūc multa in
hac sētentia caris meis : & sepe aduertebā ī his quom
m̄ esset : & iueiebā male m̄ esse : & dolebā & cōdupli
cabā ipsuz male : & si qđ arrisisset p̄spez tedeat ap
prehendere : qz pene pri⁹ q̄ teneret auolabat. **C**ōge
miscebam⁹ ī his q̄ simul aīce uiuebam⁹ : & maxie ac fa
miliarissime cum alipio & nebridio ista colloquebar :
q̄z alipi⁹ ex eodez q̄ ego erā ort⁹ municipio pentib⁹
primatib⁹ muīcipalib⁹ me minor natu. **N**ā & studu
ēat apđ me/cū ī nostro docere cepi opido/& postea
cartagiē : & diligebat me multū q̄ ei bon⁹ & doctus
uiderer : & ego illū p̄ magnā uirtutis indolez/que in
nō magna etate satis eminebat. **G**urges tñ moz carta
giensiu qbus nugatoīa feruent spectacla/absorbuēat
eū ī infaniā circēsū. **S**ed cū ī eo misfabilit̄ uolueret/
ego autē rethoricā ibi p̄fessus publica scola uterer/nō
dū me audiebat ut magr̄m : p̄ q̄ndaz similtatez que
inter me & p̄rem ei⁹ erat exorta : & cōpererā q̄ circū
exitiabilit̄ amaret : & ḡuiter angebar q̄ tantā spem
pditur⁹ l̄ et̄ pdidisse m̄ uidebat. **S**z moneh̄ eū & aliq̄
coercitiōe r̄uocañ nllā ēat copia/l̄ aīcie bñuolētia/
ul̄ iue magisterij. Putabā ei eū d̄ me cū p̄re sentiē : il
le ū n̄ sic ēat. Itaz postpoīta ī hac re p̄ris uolūtate/sa
lutaē me cepat ueīens ī auditoīuz m̄z:& audire aliqd
atz abiē. **S**z ei d̄ m̄moīa m̄ lapsuz ēat agē cū illo/ne ua
noz ludoz ceco & p̄cipiti studi tā bonū ītimēt īgeiū

Veꝛ autē dñe tu q̃ p̃sides gubernaculis oīuꝝ q̃ creasti
nō eū oblitus eras futuꝛ int̃ filios tuos antistitē sacra
mēti tui . Et ut apte tibi tribueret̃ eiꝰ correctio/p̃ me
qdē illā/s; nesciēte me opatus es . Nā quodā die cum
federē loco solito/& corā me adessent discipuli/uenit
salutauit sedit/atq; ī ea que agebant̃ aīuꝝ intēdit . Et
forte lectio ī manibꝰ erat : quā dū exponēz opportu
ne m̃ uideret̃ adhibēda similitudo circensiū/ quo illdꝰ
q̃ īsinuabā & iocūdiꝰ & planiꝰ fieret/cū irrīsiōe mor
daci eoꝛ quos illa captiuass; īfania . Tu scis d̃s noster
q̃ tē d̃ alipio ab illa peste sanādo n̄ cogitaueris . At il
le ī se rapuit : meq; illud nō n̄ p̃ se dixisse credidit .
Et q̃ alius accipet ad succēsendū m̃/accepit honestꝰ
adolescēs ad succēsendū sibi/& ad me ardentiꝰ diligē
dū . Dixeras ei tu iā oliꝝ & īnexueras l̃ris tuis/corripe
sapienteꝝ & amabit te . At ego illū n̄ corripuerā : sed
uteris tu oībꝰ & scientibꝰ & nescientibꝰ ordīe q̃ nosti :
& ille ordo iustꝰ est . De corde & ligua mea carbones
ardentes operatus es/ quibus menteꝝ spei bone adure
res tabescenteꝝ ac fanares . Taceat laudes tuas q̃ mise
rationes tuas n̄ cōsiderat : que tibi de medull̃ meis cō
fiteñt̃ . Et ei ille post illa uerba proripuit se ex fouea
tam alta : qua libenter demergebatur : & cum mirabili
uoluptate cecabatur : & excussit animuꝝ forti tempe
rātia : & resiliuerūt oēs circensiū sordes ab eo : ampliꝰ
q̃ illuc n̄ accessit : s; d̃indꝰ p̃reꝝ reluctātē euic̃/ ut me

magistro uteret. Cessit ille atq; cessit: & audiē me
rursus incipiēs illa mecū supstitiōe iuolut⁹ ē amās ī ma
nicheis ostētatiōē; otinētie/ quā vā; & gēmanā puta
bat. Erat at illa uecors & seductoīa/ p̄ciosas aīas capti
uās n̄dū uirtut' altitudīē; sciētes tangē/ & supficie de
cipi faciles/ s; tñ adūbrate simlitateq; uirtut'. Nō sane
r̄linq̄ns icātata s; a pentib⁹ t̄renā uīā/ romā p̄cesserat
ut ius discēt/ & ibi gladiatorij spectaclī īhiatu īcredi
bili & īcredibilr abrept⁹ ē. Cū ei aūfaret & d̄testaēt
talīa/ qdā ei⁹ aīci & d̄disciplī cū forte de p̄ndio rede
ūtib⁹ pui⁹ ess; / r̄cusantē uehemter & r̄sistētē familiaī
uiolētia duxerūt ī āphiteatz; c̄deliuz & funestoꝝ ludo
rū dieb⁹ hec dicētē: Si corp⁹ m̄z ī locū illū trahitis &
ibi ostituitis/ nūqd & aīuz & oclos m̄os ī illa spectaclā
potestis intēdē? adero itaq; absens ac sic & uos & illa
supabo. Quib⁹ auditis/ illi nihilo feci⁹ eū adduxerūt
secū/ id ip̄z forte exploraē cupiētes utq; poss; efficē.
Quo ū uentū ē & sedib⁹ qb⁹ potuerūt locati st; fer
uebāt oīa īmaīssimis uoluptatib⁹. Ille clausis foīb⁹ ocu
loꝝ int̄dixit aīo ne ī tāta mala p̄cedēt: atq; utinā &
auēs obturauiss;. Nā qdā pugne casu cū clamor īgēs
toti⁹ poplī uehemter eū pulsass; / cuīositate uict⁹ &
q̄si pat⁹ qcqd illd̄ ess; eī uisu otēnē & uincē/ apuit
oculos: & pcussus ē ḡuioē uulnē ī aīa/ q̄ ille ī corpore
quē cernē ocupiuit: ceciditq; misabili⁹ q̄ ille quo ca
dēte fact⁹ ē clamor q; p ei⁹ auēs int̄uit & refauit ei⁹

lumina/ut esset q̄ feriret & diceret/audax adhuc potius q̄ fortis anim⁹ & eo infirmior quo de se presumperat qui debuit de te. **V**t eīz uidit illū sanguinē/immanitatē simul ebibit:& nō se auertit/s; fixit aspectū & hauriebat furias & nesciebat : & delectabat̄ scelere certamīs/& cruenta uoluptate iebriabat̄. **E**t nō erat iam ille qui uenerat/sed un⁹ de turba ad quā uenēat : & uerus eorū socius a q̄bus adduct⁹ erat. **Q**uid plūa? **S**pectauit clamauit exarsit : abstulit indē secū insanīā quā stimulare redire nō tantū cū illis a q̄bus prius abstract⁹ est/sed etiā pre illis & alios trahēs. **E**t inde tamē manu ualidissima & misericordissima eruiſti euz tu : & docuisti nō sui habē sed tui fiduciā : sed longe postea. **V**e tamē iā hoc ad medicinā futurā ī ei⁹ memoria reponebat̄ : **N**ā & illud q̄ cū adhuc studēt iā me audiēs apud cartaginē & meridie cogitaēt in foro q̄ recitaturus erat sicut exerceī scolastici solēt/si uisti eū cōprehēdi ab editimis fori tanq̄ furē : **N**ō arbitror aliā ob causā te pmississe deus n̄r/nisi ut ille uir tant⁹ futur⁹ iam incipet discē q̄ nō facile ī cognoscēdis causis homo ab hoīe damnād⁹ ess; temerariā credulitate. **Q**uipe ante tribunal deambulabat solus cum tabulis ac stilo :cū ecce adolescēs qdā ex numero scolasticoꝝ fur uerus/securē clanculo apportans illo nō sentiente ingressus est ad cancellos plumbeos qui uico argēario desuper preminent :& precipere plumbū cepit :

Sono autē securis audito / s̄b murmurauerūt argentarij
qui subter erāt : & misserūt q̄ apprehēderēt quē forte
inuenissent . Quoꝝ uocibus auditis / relicto instrumēto
ille discessit timēs ne cū eo teneret . Alipius autē qui
nō uiderat ītrantē exeūtē sensit & celerit̄ uidit abeū
tē : & causam scire cupiens ingressus ē locū / & inuentā
securi stās atq; admirās cōsid̄rabat : cū ecce illi q̄ mis
si erāt repiūt eū solū ferentē ferrū / cuius sonitu exci
tati uenerāt / tenent attrahūt : cōgregatis inq; linis foī
tanq̄ furē manifestū se cōprehēdisse gloriant̄ : & in
de offerēdus iudicijs ducebat̄ : s; haften⁹ ducēd⁹ fuit .
Statim . n . dñe s̄bueisti īnocētie / cuius testis eras tu
sol⁹ . Cū eī ducēt̄ / ad custodiā / ad suppliciū / sit eis
obuiā quidā architectus / cuius maxima erat cura pu
blica fabrica . Gaudent illi eū potissimū occurrisse
cui solebāt ī suspicioēz uenire ablataꝝ reꝝ que pissent
de foro / ut quasi tandē iam ille cognoscēt a q̄bus hec
fierent . Veꝝ autē uiderat homo sepe alipiū in domo
cuiusdā senatoris ad quē salutandū uentitabat : statim
q; cognitū manu apprehēsa semouit a turbis : & tāti
mali causaꝝ querēs / quid gestū ēēt audiuit : omnesq;
tumultuātes qui aderāt & minacit̄ fremētes iussit ue
nire secū . Et uenerūt ad domū illi⁹ adolescētis qui rē
cōmiserat . Puer uero erat ante hostiū : & tam puus
erat / ut nihil dño suo metuēs cū facile posset totū indi
caret : cū eo quippe in foro fuit pedissequus . Quem .

postea q̄ recoluit alipi⁹ / architecto ītimauit . At ille se
curib⁹ d̄mōstrauit puero . q̄rēs ab eo cui⁹ ess⁹ . Qui cōfe
st⁹ nostra inq̄t . Deinde ītrogatus aperuit cetera .
Sic ī illā domū translata causa cōfufisq̄ turbis que d̄
illo triūphaē ia⁹ cepāt / futur⁹ dispēsator uerbi tui &
multa⁹ in ecclīa tua causa⁹ exāinator / experiētior in
structiorq̄ discessit . Hūc ergo rome iuenerā : & ad
hesit mihi fortissimo uinclo : mecūq̄ mediolanū p̄fe
ctus ē : ut nec me deserēt / & de iure qd̄ didicerat ali
quid ageret / secundū uotū magis parētū q̄ suū . Et in
terim affederat mirabili cōtinentia ceteris / cū ille ma
gis miraret⁹ eos qui au⁹ īnocētie p̄ponēt . Temptata
est q̄ eius indoles nō solū illecebra cupiditatis / sed et
stimulo timoris . Rome affidebat comiti largitionū ita
lica⁹ . Erat eo t̄pre quidā potentissim⁹ senator : cui⁹
& beneficijs obstricti multi & terrori s̄diti erāt . Vo
luit sibi licere nescio quid ex more potentie sue q̄ ess⁹
p̄ leges illicitū . Restitit alipius . Promissus ē p̄miū : ir
risit animo . Protente mine : calcauit / mirantib⁹ omni
bus inusitatā animā / que hominē tantū & innūabilib⁹
p̄standi nocēdiq̄ modis ingēti fama celebratū / ami
cū nō optar⁹ uel nō formidar⁹ inimicū . Ipse aute⁹
iudex cui cōsiliarius erat / quāuis & ipse fieri noll⁹ / n̄
tamen aperte recusabat / sed in istum causam transfe
rens ab eo se nō permitti asserebat : quia re uera si ip̄e
facer⁹ / iste disceder⁹ . Hoc solo autē pene iā illectus

erat studio litterario / ut precijs p̄torianis codices sibi
cōficiēdos curaret . Sed cōsulta iusticia deliberationē
in meli^o uertit / utiliorē iudicās eq̄tatē qua p̄hibebat
q̄ potestātē qua sinebat . Paz est hoc : sed qui i puo
fidelis ē & i magno fidelis ē : Nec ullo modo erit iane
qd̄ tue ueritatis ore p̄cessit : Si in iusto mamona fidē
les nō fuistis / qd̄ uestz ē / quis cred& uobis ? Et si in
alieno fideles nō fuistis / qd̄ uestz ē / quis dabit uobis ?
Talis ille tūc iherebat m̄ : mecūq; nutabat i cōsilio q̄
nā esset tenēdus uite modus . Nebridius etiā q̄ relicta
patria uicina carthagini atq; ipsa carthagine ubi fre
q̄ntissim^o erat / relicto paterno rure optimo / relicta
domo & nō secuta matre / nullā ob aliā causā mediola
nū uenerat / n̄ ut mecū uiuēt in flagrantissimo studio
ueritatis atq; sapiē / parit̄ suspirabat parit̄q; fluctua
bat beate uite inq̄sitor ardens & questionum difficili
maz scrutator acerrim^o . Et erāt ora triū egētiū & in
opiā suā sibim& iuicē anhelātiū & a te expectātiū ut
dares eis escā i t̄pre opportuno : & in omī amaritudi
ne que n̄ros seculaēs actus de misericordia tua seq̄ba
tur / intuētibus nobis finē cur ea patēmur / occurrebāt
tenebre & auersabamur gemētes : & dicebam^o . Quaz
diu hec ? Et hoc crebro dicebam^o : & dicentes nō reli
q̄bamus ea / quia n̄ elucebat certū aliqd qd̄ ill̄ relictis
apprehēderem^o . Et ego maxie mirabar satagens & re
colens q̄ longū tempus esset ab undeuigesimo anno

etatis mee quo feruere cepam studio sapientie/dispo
nēs ea inuēta relinq̄re omēs uanaꝝ cupiditatū spes in
anes & infanias mēdaces : & ecce iam trecinariā etatē
gerebaz in eodem luto hesitās auiditate fruendi pre
sentibus fugiētibus & dissipātibus me : dū dico cras
īueniaz ecce manifestū apparebit & tenebo & ecce
faustus ueniet & exponet omīa . **O** magni uiri achade
mici : nihil ad degendā uitā certi cōprehēdi potest .
Imo queram⁹ diligentī⁹ & nō desperem⁹ . **E**cce iā n̄
st absurda ī libris ecclesiasticis que absurda uidebant/
& possunt aliter atq; hōeste intelligi . **F**igā pedes ī eo
gradu in q̄ puē a parētib⁹ positus erā/donec inueiat
p̄spicua ueritas . **S**ed ubi queret⁹ q̄ndo queret⁹ ? **N**on
uacat ambrosio nō uacat legere . **U**bi ipsos codices q̄
rimus ? unde aut q̄ndo cōparam⁹ ? a quibus sumim⁹ ?
Deputent⁹ tēpora : distribuant⁹ hore p̄ salute anime .
Magna spes aborta est . **N**ō docet catholica fides qd̄
putabam⁹ & uani accusabam⁹ . **N**efas habēt docti ei⁹
credere deū figura humani corporis terminatū : &
dubitamus pulsare quo aperiant⁹ cetera ? **A**nte meri
dianas horas discipuli occupāt . **C**eteris qd̄ facimus ?
cur nō id agimus ? **S**ed quando salutam⁹ amicos ma
iores/quoꝝ suffragiis opus habemus ? **Q**uando prepa
ramus quod emāt scolastici ? **Q**uando reparamus nos
ip̄sos/laxando animū ab intētione curaꝝ ? **P**ereant oīa
& dimittam⁹ h̄ uana & inania : cōferam⁹ nos ad solā i

quisitioēz ueritat'. Vita h̄ misa ē : mors incta . Si subi
to s̄brepat / q̄m h̄c exhibim⁹ ? Et ubi nob̄ discēda s̄t q̄
hic neglexim⁹ ? An nō poti⁹ hui⁹ negligētie supplicia
luēda s̄t ? Quid si mors ip̄a oēz curā cū sensu āputabit
& finiet ? Ergo & h̄ q̄rendū . S; absit ut ita sit . Nō ua
cat n̄ est iane q̄ tā eminēs culmē auctoitat' x̄ane fidi
toto orbe diffundit' . Nūq̄ tāta & talia p̄ nob̄ diuit⁹
agēnt' / si morte corp̄is et̄ uita aīe cōsumēt' . Quid cun
ctamur ḡ r̄licta spe scl'i cōferre nos totos ad q̄rēdū d̄z
& uitā beatā ? S; expecta . locūda s̄t et̄ ista : habēt nō
puā d̄cedinē suā . Nō facile ab eis p̄cidēda ē intētio
q̄ t̄pe ē ad ea rursus rediē . Ecce iā q̄ntū est ut impe
tret aliq̄s honor . Et q̄d ampli⁹ i his desiderādū ? Sup
petit aīcoz maior copia / ut nihil aliud / & multū festi
nem⁹ : ul' p̄sdat⁹ dari potest & ducēda uxor cū ali
qua pecūia ne sumptū nr̄z ḡuet : & ille erit mod⁹ cu
piditat' . Multi magni uiri & imitatiōe diḡssimi sapi
ētie studio cū iugib⁹ dediti fuerūt . Cū h̄ dicebā &
alt̄nabāt hi uenti & ipellebāt huc atq; illuc cor meū /
t̄nsibāt t̄pra : & tardabā cōuerti ad deū : & differebā
de die i diē uiuē i te : & n̄ differbā q̄tidie i me m̄ ip̄o
mori : amās beatā uitā / timebā illā i sede sua : & ab ea
fugiēs quēbā eā . Putabā ei me misē foē nimis si feie
p̄uarer āplexib⁹ : & medicinā misericordie tue ad eādē
īfirmitatē sanādā n̄ cogitabā / q̄ exptus n̄ erā . Et p̄pri
a; uiriū credebā eē cōtinētia; : q̄ m̄ nō erā cōsciū / cū

taꝝ stultus eẽz ut n̄scirẽ sicut scriptũ e / neĩeꝝ eẽ posse
continẽteꝝ nisi tu dederis . Vtiqꝝ dares / si gemitu in
terno pulsarẽ aures tuas / & fide solida i te iactareꝝ curã
meaꝝ . Prohibebat me sane alipiº ab uxore ducẽda cã
tã nullo modo nos posse securo ocio simul i amore sa
piẽtie uiuere : sicut iã diu desid̄rauẽamº si id fecisseꝝ .
Erat enĩ ipse in ea re etiã tũc castissimus : ita ut mirus
eẽt : qꝝ ul' expientiã cõcubitus ceperat i ingressu adole
scentie sue / sed n̄ heserat : magis doluerat & spreuẽat
& deinde iã cõtinẽtissime uiuebat . Ego aut̄ resistebã
illi exẽplis eorũ qui cõiugati coluissent sapientiam / &
p̄meruissent deũ : & habuissent fidelitẽ ac dilexissẽt
amicos . A quoz quidẽ ego grãditate animi longe ab
erã : & delicatº morbo caris mortifera suauitate trabe
bã catenam meam solui timẽs : & quasi cõcussio uulnẽ
repellens uerba bene suadentis / tãquam manuꝝ soluẽ
tis . Insuper etiã per me ip̄i quoqꝝ alipio loquebatur
serpens : & innectabat atqꝝ spargebat p̄ linguã meã
dulces laqueos iũia eius / quibus illi honesti & expediti
pedes implicarẽtur . Cum enĩ me ille miraretur queꝝ
nō paruipẽderet ita herere uisco illius uoluptatis / ut
me affirmarẽ quotiẽscunqꝝ inde inter nos quereremº
celibẽ uitã nullo modo posse degẽ / atqꝝ ita me defen
d̄rẽ cũ illũ mirãteꝝ uiderẽ / & dicerẽ multũ itẽsse it̄r
illud qđ ipse raptim & furtiꝝ exptus esset / qđ pene
iã nec meminisset qđẽ / atqꝝ ideo nulla molestia facile

cōtemner& / & delectationes cōsuetudinis mee ad quas
si accessisset honestū nomen mat'monij / n̄ eū mirari
oportere / cur ego illā uitam neq̄ re; sp̄nere / ceperat
et ip̄e desiderare cōiugiū / nequaq̄ uictus libidine ta
lis uoluptatis / sed curiositat'. Dicebat enī scire se cu
pere q̄dnāz esset illud / sine q̄ uita mea que illi sic pla
cebat / nō m̄ uita sed pena uideret'. Stupebat enī ille
liber ab illo uīculo aīm^o fuitutē meā : & stupēdo ibat
ī expiēdi cupidine; uēturus ī ipsa; expiētiā : atq; īde
fortasse lapsurus ī eā q̄ stupebat fuitutē : qm̄ spōsionē
uolebat facere cu; morte . Et qui amat piculū / incidet
in illud . Neutrū enī nostrū sicut est cōiugale decus ī
officio r̄gēdi mat'monij / & suscipiēdo; libero; duce
bat n̄ tenuit'. Mag^a autem ex parte atque uehementer
cōsuetudo fatiande infatiabilis concupiscentie me ca
ptū excruciat; illum autem admiratio capiendū tra
hebat . Sic eram^o / donec tu altissime non deserens hu
mum nostra; / miseratus misos subuenires miris & oc
cultis modis : & īstabat īpīg^e ut ducēs uxore; . Ia; pete
bā; iā p̄mittebat' maxīe m̄re dāte opā; q̄ me iā cōiugatū
baptism^o saltaīs abluēt : q̄ me ī dies gaudebat aptaī; &
uota sua ac p̄missa t̄ ī m̄a fid' cōplēi anīadūtebat : cu;
sane & rogatu mō & desid'rio suo forti clamoē cordis
abste d̄p̄car' q̄tidie / ut ei p̄ uisū ostēdes aliqd de fūto
mat'moio mō : nūq̄ uoluisti . Et uidebat q̄dā uana & phā
tastica : p̄ ut cogebat īpet^o d̄ hac re satagēt' hūaī sp̄s

62. 63
& narrabat mihi nō cū fiducia q̄ solebat cū tu demō-
strares cōtēnens ea. Dicebat enī discernere se n̄scio q̄
sapore quē uerbis explicare n̄ poterat / qd̄ interēēt
intē ruelantē te & animā suā somniāte. Instabat ta-
mē : & puella petebatur : cui⁹ etas ferme biennio min⁹
quā nubilis erat. Et quia ea placebat / expectabat. Et
multa amici agitaueram⁹ aīo : & colloq̄ntes ac d̄testā-
tes turbulētas humane uite molestias / pene iā firma-
ueram⁹ r̄moti aturbis ociose uiuere : id ociū sic moliti
ut si quid habere possem⁹ / cōferret̄ ī mediū : unāq̄ rē
familiarē cōflarem⁹ ex oībus / ut p̄ aīcicie sinceritatē
nō esset aliud huius & aliud illius : sed qd̄ ex cūctis fie-
ret unū : & uniuēsu singuloꝝ esset : & oīa omniū : cū
uidēmur nob̄ esse posse d̄ceꝝ ferme hoīnes ī eadē so-
cietate : essentq̄ int̄ nos p̄diuites : romanus maxie cō-
municeps nostē : quē tūc ḡues est⁹ negotioꝝ suoꝝ ad-
comitatū attraxēāt : ab ineūte etate m̄ familiaīssim⁹.
Qui maxie īstabat huic rei : & magnā ī suadēdo habe-
bat auctoritatē : qd̄ ampla res eius multū cetēos ante-
ibat. Et placuerat nobis / ut bini annui tanquam ma-
gistratus / omnia necessaria curarent ceteris quietis.
Sed postea quā cepit cogitari utrum hoc muliercule
sinerent / quas & alii nostruꝝ iā habebant / & nos habe-
re uolebamus / totum illud placitum quod bene firma-
bamus dissiluit in inanibus : atq̄ confractum & ab-
iectum est. Inde ad suspiria & gemitus & gressus

L. 42.

ad sequendas latas & tritas uias seculi : quoniā multe cogitationēs erant in corde nro : cōsiliū at tuū man& i eternū . **E**x quo cōsilio deridebas nostra & tua pre parabas/nobis daturus esca; in opportunitate/& ap turus manū tuā/atq; impletur⁹ animas nras beñdicti one . Interea peccata mea multiplicabant^r : & auulsa a latere meo tanq̃ impedimēta cōiugij cū qua cubaē so litus eram : cor ubi adherebat/concisus & uulneratū mihi erat : & trahebat sanguinē . **E**t illa i africa redie rat uouens tibi aliū se uiu nesciturā/relictō apud me naturali ex illa filio meo . **A**t ego infelix nec femine imitator dilationis impatiēs/ tanq̃ post biēniū acce pturus eā quā petebā : q; n amator cōiugij sed libidis seruus erā/procurauī aliā nō utiq; iugē quo tanq̃ su stentaret & pduceret ul' integer ul' auctior morb⁹ a nime mee satellitio pdurātis cōsuetudis i regnū uxo riū . **N**ec sanabat uulnus illd' m; qd' prioris p̃cissione factū fuerat : s; post feruorē dolorēq; acerrimū put̃ scebat : & q̃si frigidi⁹ s; desperati⁹ dolebat . **T**ibi la⁹ tibi gloria fons misericordiā . **E**go fiebā miserior & tu p̃pinqor . **A**dēat iā iāq; dextera tua ereptura me de ceno & ablusa : & iḡrabā . **N**ec me reuocabat a p fundioē uoluptatū carnaliū gurgite/n met⁹ mortis & fusi iudicij tui q; p uaias qdē opiones/nūq; tñ r̃cessit de pectore meo . **E**t disputabam cum amicis meis ali pio & nebridio de finibus maloꝝ & bonorū epicurus

acceptuꝝ fuisse palmā in aīo meo / nisi ego credidisset
post mortē restare aīe uitā & tractus meritoꝝ : quod
epicurus credē noluit . Et quēbam si essem⁹ īmortales
& in ppetua corporis uoluptate sine ullo amissiois ter
rore uiuerem⁹ / cur nō essemus beati aut quid aliud
querēmus / nesciēs id ipsuꝝ ad magnā miseriā ptinere
qꝫ ita demersus & cecus cogitaē nō posset lumē hone
statis / & gratis āplectēde pulcritudīs : quā nō uidit
oculus carnis & uidet⁹ ex ītimo . Nec cōsiderabā mis
ex qua uena m̄ manaēt qꝫ ista ipsa feda manaēt : tam
cū amic⁹ dīcit⁹ cōferebā : n̄ ēē sine amicis poterā beat⁹
etiā secundū sensuꝝ quē tūc habebā in quātalibꝫ afflu
entia carnaliū uoluptatū : quos utiqꝫ amicos gratis di
ligebā / uicissuꝝ qꝫ ab eis me diligi gratis sentiebā . O tor
tuosas uias . Ve anime audaci / que spauit si a te reces
sisset se aliqd melius habiturā . Versa & reuerfa in ter
gum & in latera & in uentrē / & dura sunt omnia . Et
tu requies & ecce ades & liberas a miserabilibus erro
ribus : & constituis nos ī uia tua : & cōsolaris & dicis .
Currite / ego feram & ego pducā & ego ibi ferā : .

EXPLICIT LIBER VI⁹ . INCIPIT VII⁹ : .

IAM MORTVA ERAT ADOLE
scentia mea mala & nefanda : & ibam in
iuuentutē quanto etate maior tanto ua
nitate turpior : qui cogitare aliquid sub
stātie n̄ tale nō poterā quale p hos oculos uidēri solē .

Nō te cogitabā deus ī figura corpoīs humani/ex quo
audire aliqd de sapientia cepi semp hoc fugi : & gau
debā hoc reperisse ī fide spūalis matris nostre catho
lice tue : s; quid te aliud cogitarē n̄ occurrebat : & co
nabar cogitare te homo : & talis homo sūmū & solū &
uerū deū & te īcorruptibilē & īuiolabilē & īcōtaina
bilē totis medullis credebā : quia nesciēs unde & quo
modo plane tamē uidebā & certus erā / id qđ corrū
pi potest deteri⁹ esse / q̄ id qđ nō potest : & qđ uiola
ri nō potest incūctantē p̄ponebā uiolabili : & qđ nul
la; patit p̄mutationē melius ēē q̄ id quod mutari po
test . Clamabat uiolentē cor meū aduersus omīa phan
tasmata mea ; & hoc uno ictu conabar abigē cōuolātē
f̄bā īmūdicie ab acie mēt' mē : & uix dimota ī ictu ocu
li / ecce cōglobata rursus aderat & irruebat ī aspectu;
meū : & obnubilabat eū / ut quāuis nō forma humani
corporis / corporeū tamē aliqd cogitare cogēr p̄ spa
cia locoꝝ / siue infusus mundo / siue etiā extra mundu;
p̄ īfinita diffusus ēē ipsu; īcorruptibile & īuiolabile &
īcōtaminabile qđ corruptibili & uiolabili & cōmuta
bili p̄ponebā : qm̄ qcqd p̄uabā spacijs talib⁹ / nihil m̄
ēē uidebat . S; p̄sus nihil / ne iane qđē : tāq̄ si corp⁹
auferatur loco & maneat locus omni corpore uacua
tus & terreno & humido & aereo & celesti / sed tamē
sit locus inanis tanq̄ spaciosum nihil . Ego itaq; increas
tatus corde nec mihi metipsi uel ipse conspicuus /

quicquid nō p̄ aliq̄nta spacia tendrēt uł diffunderet
uł oglobaret uł tumēt uel tale aliqd caperet uł cape
posset/nihil p̄rsus esse arbitrabar. Per quales eīz for
mas ire solēt oculi mei/p̄ tales imagines ibat cor meū.
nec uidebā hāc eandē intentionē/ q̄ illas ip̄as ymagi
gines formabā nō esse tale aliqd: que tamē ip̄as n̄ for
maret/nisi esset magnū aliqd. Ita etiā te uitā uite mē
grandē per īfinita spacia undiqz cogitabā penetrare
tantā mundi molē: & extra eā q̄q̄ uersuz per īmensa
sīn termino/ut habēt te terra habēt celū habēt oīa
& illa finirent in te/tu aut̄ nusq̄. Sicut aut̄ luci solis
nō obsistēt aeris corpus/aeris huius q̄ supra terrā est
quo min⁹ per eū traiceret penetrās eū nō dirūpēdo
aut cōcidendo sed implēdo eū totū/sic tibi putabam
nō solū celi & aeris & maris/sed etiā t̄re corpus puiū:
& ex omībus maximis minimisqz partibus penet̄bile
ad capiendā presentīā tuā/occulta inspiratiōe intrin
secus & extrinsecus admīstrante omīa que creasti. Ita
suspīcabar: qz cogitare aliquid nō poteraz: nam fal
sum erat. Illo enī modo maior pars terre maiorē tui p
tem haberet/& minorē minor: atqz ita te plena essent
omnia/ ut amplius tui capēt elephantis corpus q̄ pas
seris/ quo esset isto grandius grandioremqz occupa
ret locum: atqz ita frustatim ptibus mundi magnis
magnas breuibus breues partes tuas presentes facēs.
Nō es aut̄ ita/sed nōdū illuminaueras tenebras mās.

Sat erat mihi dñe aduersus deceptos illos & decepto
res & loquaces multos/quoia; nō ex eis sonabat uerbū
tuū : sat erat ergo illud q̄ iā diu ab usq; cartagie a ne
bridio pponi solebat : & omēs q̄ audieramus cōcussi
sumus . Quid erat tibi factura nescio que gens tēbra
rū/quā ex aduersa mole solent opponē/si tu cū ea pu
gnare uoluisses ? Si eī; responderet aliquid fuisse noci
turā/uiolabilis tu & corruptibilis fores : Si autē nihil
ea nocē potuisse diceret/ nulla afferret causa pugnā
di : & ita pugnandi/ut quedā portio tua & membrū
tuū uel proles de ipsa substantia tua misceret aduersis
potestatib⁹ & nō a te creatis naturis : atq; ī tantū ab
eis corrūperet & cōmutaret in deteri⁹ /ut a beatitudi
ne ī miserā uerteret/ & indigēt auxilio quo erui pur
gariq; posset : & hāc esse aīam cui tuus sermo seruiēti
liber & cōtaminatē purus & corrupte integer subue
niret : sed & ipse corruptibilis/ q; ex una eadēq; sub
stantia . Itaq; si te quicq; es id ē substantiā tuā quasi ī
corruptibilē diceret/ falsa esse illa oīa & execrabilia .
Si autē corruptibilē/id ipsu; iam falsu; & prima uoce
abominadu; . Sat g̃ ēat istd' adūsus eos oīmodo euom
dos a p̄ssura pectoīs : q; n̄ hēbāt q̄ exirēt sīn horribī
facilegio cordis & lingue/sentieñ d' te ista & loq̄ndo . S;
& ē adh̄ q̄uis ī tamābilē & icōūtiblē & nll'a ex pte
mutablē; dicē; /firmeq; sentire dñ; nr; d; ue; / q̄ feci
sti n̄ solū aīas nr̄as s;et corpa/n̄ tm̄ aīas nr̄as & corpa

sed om̃s & om̃ia / n̄ tenebā explicitā & enodatā causā
mali : q̄cūq; tñ ess; sic eā q̄rendā uidebā / ut nō p̄ eas
cōstrīgēr deū incōmutabilē mutabilē credē / ne ipse
fieret qđ quēbā . Itaq; securus eā quēbā / & cert⁹ nō
esse uez q̄ illi dicēnt q̄s toto aīo fugiebā : q; uidebas
querendo undē malū repletos malicia qua opinarent
tuā poti⁹ s̄stantiā eē male pati q̄ suā male facē : &
intēdebā ut cernēs q̄ audiebā / libeꝝ uolūtatis arbitri
us causas esse ut malū facēm⁹ / & rectū iudiciū tuū ut
patēmur : & eā liq̄de cernē nō ualebā . Itaq; aciē men
tis de p̄fundo educē conatus / mergebar iteꝝ : & sepe
conat⁹ mergebar iteꝝ atq; iteꝝ . Subleuabat ei me in
lucē tuā q; sciebā tā me habē uolūtātē q̄ me uiuē . Itaq;
cū aliqd uellē aut nollē / n̄ aliud q̄ me uelle ac nolle ē
tissim⁹ erā : & ibi eē cā; peccati mei iā; iāq; aīaduerte
bā . Qđ at̄ iuit⁹ facēm / pati me poti⁹ q̄ facē uidebā :
& id nō culpā s; penā eē iudicabā / qua me nō iniuste
plecti te iustū cogitās cito fatebar : sed rursus dicebā .
Quis fecit me / none d's m̃s / nō tātū bon⁹ s; ip̃; bonū !
Vñ ḡ m̃ male uelle & bñ nolle / ut eēt cur iuste penas
luerē ! Quis i me hoc posuit & iſeruit m̃ plātariū ama
ritudis / cū totus fierē a dulcissimo deo meo ! Si diabo
lus auctor / unde ipse diabolus ! Qđ si & ipse peruersa
uoluntate ex bono angelo diabolus factus est / unde
& in ipso uoluntas mala qua diabolus fieret / quando
totus angelus a conditore optimo factus esset bonus !

His cogitationib⁹ de^pmebar iterū & suffocabar : sed
nō usq³ ad illū infernū subducebar erroris ubi nemo
cōfitebit^r tibi : du³ tu potius mala pati / q̄ homo facē
putat^r . Sic enī nitebar inuenire cetera / ut iā iuenerā
meli⁹ esse incorruptibile q̄ corruptibile : & idō te q̄c
qd³ esses esse incorruptibile³ cōfitebar . Neq³ enī ulla
aia unq̄ potuit potit ue cogitaē aliqd qd³ sit te meli⁹ :
qui summus & optimus bonū es : Cū autē uerissime
atq³ certissime corruptibile icorruptibili p̄ponatur /
sicut iam ego p̄ponebam / poterā iā cogitatiōe aliqd
attingere qd³ esset melius deo meo / n̄ tu esses incorru
ptibilis . Vbi g^o uidebas icorruptibile corruptibili esse
p̄ferendū / ibi te q̄rere debebas : atq³ inde aduertere
ubi sit malus : id ē unde sit ip̄a corruptio / qua uiolari
sbtātia tua nullo m̄ p̄ . Nullo enī p̄sus m̄ uiolat cor
ruptio d̄m nostrū : nulla uoluntate : nulla necessitate :
nullo improuiso casu : qm̄ ip̄e est deus : & q̄ sibi uult
bonus est : & ip̄e est ide³ bonum . Corrupti autē nō
est bonū : n̄ cogeris inuit⁹ ad aliqd : q̄a uolūtas tua n̄
est maior q̄ potentia tua . Esset autē maior / si te ip̄so
tu ip̄e maior esses . Et enim uolūtas & potētia dei / d̄s
ip̄e est . Et quid improuisu³ t³ / q̄ nosti oīa / & nulla na
ta ē nisi quia nosti eas³ . Et ut quid multa dicim⁹ / cur
nō sit corruptibilis sbtātia que deus ē / qn̄ si h̄ esset
nō esset deus³ . Et q̄rebas unde malū : & male q̄rebas :
& in ip̄a inq̄sitiōe mea nō uidebā malū : & cōstituebā

in cōspectu sp̄s mei uniuersa; creaturā q̄cqd̄ i ea cer
nere possum⁹ : sicuti ē terra & mare & aer & sidera
& arbores & animalia mortalia / & quicqd̄ in ea non
uidem⁹ : sicut firmamētū celi : insup̄ & omnes angelos
& cuncta sp̄itualia ei⁹ : sed etiam ip̄a quasi corpora
essent locis & locis ordinauit imaginatio mea : & feci
una; massa; grandē distinctā generibus corpoꝝ crea
turā tuā : siue que uera corpora erant / siue q̄ ip̄e pro
sp̄iritib⁹ fixera; : & eā feci grādez / nō q̄tū erat qd̄ sci
re nō poterā / sed q̄tū libuit / undiq; uersu; sane fini
ta; . Te autē dñe ex omī pte ambientē & penetrātē eā
sed usquequa; infinita; : tanq̄ si mare esset ubiq; &
undiq; p̄ imensum infinitū solū mare / & haberet itra
se sp̄ogiā q̄libet magnā sed finitā : tñ plena esset un
diq; sp̄ogia illa ex oi sua pte ex immenso mari : sic cre
aturā tua finita; te infinito plenā putaba; : & dicebā.
Ecce deus : & ecce que creauit deus : & bonus ē deus
atq; his ualidissime lōgissimeq; p̄stātior : sed tñ bon⁹
bona creauit : & ecce qm̄ ambit atq; implet ea . Vbi g̃
malū & ūde & q̄ huc irrepsit ? Que radix ei⁹ : & q̄ se
mē ei⁹ ? An omnino nō ē ? Cur g̃ timem⁹ & cauem⁹ qd̄
nō est ? Aut si inaniter timemus / certe ul' timor ip̄se
malus est quo incassu; stimulat⁹ & excruiatur cor .
Et tāto g̃uius malū / quāto n̄ ē qd̄ timeam⁹ et timem⁹ .
Idcirco aute; est malus qd̄ timem⁹ : aut hoc malū est
quia timem⁹ . Vnde est igitur ? Qm̄ deus fecit h̄ oīa

bonus bona + Maius quidez & summū bonum minora
fecit bona / sed tñ & creans & creata bona sñ omnia +
Vnde est maluz? An unde fecit ea materies aliq̃ mala
erat : & formauit atq; ordinauit ea; : s; reliquit aliqd
in illa qd̃ in bonū nō conuētēt? Cur & hoc? An im
potēs erat tota; ūtere & cōmutare ut nihil mali rema
neret / cū sit omnia potēs? Postremo cur inde aliqd
facere uoluit / ac nō potius eade; omīpotentia fecit ut
nulla esset omnino? Aut uero existeret poterat cōtra
eius uolūtate;? Aut si eñna erat / cur ta; diu p̃ infinita
retro spacia tēpoꝝ sic ea; fuit esse / ac tanto post pla
cuit aliquid ex ea facere? Aut ia; si aliqd subito uoluit
agere / hoc potius ageret oīpotēs ut illa nō esset / atq;
īpe solus esset totum ueꝝ & summū & infinitū bonū?
Aut si nō erat bene ut nō aliquid boni etiā fabricaret
& conderet qui bonus erat / illa sublata et ad nihiluz
redacta materie que mala erat : bona; īpe institueret;
unde omnia crearet? Nō enī esset oīpotēs si condē
nō poss; aliquid boni : nisi ea quā īpe nō cōdidat ad
iuuareñ mañia + Talia uoluebā pectore miso īgrauida
to curis mordacissimis de timore mortis : & nō iūēta
ueritate / stabilit̃ tñ herebat in corde meo ī catholica
ecclesia fides xp̃i tui dñi & saluatoris nr̃i multis qdē
adhuc informis & p̃ter doctrine normā fluctuās; sed
tam nō ea; relinquebat animo; : imo in dies magis ma
gisq; ibibebat + Ia; etiā matheāticoꝝ fallaces diuatiōes

& impia deliramēta reiecera; • Cōfiteāť etiā hinc tibi
de intimis uiscerib⁹ anime mee mīfationes tue d's me⁹.
Tu enī tu omnino :na; quis alius a morte omnis erro
ris reuocat nos / nisi uita q̄ mori nescit / & sapiētia mē
tes indigentes illuminās nullo indigēs lumine / q̄ mū
dus administrat^r usq; ad arborū uolatīca folia; • Tu p
curasti puicacie mee q̄ obluctat⁹ su; uindiciano acuto
feni / & nebridio adolescenti mirabilis anīe; illi uehemē
ter affirmāti / huic cū dubitatiōe q̄dez aliqua s; tamen
crebro dicenti / nō esse illā artem futura p̄uidendi;
cōiecturas aute; hominū habere sepe uim sortis; & mī
ta dicendo dici pleraq; uentura nescientib; eis qd di
cerent / sed ī ea nō tacendo incurrentib⁹. • Procurasti
ergo tu hominē amicū nō quide; sene; cultorē mathe
matico; / nec eas litteras bene calente; / s; ut dixi cō
sultorē curiosus / & tamē sciēte; aliquid quod a patre
suo se audisse dicebat; qd q̄tum ualeret ad illius artis
opinione; euertēdā ignorabat. • Is ergo uir nomine fir
minus liberaliter institut⁹ & excultus eloquio / cū me
tāq; carissimū de q̄busdā suis rebus in quas secularis
spes eius intumuerat cōsulerē / quid mihi secūdū suas
quas cōstellationes appellant uideret / ego autē qui iā
de hac re in nebridij sentētiā flecti ceperā / nō quidē
abnuere; conicere ac dicere qd nutāti occurrebat / sed
tamen subicere; ppe iā esse mihi p̄suasus ridicula ēē
illa & inania / tū ille mihi narrauit patre; suū fuisse

libroꝝ talium curiosissimuꝝ / & habuisse amicum eque
illa simulqꝫ sectāteꝝ / qui pari studio & collatione fla
grabant in eas nugas igne cordis sui / ita ut mutoruꝝ
quoqꝫ animaliuꝝ si qua domi parerent obseruarēt mo
menta nascētium : atqꝫ ad ea celi positionem notarēt :
unde illius artis experimēta colligerent . Itaqꝫ dicebat
audisse se a patre / qđ cuꝫ de eodem firmino p̃gnans
mater esset etiam / illius paterni amici famula quedā
pariter utero grandescibat : qđ latere nō potuit dñꝫ
qui etiā canum suaꝝ partus examinatissima diligen
tia nosse curabat : atqꝫ ita factum esse ut cū iste coiū
gis ille auteꝫ ancille dies & horas minutioresqꝫ hora
rum articulos cautissima obſuatiōe numerarēt / enixe
essent ambe simul : ita ut easdeꝫ cōstellationes usqꝫ ad
easdeꝫ minutias utriqꝫ nascenti facere cogerent : iste
filio ille suulo . **N**āꝫ cuꝫ mulieres parturire cepissent /
indicauerūt sibi ambo quid sua cuiusqꝫ domo ageretꝫ
& parauerūt quos ad se inuiceꝫ mitterent / simul ut na
tum qđ pturiebatꝫ esset cuiqꝫ nūtiatuꝫ : qđ tamē ut
cōtinuo nuntiaretꝫ tāqꝫ in regno suo facile effecerāt .
Atqꝫ ita qui ab alterutro missi sunt taz ex paribus do
moꝝ interuallis sibi omnia factos esse dicebat / ut aliā
positionem syderum alias qꝫ particulas momētorū /
neutrum eorum notare sineretur . Et tamen firminus
amplo apud suos loco natus dealbatiores uias seculi
cursitabat / augebatur diuitijs / sublimabatꝫ honoribꝫ :

seruus autē ille cōdictionis iugo nullaten⁹ relaxato do-
minis fūiebat : ip̄o indicāte q̄ nouerat eū . His itaq̄
auditis & creditis / talis quippe narrauerat / omnis illa
r̄luctatio mā r̄sol̄ta cōcidit : & p̄ firminū ip̄m conat⁹
sū ab illa curiositate reuocāē : cū dicerē cōstellatioib⁹
eius inspectis ut uera p̄nūciare / debuisse me utique
uidere ibi parentes inter suos esse primarios / nobiles
familias p̄prie ciuitatis / natales ingenuos / honestam
educationē / liberalesq̄ doctrinas . At si me ille fūus
ex eisdem cōstellationib⁹ quia & illi⁹ ip̄e essent cōsulu-
isset / ut eidez quoq̄ uera p̄ferre / debuisse me rursus
ibi uidere abiectissimas familias cōdictionēz fūilez : &
cetera longe a priorib⁹ aliēa longeq̄ distantia . Vnde
autē fieret ut eadez inspiciens diuersa dicerē si ūa
dicerē : si autē eadez dicerē falsa dicerem / inde cer-
tissime collegi ea que uera cōsideratis cōstellationibus
dicerent nō arte dici sed sorte : que autē falsa n̄ artis
imperitia sed fortis mendacio . Hinc autē accepto au-
ditu / ip̄e mecu3 talia ruminādo ne q̄s eorū dē deliroz
qui tales q̄stuz sequerentur / quos iamq̄ inuadere
atq̄ irrisos refellere cupiebat / mihi ita r̄sisteret quasi
aut firminus mihi aut illi pat̄ falsa narrauerit / itēdi
cōsiderationēz in eos qui gemini nascūt : quoz pleriq̄
ita post inuicez fundūtur ex utero ut paruū ip̄m tem-
poris interualluz quantālibet uim ī rez natura habere
cōtendāt / colligi tamen humana obfuationē n̄ possit :

litterisq; signari omīno nō ualeat : quas mathematic⁹
inspecturus est ut uera p̄nunciet . Et non erunt uera :
quia easdem litteras inspiciens / eadē debuit dicere de
esau & iacob : sed non eadem utriq; acciderunt . Falsa
ergo diceret . Aut si uera diceret / non eade; diceret
aut eadem inspiceret . Non ergo arte sed forte uera
diceret . Tu enī domine iustissime moderator uniuer
satis cōsulentib⁹ consultisq; nescientibus occulto in
stinctu agis / ut dum quisq; cōsultat / hoc audiat quod
eius oportet audire occultis meritis animarū ex abisso
iusti iudicij tui : cui non dicat homo quid est hoc : ut
quid hoc n̄ dicat : homo est enī . Iam itaq; me adiutor
meus illis uinculis solueras : & querebam unde malum
& non erat exitus . Sed me non sinebas ullis fluctibus
cogitationis auferri ab ea fide qua credebam & esse te
& esse incōmutabilem substantiā tuam : & esse de ho
minib; curā & iudiciū tuū : & in xp̄o filio tuo dño nr̄o
atq; in scripturis sanctis / quas ecclesie tue catholice cō
mendaret auctoritas / uia; te posuisse salutis humane
ad eā uitā que post hanc mortē futura est . His itaq;
saluis atq; incūsse roboratis in animo meo / querebā
estuans unde sit malū . Que illa tormēta parturientis
cordis mei : qui gemitus deus meus ? Et ibi erant aures
tue nesciente me . Et cum in silentio fortiter quererem
magne uoces erant ad misericordiā tuam : tacite con
tritiones animi mei . Tu sciebas quid patiebar : & nul

lus hominum. Quantum enim erat quod inde digere
batur per linguas meas in aures familiarissimorum meorum
nunquid totus tumultus anime mee / cui nec tempora
nec os sufficebat sonabat eis? Totum tamen ibat in
auditum tuum quod rugiebam a gemitu cordis mei :
& ante te erat desiderium meum : & lumen oculorum meorum
non erat mecum. Intus enim erat : ego autem foris. Nec
in loco illud. At ego intendebar in ea que locis continentur
& non ibi inueniebam locum ad requiescendum : nec reci
piebant me ista ut dicerem / sat est & bene est : nec dimit
tebant redire ubi mihi satis esset bene. Superior enim
eras istis / te uero inferior. Et tu gaudium uerum mihi
subito tibi / & tu mihi subieceras que infra me creasti.
Et hoc erat rectum temperamentum & media regio salu
tis mee / ut maneres ad imaginem tuam & tibi seruies do
minarer corpori. Sed cum superbe contra te surgerem
& currerem aduersus dominum in ceruice crassa scuti mi
etiam ista infima supra me facta sunt & premebant : &
nusquam erat laxamentum & respiramentum. Ipsa occurre
bant undique acervatim & conglomeratim cernenti : cogita
ti autem imagines corporum ipse opponebant redeunti
quasi diceretur. Quo is indigne & fordide? Et hec
de uulnere meo creuerant : quia humiliasti tamquam uul
neratum superbum : & tumore meo separabar abs te : &
nimis inflata facies claudebat oculos meos. Tu uero domine in
eternum manes : & non in eternum irasceris nobis : quoniam mi

seratus es terras & cinerē. Et placuit in cōspectu tuo
riformare d' forma mea: & stimulis īternis agitabas me
ut īpatiens essem: donec m' p interiorē aspectū certus es
sem. Et sic residebat tumor meus ex oculta manu medici
ne tue: aciesq; cōturbata & c'tenebrata mētis mee acri
collirio salubrius doloꝝ meoꝝ de die ī die sanabat. Et
primo uolēs ostēdē mihi quā r'sistas supbis/ humilib⁹
autē des grām / & quāta misericordia tua d'mōstrata
sit hominib⁹ uia humilitatis/ qd' uerbū tuū caro factū
est & habitauit inter hoīes/ pcurasti mihi p quēdam
hominē imānissimo typo turgidū/ quosdā platoicoꝝ
libroꝝ ex greca līgua in latinā uersos: & ibi legi non
qdē his uerb' sed hoc idē omīno mltis & multiplicib⁹
suaderi rationib⁹: qd' in p'ncipio erat uerbū: & ūbu;
erat apud deū: & deus erat uerbū: hoc erat in princi
pio apud d'ū: omīa p ip̄s facta sūt: & sine ipso factū
est nihil: qd' factus est in eo uita est. Et uita erat lux
hominū: & lux ī tenebris lucet: & tenebre eā n' cōp
hend'rūt. Et q' hominis anima quāuis testimoniū phi
bebat de lumine/ nō est tam ipsa lumē/ sed uerbū dī.
Deus est enī lum' uerū qd' illuminat omnē hominē ue
nientē in hunc mundū. Et quia in hoc mūdo erat/ &
mūdus p ip̄m factus est: & mūdus eū non cognouit.
Quia ūo in sua p'pria uenit & sui euz non r'ceperunt/
quotquot autē eū receperūt dedit eis potestatē filios
dī fieri credentib⁹ in nomine eius/ non ibi legi. Ite;

ibi legi/ quia deus uerbū non ex carne non ex sangui-
ne nō ex uolūtate uiri neq; ex uoluntate carnis/ sed
ex deo natus est. **Sed** quia uerbum caro factum est &
habitauit in nobis/ nō ibi legi. Indagaui quippe ī illis
litteīs uarie dictū & multis modis q; sit filius in forma
patris: nō rapinā arbitratus esse equalis deo: quia na-
turaliter id ipm est: sed quia semetipm exinaniuit for-
mam serui accipiens in similitudinē hominū factus/ &
habitu ī uentus ut homo: humiliauit se factus obediēs
usq; ad mortē mortē autē crucis: pp qd̄ deus eū ex-
altauit a mortuis: & donauit ei nomē quod est super
omne nomen: ut ī nomine ihu omne genu flectat cele-
stiū terrestriū & infernoꝝ: & omīs ligua cōfiteat/ quia
dñs ihs in gloria est dei patris: nō habēt illi libri. **Qd̄**
enim ante omnia tempora & supra omnia tempora ī
cōmutabiliter manet unigenitus filius tuus coeternus
tibi/ & quia de pleitudine eius accipiunt anime ut bea-
te sint/ & quia participatione manentis in se sapientie
renouantur ut sapientes sint/ est ibi: quod autē. **Secū-**
dum tempus pro impijs mortuus est/ & filio tuo uni-
co non pepercisti sed pro nobis omnibus tradisti eū/
non est ibi. **Abscondisti enī** hec a sapientibus & reue-
lasti ea paruulis: ut uenirent ad eū laborantes & ope-
rati & r̄ficeret eos: quoniam mitis est & humilis corde:
& dirigit mites in iudicio: & docet mansuetos uias
suas: uidens humilitatem nostram & laborem nostrū

& dimittens omnia peccata nostra. Qui autem confu-
tatur doctrinae sublimioris elati non audiunt dicentem/
discite a me quia mitis sum & humilis corde & inuenie-
tis requiem animabus uestris & si cognoscant deum non
sicut deum glorificant aut gratias agunt sed euanescent
in cogitationibus suis & obscuratur insipiens cor eorum
dicentes se esse sapientes stulti fiunt. Et ideo legebas
ibi etiam immutata gloriae incorruptionis tue in idola
& uaria simulacra in similitudine imaginis corrupti-
bilis hominis & uolucrum & quadrupedum & serpen-
tum: uidelicet egyptium cibum quo easu perdidit pri-
mogenita sua: quoniam caput quadrupedis pro te hono-
rauit populus primogenitus conuersus corde in egyptum:
& curuans imaginem tuam animas suas ante imaginem ui-
tuli manducatis fenum: inueni hec ibi & non manducaui.
Placuit enim tibi domine auferre opprobrium damnationis
ab iacob ut maior seruiret minori: & uocasti gentes in
hereditate tua. Et ego ad te ueneram ex gentibus:
& intendi in aurum quod ab egipto uoluisti ut auferret
populus tuus: quoniam tuus erat ubicunque erat. Et di-
xisti atheniensibus per apostolum tuum quod in te uiuimus
& mouemur & sumus sicut & quidam secundum eos dixe-
runt. Et utique unde erant illi libri? Et non attendi
in idola egyptiorum: quibus de auro tuo ministrabant
qui transmutauerunt ueritatem dei in mendacium: &
coluerunt & seruiuerunt creature potius quam creatori.

Et inde admonitus redire ad memetipsum / intraui in
intima mea duce te & potui : quoniam factus es adiutor
meus . Intraui & uidi quicunque oculo anime mee : supra
eundem oculum anime mee / supra mentem meam lucem domini in
commutabilem : non hanc uulgarem & conspicuam omni carni /
non quasi ex eodem genere . Gracior erat tantum si ista multo
clarius claresceret totumque occuparet magnitudinem . Non
hoc illa erat sed aliud / aliud ualde ab istis omnibus . Nec
ita erat supra mentem meam sicut oleum super aquam non sicut celum
super terram / sed superior quia ipsa fecit me : & ego inferior quia
factus sum ab ea . Qui nouit ueritatem : nouit eam . Et qui no-
uit eam / nouit eternitatem . Caritas nouit eam . O eterna uitas
& uita caritas & cara eternitas . Tu es deus meus : tu suspiro
die ac nocte . Et cum te premam cogui / tu assumpsisti me
ut uiderem eam quod uiderem / & nudum me esse qui uiderem . Et
reuerberasti infirmitatem aspectus mei radios in me uehementer
& contremui amore & horrore : & iuei me longe esse a te
in regione dissimilitudinis / tantum audire uocem tuam de ex-
celso . Cibus sum gradium : cresce & madducabis me . Nec
tu me in te mutabis sicut cibum carnis tue / sed tu muta-
beris in me . Et cognoui quoniam pro iniquitate erudi-
sti hominem & tabescere fecisti sicut araneam animam
meam : & dixi . Nunquid nihil est ueritas : quoniam
neque per finita neque per infinita locorum spacia dif-
fusa est : Et clamasti de longinquo . Immo uero ego sum qui
sum . Et audiui sicut auditur in corde : & non erat personae unde

. L

dubitarē. Faciliusq; dubitarē uiuere latere me quā
nō esse ueritate; q̄ p ea q̄ facta sūt itellecta cōspicitur.
Et inspexi cetera infra te : & uidi n̄ om̄io esse n̄ oīo
nō esse. **E**sse q̄de; qm̄ abs te sunt : nō esse autem qm̄
id qd̄ es nō sunt. **I**d enī; uere est qd̄ incōmutabiliter
manet. **M**ihī autē inherē deo bonū est : quia si nō ma
nebo in illo / nec in me potero. **I**lle aute; i se manēs in
nouat oīa : & de^o meus es / qm̄ bonoz meoz nō eges.
Et maifestatū est mihi qm̄ bona sunt que corrūpūt :
qm̄ neq; si summa bona essent / neq; nisi bona essent
corrūpi possent. **Q**uia si summa bona essent / incorru
ptibilia essent : si at̄ nulla bona essent / qd̄ i eis corrūpe
ret n̄ esset. **N**ocet enī; corruptio. **E**t n̄ bonū minuēt /
nō noceret. **A**ut ḡ nihil nocet corruptio qd̄ fieri nō
pōt / aut qd̄ certissimū ē oīa q̄ corrūpūt p̄uāt bono.
Si aute; omī bono p̄uabūt / om̄io nō erūt. **S**i enī; erūt
& corrūpi iā; nō pōtūt / meliora erūt : q̄ icorruptibi
lī pmanebūt. **E**t quid mōstruosi^o / q̄ ea dicē oī bono
amisso facta meliora ? **E**rgo si omni bono p̄uabūt / oīo
nulla erūt. **E**rgo q̄ diu sūt bona sūt. **E**rgo q̄cūq; sunt
bona sūt. **M**alūq; illud qd̄ q̄rebā unde esset n̄ ē s̄ba :
q̄a si s̄ba esset bonū esset. **A**ut enī; esset incorruptibilis
substantia magnum utiq; bonuz / aut substantia corru
ptibilis esset : que nisi bona esset corrūpi non posset.
Itaq; uidi & manifestatū est mihi : quia omnia bona tu
fecisti : & prorsus nulle s̄b̄st̄tie sunt quas tu n̄ fecisti.

Et qm̄ nō equalia omnia fecisti / ideo s̄t omnia : quia
singula bona sunt & simul omnia ualde bona : qm̄ feci
sti deus nr̄ oīa bona ualde. Et tibi omnino nō ē malū;
nō solū tibi sed nec uniuerse creature tue : quia extra
te nō est aliquid qd̄ irrūpat & corrūpat ordine; quē
imposuisti ei. In partib⁹ aute; ei⁹ quedā quibusdā q̄a
nō cōueniūt / mala putāt. Et eade; ip̄a cōueniūt alijs
& bona sunt : & in semet ip̄is bona s̄t. Et oīa hec que
sibimet inuice; nō cōueniūt / cōueniūt inferiori parti
re; / q̄ terrā dicim⁹ habente; celū suū nubilosū atq;
uētosū cōgruū sibi. Et absit iā ut dicere; nō esse ista
quia & si sola ista cernerē / desiderare; qdē meliora
sed iā etiā d̄ solis istis laudare te deberē; qm̄ laudādū
te ostēdunt de terra dracones & omnes abyssi / ignis
grando nix glacies spirit⁹ tempestatis q̄ faciūt uerbū
tuū / mōtes & oēs colles lig⁹ fructifera & omens cedri /
bestie & uniuersa pecora reptilia & uolatilia pēnata /
reges t̄re & oēs pplī p̄ncipes & oēs iudices t̄re : iuue
nes et v̄giēs senioēs cū iuioib⁹ laudēt nom̄ tuū. Cū ūo
etiā de celis te laudāt / laudēt te d̄s nr̄ ī excelsis om̄s an
geli tui oēs vtutes tue sol et luna om̄s stelle et lumen
celi celoꝝ et aq̄ q̄ sup̄ celos s̄t laudēt nom̄ tuū. Nō iā
desid̄abā meliora q̄a oīa cogitabā : et meliora qdē sup̄
ora q̄ īferiora : s̄ meliora oīa q̄ sola sup̄iora iudicio sa
no repēdebā. Nō ē sc̄itas eis q̄b; displicet aliqd̄ c̄atue
tue / sicut mihi non erat cum displicerēt m̄lta q̄ fecisti.

Et quia nō audebat anīa mea ut ei displiceret d's me⁹
uolebat esse tuus q̄cqd ei displicebat. Et inde ierat ī
opinionē duarū s̄b̄stātiarū : & nō regeſcebat : & aliena
loq̄batur : & inde rediens fecerat ſibi d'm per īfinita
ſpacia locoꝝ omniū : & euz putauerat eſſe te : & euz col
locauēat ī corde ſuo : & facta erat rursus tēplū ydoli
ſui abomināduz tibi. Sed poſtea quā fouiſti caput ne
ſciētis / & clauſiſti oculos meos ne uiderent uanitatez /
ceſſauī de me paululuꝝ : & cōſopita ē infania mea. Et
euigilaui in te : & uidi te infinitū alit̄ : & uiſus iſte non
a carne trahebat̄. Et reſpexi alia : & uidi tibi debē q̄a
ſunt & in te cūcta finita : ſed aliter nō quaſi in loco /
ſed q̄ tu es omnitenens manu ueritate : & oīa uera ſt
in q̄ tū ſunt : nec q̄cquā eſt falſitas / niſi cuꝝ putat̄ eſſe
q̄d nō ē. Et uidi q̄ nō ſolum locis ſua queq̄ ſuis eue
niunt / ſed etiaꝝ tēporib⁹ : & q̄ tu qui ſolus eternus es
nō poſt innumerabilia ſpacia tēpoꝝ cepiſti operari :
quia omnia ſpacia tēpoꝝ / & que p̄terierūt & que pre
teribūt / nec abirent nec uenirēt / n̄ te opāte & manē
te. Et ſenſi & exptus ſuꝝ nō eſſe miꝝ q̄d palato non
ſano p̄ea ē p̄ais q̄ ſano ſuauiſ ē : & oculis egris odioſa
lux q̄ puris amabilis ē : et iuſticia t̄ displicet iꝝ ne dū
uipa & uēmicul⁹ q̄ bona c̄aſti apta īf̄eioīb⁹ c̄atuē tue
partib⁹ / q̄b⁹ & ip̄i iniq̄ apti ſt q̄to diſſimilioēs ſt t̄ :
apti aū ſupiorib⁹ q̄to ſimilioēs fiūt t̄. Et q̄ſiui q̄d ēēt
īiq̄tas & n̄ iuēi ſb̄a : ſz a ſūma ſb̄a te deo detorte ī īfima

uolūtatis puerilitatē : piciētis intima sua & tumescen-
tis foras . Et mirabar q̄ iam te amabas nō p̄ te phan-
tasma : & nō stabas frui deo meo / sed rapiebar ad te
decore tuo : moxq; dirripiebar abs te pōdere meo : &
ruebā ī ista cū gemitu : & pōdus hoc cōsuetudo carna-
lis . Sed mecū erat memoria tui : neq; ullo mō dubita-
bas esse cui coherere / sed nūduz me esse q̄ cohēre :
qm̄ corpus qd̄ corrūpit aggrauat animā : & dep̄mit
terrena habitatio sensu : multa cogitatē . Erāq; certis-
sim⁹ qd̄ iuisibilia tua a cōstitutioe mūdi p̄ ea que fa-
cta sūt intellecta cōspiciunt : sempiterna q̄q; uirt⁹ & di-
uinitas tua . Querēs enī unde approbarē pulcritu-
dinē corpoꝝ siue celestiū siue t̄restriū / et qd̄ m̄ p̄sto
esset integre de mutabilib⁹ iudicāti & dicēti / hoc ita
esse debet / illud nō ita . Hoc ergo q̄rēs ūde iudicarē
cū ita iudicarē / iuenerā icōmutabilē & ūā ūitatis et̄ni-
tatē sup̄ mētē meā cōmutabilez : atq; ita gradatiz a cor-
porib⁹ ad sentiētē p̄ corp⁹ anīaz : atq; inde ad eius i-
teriorē uim cui sensus corporis exteriora nūciarēt / q̄
usq; possunt bestie : atq; inde rursus ad ratiocinātes
potētiaz : ad quā referēt ad iudicādū qd̄ sumit a sensi-
bus corporis : que se quoq; in me cōperiēs mutabilē /
erexit se ad intelligētiaz suas : & abduxit cogitationē
a cōsuetudine / strahens se cōtradictib⁹ turbis phan-
tasmātū / ut inueniret q̄ lumīe aspgere : cuz sine ulla
dubitatiōe clamaret / icōmutabile preferendum esse

mutabili unde nosset ip̃; incōmutabile : quod nisi ali
quo modo nosset nullo modo illud mutabile certo pre
ponēt / & p̃ ueniret ad id qđ est ī īctu trepidantis a
spect⁹ . Tūc uero in uisibilia tua p̃ ea que facta sūt itel
lecta cōspexi : sed aciez figere n̄ ualui : & repcussa in
firmitate redditus solitis / nō mecū ferebā nisi amantē
memoriam & quasi olfata desiderātes que comedē nō
dū possez : & querebam uia cōparādi roboris qđ esset
idoneū ad fruēdum te : nec inueniebā donec ample
cterer mediatorē dei & hominū hominē xpm iħm / q̃
est sup̃ omīa d's benedictus in sc̃la / uocantē & dicētē :
ego sum uia & ueritas et uita : & cibū cui capiendū ī
ualidus erā miscētes carni : qm̃ uerbu; caro factū est /
ut infantie n̄re lactesceret sapientia tua p̃ quē creasti
omīa . Nō enī tenebā dñm m̃u; iħm xpm humilis huī
lem : nec cuius rei magistra esset eius infirmitas noue
ram . Verbū enī; tuū eterna ueritas sup̃ioribus creat̃e
tue partib; sup̃eminēs / subditos erigit ad se ip̃as : in ī
feriorib⁹ autē edificauit sibi humilē domū de limo no
stro : p̃ quā subdendos deprimeret a se ipsis & ad se t̃
iceret / sanans tumorē & nutriens amorē / ne fiducia sui
p̃grederent longi⁹ sed potius infirmarent uidentes
ante pedes suos infirmas diuinitatē ex p̃ticipatione tu
nice pellicie n̄re / & lassī p̃sternerēt in eas : illa autem
surgens leuaret eos . Ego uero aliud putabā : tantūq;
sentiebā d̃ dño xpo meo / quātū d̃ excellentis sapiētie

uiro/cui nullus possit equari : p̄fertur quia mirabiliter
natus ex uirgine ad exemplū cōtēnendōꝝ tēporaliūꝝ
p̄ adipiscēda īmortalitate/diuiua p̄ nobis cura tantā
auctoritatē magisterij meruisse uidebatur. **Q**uid autē
sacram̄ti haberet/uerbū caro factum est : ne suspicari
quidē poterā. **T**antū cognouerā ex iis que de illo scri
pta tradrent : quia manducauit & bibit dormiuit am
bulauit/exhilaratus est cōtristatus est sermocinatus est nō
hesisse carnalē illā uerbo tuo nisi cū aīa & mēte huma
na. **N**ouit hoc om̄s q̄ nouit icōmutabilitatē uerbi tui :
quā ego iā nouerā quātū poterā : nec om̄ino quicquā
inde dubitabā. **E**tenī nūc mouere mēbra corporis p̄
uolūtātē nūc non mouere/nunc aliquo affectu affici
nūc nō affici/nūc p̄ferre p̄ signa sapiētes sententias
nūc esse ī silentio /p̄pria sūt mutabilitatis aīe & mētis.
Que si falsa de illo scripta essent/etiā om̄ia p̄clitarēt
mendacio neq; in illis litteris ulla fidei salus ḡni huma
no remaneret. **Q**uia itaq; uera scripta sūt /totū homi
nē in xp̄o agnoscebā : non corpus tantū hominis aut
cū corpore sine m̄te animū /sed ipsū hominē nō p̄so
na ueritatis sed magna quadā nature humane excellē
tia & p̄fectiore participatiōe sapientie p̄ferri ceteris
arbitrabar. **A**lipius autem deum carne indutū ita pu
tabat credi a catholicis/ut preter deum & carnem nō
esset in cristo : animam mentemq; hominis non existi
mabat in eo predicari. **E**t quoniam bene persuasum

tenebat/ea que de illo memorie mandata sunt sine ui
tali & rationali creatura non fieri/ad ipsam cristianam
fide pigrius mouebatur. Sed postea hereticoꝝ appol
linaristaꝝ hunc errorem esse cognoscens/catholice fidei
colletatus & cōtempatus est. Ego autem aliquāto poste
rius didicisse me fateor/in eo quod uerbuꝝ caro factū
est quomodo catholica ueritas a fotini falsitate dirima
tur. Improbatio quippe hereticoꝝ facit eminere quid
ecclesia tua sentiat & quid habat sana doctrina. Oppor
tuit enim & hereses esse/ut pꝑati manifesti fierent intē
infirmos. Sed tūc lectis platonicoꝝ illis libris/ postea
quā inde ad monitus quererē incorporeā ueritate/in
uisibilia tua per ea que facta sūt intellecta cōspexi : &
repulsus sensi quid pꝑtinebas anime mee cōtemplari nō
sinerer certus esse te & infinitū esse/nec tamen pꝑ locos
finitos infinitos ue diffundi/& uere te esse qꝫ semper
idē ipse esses ex nulla pꝑte nulloqꝫ motu alitē aut alitē
certra uō ex te esse omīa/hoc solo firmissimo docum
quia sunt. Certus quidē in istis eras : nimis tamē infir
mus ad fruendū te garriebā plane quasi perit⁹ & nisi
in xpō saluatore nostro uiā tuam quererē/nō pꝑitus sꝫ
piturus esses. Iam enim cepam uelle uideri sapiens : ple
nus pena mea & nō flebā : insupꝫ & inflabar scientia .
Vbi enī erat illa edificans caritas afundam⁹ humilitatis
quod ē cristus ihs ? Aut quando illi libri me docerent
eas/in quos me pꝑpea pri⁹ quā scriptas tuas cōsiderarē

credo uoluisti incurrere / ut imprimeretur mēorie mē
quomodo ex eis affectus essem / & cuꝫ postea in libris
tuis mansuefactus essem / & curātibꝫ digitis tuis con
tractarentur uulnera mea / discernere atqꝫ distiguerē
quid interesset inter presumptionē & confessionem /
inter uidentes quo eundꝫ sit nec uidentes qua & uia
ducentem ad beatificam patriam non tantum cernen
dam sed inhabitandam ? **N**am si primo sanctis tuis lit
teris informatus essem / & in eazꝫ familiaritate obdulcu
isses mihi / & postea in illa uolumina incidisse / fortasse
aut abripuissēt me a solidam^{to} pietatis / aut si in affectu
quem salubrem inbiberam perstitissem / putarē etiaꝫ
ex illis libris eum posse concipi / si eos solos quisquam
didicisset . Itaqꝫ auidissime arripui uenerabilem stilꝫ
spiritus tui : & pre ceteris apostolū paulum : & pierūt
ille questiones in quibus mihi aliquando uisus est adū
fari sibi & non congruere testimonijs legis & ppheta
rum textus sermonis eius . **E**t apparuit mihi una faci
es eloquiorꝫ castoꝫ : & exultare cum tremore didici
& cepi : & inueni quicquid illac uerum legerā ac / com
mēdatione gratie tue didici / ut qui uidet non sic glo
rietnr quasi non acceperit non solum id quod uidet
sed etiam ut uideat . **Q**uis enim habet quod non acce
pit ? **E**t ut te qui es semper idem non solum admonea
tur ut uideat sed etiam sanetur ut teneat / & qui de lō
ginquo uidere nō potest uia tamē ambulet qua ueniat

L . . 7 ?

& uideat & teneat quia & si cōdelectet homo lege dī
secūdum interiorē homine; / quid faciet dī alia lege in
membris suis repugnāte legi mentis sue & se captiuū
ducente in lege peccati que est in membris eius. **Qm̄**
iustus es domine : nos autē peccauim⁹ iniquū fecimus i
pie gessim⁹ / & grauata est sup nos manus tua : & iuste
traditi sumus antiquo peccatori p̄posito mortis : quia
p̄suasit uolūtati nostre similitudinem uoluntatis sue q̄
in ueritate tua non stetit . **Quid** faciat miser homo ?
Quis eum liberabit de corpore mortis huius / nisi grā
tua p̄ ihm̄ xpm̄ dñm nostrum / quem genuisti coeter
num & creasti in principio uiaꝝ tuaꝝ / in quo p̄nceps
huius mūdi non inuenit quicquā morte dignus & oc
cidit eum / & euacuatū est cyrographū quod erat cō
trarius nobis . **Hoc** ille littere non habēt : nō habēt ille
pagine uultus pietatis / huius lacrimas cōfessionis / sa
crificiū tuū spiritū cōtribulatū / cor cōtritum & humi
liatū / populi salute; spōsā; ciuitate; / arrā spirit⁹ sc̄ti
poculū precij uestri . **Nemo** ibi cantat : nōne deo sub
iecta erit anima mea; ab ip̄o enim salutare meum; & enī
ipse deus meus & salutaris meus susceptor me⁹ nō mo
uebor ampli⁹ . **Nemo** ibi audit uocante; **uenite** ad me
qui laboratis . **Dedignantur** ab eo discere quoniā mi
tis est & humilis corde . **Abscondisti** enī; hec a sapien
tibus & prudentibus : & reuelasti ea paruulis . **Et aliud**
est de siluestri cacumine uidere patriā pacis / & iter

ad eam nō inuenire & frustra conari p̄ inuia circūob
fidentibus & insidiantib⁹ fugitiuis destorib⁹ cū prin
cipe suo leone & dracone : & aliud tenere uiam illuc
ducente; cura celestis imperatoris munita; : ubi nō la
trocinant⁹ qui celestem militiam deseruerunt . Vitant
eniz eū sicut suppliciu; . Hec mihi in uiscerabāt miris
modis cu; minimū ap̄loꝝ tuoꝝ legerē : & consideraue
ram opa tua & expauera; .

EXPLICIT LIBER VII⁹ . INCIPIT VIII⁹ .

EVs MEVS RECORDEr IN Gra

Quia tua actione tibi : & cōfitear misericordias
tuas sup me . Perfundant ossa mea dele
ctatione tua & dicant : dñe quis similis
tibi . Dirupisti uincula mea : sacrificem tibi sacrificium
laudis . Quomodo dirupisti ea narabo : & dicēt omnes
qui adorāt te cū audiēt hec . Benedictus dñs ī celo & ī
t̄ra magnū & mirabile nomē eius . Inheserant p̄cordiis
meis uerba tua : & undiq; circūuallabar abs te : de uita
tua et̄na cert⁹ erā / quāuis eā in enigmate & quasi per
speculū uiderā . Dubitatio tñ oīs de incorruptibili sub
stantia qđ ab illa esset oīs substantia ablata m̄ erat : nec
certior de te sed stabilior ī te esse cupiebam . De mea
uero temporali uita nutabāt oīa : & mundandum erat
cor a fermēto ueteri : & placebat uia ip̄e saluator : & ire
per eius angustias adhuc pigebat . Et immisisti in mē
tē meam : uisumq; est bonum ī cōspectu meo pergere .

ad simplicianus qui mihi bonus apparebat seruus tuus :
& lucebat in eo gratia tua . Audieram etiā quod a iuuetu-
te sua deuotissime tibi uiueret . Iam uero tunc senuerat : &
longa etate in tam bono studio sectande uie tue multa
edoctus multa expertus mihi uidebatur : & uere sic erat .
Vnde mihi ut praeferret uolebam conferenti secum esset meos
quis esset aptus modus sic affecto ut ego eram ad am-
bulandum in uia tua . Videbam enim plenas ecclesias : & alius
sic ibat alius aute sic . Mihi aute displicebat quod agebam
in seculo : & oneri mihi erat ualde non iam inflammantibus
cupiditatibus ut solebant spe honoris & pecunie ad
tollerandas illas fuitute tam graues . Iam enim me illa non
delectabant per dulcedine tua & decore domus tue quas
dilexi / sed adhuc tenaciter colligebam ex femina : nec
me prohibebat apostolus coniugari : qui exhortatur ad melius
maxime uolens omnes homines sic esse ut ipse erat : sed
ego infirmior eligebam meliorem locum : & propter hoc unum uol-
uebam in ceteris languidus : & tabescens curis marcidis
quod & in alijs rebus quas nolebam pati congruere coge-
bar uite coniugali / cui deditus construngebam . Audie-
ram ex ore ueritatis esse spadones qui seipsum abscide-
runt propter regnum celorum : sed qui potest inquit ca-
pere capiat . Vani sunt certe omnes homines quibus non
est dei scientia : nec de iis que uidentur bona potuerunt
inuenire eum qui est . At ego iam non eram in illa uanitate .
Transcenderam eam : & cōtestante uniuersa creatura tua

inueneram te creatorem nostrū: & uerbū tuum apud
te deum: tecumq; cū spū sancto unū d'us p qd' creasti
omnia. Et ē aliud gen^o impioꝝ: qui cognoscentes d'us
non sicut deum gl'ificauerūt aut gratias egerūt. In hoc
q; incideras: & dextera tua deus suscepit me: & inde
ablatū posuisti ubi cōualescerē: qā dixisti homini: ecce
pietas ē sapiētia: et noli uelle uideri sapiēs: qm̄ dicētes
se esse sapientes / stulti facti sunt. Et iuenerā iā bonas
margaītā: & uēdit' oībus q̄ haberē emēda erat: & dubi
tabā. Perrexi ḡ ad sīplicianū patrē i accipiēda tē grā
epī ambrosij: & quē uere ut patrē diligebat. Narraui
ei circuit^o erroris mī. Vbi autē cōmemorauī legisse me
quosdā libros platonicoꝝ / quos uictorin^o quondā re
thor urbis rome queꝝ xpīanū defunctus esse audieras
in latinā linguā transtulisset / gratulat^o est mihi qd'
nō in alioꝝ philosophoꝝ scripta incidissem plena fal
laciaꝝ & deceptionū fm̄ elemēta hui^o mundi: in istis
auteꝝ omībus modis insinuari d'm & eius uerbū. Deic^o
ut me exhortaret ad humilitatē xpī sapiētibus abscon
ditas & reuelatas paruulis / uictorinū ipm̄ recordatus
est quē rome cū esset familiarissime nouerat: de q̄ ille
mihi narrauit qd' nō silebo. Habet enī magnā laudeꝝ
grē tue cōfitēdaꝝ tibi: quēadmodū ille doctissimus se
nex & omniū liberaliū doctrinaꝝ pītissim^o / quiq; phi
losophoꝝ tā mltā legerat & diiudicauerat & dilucida
uerat / doctor tot nobiliū senatoꝝ / q̄ etiā ob īsigne p̄

clari magisterij qđ ciues hui⁹ mūdi eximiū putāt sta
tuā romāo foro meruerat & accepat usq; ad illā etatē
uenerator idoloꝝ sacroꝝq; sacrilegoꝝ pticeps / quib⁹
tūc tota fere romana nobilitas inflata spirabat / poplī
usiā & omīgenū dīm mōstra & anubē lat̃ torē q̃ aliquā
do qđ neptunū & uenerē qđq; mineruā tela tenuerāt /
& ase uictis iaz roma supplicabat / q̃ iste senex uictori
nus tot aṅos ore terricrepto defēsitauat / n̄ erubuēit ēē
puer xpī tui & ifans fontis tui subiecto collo ad humi
litis iugū & edoīta frōte ad crucis opꝝ pbriū. O dñe
dñe q̃ iclinasti celos & descēdisti / tetigisti mōtes & fu
migauerūt / qđ modis te īsinuasti illi pectori ? Lege
bat sicut ait simplicianus scāz scripturā: oēs q; xpīanas
litteras iuestigabat studiosissime & pscrutabat; & di
cebat simpliciano n̄ palā s; secreti⁹ & familiari⁹: noueris
me iā ēē xpīanū. Et respōdebat ille. Nō credā n̄ depu
tabo te īter xpīanos / n̄ ī ecclā xpī te uidero. Ille autez
irridebat illū dicēs. Ergo parietes faciūt xpīānos? Et h̄
sepe dicebat iā se ēē xpīanū: & simplician⁹ illud sepe
rñdebat: & sepe ab illo pietū irrisio repetebat. Aīcos
n̄ suos ūebat offēdē supbos d̄moīcolas: qđ ex cl̄mine
babilonice digtatis q̃si ex cedris libani q̃s ndū cōtūat
dñs / grauitē ruitas ī se īimicicias arbitrabat. S; postea
q̃ legēdo & īhiādo hausit firmitatē / timuitq; negari a
xpō corā aglīs scīs si eū timēt corā hoīb; cōfitei / reusq;
s; mag̃ criminis appuit ēubescēdo & sacmēt huilitat

uerbi tui & non erubescendo de sacris sacrilegijs sup
boꝝ demoniorum que imitator superbus accepat/de
puduit uanitati & erubuit ueritati: subitoq; & inopina
tus ait simpliciano: ut ipse narrabat. Eam^o in eccliam:
xpian^o uolo fieri. At ille n̄ se capiēs leticia prexit cū eo.
Vbi autē ibut^o primis instructionū sacramētis/nō m̄l
to post etiā nomē dedit ut per baptismū regeneraret.
Mirāte roma gaudente ecclā/supbi uidebāt & irasce
bātur: dentib^o suis stridebāt & tabescebāt. Seruo autē
tuo dñs d's erat spes ei^o: & nō respiciebat in uanitates
& in infanias mendaces. Deniq; ut uentū est ad horā
pfitende fidei q̄ uerbis certis cōceptis retētisq; memo
rit^o d' loco eminētiore in cōspectu ppli fidelis rome
reddi solet ab eis qui accessuri sunt ad gratiam tuā/
oblatū esse dicebat uictorino a presbiteris ut secreti^o
redderet: sicut nōnullis qui uerecundia trepidaturi ui
debantur offerri mos erat: illum autē maluisse salutē
suam in conspectu sancte multitudinis profiteri. Nō
enim erat salus quam docebat in rethorica: & tamen
eam publice professus erat. Quanto minus ergo uere
ri debuit mansuetū gregem tuum pronuntians uerbū
tuū/qui nō uerebatur in uerbis suis turbas infanoꝝ.
Itaq; ubi ascendit ut redderet/omnes sibimet inuicem
quisq; ut eū nouat ī strepuerūt nomē ei^o ī strepitu gra
tulationis. Quis autē ibi n̄ eū nouēat? Et sonuit p̄sso so
nitu per ora cunctoꝝ colletatiū: uictorin^o: uictorin^o.

Cito sonuerunt exultatione quia uidebāt eum: & cito
siluerūt intentione ut audirent euz. Pronūtiavit ille fi
dem ueracē preclara fiducia: & uolebant eum omnes
rape intro ī cor suū: & rapiebant amādo & gaudēdo.
He rapientiū manus erant. Deus bone quid agitur in
homine ut pl^o gaudeat de salute despate aīe & de ma
iore piculo liberate / q̄ si spes ei semp affuisset aut pi
culus minus fuisset? Etenim tu quoq; misicors pat^r pl^o
gaudes de uno penitēte q̄ de nonaginta nouē iustis
quibus nō est opus penitentia. Et nos cū magna iocū
ditate audimus / cū audim⁹ qm̄ exultantis pastoris hu
meīs reportet^r ouis q̄ errauerat / & dragma referatur ī
thesauros tuos colletantib⁹ uicinis mulieri que inuenit:
& lacrimas excutit gaudiū solennitatis domus tue / cui
legitur ī domo tua de minore filio qm̄ mortu⁹ erat &
reuixit / pierat & inuentus est. Gaudes quippe in no
bis & ī angelis tuis sancta caritate sanctis. Nam tu semp
idez: qui ea q̄ nō semp nec eodē modo sūt / eodē modo
semp nosti oīa. Quid ergo agitur ī anima / cū ampli⁹
delectatur in inuentis aut redditis rebus quas diligit /
quā si eas semp habuisset? Contestātur enī & cetera:
& plena sunt omnia testimonijs clamātibus: ita est.
Triumphat uictor imperator: & nō uicisset nisi pug
uisset. Et q̄to maius piculū fuit ī p̄lio / tanto maius
est gaudiū ī triūpho. lactat tempestas nauigātes: mi
naturq; naufragium: omnes futura morte pallefcunt.

E . 8

Tranquillatur celū & mare & exultant nimis : quoniam
timuerūt nimis ; Eger est carus & uena eius malus re
nūciat : omnes qui eus saluum cupiunt egrotant simul
animo . Fit ei recte : & nudū ambulat pristinis uirib⁹ ;
& fit iam tale gaudiū quale nō fuit cū antea saluus &
fortis ambularet . Easq; ipsas uoluntates humane uite
etia; nō inopinatis & preter uoluntate; irruentib⁹ sed
īstitutis & uolūtarijs molestijs hoīes adquirūt . Edēdi
& bibendi uoluptas nulla est / nisi precedat esuriendi
& sitiendi molestia . Et ebriofī quedā falsiuscula come
dunt quo fiat molestus ardor : quem dum extinguit
potatio fit delectatio . Et institutū est ut iā; pacte spō
se nō tradantur statim ; ne uile; habeat maritus datam
quā; nō suspirauerit sponsus dilata; . Hoc in turpi &
execranda leticia; hoc ī ea que cōcessa & licita est : hoc
in ipsa sincerissima honestate amicicie ; hoc in eo qui
mortu⁹ erat & reuixit ; perierat & inuentus est . Vbiq;
maius gaudiū molestia maiore p̄ceditur . Quid ē hoc
dñe deus meus / cū; tu etēnū tibi tu ip̄e sis gaudiū / &
quedā de te circa te semp gaudeāt ? Quid est qd̄ hec
re; pars alternat defectu & p̄fectu offensionibus &
cōsciliationib⁹ ? An is est modus earū / & tantū; dedi
sti eis cum a summis celorum usque ad ima terrarum
ab initio usque in finem seculorū ab angelo usque ad
uermiculum a motu primo usque ad extremum omīa
gñā bonorū & oīa iusta opa tua suis q̄q; sedib⁹ locaēs

+ 89

& suis queq; temporibus ageres? Hei m̄ quam excel-
sus es in excelsis: & quam profundus es in profundis:
& nusquam recedis: & uix redimus ad te. Age domi-
ne & fac & excita & reuoca nos: accende & rape fla-
gra dulcesce: iam amemus & curramus. Nonne mlti
ex profundiore tartaro cecitatis quaz uictorinus rede-
unt ad te/ & accedūt & illuīnāt recipiētes lumē? Qd̄
si q̄ r̄cipiūt/ accipiūt a te potestātē ut filij tui fiāt. Sed
si minus noti sint populis/ minus de illis gaudent eti-
am qui nouerunt eos. Quando enim cum multis gau-
detur/ & in singulis uberius est gaudium: quia feruere
faciunt se & inflamantur ex alterutro. Deinde quod
mltis noti/mltis sūt auctoritati ad saltē & mltis p̄eunt
secuturis/ ideoq; multum d̄ illis & qui eos precesserūt
letantur: quia n̄ de se solis letantur. Absit enim ut ī
tabernaculo tuo pre pauperibus accipiantur persone
diuitū: aut pre ignobilibus nobiles: quando poti⁹ in
firma mundi elegisti ut confunderes fortia/ & igno-
bilia hui⁹ mundi elegisti & cōtēptibilia & ea que n̄ sūt
tāquaz que sūt/ ut ea que sunt euacuares. Et tamē idē
ipse mīm⁹ ap̄lōz tuoz p̄ cui⁹ linguam tu ista ūba so-
nuisti/ cū paulus p̄cōsul p̄ ei⁹ militiā debellata supbia
sū leni iugo xp̄i tui missus ēēt regis magni p̄uīcial̄ ef-
fect⁹/ ipse q̄ ex p̄ore saulo paul⁹ uocaī amauit ob tā
magne īsigne uictōie. Plus n̄ hostis uicit ī eo q̄m pl⁹
tenet & d̄ q̄ pluēs tenet. Pl⁹ aut supbos tenet noīe no

bilitat' : & d' his pluēs noīe auctoitat'. Quāto g' grati^o
cogitabatur uictorini pectus quod tñ iexpugnabile
receptaculum diabolus obtinuerat / uictorini lingua q'
telo grandi & acuto multos peremerat / abundātius ex
ultaē oportuit filios tuos q' rex noster alligauit for
tem : & uidebant uasa eius erepta mundari & aptari i
honorem tuū & fieri utilia domino ad omne opus bo
num . **S**ed ubi mihi homo tuus simplicianus de uicto
rino ista narrauit / exarsi ad imitandum . Ad hoc enī
& ille narraueat . Postquam uero & illud addidit qd'
impatoris iuliani temporibus lege data prohibiti sunt
xpiani docere litteraturam & oratoriam / quam legem
amplexus loquacem scolam deferere maluit quam uer
bum tuum quod linguas infantium facit disertas / nō
mihi fortior quam felicior uisus est : quia inuenit occa
sionem uacandi tibi . Cui rei ego suspirabam ligatus
non ferro alieno sed mea ferrea uoluntate . Velle meū
tenebat inimicus : & inde mihi catenam fecerat & con
strinxerat me . Quippe ex uoluntate peruersa facta
est libido . Et dum seruitur libidini / facta est consue
tudo . Et dum consuetudini non resistitur / facta est
necessitas : quibus quasi ansulis quibusdam sibi in
nexis unde catenam appellauī / tenebat me obstrictū
dura seruitus . Voluntas autem noua que mihi esse ce
pat ut te grat' colerē fruiq' te uellē d's c'ta sola iocūdi
tas / nōdū ēat idōna ad supādā poēz uetustate roboratā .

*Nota q' q' resistit
uoluntati resistit
necessitati peccandi*

*Consuetudo mala
et post quātionē i
pedit pfectū spūale*

Ita due uoluntates mee una uetus alia noua illa carnal'
illa spūalis cōfligebāt inter se : atq; discordando dissi-
pabant animam mā; . Sic itelligeba; me ipso expi^m id
quod legerā / quom̄ caro concupisceret aduersus spiri-
tus; spirit^o aut aduersus carne; . Ego quidē in utroq;
sed magis ego in eo qd' in me approbabā quā in eo qd'
in me improbabā . Ibi eni; magis iā nō ego quia ex ma-
gna pte id patiebar inuitus / quā faciebā uolēs . Sed ta-
mē consuetudo aduersus me pugnacior ex me facta
erat : quoniā uolens quo nollē puenerā . Et quis iure
cōtradiceret / cū peccātes iusta pena sequerēt; . Et nō
erat iā; illa excusatio qua uideri mihi solebā : ppterea
nōdum me cōtempto sc̄lo seruire tibi; quia incerta m̄
esset perceptio ueritatis . Iā; eni; & ipsa c̄ta erat . Ego
autē adhuc terra obligatus militare tibi r̄cusabā; & im-
pedimētis omībus sic timebā expediri quē admodū i-
pediri timēdū ē . Ita sarcia sc̄li uelut sōno assolet dolci-
ter p̄mebat : & cogitationes quib; meditabar in te simi-
les erant conatibus expergisci uolētius; : qui tamem su-
perati soporis altitudine r̄merguntur . Et sicut nemo
est qui dormire semper uelit omīumq; sano iudicio ui-
gilare p̄stat / differt tamē plerūq; homo sōnum excu-
tere cū; grauis torpor ī mēbris est / eumq; iā; displicen-
tes carpit libenti^o quamuis surgendi tēpus aduenerit /
ita certū habebā esse melius tue caritati me d'dere quā
mee cupiditati cedere . Sed illud placebat & uicebat :

L. 87

hoc libebat & uinciebat. **N**ō enī ēat quid tibi respōde
rē dicenti mihi : surge qui dormis & exurge a mortuis
& illuminabit te x̄ps . **E**t undiq; ostēdenti uera te di
cere nō erat omīno quid responderem ueritate conui
ctus / n̄ tātū uerba lēta & sōnolēta **M**odo / ecce modo /
sine paululū . **S**ed modo & modo non habebat modū
& sine paululū in longū ibat . **F**rustra cōdelectabar le
gi tue secūduz interiorē hominē : cuz lex alia in mem
bris meis repugnaret legi mentis mee & captiuum me
duceret in legē peccati que ī membris meis erat . **L**ex
enī peccati est uiolentia & suetudinis qua trahit & te
netur etiā inuitus animus eo merito quo in eam uolēs
illabitur . **M**ise4 ergo me q̄s liberaret de corpore mor
tis huius / nisi grā tua p̄ īhm x̄pm dñm n̄rm . **E**t de ui
culo quidez desiderij cōcubit⁹ quo artissimo tenebar
& sclariū n̄gotioz seruitute quēadmodū me exemēis
narrabo : & cōfitebor nomī tuo dñe adiutor m̄s & r̄dē
ptor m̄s . **A**gebā solita c̄scēte anxietudīe : & quotidie
suspiāba3 tibi . **F**requētabā ecclīā tuā q̄ntu3 uacabat
ab eis negotiis sub quoz pōdē gemebā . **M**ecū erat ali
pius ociosus ab ope iurispitoz post ascensionē tertiā
expectās q̄b3 ite4 c̄silia uēd̄ret : sicut ego uēdebā dicē
di faciltatē / si q̄ docēdo p̄stari potest . **N**ebridī⁹ autez
amicicie n̄re cesserat : ut omīuz n̄rm familiarissimo ue
recūdo mediolanēsi & ciui & grāmatico subdocēt ue
hemēt desiderāti & familiaritatis iuē flagitāti / de nūe

I 82

ro nostro fidele adiutorius quo indigebat nimis. Nō
itaq; nebridiū cupiditas cōmodo4 eo traxit/ maiora
enī posset si uellet de litteris agere/ sed officio beniuo
lentie petitionē nostrā cōtēnē noluit amic⁹ dīcissim⁹
& mittissimus. Agebat autē aliud prudentissime ca
uens inotescere psonis secundum hoc maiorib⁹/ deu
tās in eis omne3 inquietudinē animi/ quē uolebat habere
libe4 & quā multis posset horis feriatū ad q̄rendū ali
quid uel legendū uel audiēdu3 de sapientia. Quodam
igitur die/ nō recolo causas qua erat absens nebridi⁹/
cū ecce ad nos domū uenit ad me & alipius pōtianus
quidaz ciuis nostē ī q̄ntū afer p̄clare ī palatio militās/
nescio quid a nobis uolebat. Et cōsedimus ut colloq̄
remur. Et forte supra mēsa3 lusoriam q̄ ante nos erat
attendit codice3: tulit apuit: inuenit ap̄l̄m paulū iopi
nate fane: putauerat enī aliquid de libris q̄4 p̄fessio
me cōterebat. Tū uero arridens meq; intuens gratula
torie / miratus est qd̄ eas & solas p̄ oculis mīs litteras
repente cōperisset. Xp̄ianus quippe & fidelis erat: &
sepe tibi dño nostro p̄sternebat in ecclesia crebris &
diuturnis orōnib3. Cui ego cū indicasse3 illis me scrip
turis cura3 maximā impēdere / ortus est fmo ipso nar
rāte de antonio egiptio monacho: cui⁹ nomē excellētē
clarebat apud suos tuos: nos autē usq; in illa3 horā la
tebat. Quod ille ubi cōperit / immorat⁹ est in eo ser
mone: insinuās tantū uirū ignorātib⁹ & admirās eādē

nostrā ignorātiā . Stupebam⁹ autē audiētes tam recēti
memoria & ppe nostris temporib⁹ testatissima mira
bilia tua in fide recta & catholica ecclesia . Omnes mira
batur : & nos quia tam magna erāt / & ille quia inaudita
nobis erāt . Inde fmo ei⁹ deuolut⁹ est ad monasterioꝝ
greges & mores suaue olētie tue & ubera desta hēmi
quoꝝ nos nihil sciebam⁹ . Et erat monasteriū medio
lani plenū bonis fratrib⁹ ext⁹ urbis menia sub ābrofio
nutritore : & nō noueram⁹ . Pertendebat ille & loque
batur adhuc : & nos intenti tacebam⁹ . Vnde incidit
ut diceret nescio quādo se & tres alios cōtubernales su
os nimirū apud treuōs cū ipator p meīdiano circēfū
spectaclo tenēt⁹ exisse deambulatū ī ortos muris cōti
guos : atq; illic ut forte cōbinati spaciabant⁹ unū secū
seorsū & alios duos itide; seorsū pariterq; digressos
sed illos uagabūdos irruisse ī qñda; casa; ū habitabāt
quida; fui tui spiritu paupes / qualiū est regnū celoꝝ :
& inuenisse ibi codice; in q̄ scripta erat uita antonii .
Qua; legere cepit unus eoꝝ & mirari & accendi & i
ter legēdu; meditari & arripere talem uita; : & relicta
militia seclī fuisse tibi . Erat autē ex eis q̄s dicūt agētes
in rebus . Tunc subito replet⁹ amore sancto & sobrio
pudore iratus sibi cōiecit oculos in amicu; : & ait illi .
Dic queso te : omnib⁹ istis laborib⁹ nostris q̄ ambimus
puenire ? Quid querim⁹ ? Cuius rei causa militamus ?
Maior ne esse poterit spes nostra ī palatio q̄ ut amici

impatoris simus? Et ibi qđ nō fragile plerūq; piclis
& p quot picula puenit ad grādī^o piculū? Et quā diu
istuc erit? Amicus autē dei si uoluerō ecce nūc fio.
Dixit hoc: & turbidus parturitioe noue uite reddidit
oculos paginis: & legebat & mutabat intus ubi tu ui
debas: & exuebat mudo mens eius ut mox apparuit.
Nāq; du; legit & uoluit fluctus cordis sui / infremuit
aliquādo & discreuit: decreuitq; meliora: iāq; tu^o ait
amico suo. Ego iā abrūpi me ab illa spe ur̄a & deo f
uire statui & hoc ex hora hac. In hoc loco aggredior.
Te si piget imitari / noli aduersari. Respōdit ille adhe
rere se socio tāte mercedis tāteq; militie: & ambo iam
tui edificabāt turri; sumptu idoneo relinquēdi omīa
sua & sequēdi te. Tu; pōtianus & qui cū eo p alias or
ti ptes deambulabāt querētes eos / deuenerūt in eūdē
locū: & iueniētes admonuerūt ut redirent / qđ iam de
clinasset dies. At illi narrato placito & pposito suo /
quoq; modo in eis talis uolūtas orta esset atq; firmata
petiuerūt ne sibi molesti essent si adiūgi recusarent.
Isti autem nihilo mutati a pstinis / fleuerūt se tamen ut
dicebat: atq; illis pie cōgratulati sunt & cōmēdauerūt
se orōnibus eorū: & trahentes cor in terra / abierūt in
palatiū. Illi at affigētes cor ī celo māserūt in casa. Et
ambo habebāt spōsas. Que postea quā hoc audierunt
dicauerūt etiā ip̄e uirginitatem t̄. Narrabat hec pon
tianus: tu aute; dñe int̄ uerba eius retorquebas me ad

me ip̄m auferens me a dorso meo : ubi me posuerā dū
nollem me attendere : & cōstituebas me ante facie me
a : ut uiderē q̄ turpis esse : & q̄ distort⁹ & sordidus &
maculosus & ulcerosus . Et uidebā & horreba : & q̄ a
me fugerē nō ēat . Et si conabar a me auētere aspectū
narrabat ille qd̄ narrabat : & tu me rursus opponebas
m̄ : & impingebas me in oculos meos ut uiderē iniqui
ta : mea : & odissem . Nouerā ea : s; dissimlābā & conue
ba : & obliuiscabar . Tū uero q̄to ardētius amabā illos
de quib⁹ andiebā salubres affect⁹ qd̄ se totos tibi sanā
dos dederāt / tanto execrabilius me cōparatū eis odēa :
quoniā multi mei anni mecū effluxerāt forte duodci
anni ex quo ab undeuigesimo anno etatis mee lecto
ciceronis hortensio excitatus eram studio sapientie
& differebam contempta felicitate terrena ad eam
inuestigandam uacare / cuius non inuentio sed uel
sola inquisitio iam preponenda erat etiam inuētis the
sauris regnisq; gentiū / & ad nutū circūfluentib⁹ cor
poris uoluptatib⁹ . Et ego adolescens mis̄ uald⁹ mis̄ in
exordio ip̄ius adolescētie etiā petierā a te castitatē &
dixerā : da mihi castitatē & cōtinētia : sed noli modo .
Timebā enī ne me cito exaudires : & cito sanares a mor
bo cōcupiscētie que maleba : expleri qua : extingui :
& iera : p̄ uias prauas sup̄stitione sacrilega / nō quide
certus in ea / sed quasi p̄ponens ea : ceteris que nō pie
querebam sed inimice oppugnabam . Et putaueram

me ppter ea differre de die in diem cōtemp̃ta spe se-
culi te solum sequi : quia non mihi apparebat certum
aliquid quo dirigerē cursuꝝ meū. Et uenerat dies quo
nudarer mihi & increparet me cōsciētia mea. Vbi est
lingua? Nempe tu dicebas ppter incertuꝝ ueꝝ nolle
te abicere sarcinā uanitatis. Ecce iā certū est & illa te
adhuc p̃mit : humerisq; liberioribus penas recipiūt q̃
neq; ita inquirēdo attriti sunt nec decēnio & amplius
ista meditati. Ita rodebar intꝰ & cōfundebar pudore
horribili uehementer cū pontianꝰ talia loq̃retur. Ter-
minato autem s̃mone & causa qua uenerat abijt ille : &
ego ad me. Que nō in me dixi? Quibꝰ sentētiaꝝ uerbe-
ribus nō flagellauī animā meā : ut sequerē me conātē
post te ire & retinebat? Recusabat : & nō se excusabat.
Cōsumpta erāt & cōuicta argumenta omnia. Reman-
serat muta trepidatio : & quasi mortem reformidabat
restringi a fluxu cōsuetudinis q̃ tabescebat in mortē.
Tu in illa grandi rixa interioris domus mee quā for-
titer excitauerā cuꝝ anima mea in cubili nostro corde
meo tam uultu quā mente turbatus inuado alipiuꝝ &
exclamo. Quid patimur? Quid est hoc? Quid audi-
sti? Surgūt indocti & celuꝝ rapiūt : & nos cuꝝ doctri-
nis nostris sine corde ecce ubi uolutamur in carne &
sanguine. An quia p̃cesserūt pudet sequi & n̄ pudet
nec salteꝝ sequi? Dixi nescio que talia : & abripuit me
ab illo estus meus cum taceret attonitus me intuens.

18 8
Neque enī solita sonabaz : plusq; alloquebātur animus
meū frons gene oculi color modus uocis / quā uerba q̄
pmebaz . **O**rtulus quidaz erat hospitij nostri / quo nos
utebamur sicut tota domo . **N**am hospes ibi nō habita
bat dñs domus . Illuc me abstulerat tumult⁹ pectoris /
ubi nemo impediret ardētē litē q̄ mēcū aggressus ēaz /
donec exiret qua tu sciebas : ego aute; nō . Sed tātu; i
saniebaz salubriter & moriebar uitaliter gnarus quid
mali esse; & ignarus quid boni post paululu; futur⁹
esse; . **A**bscessi ergo in ortū : & alipius pedes post pe
des . **N**eq; enī secretū meū n̄ erat ubi ille aderat . **A**ut
quando me sic affectū defereret ? **S**edim⁹ quantū po
tuimus remoti ab edibus . **E**go fremebam spiritu indi
gnās indignatiōe turbulentissima / qđ non in placitū
& pactū tecu; deus meus / in quod eundū esse omnia
ossa mea clamabant & in celū tollebant laudibus / & n̄
illuc ibatur nauibus aut quadrigis aut pedibus / quan
tū saltem d̄ domo in eum locū ierā ubi sedebam⁹ . **N**ā
nō solū ire uerū etiā puenire illuc / nihil erat aliud quā
uelle ire : sed uelle fortiter & integre nō semisautiaz
hac atq; hac uersare & iactare uoluntatē / parte assur
gente; cū alia parte cadente luctantē . **D**eniq; tā mltā
faciebā corpore in ipsis cūctationis estib⁹ / que aliquā
do uolunt hoīes & n̄ ualēt / si aut ipsa membra n̄ habāt
aut ea uel colligata uinculis uel r̄soluta languore ul' q̄
quo modo impedita sint . **S**i auulsi capillū : si percussi

frontem / si cōstis digitis amplexatus suꝝ genu / quia uo
lui feci . Potui auteꝝ uelle et nō facere si mobilitas mē
broꝝ nō obsequeretur . Taꝝ multa ergo feci ubi nō hoc
erat uelle qđ posse : & nō faciebaꝝ qđ & in cōparabili
affectu amplius mihi placebat : & mox ut uellē posseꝝ :
quia mox ut uelleꝝ utiqꝝ uelleꝝ . Ibi eniꝝ facultas ea que
uoluntas : & ip̄m uelle iam facere erat / & tamen non
fiebat : faciliusqꝝ obtempabat corpus tenuissime uolun
tati anime ut ad nutuꝝ mēbra mouerētur / quā ip̄a sibi
anima ad uoluptateꝝ suaꝝ magnas in sola uoluntate p
ficiendaꝝ . Vnde hoc monstrum / & quare istuc ? Lu
ceat misericordia tua : & iꝛrogeꝝ si forte mihi respōdē
possint latebre penaꝝ hominuꝝ & tenebrosissime con
tritiones filioꝝ adam . Vnde hoc monstrum / & quare
istuc ? Imperat animus corpori & paretur statim : impat
animus sibi & resistitur . Impat animus ut moueatur
manus : & tanta est facilitas ut uix a sũitio discernatur
impium . Et animus animus est : manus auteꝝ corpus
est . Imperat animus ut uelit : & animus est nec alter
est nec facit tamen . Vnde hoc mōstrum : & q̄re istuc ?
Imperat inquā ut uelit qui nō imparet nisi uellet : & n̄
fit qđ imperat . Sed nō ex toto uult . Nō ergo ex toto
impat . Nam in tantuꝝ impat in quātuꝝ uult : & in tan
tum nō fit qđ impat in quātuꝝ nō uult : qm̄ uolūtas im
perat ut sit uoluntas nec alia sed ip̄a . Nō utiqꝝ plena
impat : ideo nō est qđ impat . Nam si plena esset / n̄

imperaret ut esset / quia iam esset . Non igitur mon-
strum partim uelle partim nolle / sed egritudo animi
est : quia non totus assurgit ueritate subleuatus consue-
tudine pregrauatus : Et ideo sunt due uoluntates : quia
una earum tota non est & hoc adest alteri quod deest
alteri . Pereant a facie tua deus sicuti pereunt uaniloqui
& mentis seductores : qui cum duas uoluntates in deli-
berando animaduenterint / duas naturas duarum men-
tium esse asseuerant / unam bonam alteram malam . Ipsi uere
mali sunt cum ista mala sentiunt : & idem ipsi boni erunt
si uera senserint uerisque consenserint : ut dicat eis apostolus
tuus . Fuiſtis aliquando tenebre : nunc autem lux in domino .
Illi enim dum uolunt esse lux non in domino sed in se ipsis / pu-
tando anime naturam hoc esse quod deus est / ita facti sunt
densiores tenebre : quoniam longius a te recesserunt hor-
renda arrogancia a te uero lumine illuminante omnem hominem
uenientem in hunc mundum . Attendite quid dicatis &
erubescite : & accedite ad eum & illuminamini : & uultus
uestri non erubescunt . Ego cum deliberabam ut iam ser-
uirem domino deo meo sicut diu disposueram / ego eram qui uolebam
ego qui nolebam . Ego ego eram . Nec plene uolebam nec plene
nolebam . Ideo mecum contendebar : & dissipabar a meipso . Et
ipsa dissipatio me inuito quidem fiebat : nec tamen ostende-
bat naturam mentis aliene sed penam mee . Et ideo
non iam ego operabar illam sed quod habitabat in me pecca-
tum de supplicio liberioris peccati : quia eram filius adam .

Nam si tot sunt contrarie nature quot uoluntates sibi
resistunt non iam due sed plures erunt. Si deliberet
quisquam utrum ad conuenticulum eorum pergat an
ad theatrum clamant isti. Ecce due nature: una bona
hac adducit altera mala illac reducit. Nam unde ista
cunctatio sibi met aduersantium uoluntatu? Ego aut
dico ambas malas: & que ad illos ducit & que ad thea
trum reducit. Sed non credunt nisi bonam esse qua
itur ad eos. Quid si ergo quisquam nostru deliberet
ut secum altercantibus duabus uoluntatibus fluctuet
utrum ad theatrum pergat an ad ecclesiam nostram?
Nonne & isti qd respondeant fluctuabunt? Aut eni
fatebuntur quod uolunt bona uoluntate pergi in ec
clesiam nostra / sicut in ea pergunt qui sacramentis
eius imbuti sunt atq; detinentur / aut duas malas natu
ras & duas malas mentes in uno homine cōfligere pu
tabunt: & nō erit uerum quod solent dicere unam bo
nā & alterā malā: aut cōtētur ad uerū & nō negabūt
cū quisq; deliberat animas una; diuersis uolūtatib⁹
estutare. Iam ergo non dicant cum duas uoluntates in
hoīne uno aduersari sibi sentiūt duas contrarias mētes
de duabus contrarijs substantijs & de duob⁹ contraijs
principijs contendere / unam bonam altera; malam.
Nā tu deus uerax improbas eos & redarguis atq; cōui
cis eos sic i utq; mala uolūtate: cū qsq; deliberat utrū
hoīnē ueneno itimat an ferro: utrum fundū alienum:

illum an illū inuadat quando utrūq; nō potest : ut
emat uoluptatē luxuriā an pecuniā : fuet auaricia : ut
ad circum pergat an ad theatrum si uno die utrumq;
exhibeatur : addo etiā tertiū / an ad furtū de domo ali
ena si sub ē occasio : addo & quartū : an ad comittēdū
adulterius si & inde simul facultas apit : si omnia con
currāt in unū articulū temporis pariterq; cupiātur
oīa que simul agi nequeūt . Discerpūt enī animum si
bimet aduersantib⁹ q̄tuor uolūtātib⁹ uł etiā plurib⁹
in tanta copia rez que appetūtur : nec tñ tantā multi
tudine diuersa² substantia² solent dicere . Ita & in bo
nis uolūtātib⁹ . Nam q̄ro ab eis utrū bonū sit delectari
in lectione aplī / & utrū bonū sit delectari psalmo so
brio / & utrū bonū sit euāgeliū differē . Respōdebunt
ad singula . Bonū . Quid si ergo pariter delectēt oīa
simulq; uno t̄pore ? Nōne diuerse uolūtates distendūt
cor hominis cū deliberatur quid potissimū eripiam⁹ ?
Et omnes bone sunt : & certāt secū donec eligat unū
quo ferat tota uolūtas una que in plures diuidebat .
Ita etiā cū eternitas delectat superi⁹ / & t̄poralis boni
uoluptas retentat inferius / eadez anima est nō tota uo
luntate illud aut hoc uolens : & ideo discerpit graui
molestia / dū illud ueritate p̄ponit / hoc familiaritate
n̄ punit . Sic egrotabā & excrutiabar accusans memet
ip̄s solito acerbius nimis / ac uoluens & ūsans me ī uicīo
mō / don̄ abrūpet totū q̄ iā exiguo tenebar . S; tenebar

tñ & istabas tu ī occultis meis dñe seuera misericordia
flagella ingeminans timoris & pudoris / ne rursus ces
sares & nō abrūperet id exiguum & tenue qđ remāfat:
& reualesceret iterū & me robustius alligaret. Dicebā
enī apud me intus. **E**cce m̄ fiat? m̄ fiat. **E**t cū ūbo iā
ibaz inpalatiuz / iam pene faciebaz & nō faciebaz: nec
relabebat tamen in pristina / sed de proximo stabaz &
respirabaz. **E**t itez conabar & paulominus ibi eram: &
paulominus iā iamq; attingebaz & tenebaz & non ibi
eram nec attingebā nec tenebaz hesitans mori morti
& uite uiuere. Plusq; in me ualebat deterius inolitū /
q̄ meli⁹ ī solitū: punctūq; ip̄z tēporis q̄ aliud futur⁹ erā
q̄ to ppius admouebatur / tanto ampliore: incutiebat
horrorē: sed n̄ recutiebat retro n̄ auertebat / sed suspē
debat. Retinebant nuge nugaz & uanitates uanita
tus antique amice mee: & succutiebāt uestem meā car
neaz & submurmurabāt. **D**imittis ne nos & a momēto
īsto nō erimus tecuz ultra in eternū / & a momēto īsto
nō tibi licebit hoc & illud ultra in eternū? **E**t que sug
gerebant in eo qđ dixi hoc & illud: que suggerebāt
deus meus auertat ab anima serui tui misericordia tua:
quas sordes suggerebāt? q̄ dedecora? **E**t audiebā eas
iam longe minus q̄ dimidiuz nō tāqua: libere cōtradi
centes eundo in obuiā / sed ueluti a dorso musitantes
& discedentē quasi furtim uellicantes ut respicerē:
retardabāt tñ me recūctātez abripē atq; excutē ab eis.

8
& transilire quo uocabar : cū diceret mihi cōsuetudo
uiolēta : putas ne sine istis poteris? Sed iā tepidissime
hoc dicebat . Apiebat enī ab ea pte qua intenderā fa
cere / & quo trāsire trepidabā / casta dignitas cōtinētie
ferena & nō dissolute hilaris / honeste blādiens ut ue
nirez neq; dubitarē / & extendens ad me suscipiendus
& amplexendū pias manus plenas gregib⁹ bonoꝝ ex
emploꝝ . Ibi tot pueri & puelle : ibi iuuentus multa &
omnis etas / & graues uidue & uirgines anaf : & i oīb⁹
īpā cōtinētia nequaq; sterilis / sed fecūda mater filioꝝ
gaudioꝝ de marito te dñe . Et irridebat me irrisione
exhortatoria q̄si diceret . Tu nō poteris qđ isti & iste?
An uero isti & iste infemetipis possunt / ac nō in dño
deo suo? Dñs deus eoꝝ me dedit eis . Quid in te stas
& nō stas? Proice te in euz : noli metuere / nō se subtra
het ut cadas : pice te securus / excipiet te & sanabit te .
Et erubescēbā nimis quia illaꝝ nugaꝝ murmur adhuc
audiebaꝝ & cūctabundus pendebaꝝ . Et rursus illa q̄si
diceret . Obsurdesce aduersus immunda illa membra
tua super terram ut mortificentur . Narrant tibi de
lectiones sed nō sicut lex dñi dei tui . Ista cōtroūsia
in corde meo non nisi de meipso aduersus meipsum .
At alipius affixus lateri meo inusitati motus mei exi
tum tacitus opperiebatur . Vbi uero a fundo archa
no alta consideratio contraxit & congeffit totam
miseriam meam in conspectu cordis mei .

oborta est procella ingens ferens ingentē imbrē lacri-
maz. **E**t ut totū effundere; cū uocibz suis surrexi ab
alipio: solitudo mihi ad negotiū flendi aptior suggere
batur. **E**t secessi remoti⁹ quā ut posset mihi onerosa
esse etiā eius presentia. **S**ic tūc erā: & ille sensit. **N**e-
scio quid enī puto dixerā: in quo apparebat son⁹ uo-
cis mee iam fletu grauidus: & sic surrexerā. **M**ansit g̃
ille ubi sedebam⁹ nimie stupens. **E**go s̃b quadā fici ar-
bore strauī me nescio quom̃: & dimissi abenas lacrimis:
& pruperūt flumina oculoꝝ meoꝝ / acceptabile sacri-
ficiū tuū. **E**t nō quidē his uerbis sed in hac sentētia
multa dixi tibi. **E**t tu dñe usquequo? **U**squequo do-
mine irasceris infinē? **N**e memor fueris iniquitatū nrāꝝ
antiquā. **S**ētiebā enī ab eis me teneri. **I**actabā enī uo-
ces miserabiles. **Q**uā diu quā diu / cras & cras. **Q**uare
nō modo? quare nō hac hora finis turpitudinis mee?
Dicebam hec & flebā amarissima cōtritioē cordis mī.
Et ecce audio uoceꝝ de uicina domo cū cantu dicētis
& crebro repetentis q̃si pueri an puelle nescio. **T**olle
lege: tolle lege. **S**tatimq; mutato uultu intentissimus
cogitare cepi / utrum nam solerent pueri in aliquo ge-
nere ludendi cantitare tale aliquid: nec occurrebat om-
nino audiuisse me uspiā. **R**eṣsoq; impetu lacrimaz /
surrexi nihil aliud iterṑtans diuinitus m̃ iuberi / nisi
ut aperirem codicem & legerem quod primus capl³
iuenisset. **A**udierā enī de antonio q; ex euāgelica lec-

tionem cui forte superueniret admonitus fuerit : tanquam
sibi diceretur quod legebat : uade uende omnia quae habes
& da pauperibus : & habebis thesaurum in celis & ueni
sequere me : & tali oraculo confectus ad te esse uersum.
Itaque concitus rediit ad eum locum ubi sedebat alipius : tibi enim
posueram codicem apostoli cum inde surrexeram. **A**rripui aperui
& legi in silentio capitulum quo primum coniecti sunt oculi
mei. **N**on in comestationibus & ebrietatibus non in cubilibus
& impudiciis non in contentione & emulatione sed in
duite dominum Iesum Christum : & carnis prauidentia ne feceritis
in concupiscentiis. **N**ec ultra uolui legere nec operari.
Statis quippe cum fine huiusce sententiae quasi luce secu-
ritatis infusa cordi meo omnis dubitationis tenebra dis-
fuegrunt. **T**um interiecto aut digito aut nescio quo alio
signo / codice clausi : & tranquillo iam uultu indicaui ali-
picio. **A**t ille quid in se ageret quod ego nesciebam sic in-
dicaui. **P**etit uidere quid legis : ostendi : & attendit
etiam ultra quam ego legeram & ignorabam quod sequeretur.
Sequens uero : **I**firmum autem : **I**fide recipite. **Q**uod ille ad
se retulit mihi quoque aperuit. **S**ed tali admonitione firmatus
est : placitoque ac proposito bono & congruentissimo suis mo-
ribus quibus a me in melius iam olim ualde longeque distabat si-
ne ulla turbulenta cunctatione coniunctus est. **I**nde ad matrem in-
gredimur : indicamus : gaudet : narramus quemadmodum ge-
stum sit : exultat & triumphat : & benedicebat tibi qui
potens es ultra quam petimus aut intelligimus facere.

quia tanto amplius sibi a te concessus d' me uidebat q̄
petere solebat miserabilib⁹ eius flebilibusq; gemitib⁹.
Conuertisti enim me ate / ut nec uxorem quererem n̄
aliquam spem seculi huius stans in ea regula fidei in
qua me ante tot annos ei reuelaueras . Et conuertisti
luctū eius in gaudiū multo uberius quam uoluerat /
& multo carius atq; castius quā d' nepotib⁹ carnis mē
requirebat :•

EXPLICIT LIBER VII⁹ . INCIPIT VIII⁹ .

DOMINE EGO SERVVS TVVS

Domine ego seruus tuus & fili⁹ ancille tue . Dirupi
sti uincula mea : tibi sacrificabo hostiā lau
dis Laudet te cor meū & lingua mea : &
omnia ossa mea dicāt : dñe quis similis tibi dicāt & res
pōde mihi : & dic anime mee : salus tua ego sum . Quis
ego & qualis ego ? Quid nō mali ego : aut facta mea
aut si nō facta dicta mea / aut si nō dicta uoluntas mea
fuit ? Tu autez dñe bonus & misicors : & dextera tua
respiciens pfunditatē mortis mee / & a fundo cordis
mei exhauriēs abissus corruptiois . Et h̄ ēat totū nolle
q̄ uolebā & uelle q̄ uolebas . S; ū ēat tā annoso t̄pore
& de q̄ uno altoq; secreto euacuatū ē i momēto liberū
arbitriū m̄ / q̄ subderē cēuicē leni iugo tuo / & hume
ros leui sarcine tue xp̄e yhu adiutor me⁹ & redēptor
me⁹ ? Quā suaue mihi subito factū ē carē suauitatibus
nugaz : & q̄s amittē met⁹ fuēat / iā dimittē gaudiū ēat .

Eiciebas enī eas a me uera tu & summa suauitas : eicie
bas & intrabas ꝑ eis omni uoluptate dulcior / sed non
carni & sanguini : omni luce clarior / sed omni secreto
interior : omni honore sublimior / sed non sublimibus
in se. Iam liber erat animus meus a curis mordacibꝫ am
biendi & acquirendi & uolutādi atqꝫ scalpēdi scabiē
libidinū : & garriebā tibi claritati mee & diuitijs meis
& saluti mee dño deo meo. Et placuit mihi ī cōspectu
tuo nō tumultuose abripere sed leniter subtrahē mini
steriū lingue mee nūdinis loquacitatis : ne ulterioꝝ pueri
meditātes nō legē tuā : nō pacē tuā / sed infānias mē
daces & bella forensia mēcarētur ex ore meo arma fu
rori suo. Et opportune iā paucissimi dies superant
ad uindemiales ferias : & statui tolerare illos ut solēni
abscedere : & redēptus a te iam nō redirē uenalis. Cō
siliū ergo nostrū erat corā te : corā hominibꝫ at̄ n̄ nris
nō erat. Et cōuenerat inter nos ne passim cuiqꝫ effun
deretꝫ : qꝫ tu nobis a ualle plorationis ascēdētibꝫ & cā
tantibꝫ cāticū graduū dederas sagittas acutas & car
bones uastatores aduersus linguā subdolā uelut cōsulē
do cōtradictē : & sicut cibū assolet amādo cōsumen
tes. Sagitaueras tu cor nostrū caritate tua : & gestaba
mꝫ uerba tua transfixa uisceribꝫ & exēpla suorū tuorū
quos de nigris lucidos de mortuis uiuos feceras. Cō
gesta ī signum cogitatioīs nr̄e urebant & assumebāt
graues torpores ne in ima uergeremur : & accendebāt

2. 5.
nos ualde/ut omīs ex lingua subdola cōtradictioīs fla-
tus inflamare nos acrius posset nō extinguere. Ve-
rūtñ quia ppter nomen tuū qd' sanctificasti p terras
etiā laudatores utiq; habēt uotū & ppositū nostrū/
iactātie simile uidebatur non opperiri tam pxi-
mū tempus sed de publica pessione atq; ante ocu-
los omniū scita ante discedere; / ut cōuersa in factum
meū ora cūctoꝝ intuentiū quā uicinū uindemialius
diem puenire uolueri/multi dicerēt qd' quasi appetis-
ses magnus uideri. Et quo mihi erat istuc ut putare-
tur & disputaretur de animo meo & blaffemaretur
bonū nostrū? Quin etiā qd' ipa estate litterario labori
nimio pulmo meus cedere ceperat & difficulter trahē
suspiria doloribusq; pectoris testari se sauciū uocēq;
clariorem productione; ue recusare/ primo pturbaue-
rat me quia magisterij illi⁹ sarcinā pene iā necessitate
deponere cogebat/aut si curari & cōualescē potuisses;
certe intermittere. Sed ubi plena uolūtas uacandi &
uidendi qm tu es dñs oborta mihi est atq; firmata/
nosti deus meus/etiā gaudere cepi qd' hec quoq; sub-
erat nō mendax excusatio que offensione; hominū tē-
peraret qui ppter liberos suos me liberū esse nūquā
uolebant. Plenus igitur tali gaudio tollerabā illd' iter
uallū tēporis donec decurreret. Nescio utrum ul' ui-
ginti dies erant:sed tñ fortiter tollerabantur quia re-
cesserat cupiditas q̄ mecū solebat ferre g^aue negotiū:

L. 2.

& ego p̄mendus remanserā nisi patientia succederet.
Peccasse me in hoc quisquā fuor⁴ tuor⁴ fratrum meorum
dixerit: quod iam pleno corde militia tua passus me
fueris uel una hora sedere in cathedra mendacij. At
ego nō cōtendo. Sed tu dñe misericordissime nōne &
hoc peccatū cū ceteris horrendis & funeris ī aqua san-
cta ignouisti & remissisti mihi? Macēabat^r anxietudine
uerecūdu de isto nostro bono / qđ ppter uincula sua
quibus tenacissime tenebatur deferi se nostro cōsortio
uidebat nōdu³ xpian⁹ cōiuge fideli: ea ip̄a tñ artiore
p̄ ceteris cōpede ab itinere qđ aggressi eramus retar-
dabatur. Nec xpianus ēē alio modo se uelle dicebat /
quā illo quo nō poterat. Benigne sane obtulit / ut q̄
diu ibi essemus in re eius essemus. Retribues illi dñe ī
resurrectione iustor⁴: quia iam ip̄a³ forte³ retribuisti ei.
Quāuis n̄ absentibus nobis cū rome iā essemus / corpo-
rali egritudine corrept⁹ & in ea xpianus & fidelis fa-
ctus ex hac uita migrauit. Ita mistus es nō solum eius
sed etia³ nostri: ne cogitātes egregia³ circa nos amici
humanitatē / nec euz in grege tuo numerantes / dolore
ītollerabili cruciaremur. Gratias tibi dñe de⁹ noster:
tui sumus. Indicant orationes & cōsolationes tue: fide-
lis p̄missor reddes uerecūdo p̄ rure illo eius cassiaco
ubi ab estu seculi requieuiimus in te / amenitate³ sempi-
terne uirētis paradisi tui: qm̄ dimissisti ei peccata sup̄
terram in monte in caseato monte tuo monte uberi.

+ 3

Angebatur ergo tūc ip̄e : nebridius autē colletabat̄ .
Quāuis enī & ip̄e nōduz xp̄ianus in illam foueaz p̄ni-
ciosissimū erroris inciderat / ut ueritatis filij tui carnem
phantasma crederet / tamen inde emergens sic sibi ēat
nōdū imbutus ullis ecclesie tue sacramētis / sed inquisi-
tor ardentissimus ueritatis : **Q**ue; nō multo post con-
uersionē nostrā & regenerationē p̄ baptismū tuū / ip̄s
etiam fidelez catholicū castitate p̄fecta atq; cōtinētia
tibi fuentem / in africa apud suos postq̄ tota domus
eius p̄ eum xp̄iana facta esset / carne soluiſti : & nunc
ille uiuit in sinu abraham / quicquid illud est qđ illo si-
gnificatur sinu ibi nebridius meus uiuit : dulcis amic⁹
meus / tuus autem dñe adoptiuus ex liberto filius ibi
uiuit . **N**az quis alius tali anime locus ? Ibi uiuit : unde
me multa interrogabat homūcionem inexptus . la; n̄
ponit aurē ad os meū / sed spirituale os ad fontes tuū :
& bibit q̄ tu; pōt sapientiā p̄ auiditate sua sine fine fe-
lix . **N**ec eu; sic arbitror inebriari ex ea ut obliuiscat̄
mei / cū tu dñe quē potat ille nostri sis memor . Sic ḡ
eramus uerecūdū cōsolātes tristē salua amicicia de tali
cōuersione nostra : exhortantes ad fide; grad⁹ sui uite
scilicet cōiugalis : nebridius autē; opperientes quando
seq̄retur qđ de tam p̄ximo poterat & erat iamiamq;
facturus : cū ecce euoluti sunt dies illi tandem qui iam
longi & multi uidebātur pre amore libertatis ociose
ad cantādu; de medulis omnibus **T**ibi dixit cor meū :

quesiui uultu tuu: uultu tuu dñe requira. Et uenit
dies in quo etia actu soluerer a p̃fessione rethorica
unde iam cogitatu solut⁹ era: & factū est: & eruiſti
lingua mea: unde iam erueras cor meū: & bñdiceba:
tibi gaudens p̃fectus in uilla: cū eis omnib⁹. Ibi quid
egeri in litteris ia: quide: ſuiſſentib⁹ tibi ſed adhuc in
ſupbie ſcola: tāquā in pauſatione: anhelantib⁹ / teſtāt
libri diſputati cū p̃ſentib⁹ & cū ip̃o me ſolo coram te.
Que aute: cū abſente nebridio / teſtātur epiſt̃le. Et
quādo mihi ſufficiat t̃p̃us cōmemorādi omnia magna
erga nos bñficia tua in illo t̃pore / p̃ſt̃i ad alia maiora
p̃perāti. **R**euocat eni: me recordatio mea: & dulce
mihi fit dñe cōfiteri tibi / quibus internis me ſtimulis
p̃domueris: & quēadmodu me cōplanaueris humili
atis mōtib⁹ & collib⁹ cogitationū mea: & tortuoſa
mea direxeris: & aſpera lenieris / quo q̃ m̃ ip̃m etiam
alipiu: fratres cordis mei ſubegeris nomini unigeniti
tui dñi & ſaluatoris noſtri yhu xp̃i / qd̃ p̃mo dedigna
batur inferi litteris noſtris. **M**agis eni: eas uolebat re
dolere gymnaſioꝝ cedros quas iam cōtriuit dñs / quā
ſalubres herbas eccleſiaſticas aduerſas ſp̃entib⁹. **Q**uas
tibi deus meus uoces dedi cu: legere: pſalmos dauid /
cantica fidelia & ſonos pietatis excludētes turgidum
ſpiritū / rudis in germano amore tuo cathecuminus i
uilla cu: cathecumino alipio feriatus / matre adherēte
nobis muliebri habitu uili fide anili ſecuritate maſna

caritate xp̃iana pietate? Quas tibi uoces daba; in psal
mis illis / & quomodo in te inflāmabar ex eis & accen
debar eos recitare si posse; toto orbe terraz aduersus
typum generis humani? Et tamen toto orbe cantāt;
& nō est qui se abscondat a calore tuo. Quaz uehemē
ti & acri dolore idignabar manicheis; & miserabar eos
rursus qđ illa sacramēta illa medicamēta nescirent &
infani essent aduersus antidotum quo sani esse potuif
sent. Vele; ut alicubi iuxta essent tūc ignorante me
utrū audirent; & me nesciēte qđ ibi essent intuerētur
facie; meaz; / & audirent uoces meas quādo legi quartū
psalmū in illo tūc ocio / quid de me fecerit ille psalm⁹.
Cui inuocare; te exaudisti me deus iusticie mee: ī tri
bulatione dilatasti mihi. Miserere mei dñe: & exaudi
oratione; meaz. Audirēt ignorāte me utrū audirēt /
ne me ppter se illa dicere putarent q̃ inter hec uerba
dixeris; quia & reuera nec ea dicere; nec sic ea dicere;
si me ab eis audiri uideriq; sentire;: nec si dicerem sic
acciperēt quomodo mecū & mihi coraz te de familiari
affectu animi mei. Inhorruī timendo: ibidēq; inferbui
sperando & exultādo in tua misericordia pater: & hec
omnia exhibant p oculos meos & uoce; meaz; / cū cōuer
sus ad nos spiritus tuus bonus ait nobis. Filij hominū /
quousq; graues corde? Vt quid diligitis uanitate; &
queritis mendacium? Dilexeram enī uanitatem: & q̃
sieram mendacium. Et tu dñe iā magnificauas sanctū

tuus suscitans eum a mortuis & collocans ad dexteram
tuam / unde mitteret ex alto promissionem tuam paracleti-
tum spiritum ueritatis : & misserat iam eum sed ego nesci-
ebam . Misserat eum / quia iam magnificatus erat resur-
gens a mortuis & ascendens in celum . Ante autem spi-
ritus nondum erat datus : quia Iesus nondum erat clarificatus .
Et clamat prophetia . Quousque graues corde ? Ut quod
diligitis uanitatem & queritis mendacium ? Et scitote quoniam
dominus magnificauit sanctum suum . Clamat quousque
clamat scitote . Et ego nesciens tam diu uanitatem di-
lexi & mendacium quesiui : & ideo audiui & contremui /
quoniam talibus dicitur qualem me fuisse reminiscebar .
In phantasijs enim quas pro ueritate tenueram / uanitas erat
& mendacium . Et insonui multa grauiter ac fortiter in
dolore recordationis mee : quod utinam audissent qui adhuc
usque diligunt uanitatem & querunt mendacium . For-
te conturbarentur & euouissent illud & exaudires eos
cum clamarent ad te : quoniam uera morte carnis mor-
tuus es pro nobis qui te interpellat pro nobis . Legebas :
irascimini & nolite peccare . Et quomodo mouebar
deus meus / qui iam didiceram irasci mihi de preteritis
ut de cetero non peccarem ? Et merito irasci quia non
alia natura gentis tenebrarum de me peccabat : sicut
dicunt qui sibi non irascuntur & thesaurizant sibi iram
in die ire & reuelationis iusti iudicii tui . Nec iam bona
mea foris erant nec oculis carneis in isto sole querebantur .

L . 7 . 9 .

Volentes enim gaudere forinsecus facile euanescent:
& effunduntur in ea que uidetur & temporalia sunt: &
imagines eorum famelica cogitatione labunt. Et o si fati-
gentur inedia & dicant quis ostendit nobis bona: & di-
camus & audiant: signatus est in nobis lumen uultus
tui domine. Non enim lumen nos sumus quod illuminat omnem
hominem: sed illuminamur a te: ut qui fuimus aliquando
tenebre simus lux in te. O si uideret eternum lumen eternum
quod ego quia gustauera: frendebar: quoniam non eis potera:
ostendere si afferrent ad me cor in oculis suis foris a te:
& dicerent: quis ostendet nobis bona. Ibi enim: ibi mihi
iratus eram in te: ibi in cubili: ibi compunctus eram: ibi sacrifica-
uera: mactans uetustatem meam: & inchoata meditatione
renouationis mee sperans in te: ibi mihi dulcescere ce-
peras & dederas leticia: in corde meo. Et exclamaba
legens hec foris & agnoscens intus. Nec uolebam multipli-
cari terrenis bonis deuorans tempora & deuorans temporalibus
cum haberem in eterna simplicitate aliquid frumentum & uinum &
oleum. Et clamaba in sequenti usu clamore alto cordis mei.
O in pace. O in idipsum. O quid dixit: obdormia: & son-
nus capia: quoniam quis resistet nobis: cum fiet sermo qui
scriptus est: absorpta est mors in uictoria. Et tu es in
idipsum ualde qui non mutaris: & in te reges obliuiscens
laborum omnium: quoniam nullus alius tecum: sed nec ad alia
multa adipiscenda que non sunt quod tu: sed tu domine sin-
gulariter in spe constituisti me. Legebam & ardebam:

nec inuenibam quid facere; surdis mortuis / ex quib⁹
fueras pestis latrator amar⁹ & cecus aduersus litteras
de melle celi melleas & de lumine tuo luminosas: & sup
inimicis scripturis scripture huius tabescebam quādo
recordabar omnia dierum illorum feriatorum. Sed n̄
oblitus sum nec silebo flagelli tui asperitatem & miseri
cordie tue mirabilem celeritatem. **D**olore dentiū tūc
excruciabas me: & cum in tantum ingrauesceret ut nō
ualerem loqui / ascendit in cor meum admonē omnes
meos qui aderant ut deprecarentur te pro me deus sa
lutis omnimode. **E**t scripsi hoc in cera: & dedi eis ut
legeretur. Mox ut genua supplici affectu fiximus / fu
git dolor ille. **S**ed quis dolor / aut quomodo fugit? Ex
pauī fateor dñe meus & deus meus: nihil enim tale ab
ineunte etate expertus fueram. Et insinuati sunt mihi
in profundo nutus tui: & gaudens in fide laudaui no
men tuum. Et ea fides me securum esse non sinebat
de p̄teritis peccatis meis que mihi per baptismū tuū
remissa nōdū erāt. Renunciaui pactis uindemialib⁹
ut scolasticis suis mediolanenses uenditorem uerborū
aliū prouiderent: quod & tibi ego seruire delegisse /
& illi professioni pre difficultate suspirādi ac dolore
pectoris non sufficerem. Et insinuaui per litteras an
tisti tuo uiro sancto ambrosio pristinos errores meos
& presens uotum meum: ut moneret quid mihi potis
simū de libris tuis legendum esset / quo percipiēde

tante gratie paratior aptiorq; fieres. At ille iussit ysa
ia pphetā: credo quod p̄ceteris euāgelij uocationisq;
gentium sit p̄nunciator aptior. Verūtamen ego pri
mam huius lectionem non intelligens / totumq; talem
arbitrans / distuli repetendum exercitator in dñico
eloquio. Inde ubi tempus aduenit quo me nomē dare
oporteret / relicto rure mediolanum remeauimus. Pla
cuit & alipio renasci in te mecum iam induto humi
litate sacramentis tuis congrua & fortissimo domitori
corporis: usq; ad italicum solum glaciale nudo pede
obterendum insolito ausu. Adiunximus etiam nobis
puerum adeodatum ex me natu; carnaliter de pecca
to meo. Tu bene feceras eum. Annorum erat ferme
quindecim: & ingenio preueniebat multos graues &
doctos uiros. Munera tua tibi cōfiteor dñe deus meus
creator omniū & multum potens reformare nostra
deformia. Na; ego in illo puero p̄ter delictum nihil
habebam. Quod enī & nutriebatur a nobis in disci
plina tua / tu inspiraueras nobis nullus alius. Mu
nera tua tibi cōfiteor. Est liber noster qui inscribitur
de magistro. Ip̄e ibi mecū loq̄t. Tu scis illi⁹ eē senſa
oīa q̄ iſunt ibi ex p̄ſona collocutoris mei. Cū eēt ī an
nis ſedeci / mlt̄a ei⁹ alia mirabilia expt⁹ ſu. Horro
ri n̄ eāt illd⁹ īgeniū. Et q̄s p̄t te taliū miracloꝝ artifex?
Cito de tēra abſtulisti uitā ei⁹ & ſecurior eū recordor
n̄ timēs q̄cūq; puericie n̄ adoleſentie n̄ omnino homini.

E . . . 92 .

fociaui eum coeuu; nobis in gratia tua educadu;
in disciplina tua : & baptizati sumus : & fugit a nobis
solicitude uite pterite . Nec satiabar illis diebus dulce
dine mirabili cōsiderare altitudinez cōsiliij tui sup salu
tem generis humani : **Quantū** fleui in hymnis & can
ticis tuis / suaue sonātis eccle tue uocib⁹ comotus acris .
Voces ille in fluebant aurib⁹ meis ; & eliquabat ueritas
tua in cor meuz ; & ex ea estuabat . Inde affectus pieta
tis ; & currebāt lacrime ; & bene mihi erat cū eis . Non
longe ceperat mediolanēsis ecclesia genus hoc cōsola
tionis & exhortationis celebrare mag⁹ studio fratru;
cōcinentiū uocibus & cordibus . **Nimirum** annus erat
aut nō multo ampli⁹ / cū iustina ualentiniani regis pu
eri mater hominez tuū ambrosiū psequeretur heresis
sue causa / que fuerat seducta ab arianis . **Excubabat**
pia plebs in ecclesia mori parata cuz epō suo suo tuo .
Ibi mater mea ancilla tua sollicitudinis & uigiliaz pri
mas partes tenens orationibus uiuebat . **Nos** adhuc fri
gidi a calore spiritus tui / excitabamur tamen ciuitate
attonita atq; turbata . **Tūc** hymni & psalmi ut cane
rentur secundum morem orientalium partium ne po
pulus meroris tedio contabesceret / institutum est : &
ex illo in hodiernum retentum : multis iam ac pene
omnibus gregibus tuis & per cetera orbis imitanti
bus . **Tunc** memorato antistiti tuo per uisum aperui
sti quo loco laterent martirum corpora protasij

42.
& geruasii: que p tot ānos incorrupta ī thesauro secre
ti tui recōdideras / unde opportune pmeres ad coercē
da: rabie: feminea: sed regia: . Cūz enī: ppalata & ef
fossa digno cum honore transferrent ad ambrosiana:
basilica: / nō solu: quos immundi uexabant spirit⁹ con
fessis eisdē: demonibus sanabant / ue: etiā quida: plu
res annos cecus ciuis ciuitatiq: notissimus / cūz populi
tumultuantis leticie causa: quesisset atq: audisset / exi
liuit: eoq: se ut duceret suū ducē rogauit . Quo pdu
ctus / impetrauit admitti ut sudario tangeret feretrū
p̄ciose in cōspectu tuo mortis sanctoꝝ tuoꝝ . Quod
ubi fecit atq: admouit oculis / cōfesti apti sunt . Inde fa
ma discurrens : inde laudes tue feruentes lucētes : inde
illius inimice animus & si ad credendi sanitate: nō ap
plicat⁹ a psequēdi tñ furore cōpressus ē . Gratias tibi
deus meus . Vnde & quo eduxisti recordationē meā /
ut hec etiā cōfiterer tⁱ q̄ magna oblit⁹ p̄terierā ! Et tñ
tūc cū ita flagraret odor unguētoꝝ tuoꝝ / nō curreba
mus post te : & ideo plus flebā inf cātica hymnoꝝ tu
oꝝ olī: suspirans tibi & tāde: respirās q̄ tū patet aura
ī domo fenea . Qui habitare facis unanimes ī domo /
cōsociasti nobis & enodiu: iuuenē ex nostro munici
pio . Qui cū agēs ī reb⁹ militaēt / p̄or nob ad te cōūsus
ē & baptizat⁹ : & r̄lictā militia sc̄lari / iūct⁹ ī tuo siml⁹
eam⁹ siml⁹ h̄itabam⁹ placito sancto Quēbam⁹ q̄snā lo
c⁹ nos utili⁹ hēret: & fuiētes tⁱ parit⁹ r̄meabam⁹ ī africā .

Et cum apud ostia tiberina essem⁹ mater defuncta ē.
Multa pretereo quia multū festino. Accipe cōfessio
nes meas & gratiaꝝ actiones deus meus de rebus in nu
merabilibus etiaꝝ in silentio. Sed non preteribo quic
quid mihi anima pturit de illa famula tua que me ptu
ruit & carne ut in hanc temporalē & corde ut ī eter
nam lucem renascerer. Nō eius sed tua dicaꝝ dona in
ea. Neque enī se ipsaꝝ fecerat aut educauerat se ip̄aꝝ.
Tu creasti eam: nec pater nec mater sciebat qualis ex
eis fieret. Et erudiuit eam in timore tuo uirga xp̄i tui
regimen unici filij tui in domo fideli bono membro ec
clesie tue. Nec tantam erga suam disciplinam diligen
tiam matris predicabat / quātaꝝ famule cuiusdam de
crepitate: que patreꝝ eius infantē portauerat / sicut dor
so grandiuscularum puellaruꝝ paruuli portari solent.
Cuius rei gratia & propter senectā ac mores optimos
in domo xp̄iana satis a dñis honorabatur. Vnde etiā
curam dominicarum filiarum cōmissam sibi diligēter
gerebat: & erat in eis coercendis cum opus esset san
cta seueritate uehemens atqꝫ in docendis sobria pru
dentia. Nam eas preter illas horas quibus ad mensaꝝ
parentum adornatissime alebantur / etiam si exarde
scerent siti nec aquam bibere sinebat: precauens con
suetudinem malam & addens uerbum sanum. Modo
aquam bibitis quia in potestate uinum non habetis.
Cū autē ad maritos ueneritis / facite dñe apothecarius

& cellarioꝝ & aqua sordebit sed mos potandi p̄uale
bit. Hac ratione precipiendi & auctoritate imperādi
frenabat auerſitatē tenerioris etatis : & ipsam puellaz
sitim formabat ad honestuꝝ moduꝝ / ut iam nec liberet
quod non deceret. Et subrepserat tamē / sicut mihi fi
lio famula tua narrabat / subrepserat ei uinolētia. Nam
cū de more tanquaz puella sobria iuberetur a parēti
bus de cupa uinū de p̄mere / sūmisso poculo qua de
super patet priusq̄ in lagunculā funderet merum pri
moribus labris sorbebat exiguū / quia non poterat am
plius sensu recusante. Nō enī ulla temulenta cupidine
faciebat hoc / sed quibusdā superfluētib⁹ etatis exces
sibus : qui ludicris motibus ebulliūt & in puerilibus ani
mis maioꝝ pondere premi solent. Itaq; ad illud modi
cū quotidiana modica addendo / quoniam qui modica
sp̄rnit paulatī decidit / i eam consuetudinem lapsa ēat
ut prope iam plenos mero caliculos inhianter hauri
ret. Vbi tunc sagax anus & uehemens illa prohibitio ?
Nunquid ualebat aliquid aduersus latenteꝝ morbum
nisi tua medicina domine uigilaret super nos ? Absen
te patre & matre & nutritoribus tu presens qui cre
asti qui uocas qui etiā p̄ p̄positos homines boni aliqd
agis ad animarū salutē qd tūc egisti deus meus ? Vnde
curasti. Vnde sanasti ? Nōne protulisti durū & acutū
ex altera aīa cōuiciū tāquā mediciale ferrū ex occultis
p̄uisionib⁹ tuis / & uno ictu putredinē illam p̄cidisti ?

+ . . . 97.

Ancilla enī cū qua solebat accedere ad cupā litigans
cū dñā minoē ut sit sola cū sola obiecit hoc crimē ama-
rissima insultatione uocās meri bibulā. Quo illa stimu-
lo pcussa respexit feditatē suā cōfestiq; dānauit atq;
exiuit. Sicut amici adulātes puertūt / sic inimici litigā-
tes plerūq; corrigūt. Nec tu qd' p eos agis sed qd' ipsi
uoluerūt retribuīs eis. Illa enī irata exagitare appeti-
uit minorē dñāz nō sanare. Et ideo clanculo: aut quia
ita eas inuenerat locus & tpus litis / aut ne forte & ipā
piclitaretur qd' taz sero pdidisset. At tu dñe rector
celitū & terrenoꝝ ad usus tuos cōtorqns p̄funda tor-
rentis fluxū secloꝝ ordinate turbulēta etiā de alteri⁹
anime insania sanasti alterā. Nec quisquā cū hoc adū-
tit potētie sue tribuat / si uerbo eius alius corrigat quē
uult corrigi. Educata itaq; pudice ac sobrie potiusq;
a te subdita parētib⁹ quā a parētib⁹ t' / ubi plenis annis
nubilis facta est / tradita uiro seruiuit ueluti dño: & fa-
tegit euz lucrari tibi loquēs te illi morib⁹ suis quib⁹ eas
pulchraz faciebas & reuerēter amabilez atq; mirabilez
uiro. Ita autez tollerauit cubilis iniurias ut nullam de
hac re cū marito haberet unquāz similtatez. Expecta-
bat enī misericordiaꝝ tuaz sup eum ut in te credens ca-
stificaretur. Erat uero ille preterea sicut beniuolentia
precipuus ita ira feruidus: sed nouerat hec non resi-
stere irato uiro non tantum facto sed ne uerbo q-
dem laꝝ uero refractū & q̄etuz cū opportunū uiderat

rationē facti sui reddebat si forte ille inconsideratius
comotus fuerat. Deniq; cū matrone multe quaz uiri
māfuetiores erant plagaz uestigia etia; de honestata
facie gerēnt / inter amica colloquia ille arguebāt mari
torū uita; hec ea; lingua; ueluti p iocū grauius ad
monens ex quo illas tabulas que matrimoniales uocāt
recitari audissent / tāqua; instrumēta quib⁹ ancille fa
cte essent deputare debuissent; pinde memores cōdi
tionis supbire aduersus dños nō oportere. Cūq; mira
rentur ille scientes quā feroce; cōiuge; sustineret nūq;
fuisse auditū aut aliquo indicio claruisse qd patrici⁹
ceciderit uxore; aut qd a se inuice; ul' unū die; dome
stica lite dissenserit: & causa; familiariter qrerēt / do
cebat illa institutū suū qd supra memorauī. Que ob
seruabant ex pte gratulabātur: que nō obseruabāt sub
iecte uexabant. Socrū etiā suā primo susurris mala;
ancilla; aduersus se irritata; sic uicit obsequiis pseue
rans tollerātia & māfuetudine / ut illa ultro filio suo
medias linguas famula; pderet quib⁹ inter se & nuz
pax domestica turbabat expeteretq; uindicta; . Itaq;
postea quaz ille & matri obtēperās & curans familie di
sciplinā & cōcordie suo; cōsulens pditas ad pdētis
arbitriū; uerberib⁹ coercuit / pmissit illa talia de se p
mia sperare debere quecunque de sua nuru sibi quo
placeret mali aliquid loqueretur nulla que iam audē
te memorabili inter se beniuolētie suauitate uixerūt.

Hoc quoq; illi bono mancipio tuo ī cui⁹ utero me cre
asti deus meus misericordia mea munus grande dona
ueras : quod inter dissidentes atq; discordes quolibet
animas ubi poterat tā se prebebat pacificam ut cū ab
utraq; multa de inuicem audiret amarissima qualia so
let eructare turgens atq; īdigesta discordia / quando
presenti amice de absente inimica per accida colloqa
crudelitas exalatur odio / nihil tamen alteri de alte
ra proderet nisi quod ad eas recōciliandas ualeret. Par
uum hoc bonū mihi uideret nisi turbas in numerabi
les tristis experirer nescio qua horrida pestilētia pec
catoꝝ latissime p̄ uagāte non solū iratoꝝ inimicoꝝ ira
tis inimicis dicta prod're sed etiam que non dicta sūt
addere : cū contra animo humano parū esse debeat
inimicicias hominū nec excitare n̄ augere male loquē
do / nisi eas etiā extinguere bene loquendo studuerit :
qualis illa erat docēte te magistro ītmo in scola pecto
ris . Deniq; etiam uiꝝ suū in extrema uita temporali
eius lucrata est tibi : nec in eo iam fideli planxit quod
in nondū fideli tollerauerat . Erat etiā serua seruorū
tuorū . Quisquis eoꝝ nouerat eam multū in ea lauda
bat & honorabat & diligebat te : quia sentiebat presē
tiā tuā in corde eius sancte cōuersatiōis fructib⁹ testi
bus . Fuerat enī uni⁹ uiri uxor : mutuā uicē parenti
bus reddiderat : domū suam pie tractauerat : in operi
bus bonis testimonium habebat . Nutrierat filios to

tiens eos parturiens quotiens a te deuiare cernebat.
Postremo nob̄ domine omnibus qui ex munere tuo fi
nis loqui suis tuis qui ante dormitionem eius in te iā
cōsociati uiuebam⁹ p̄cepta gratia baptismi tui/ita cu
raz gessit quasi omēs genuisset: ita fuit q̄si ab omnib⁹
genita fuisset. Imminente autē die quo ex hac uita ēat
exitura / quē die tu noueras ignorātib⁹ nobis / p̄ue
nēat ut credo curāte te occultis tuis modis / ut ego &
ip̄a soli staremus incūbentes ad quādam fenestraz und̄
ortus intra domus q̄ nos hēbat p̄spectabat illic apud
hostia tiberiā: ubi remoti a turbis post longi itineris la
bores instaurabam⁹ nos nauigationi. Colloq̄bamur ḡ
soli ualde dulciter: & p̄terita obliuiscētes / in ea q̄ ante
sunt extenti q̄rebam⁹ inter nos apud p̄sentē ueritatē
qđ tu es qualis futura esset uita eterna sanctoꝝ quas n̄
oculus uidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascē
dit. Sed inhiabam⁹ ore cordis in superna fluentia fon
tis tui fontis uite qui est apud te: ut inde p̄ captu n̄ro
asperfi / quoquo m̄ rē tantā cogitaremus. Cūq; ad eū
fines s̄mo pducētur / ut carnaliū sensuum delectatio
quātalibet inquātalibet luce corpoēa p̄ illius uite iocū
ditate nō cōparatione sed ne cōmemoratione quide;
digna uideretur / erigentes nos ardentiore affectu in
idip̄m p̄ ambulauim⁹ gradatiz cūcta corporalia & id
ip̄m celū unde sol & luna & stelle lucent sup̄ terras.
Et adhuc ascendebamus interi⁹ cogitādo & loquēdo

L. 3.

te & mirando opera tua: & uenimus in mētes nostras
& transcendim⁹ eas ut attingeremus regionē uberta
tis indeficientis / ubi pascis isrl̄ in eternū ueritatis pa
bulo: & ibi uita sapientia est p̄ quā fiunt omnia ista &
que fuerūt & que futura sunt. **E**t ip̄a non fit / sed sic
est ut fuit & sic erit semp: quin potius fuisse & futurū
esse nō est in ea: sed esse solū qm̄ eterna est. **N**ā fuisse
& futurū esse nō est in etēnū. **E**t duz loquimur & i
hiamus illi / attingimus eaz modice toto ictu cordis: &
fusp̄irauim⁹ & reliquimus ibi religatas primitias sp̄i
tus: & remeauimus ad strepitū oris nostri / ubi uerbū
& incipitur & finitur. **E**t quid simile uerbo tuo dño
nostro i se pmanēti sine uetustate atq; omnia inouāti:
Dicebam⁹ ergo. **S**i cui fileat tumultus carnis fileāt phā
tasie terre & aquaz & aeris: fileant & poli: & ip̄sa sibi
anima fileat & transeat se nō se cogitando: fileant som
nia & imaginarie reuelationes: omnis lingua & omne
signū: & quicquid trāseūdo fit si cui fileant omnino:
quoniā si quis audiat / dicūt hec omnia: nō ip̄a nos fe
cimus / sed fecit nos qui manet in eternū: **h**is dictis si
iam taceant / quoniā erexerūt aures in euz qui fecit ea /
& loquatur ip̄e solus nō p̄ ea sed per se ip̄m: ut audi
amus uerbū eius nō p̄ linguaz carnis neq; p̄ uoce; an
geli neq; per sonitus nubis neq; p̄ enigma similitudi
nis / sed ip̄s quē in his amamus ip̄m sine his audiam⁹:
sicut nūc extendimus nos & rapida cogitatione attin

E 99.

gimus eternam sapientiam sup omnia manentem. Si
cōtinuetur hoc & subtrahantur alie uisiones longe im
paris generis / & hec una rapiat & absorbeat & recon
dat in interiora gaudia spectatores suum / ut talis sit
sempiterna uita quale fuit hoc momētus intelligentie
cui suspirauim⁹ nōne hoc est intra in gaudiū dñi tui.
Et istud quando? An cū omnes resurgem⁹ / sed non
omnes immutabimur? Dicebamus talia & si nō isto m̃
& his uerbis / tamen dñe tu scis quod illo die cū talia
loqueremur & mūdus iste nobis inter uerba uilesceret
cū omnibus delectationibus suis tūc ait illa. Fili quātū
ad me attinet / nulla re iam delector in hac uita. Quid
hic faciam adhuc & cur hic sim nescio iam cōsumpta
spe huius seculi. Vnus erat propter quod in hac uita
aliquātulus immorari cupiebas / ut te xp̃ianum catho
licus uidere priusquam morerer. Cumulatus hoc m̃
deus meus p̃stitit: ut te etiam cōtempta felicitate ter
rena seruum eius uideam. Quid hic facio? Ad hec ei
quid responderim non satis recolo. Cum interea uix
intra quinque dies aut nō multo ampli⁹ decubuit feбри
bus / & cum egrotaret quodā die defectus anime passa
est & paululus subtracta a p̃sentibus. Nos cōcurrim⁹.
Sed cito reddita est sensui: & aspexit astantes me &
fratrem meum: & ait nobis quasi querenti similis. Vbi
eram? Deinde nos intuens merore attonitos / ponetis
hic inquit matres uestrā? Ego fitebas & fletū frenabā:

frater autem meus quiddam locutus est : quod eam non peregre sed in patriam defungi felicius optaret . Quo audito illa uultu anxio reuerberans eum oculis quod talia scaperet atque inde me intuens / uide ait quid dicit . Et mox ambobus ponite inquit hoc corpus ubicumque : nihil uos eius cura conturbet : tantum illud uos rogo / ut ad domini altare memineritis mei ubi fueritis . Cumque hanc sententiam uerbis quibus poterat explicasset conticuit & ingrauescente morbo exercebatur . Ego uero cogitans dona tua deus inuisibilis que immitis in corda fidelium tuorum & proueniunt inde fruges admirabiles / gaudebam & gratias agebam tibi recolens quod noueram / quanta cura semper estuasset de sepulchro quod sibi prouiderat & preparauerat iuxta corpus uiri sui . Quia enim ualde concorditer uixerant / id etiam uolebat / ut esset animus humanus minus capax diuinorum / adiungi ad illam felicitatem & commemorari ab hominibus / concessum sibi esse post transmarinam peregrinationem : ut coniuncta terra ambo coniugum terra tegeretur . Quando autem ista in anitas plenitudine bonitatis tue ceperat in eius corde non esse / nesciebam : & letabar admirans quod sic mihi apparuisset : quamquam & illo sermone nostro ad fenestram cum dixit / iam quid hic facio : non apparuit desiderare in patria mori . Audiui etiam postea quod iam cum ostijs essemus cum quibusdam amicis meis / materna fiducia collocabatur quodam die de contemptu uite huius & bono mortis .

ubi ipse non aderam. Illisque stupentibus uirtute; femine
quam tu dederas ei querentibusque utrum non formida
ret tam longe a sua ciuitate corpus relinquere / nihil
inquit longe est deo : neque timendum est ne ille non
agnoscat in fine seculi unde me resuscitet . Ergo die
nono egritudinis sue quinquagesimo & sexto anno
etatis sue trigessimio & tertio etatis mee / anima illa re
ligiosa & pia corpore soluta est . Premebat oculos ei⁹ :
& confluebat in precordia mea mestitudo ingens : & trans
fluebat in lacrimas . Ibidemque oculi mei uiolento animi
imperio resorbebant fontes suos usque ad siccitatem : &
in tali luctamine ualde male mihi erat . Tunc uero ubi
efflauit extremus spiritus / puer adeodat⁹ exclamauit
in planctum : atque ab omnibus nobis coercitus tacuit .
Hoc modo etiam meus quiddam puerile quod labebat
in fletus iuuenili uoce cordis coercebatur & tacebat .
Neque enim decere arbitrabamur funus illud questibus
lacrimosis gemitibusque celebrare : quia his plerumque so
let deplorari quedam miseria morientium aut quasi om
nimoda extinctio . At illa nec misere moriebatur nec
omnino moriebatur . Hoc & documentis morum ei⁹ &
fide non ficta rationibusque certis tenebamus . Quid erat
ergo quod intus mihi grauiter dolebat / nisi ex consuetu
dine simul uiuendi dulcissima & carissima repente si
mul dirupta / uulnus recens ? Gratulabar quidem testi
monio eius quod in ea ipsa ultima egritudine obsequijs

meis interblandiens appellabat me pium : & cōmemo-
rabat grandi dilectionis affectu / nūquā se audisse ex
ore meo iaculatu / in se duru / aut cōtumeliosu / s̄monē .
Sed tamen quid tale deus meus qui fecisti nos ? Quid
cōparabile habebat honor a me delatus illi / & fuitus
ab illa mihi ? Quoniam itaq; defebat tam magno ei⁹
solatio / sautiabatur anima mea : & quasi dilaniabatur
uita que una facta erat ex m̄a & illius . Cohibito ergo a
fletu illo puero psalteriu / aperuit enodius : & cantare
cepit psalmum : cui respondebamus omnis domus : mi
sericordiam & iudiciu / cantabo tibi domine . Audito
autem quid ageretur / cōuenerunt multi fratres ac reli
giose femine : & de more illius quorum officium erat
funus curantibus / ego in parte ubi decenter poteram
cum eis qui me non deserendum esse censebant / quod
erat tempori congruum disputabam eoq; fomento ue
ritatis mitigabam cruciatum tibi notum : illis ignoran
tibus & intente audiētibus & sine sensu doloris me eē
arbitrantibus . At ego in auribus tuis ubi eoru null⁹
audiebat / increpabam moliciem affectus mei : & cōstri
gebam fluxum meroīs : cedebatq; mihi paululū rursus
q; impetu suo ferebatur non usq; ad eruptione lacri
marum nec usq; ad uultus mutationem / sed ego scie
bam quid corde premere . Et quia mihi uehementer
displicebat tantū ī me posse hec humana que ordine
debito & sorte cōditionis nostre accidere necesse est /

alio dolore dolebam dolorem meum : & duplici tristi-
cia macerabar / cum ecce corpus elatum est . Imus &
redimus sine lacrimis . **N**am neq; in eis ꝑcibus quas tibi
fudimus cum offerretur pro ea sacrificiū ꝑciꝝ nostri-
iam iuxta sepulchruꝝ posito cadauere priusquā depo-
neretur / sicut illic fieri solet / nec in eis ergo precibus
fleui / sed toto die grauiter in occulto meltus eram &
mente turbata . **R**ogabam te ut poteram quo sanares
dolorem meū : nec faciebas : credo cōmendans memo-
rie mee / uel hoc uno documento omnis cōsuetudinis
uinculū etiā aduersus mentem que iā nō fallaci ūbo
pascitur . **V**isus etiam mihi est ut ireꝝ lautus : qđ audi-
eram inde balneis nomen inditus / quia greci balamō
dixerint / qđ anxietateꝝ pellat ex animo . **E**cce & hoc
cōfiteor misericordie tue pater orphanorū qm̄ laui-
& talis eras qualis priusq̄ lauisseꝝ . **N**eq; enī exudauit
de corde meo meroris amaritudo . **D**einde dormiui &
uigilaui : & nō ex parua parte mitigatus iueni dolorē
meū : atq; ut eram in lecto meo solus / recordat⁹ suꝝ
ueridicos uersus ambrosij tui . **T**u es enī deus creator
omniū : poliꝝq; rector : uestiens diem decoro lumine
noctē soporis gratia : artus solutos ut quies reddat la-
boris usui mentesq; fessas alleuet : luctusq; soluat anxi-
os . **A**tq; inde paulatim reducebas in pristinuꝝ sensuꝝ
ancillā tuā : cōuersationēq; eius piā ī te : & sancte
in nos blandā atq; morigerā qua subito destitut⁹ suꝝ :

L . . . 99 .

& libuit flere in conspectu tuo de illa & pro illa quod
me & pro me . Et dimissi lacrimas quas cōtinebam ut
effluerent quantū uellent substernens eas cordi meo;
& requieuit in eis : quoniam ibi erāt aures tue / nō cui⁹
q̄ hominis superbe interpretantis ploratus meum . Et
nūc dñe cōfiteor tibi : in litteris legat qui uolet & int̄
pretetur ut uolet . Et si peccatus inuenerit fleuisse me
matres exigua parte hore : matrem oculis meis interis
mortuas / que me multos annos fleuerat ut oculis tuis
uiuerem / nō irrideat : sed potius si est grandi caritate
pro peccatis meis fleat ip̄e ad te patres omniū fratrum
xp̄i tui . Ego autem iam sanato corde ab illo uulnere
in quo poterat redargui carnalis affectus / fundo tibi
deus noster deo illa famula tua longe aliud lacrimarū
genus / qđ manat de cōcusso spiritu cōsideratione pi
culorum omnis anime que in adam moritur : quāquā
illa in xp̄o uiuificata etiam carne nōdum resoluta sic
uixerit ut laudetur nomen tuū in fide moribusq; ei⁹ .
Non tamen audeo dicere ex quo eas per baptismū re
generasti nullum uerbum exisse ab ore eius contra pre
ceptum tuū : & dictum est a ueritate filio tuo : si quis
dixerit fratri suo fatue : reus erit gehenne ignis . Et ne
etiam laudabili uite hominū / si remota misericordia
discutias eam . Quia uero nō exquiris delicta uehemē
ter / fiducialiter speramus aliquē apud te locū inueniē
indulgētie . Quisquis autē tibi enumerat uera merita

L. 20.

sua / quid tibi enumerat nisi munera tua ? O si cogno-
scant se homines : & qui gloriatur in domino glorietur .
Ego itaque laus mea & uita mea deus cordis mei seposi-
tis paulisper bonis eius actibus pro quibus tibi gaudens
gratias ago / nunc pro peccatis : matris mee deprecor
te exaudi me per medicinam uulnerum nostrorum quam
pepedit in ligno / & sedens ad dexteram tuam te inter-
pellat pro nobis . Scio misericorditer operatam : & ex
corde dimisisse debita debitoribus suis : dimitte illi &
tu debita sua . Si qua etiam contraxit per tot annos
post aquam salutis / dimitte domine dimitte obsecro :
ne intres cum ea in iudicium . Superexaltet miseri-
cordia iudicium : quoniam eloquia tua uera sunt : & pro-
misisti misericordiam misericordibus . Quod ut essent
tu dedisti eis : qui misereberis cui misertus eris / & miseri-
cordiam prestabis cui misericors fueris . Et credo iam fe-
ceris quod te rogo sed uoluntaria oris mei approba domine .
Namque illa imminente die resolutionis sue / non cogita-
uit suum corpus sumptuose contegi : aut condiri aro-
matibus : aut monumentum electum concupiuit : aut
curauit sepulchrum patrum . Non ista mandauit no-
bis : sed tantummodo memoriam sui ad altare tuum fi-
eri desiderauit : cui nullius diei pretermissione serui-
erat : unde sciret dispensari uictimam sanctam qua de-
letum est cyrographum quod erat contrarium nobis :
qua triumphatus est hostis : computans delicta nostra

293
& querens quid obiciat : & nihil inueniens in illo in q̄
uincimus . Quis ei refundet innocentem sanguinem ?
Quis ei restituet precium quo nos emit / ut nos offerat
ei ad cuius precij nostri sacramentum ligauit ancilla
tua animam suam uinculo fidei ? Nemo a protectione
tua dirūpat eam . Nō se interponat nec ui nec insidijs
leo & draco . Neq̄ enim respōdebit illa nihil se debere
ne cōuincať & obtineat ab accusatore callido / sed re
spondebit dimissa debita sua ab eo cui nemo reddet
qd̄ p̄ nobis nō debens reddidit . Sit ergo in pace cū
uiro ante quem nulli & post quem nulli nupta est : cui
seruiuit fructū tibi afferens cū tollerantia ut euz quoq̄
lucraretur tibi . Et inspira dñe meus : deus meus inspi
ra seruis tuis fratribus meis filiis tuis dñis meis quibus
& corde & uoce & litteris seruiō / ut quotquot hec le
gerint meminerint ad altare tuum monice famule tue
cum patricio quondā ei⁹ cōiuge : per quorum carnes
introduxisti me in hāc uitā : quemadmodum nescio .
Memininerit cum affectu pio parentum meorum in
hac luce transitoria : & fratrum meorum sub te patre
in matre catholica : & ciuiū meorum ī eterna ierl'm cui su
spirat peregrinatio popl'i tui ab exitu usq̄ ad reditū
ut quod a me illa popossit extremū / uberius ei preste
tur in multorum orationib⁹ tam p̄ confessiones quam p̄
orationes meas : .

● EXPLICIT LIBER VIIIP . INCIPIT X⁹

COGNOSCAM TE COGNITOR
 meus : cognoscā te sicut & a te cognitus
 suz uirtus anime mee . Intra in eam &
 coapta tibi : ut habeas & possideas sine
 macula & ruga . Hec est mea spes ideo
 loquor : & in ea spe gaudeo quando sanū gaudeo . Ce
 tera uero uite huius tanto minus flenda quanto magis
 fletur : & tanto magis flenda quanto min⁹ fletur i eis .
 Ecce enim ueritatem dilexisti : quoniam qui facit eas
 uenit ad lucem . Volo eam facere in corde meo corā
 te in cōfessione : in stilo autem meo coram mltis testi
 b⁹ . Et tibi q̄dez dñe cui⁹ oclis nuda ē abissus huma
 ne cōsciētie / qd occltus ēēt etiā i me si nollē cōfiteri t⁹
 Te enī m̄ abscōderē n̄ me t⁹ . Nūc autē qd geitus meus
 testis ē displicē me m̄ / tu refulges & places : & amaris
 & desiderāis : ut erubescā d⁹ me & abiciā me atq; eligā
 te & n̄ t⁹ n̄ m̄ placeā nisi de te . Tibi ḡ dñe maifestus
 sum q̄cūq; sū : & q̄ fructu t⁹ cōfitear dixi . Neq; enī id
 ago ūbis carnis & uocib⁹ / s; ūbis aīe & clamore cogita
 tiōis quē nouit auris tua . Cū enī mal⁹ suz nihil ē aliud cō
 fiteri t⁹ q̄ displicē m̄ . Cū ūo pi⁹ / nihil ē aliud cōfiteri
 t⁹ q̄ hoc n̄ tribuē m̄ : qm̄ tu dñe bñdicis iustū : s; pri⁹ eū
 iustificas impiū . Cōfessio itaq; mea d's m̄us in conspec
 tu tuo tibi tacite fit : & non tacite . Tacet enim stre
 pitu : clamat affectu . Neque enim dico recti aliquid
 hominibus quod non a me tu prius audieris : aut etia;

tu aliquid tale audies ame qđ nō mihi tu pri^o dixeris.
Quid mihi ergo est cuz hominibus ut au diant cōfessi
ones mās / quasi ipi sanaturi sint omnes lāguores mōs.
Curiosuz genus ad cognoscendaz uitā alienam : desidi
osuz ad corrigendam suaz. Quid a me querāt audire
qui sim / qui uolunt a te audire qui sint. Et unde sci
unt cum a meīpo de meīpo audiunt an ueruz dicam /
quandoquidez nemo scit hominuz que sunt ī homine
nisi spiritus hominis qui in ipso est. Si autez a te audi
unt de se ipis / nō poterūt dicere mentitur dñs. Quid
est enī a te audire de se / nisi cognoscere se. Quis por
ro cognoscit & dicit falsuz est nisi ipse mentiat. Sed
quia caritas omnia credit īter eos utiqz quos cōnexos
sibimet unum facit / ego qz dñe etiā sic tibi cōfiteor ut
audiant homines quibus demonstrare nō possum an
uera cōfitear / sed credunt mihi : quorum mihi aures
caritas aperit. Verūtāmē tu medice meus intime quo
fructu ista faciam eliqua mihi. Nam cōfessiones pteri
toz maloꝝ mōꝝ q̄ r̄misisti & texisti ut beares me ī te /
mutans animam meam fide & sacramento tuo / cum le
guntur & audiuntur / excitant cor ne dormiat in des
peratione & dicat / non possum / sed euigilet in amore
misericordie tue & dulcedine gratie tue : qua potens
est omnis infirmus qui sibi per ipsam fit consci^o infir
mitat^{is} sue : & delectat bonos audie pteīta mala eoꝝ q̄
carēt eis : n̄ idō delectat qz mala sūt / s; qz fuerūt & n̄ sūt.

Quo itaq; fructu dñe deus me⁹ cui quotidie cōfite^r
conscientia mea spe misericordie tue securior quā īno
centia sua / quo fructu queso etia; hominibus cora; te
cōfiteor p has litteras adhuc quis ego sim nō quis fue
rim? Nam illū fructu; uidi & cōmemorauī. Sed quis
adhuc sim ecce in ipso tempore cōfessionu; mea; &
m̃lti hoc nosse cupiunt qui me nouerūt & nō me no
uerunt qui ex me uel d' me aliquid audierunt : sed au
ri eorū non est ad cor meū ubi ego su; quicūq; sum.
Volūt ergo audire cōfitemem me quid ipse intus sū;
qui nec oculū nec aures nec mentē possunt itendere /
credituri tamē uolūt : nūquid cognituri? **D**icit enim
eis caritas qua boni sunt non mentiri me de me confi
tentem : & ipsa ī eis credit m̃. **S**ed quo fructu id uolūt?
An cōgratulari mihi cupiunt cū audierint quantum
ad te accedam munere tuo / & orare p me cum audie
rint quātū retarder pondere meo? Indicabo talibus.
Nō enī paruus est fructus dñe deus meus ut a multis
tibi gratie agātur de nobis & a multis rogēis p nobis.
Amet in me fraternus anim⁹ qd' amādu; doces : & do
leat in me quod doledeu; doces. **A**nim⁹ ille hoc faciat
fraternus nō extraneus : non filiorum alienorum quo
rum os locutum est uanitate; & dextera eorū dextera
iniquitatis / sed fraternus ille qui cū approbat me gau
det de me. **C**um autem improbat me contristatur pro
me : quia siue approbet siue improbet / diligit me.

L . . . x2

Indicabo me talibus : respirent in bonis meis suspirent
in malis meis. Bona mea instituta tua sunt & dona tua
mala mea delicta mea sunt & iudicia tua. Respirent i
illis : suspirent in his. Et hymn^o & flet^o ascendat in con
spectu tuu de fraternis cordibus thuribulis tuis. Tu
autem domine delectatus odore sancti templi tui / mi
serere mei secundum magnam misericordiam tua propt
nomen tuum : & nequaquam deferens cepta tua consu
ma imperfecta mea. **H**ic est fructus confessionu me
arum non qualis fuerim sed qualis sum : ut hoc confite
ar non tantu coram te secreta exultatione cum tremore
& secreto merore cum spe sed etiam in auribus credentiu
filiorum hominum sociorum gaudii mei & consortiu morta
lis mee : ciuium meorum & mecum peregrinorum preceden
tiu & consequentiu & comitum uie mee. **H**i sunt serui
tui fratres mei quos filios tuos esse uoluisti dominos meos :
quibus iussisti ut seruiam si uolo tecum de te uiuere. Et
hoc mihi uerbu tuu paru erat si loquendo preciperet /
nisi & faciendo preiret. **E**t ego id ago factis & dictis :
id ago sub alis tuis nimis cum ingenti piculo / nisi quia
sub alis tuis tibi subdita est anima mea / & infirmitas
mea tibi nota est. Paruulus sum : sed uiuit semper pater
meus : et idoneus est mihi tutor meus. Ideo ipse est enim
qui genuit me et tuetur me : et tu ipse es omnia bona
mea : tu omnipotens qui mecum es et prius quam tecum sis. Indi
cabo ergo talibus quolibet iubes ut fuiam : non quod fuerim sed quod iam

79.
sim & quis adhuc sim : sed neque me ipsum diiudico .
Sic itaq; audiar . Tu enī dñe diiudicas me : quia & si
nemo scit hominū que sunt hominis nisi spiritus homi-
nis qui in ipso est / tamen est aliquid hominis qđ nec
ipse scit spiritus hominis qui in ipso est . Tu autem dñe
scis eius omnia qui fecisti eus . Ego uero quāuis p̃ tuo
cōspectu me despicias & estimes me terrā & cinerē /
tamen aliquid de te scio qđ de me nescio . Et certe ui-
dem⁹ nūc p̃ speculū in enigmate nōdū facie ad faciē .
Et idō quā diu pēgrinor abs te / mihi sum p̃sentior q̃
tibi : & tamen te noui nullo modo posse uiolari . Ego
uero quib⁹ temptationib⁹ resistere ualeā quibus ue nō
ualeas nescio . Et spes est : quia fidelis es qui nos nō si-
nis temptari supra quā possum⁹ ferre : sed facis cum
tēptatione etiā puētū ut possim⁹ sustinere . Cōfitear
ergo quid de me sciam : cōfitear & quid de me nesciam :
quod & quod de me scio / te mihi lucēte scio : & qđ de
me nescio / tam diu nescio donec fiant tenebre mee si-
cut meridies ī uultu tuo nō dubia sed certa cōsciētia .
Dñe amo te . Percussisti cor meū uerbo tuo : & amaui
te . Sed & celus & terra & omnia que in eis sunt ecce
undiq; mihi dicunt ut te amem : nec cessant dicē om-
nibus ut sint inexcusabiles . Altius autem tu miserebe-
ris cui misertus eris : & misericordiā prestabis cui mi-
sertus fueris . Alioquin celum & terra surdis loquū-
tur laudes tuas . Quid autem amo / cum te amo ?

Nō species corporis : nec decus tēporis nec cādorem
lucis ecce istis amicum oculis : nō dulces melodias sua
uius cātilenarū omnimodarū : nō florū & unguentorū &
aromatū suaueolentiā : nō manna & mella : non mēbra
acceptabilia carnis amplexib⁹ : n̄ hec amo cū amo deū
meū : & tamen amo quādam lucē & quādam uocē &
quēdam odore & quēdā cibum & quēdam amplexum
cū amo deus meus : lucē uocē odore cibū amplexum
interioris hominis mei : ubi fulget anime mee qđ non
capit locus : & ubi sonat qđ nō rapit tēpus : & ubi olet
qđ nō spargit flatus : & ubi sapit quod nō minuit eda
citas : & ubi heret qđ nō diuellit facietas . Hoc est qđ
amo cū deū meū amo . Et quid est hoc ? Interrogau
terram & dixit non sum : & quecumq; in eadem sunt
idem confessa sunt . Interrogau mare & abissos &
reptilia animarū uiuarū : & respōderūt . Non sumus d
us tuus : quere sup nos . Interrogau auras flabiles : &
inquit uniuersus aer cuziculis suis fallitur anaximenes :
non sum deus . Interrogau celū solem lunam stellas :
neq; nos sumus deus que queris inquiūt . Et dixi oī
bus iis q̄ circūstant fores carni mee . Dicite mihi de dō
meo quod uos non estis : dicite mihi de illo aliquid . Et
exclamauerūt uoce magna . Ipse fecit nos . Interrogatio
mea intentio mea : & responsio eorū species eorū . Et
direxi me ad me & dixi m̄ . Tu quis es ? Et respondi
Homo . Et ecce corp⁹ & anima in me mihi p̄sto sunt :

unus exterius & alterū interi⁹. Quid horū est unde q̄
rere debui dñm meū quem iam q̄siueram p̄ corpus a
terra usque ad celū: quousq; potui mittere nūtiōs ra
dios oculoꝝ meoꝝ. Sed melius qđ interi⁹. Ei quippe
renūtiabant omnes nūtiij corporales p̄sidenti & iudi
canti de respōsionib⁹ celi & terre & omniū q̄ in eis sūt
dicentiū: nō sumus deus: & ip̄e fecit nos. Homo ite
rior cognouit hec p̄ exterioris ministeriū: ego iterior
cognoui hec: ego animus p̄ sensum corporis mei. Int̄
rogavi mūdi moleꝝ de deo meo & respōdit mihi. Nō
ego suꝝ: sed ip̄e me fecit. Nōne omnib⁹ quib⁹ integer
sensus est apparet hec species? Cur nō omnibus eadē
loquitur? Animalia pusilla & magna uidēt eam: sed i
terrogare nequeūt. Nō enī p̄posita est in eis nūtiā
tibus sensib⁹ iudex ratio. Homines autē possunt iter
rogare: ut inuisibilia dei p̄ ea q̄ facta sunt intellecta cō
spiciātur / sed amore subdūtur eis: & subditi iudicare
nō possunt: nec respōdent ista interrogātib⁹ nisi iudi
cantibus / nec uoceꝝ suā mutant idēst speciē suā: si
alius tantū uideat: alius autem uidens interroget / ut
aliter illi appareat aliter huic: sed eodē modo utrisq;
apparens: illi muta est huic loq̄tur: imo uero omnib⁹
loquitur / sed illi intelligūt qui eius uoceꝝ acceptaꝝ foris
intus cū ueritate cōferunt. Veritas enī dicit mihi nō
est deus tuus terra & celū: neq; omne corpus. Hoc di
cit eoꝝ natura. Videns molem minorem ēē in pte q̄ in

E. x.

toto . lam tū melior es tibi dico anima qm̄ tu uegetas
mole; corpis tui / p̄bens ei uitaz : qđ nulluz corpus pre
stat corpori . Deus aute; tuus : etiā tibi uita est : Quid
ergo amo cuz deū meū amo ? Quid est ille sup caput
anime mee ? Per ipsaz animaz meas ascenda; ad illum .
Trāsibo uī meā qua hereo corpori & uitaliter cōpagē
eius repleo . **N**ō ea uī reperio deuz meus . **N**az reperi
ret equus & mulus quibus nō est intellect⁹ & est eadē
uis qua uiuunt etiā eoz corpora . **E**st alia uis nō solū
qua uiuifico / sed etiā qua sensifico carne; meas quam
mihi fabricauit dñs iubens oculo ut nō audiat : & auri
ut nō uideat / sed illi p̄ quē uidea; : huic p̄ quā audia
& p̄pria singulatiz ceteris sensib⁹ sedib⁹ suis & officiis
suis que diuersa p̄ eos ago : unus ego animus . **T**ransibo
& istā uim meā : naz & hāc hēt equ⁹ & mul⁹ . Sentiūt
eniz etiā ip̄i p̄ corp⁹ . **T**rāsibo ergo istā uiz nature mee
gradibus ascēdens ad eū q̄ fecit me : & uenio in cāpos
& lata p̄toria memorie mee ubi sunt thesauri innume
rabiliz imaginū de huiuscemodi reb⁹ sensib⁹ iūēta; /
ubi recōdituz est quicquid etiā cogitam⁹ : ul' augendo
ul' minuendo : ul' utcūq; uariādo ea q̄ sensus attigerit .
Et si quid aliud cōmendatuz & reposituz est : qđ non
duz absorbuit & sepeliuit obliuio ibi quādo su; posco
ut p̄feratur quicquid uolo . Et q̄da; statim p̄deunt
quedā requirūtur diutius : & tāquaz de abstrusiorib⁹
quibusdā receptaculis eruunt quedā cateruatiz pro

ruunt: & dum aliud petitur & q̄ritur / p̄siliunt in me-
diu: quasi dicētia . Ne forte nos sumus? Et abigo ea
manu cordis a facie recordatiois mee : don̄ enubiletur
illud qd̄ uolo : atq; incōspectū p̄deat ex abditis . **A**lia
faciliter atq; īpturbata serie sicut poscūtur suggerū-
tur: & cedūt p̄cedētia cōsequētibus: & cedēdo r̄codū-
tur iterū cū uoluerō p̄cessura . **Q**uod totū fit cū ali-
quid narro memoriter . Ibi sunt oīa distīcte generatīq;
suata : que suo queq; aditu ingesta sunt : sicut lux atq;
omnes colores forme q; corpoꝝ p̄ oculos : p̄ aures autē
oīa genera sonoꝝ : omnesq; odores p̄ aditū nariū : om̄s
sapores p̄ oris aditū : ad sensu: autē: totū corporis qd̄
durū qd̄ mole qd̄ calidū frigidūue leue aut asperū
graue seu leue siue extrīsec⁹ siue intrīsec⁹ corpori .
Hec omnia recipit recolenda cū opus est / & retractā-
da grandis memorie recessus: & nescio qui secreti atq;
ineffabiles sinus eius : que omnia suis queq; forib⁹ ītrāt
ad eam & reponūtur in ea . **N**ec ip̄a tamen intrant /
s̄ re: sensata: ymagines p̄sto sunt illic cogitationi re-
miniscenti eas . **Q**ue quomodo fabricate sint q̄s dicit /
cū appareat q̄bus sensibus rapte sunt interiūsq; reco-
dite? **N**ā: & in tenebris atq; ī silentio dū habito / ī me-
moriā meā p̄fero si uolo colores : & discerno inter al-
bu: & nigrū: & inter quos alios uolo . **N**ec incurrūt
soni atq; pturbāt quod p̄ oculos haustū cōsidero: cu: &
& ip̄i ibi sunt & quasi seorsu: repositi lateant . **N**ā &

ip̄os posco si placet atq; adsunt illico: & requiescente
lingua ac silente gutture cāto quantū uolo: ymagines
q; ille coloꝝ que nihilomin⁹ ibi sunt: nō se interponūt
neq; interrūpunt: cū thesaurus alius retractatur qui
influxit ab aurb⁹. Ita cetera que p̄ sensus ceteros ige
sta atq; cōgesta sunt recordor ꝑut libet: & aurā lilioꝝ
discerno a uiolis nihil olfaciens & mel de fruto lene
aspero nihil tum gustando neq; contractādo sed remi
niscēdo antepono. **I**ntus hec ago in aula ingenti me
morie mee. **I**bi enī: mihi celū & terra & mare p̄sto sūt
cū omnib⁹ que in eis sentire potui: p̄ter illa q̄ oblitus
sui. **I**bi mihi & ip̄e occurro meq; recolo: quid quādo
& ubi egeris: quo q; modo cū ageres affect⁹ fueri. **I**bi
sunt omnia que siue experta a me siue credita memini
ex eadeꝝ copia etiā similitudines rez ul' exptaꝝ ul' ex
eis quas expertus sui creditaꝝ alias atq; alias: & ip̄e cō
texo p̄teritis: atq; ex his etiā futuras actiones: & euen
ta & sp̄es: & hec omnia rursus q̄si p̄sentia meditor: **F**a
ciā hoc aut illud dico apud me in ip̄o igēti sinu ai mei
pleno tot & tātaꝝ rez ymaginib⁹: & hoc aut illud seq̄
tur. **O** si esset hoc aut illud. **A**uertat deus hoc aut illud.
Dico apud me ista. **E**t cum dico: p̄sto sunt ymagines
omniū q̄ dico ex eodeꝝ thesauro memorie: nec omnio
aliquid eoꝝ dicere si defuissent. **M**agna ista uis est
memorie: magna nimis deus meus: penetrabile amplum
& infinitus: quis ad fundus eius puenit? **E**t uis est hec

animi mei: atq; ad mea: naturam ptinet: nec ego ipse
capio totu: qd' suu. Ergo animu ad habēdum seipsu:
angustus est: ut ibi sit qd' sui nō capiat. Nūquid ex
tra ipm ac nō in ipo? Quomodo ergo nō capit? Mul
ta mihi sup hoc oboritur admiratio: Itupor apphēdit
me. Et eunt homines admirari alta mōtiu: & igentes
fluctus maris: & latissimos lapsus fluminu: & oceani
ambitu: & gyros sidea: & relinquūt seipos nec miran
tur. Quomodo omnia hec cū dicerē non ea uidebam
oculis: nec tamen dicere: nisi mōtes & fluctus & flumi
na & sidera q̄ uidi & oceanū quē credidi intus in me
moriam mea uidere: spacijs tamen ingētib⁹ quasi foris
uiderem? Nec ea tamē uidendo absorbui quādo uidi
oculis: nec ipa sunt apud me sed ymagine eoꝝ. Et
noui quid ex quo sensu corporis imp̄ssu sit mihi: sed
non ea sola gestat immensa ista capacitas memorie
mee. Hinc sunt & illa omnia q̄ de doctrinis liberalib⁹
pcepta nūdū exciderunt quasi remota interiore loco
nō loco: nec eoꝝ ymagine sed res ipas gero. Nam qd'
sit litteratura: qd' peritia disputādi: quot genera que
stionū: quid hoꝝ scio sic est in memoria mea: ut nō
retenta ymagine rem foris reliq̄rim: aut sonuerit &
p̄terierit sicut uox impressa p aures uestigio q̄ recole
ret: quasi sonaret cū iā nō sonaret: aut sicut odor dū
trāsit & euanescit i uentos olfactū afficit: und' traicit
in memoria: in ymagine: sui quā reminiscēdo repeta

mus: aut sicut cibus qui certe in uentre iam non sapit & tamen
in memoria quasi sapit: aut sicut aliquid quod corpore tam
gerendo sentit quod etiam separatim a nobis imaginatur memoria.
Iste quippe res non intramittuntur ad eas sed earum sole yma-
gines mira celeritate capiuntur & miris tamquam cellis repo-
nuntur & mirabiliter recordando proferuntur. At uero cum
audio tria genera esse questionum: an sit quid sit quale sit
sonorum quod earum quibus hec uerba confecta sunt ymagines te-
neo. & eas per auras cum strepitu transisse ac iam non esse scio.
Res uero ipsas que illis significatur sonis neque ullo sensu cor-
poris attingi neque uisui uidi propter animum meum: & in me-
moriam recordidi non ymagines earum sed ipsas. Que unde
ad me intrauerint dicant si possunt. Nam percurro ianuas
omnis carnis mee non inuenio qua earum ingressa sint. Quip-
pe oculi dicunt. Si colorate sunt nos eas nunciauimus. Au-
res dicunt. Si sonuerunt a nobis iudicate sunt. Nares di-
cunt. Si oluerunt per nos transierunt. Dicit etiam sensus gusta-
di. Si sapor non est nihil me interroges. Tactus dicit.
Si corpulentus non est non contractaui. Si non contractaui
non iudicaui. Vide unde & qua hec intrauerunt in memo-
riam meam nescio quomodo. Nam cum ea didici non credidi alie-
no cordi sed in meo recognoui & uera esse approbaui
& comendavi ei tamquam reponens unde proferre eum uelle.
Ibi ergo erant & antequam ea didicisses sed in memoria non
erant. Vbi ergo aut quare cum dicerentur agnoui: & dixi
ita est & uerum est nisi quia iam erant in memoria: sed tam remota

22
& retrusa quasi in cauis additionibus ut nisi admonente aliquo eruerentur ea fortasse cogitare non posset? Quo circa inuenimus nihil esse aliud discere ista quorum non per sensus haurimus ymagines sed sine imaginibus sicuti se per se ipsa intus cernimus nisi ea quae passim atque indisposite memoria continebat cogitando quasi colligere atque animaduertendo curarentur tanquam ad manus posita in ipsa memoria ubi sparsa prius & neglecta latitabant iam familiari intentione facile occurrant. Et quam multa huiusmodi gestat memoria mea quae iam inuenta sunt & sicut dixi quasi ad manus posita quae & didicisse & nosse dicimur? Quae si modestis temporum intervallis recolere desinuerint ita rursus demerguntur & quasi in remotiora penetralia dilabuntur ut denuo uelut noua excogitanda sint in idem iterum. Neque enim est alia regio eorum & cogenda rursus sciri possunt id est uelut ex quadam dispersione colligenda unde dictum est cogitare. Nam cogo & cogito sic est ut ago & actito facio & factito. Verumtamen spiritus animus hoc uerbum proprie uedicauit ut non quod alibi sed quod in animo colligitur id est cogit cogitari proprie indicatur. Item continet memoria numerorum dimensionumque rationes & leges innumerabiles: quarum nullae corporis sensus impressit: quia nec ipsae colorate sunt aut sonant aut olent aut gustate aut contractate sunt. Audiui sonos uerborum quibus significatur cum de his diceretur: sed illi alij: isti autem alij sunt. Nam illi aliter grece aliter la

tine sonant: iste uero res nec grece nec latine sunt: nec
aliud eloquiorum genus. Vidi lineas fabrorum uel eti
am tenuissimas sicut filum aranee: sed ille alie sunt: non
sunt ymagine earum quas mihi nuntiauit carnis ocu
lus. Nouit eas quisquis sine ulla cogitatione qualiscū
q; cordis intus agnouit eas. Senti etiam numeros omni
bus corpoīs sensibus quos numeramus: sed illi alij sunt
quib⁹ numeramus nec ymagine istorum sunt & ideo
ualde sunt. Rideat me ista dicentem qui non eos ui
det: & ego doleat ridentem me. Hec omnia memoria
teneo: & quoquo modo ea didicerim memoria teneo.
Multa etiam que aduersus hec falsissime disputantur
audiui & memoria teneo: que tam&si falsa sunt ta
men ea meminisse me non est falsum & discreuisse me
inter illa uera & hec falsa que contradicuntur: & hec
memini. Aliterque nunc uideo discernere me ista:
aliter autez memini sepe me discreuisse cū ea sepe co
gitarem. Ergo & intellexisse me sepius ista memini: &
qd̄ nūc discerno & intelligo recōdo ī memoria: ut po
stea me nūc intellexisse memineris. Ergo & meminisse
me memini: sicut postea qd̄ hec r̄minisci nūc potui
si recordabor utiq; p̄ uim memorie recordabor. Affe
ctiones quoq; animi mei eadez memoria continet n̄ illo
modo quo eas habet ip̄e anim⁹ cū patitur eas: sed alio
multū diuerso sicut sese habet uis memorie. Nam & le
tatū me fuisse reminiscor nō letus: & tristitiā meaz pre

terita; recordor nō tristis. Et me aliquando timuisse
recolo sine timore; & pristinae cupiditatis sine cupidi-
te su; memor aliquādo. Et ecōtrario tristitiam meam
transactam letus reminiscor; & tristis letitia; quod mi-
randum non est de corpore. Aliud enī; animus aliud
corpus. Itaq; si p̄teritū dolore; corporis gaudens me-
mini / non ita mirum est. Hic uero cu; animus sit etiā
ipsa memoria. Nam & cum mandamus aliquid ut me-
moriter habeatur dicimus uide ut illud ī animo habe-
as; & cum obliuiscimur dicimus non fuit in animo; &
elapsū est animo ipsam memoriam uocantes animū.
Cum ergo ita sit / quid est h̄ qđ cū tristitiam meam p̄-
teritam letus meminī animus habet letitiam & memo-
ria tristitiam / letusq; est animus ex eo qđ uest ei letitia /
memoria uero ex eo qđ inest ei tristitia tristis nō est?
Nū forte non pertinet ad animum? Quis hoc dixerit?
Nimirum ergo memoria quasi uenter est animi; letitia
uero atq; tristitia quasi cibus dulcis & amarus cu; me-
morie comendantur quasi traiecta in uentrem recōdi
illic possunt sapere non possunt. Ridiculum est hec
illis similia putare; nec tamen sunt omnimodo dissimi-
lia. Sed ecce de memoria profero; cum dico quatuor
esse perturbationes animi; cupiditatem letitiam me-
tum tristitiam & quicquid de his disputare potero
diuidendo singula per species sui cuiusq; generis &
diffiniendo. Ibi inuenio quid dicam atq; inde p̄fero.

Nec tamen ulla earum perturbatione perturbor cum eas remi-
niscendo commemoro; & ante quas recolerentur a me & re-
tractarentur ibi erant: propterea inde per recordationem po-
tuere deprimi. Forte ergo sicut de uentre cibum ruminan-
do sic ista de memoria recordando proferuntur. Cur igitur
in ore cogitationis non sentitur a disputante hoc est a re-
miniscente leticie dulcedo uel amaritudo mesticie? An in
hoc dissimile est quod non undique simile est? Quis enim ta-
lia uolens loqueretur si quotiens tristitia metuue nomina-
mus / totiens merere uel timere cogeremur? Et tamen non ea loqui-
remur nisi in memoria nostra non tantum sonus nominum sed
ymagines impressas sensibus corporis / sed etiam rerum ipsarum
notiones inuenirem; quas nulla ianua carnis accepimus
sed eas ipse animus per experientiam passionum suarum sentiens
memorie commendaui; aut ipsa sibi hec etiam non commenda-
ta retinuit. Sed utrum per ymagines an non quis facile di-
xerit? Nomino quippe lapides nomino soles; cum res ipse
non adsunt sensibus meis in memoria sane mea preesto sunt
ymagines earum. Nomino dolorem corporis nec in adest
dum nihil dolet. Nisi tamen adesset ymago eius in me-
moriam mea nescirem quid dicerem; nec eum in dispu-
tando a uoluptate discernerem. Nomino salutem cor-
poris; cum saluo sum corpore adest mihi quidem
res ipsa; uerumtamen nisi & imago inesset in memo-
ria mea nullo modo recordarer quod huius nominis signifi-
caret sonus. Nec egrotantes agnoscerent saltem nominata

quid esset dictū nisi eadē ymago ui mēorie teneret:
quāuis ipsa res abesset a corpe. Nomino numēos q̄b;
numeram⁹: en adfunt ī mēoria mā n̄ ymagines eorū
sed ipsi. Nomino ymaginē sol⁹: & hec adest ī mēoria
mā. Neq; enī ymaginē ymaginis ei⁹ sed ipsa; recolo:
ipsa m̄ remīscēti p̄sto est. Nomino mēoriā: & agno
sco qđ nomino. Et ubi agnosco nisi in ip̄a memoria?
Nū & ip̄a p ymaginē suā sibi adest / ac n̄ per se ip̄a;
Quid cū obliuionē nomino atq; itide; agnosco quod
nomino? Vnde agnoscerē nisi meīnisse? Nō eunde;
sonus nominis dico sed rez quā siḡficat. Quā; si obli
tus esse; quid ille ualeret sonus agnoscere utiq; nō ua
leret. Ergo cū memoriā memini p se ip̄a; sibi p̄sto est
ip̄a memoria: cū uero memini obliuione; & memoria
p̄sto est & obliuio. Memoria qua meminē; obliuio q̄
memineris. Sed quid est obliuio nisi p̄uatio memorie?
Quom̄ ergo adē ut ea; meminē; quādo cū adest me
minisse nō possuz? Aut si qđ meminim⁹ memoria reti
nem⁹: obliuionē autē nisi meminissem⁹ nequaquā pos
semus audito isto nomine rezque illo siḡficatur sono
agnoscere memoria retinetur obliuio. Adest ergo ne
obliuiscamur quē cū adest obliuiscimur. An ex hoc ī
telligitur nō p se ip̄a; iēsse memorie cū ea; meminim⁹
sed per ymaginem suam / quia si per se ipsam p̄sto
esset obliuio / non ut meminissemus sed ut obliuiscē
remnr efficeret? Et hoc quis tandem indagabit?

Quis cōprehēdet quo mihi sit? Ego certe dñe laboro
hic & laboro ī me ip̄o / factus suz mihi terra difficul-
tis & sudoris nimij. Neq; enīz nūc scrutamur plagas
celi aut sydez interualla dimitimur ul' terre libramen-
ta q̄rimus. Ego suz qui memini ego animus: nō tā mi-
rus si a me longe est quicqd ego nō suz. Quid autem
ppinquiū me ip̄o mihi? Et ecce memorie mee uis nō
cōprehēdit a me cū ip̄m me nō dicā p̄ter illā. Quid
enī dicturus sum / quando mihi certum est meminisse
me obliuionem? An dicturus sum nō esse in memoria
mea qd' memini? An dicturus suz ad hoc iēsse obliui-
onez in memoria mea ut nō obliuiscar? Vtrūq; absur-
dissimū est. Quid illud tertiu? Quo pacto dicā yma-
ginez obliuionis teneri memoria mea nō ip̄az obliuionē
cuz eaz memini? Quo pacto & hoc dicā quādoquidez
cū imprimitur rei cuiusq; ymago in memoria / prius
necesse est ut adsit res ip̄a unde illa imago possit im-
primi? Sic enī carthaginis memini: sic omniū locoz q̄
bus īterfui: sic facies hominū q̄s uidi & ceteroz sensuū
nūciata: sic ip̄i^o corporis salutē siue dolorē. Cū p̄sto
essent ista / cepit ab eis ymages memoria q̄s ītuere
p̄sentes & retractarē aīo cuz illa & absentia reminisce-
rer. Si ḡ p ymaginē suā nō p se ip̄az ī memoria tenet
obliuio / ip̄a utiq; aderat ut ei^o ymago capet. Cū aut
adesset / quom̄ ymaginē suā ī memoria scribebat q̄ndo
id etiā qd' iaz notatū iuenit p̄sentia sua delet obliuio?

Et tamen quocūq; modo licet sit modus iste incōphē
sibilis & iexplicabilis etiā ip̄a; obliuione; meminisse me
certus suz: qua id quod meminerim⁹ obruitur. Magna
ista uis est memorie. Nescio quid horrenduz de⁹ me⁹
p̄funda & infinita multiplicitas: & hoc anim⁹ est: &
hoc ego ip̄e suz. Quid ergo suz deus meus: Que natu
ra suz: Varia multimoda uita & immensa uehemēter.
Ecce in memorie mee cāpis & antris & cauernis innu
merabilib⁹ atq; innumerabiliter plenis īnumerabiliuz
re; generibus siue p̄ ymaginez sicut omniū corporū
siue p̄ p̄sentia; sicut artiu;: siue p̄ nescio quas notiones
ul' notationes sicut affectionū animi: quas & cū anim⁹
nō patitur memoria tenet: cū in animo sit quicq; est
in memoria. Per hec omnia discuro & uolito hac atq;
illac: penetro etiā quātū possuz: & finis nusquā. Tā
ta uis est memorie: tanta uite uis est ī homine uiuente
mortaliter. Quid igitur agam: Tu uera mea uita deus
me⁹. Transibo & hanc ui; meaz q̄ memoria uocatur:
transibo eaz ut puenia; ad te dulce lumen. Quid dicis
mihi: Ecce ego ascendens p̄ animū meuz ad te qui de
sup̄ mihi manes / trā sibo & istā ui; meaz q̄ memoria uo
catur: uolens te attingere unde attingi potes: & in
herere tibi unde inhereri tibi potest. Habent enim
memoriam & pecora & aues. Alioquin non cubilia
nidos ue repeterent: non alia multa quibus assuescunt:
neq; enī & assuescē ualerēt ul' rebus nisi p̄ memoriā.

L . . . x9 .

Transibo ergo & memoriā ut attigaz euz q̄ separauit
me a quadrupedib⁹ & uolatilib⁹ celi sapiētiorē me fe
cit . Trāsibo & memoriā . Et ubi te iueniā uera bona
& secura suauitas ? & ubi te inueniaz ? Si ppter memo
riā meā te inuenio / immemor tui suz . Et quomodo iā
inueniaz te / si memor nō suz tui ? Perdiderat enī mulier
dragma & q̄siuit eā cū lucerna & nisi memor eius eēt
nō iuenisset eaz . Cum enim esset inuenta / unde sciret
utrū ip̄a esset / si memor eius nō esset ? Multa memini
me p̄dita quesisse atq; inuenisse . Inde istuc scio / quia
cū q̄reres aliquid eoz & diceret mihi / nū forte hoc ē
nū forte illud ? tā diu dicebaz nō ē donec id offerret
qd̄ q̄rebaz . Cui⁹ nisi memor esses / quidqd̄ illud esset
etiā si mihi offerret nō inuenirez : quia nō agnoscere .
Et semp̄ ita fit cū aliquid p̄ditū q̄rim⁹ & inuenimus .
Verūtamen si forte aliquid ab oculis perit / nō a memo
ria ueluti corp⁹ quodlibet uisibile tenet ymago ei⁹ &
q̄ritur donec reddat aspectui . Quod cū inuētus fue
rit / ex ymagine q̄ itus est recognoscit . Nec inuenisse
nos dicimus qd̄ perierat si nō agnoscimus : nec agno
scere possumus si nō meminim⁹ . Sed hoc perierat qui
dez oculis : memoria tenebat . Et quid cū ip̄a memoria
perdit aliquid / sicut fit cum obliuiscimur & queri
mus ut recordemur / ubi tandem querimus nisi in
ipsa memoria ? Et ibi si aliud pro alio forte offeratur
respuimus donec illud occurrat quod querimus .

& cū occurrerit : dicim⁹ hoc est qđ nō dicerem⁹ nisi
agnoscerem⁹ / nec agnosceremus / nisi meminissimus .
Certe ergo obliti fuera-**m**us . **A**n nō totū exciderat : s; ex parte
qua tenebat⁹ pars alia q̄rebat⁹ quia sentiebat
se memoria nō simul uoluere qđ siml̄ solebat : & quasi
detrūcata cōsuetudine claudicans reddi qđ deerat
flagitabat : tanq̄ si homo not⁹ siue cōspiciatur oculis
siue cogitetur & nomē eius obliti requiram⁹ quicquid
aliud occurrerit nō cōnectit⁹ q̄a nō cū illo cogitari cō-
suevit ideoq; respuitur donec illud assit ubi siml̄ assu-
efacta notitia nō equaliter acquiescat⁹ . Et unde adest
nisi ex ip̄a memoria : **N**az & cū ab alio cōmoniti reco-
gnoscim⁹ inde adest . **N**ō enī quasi nouus credimus
sed recordātes approbam⁹ hoc esse qđ dictū est . Si
autē penit⁹ aboleat⁹ ex animo : nec admoniti reminisci-
mur . **N**eq; enī omīmodo adhuc obliti sum⁹ qđ ul' obli-
tos nos ēē meminim⁹ . **H**oc ergo nec amissus q̄rere po-
terim⁹ qđ omīo obliti fuerim⁹ . **Q**uomodo ergo te q̄-
ro dñe : **C**ū enī te deus meū q̄ro uitaz beataz quero .
Queraz te ut uiuat anima mea . **V**iuuit enī corp⁹ meū
de aīa mea & uiuit aīa mea de te . **Q**uom̄ ḡ q̄ro uitam
beatā : **Q**uia nō ē m̄ donec dicā sat ē illic ubi oportet
ut dicā . **Q**uomodo eaz quero utrū per recordatione;
tanquaz eaz oblitus sim oblitūq; me esse adhuc teneā
an p̄ appetitū discēdi ī cogitā : siue quā nūquā scierī /
siue quā sic oblit⁹ fuerī ut me n̄ oblitū ēē meminerm⁹ .

Nōne ip̄a est beata uita quā omnes uolunt & omnino
qui nolit nemo est: ubi nouerūt eā qd' sic uolūt eam?
Vbi uiderūt ut amarent eā? Nimirū habemus eam ne
scio quomodo. Et est alius quidam modus quo quisq;
cū habet eā tūc beat⁹ est. Et sunt qui spe beati sūt. In
feriore modo isti habent eam q̄ illi qui iam re ip̄a beati
sunt: sed tamen meliores q̄ illi qui nec re nec spe be
ati sūt. Qui tñ etiā ip̄i nisi aliquo modo hērent eā nō
ita uelent beati esse qd' eos uelle certissimū est. Nescio
quomodo nouerūt eam ideoq; habēt eā in nescio qua
notitia de qua satago utrū in memoria sit. Quia si ibi
est iā beati fuim⁹ aliquādo. Vtrū singillatim omnes an
i illo homine qui prim⁹ peccauit i q̄ & omnes mortui
sum⁹ & de quo omnes cū miseria nati sum⁹ nō quero
nunc: sed q̄ro utrū i memoria sit beata uita. Neq; ei
amarem⁹ eā nisi nossem⁹. Audiuim⁹ nomen hoc
& res ip̄a omnes nos appetere fatemur. Nō enī sono
delectamur: Na hoc cū latine audit grec⁹ nō delecta
tur: quia ignorat qd' dictū sit / nos autē delectamur
sicut etiā ille si grece hoc audierit qm̄ res ip̄a nec gre
ca nec latina est: cui adipiscēde greci latiniq; inhiant
ceterarūq; linguarū homines. Nota est igit̄ omnib⁹ qui
una uoce si i terogari possent utrū beati eē uelēt: sine
ulla dubitatione uelle respōderēt. Quod nō fieret in
res ip̄a cui⁹ hoc nomē ē: eoꝝ memoria teneret. Num
quid ita ut meminit carthagineꝝ qui uidit? Nō. Vita

enī beata nō uidetur oculis : quia nō est corpus . Nū
quid sicut meminimus numeros ? Nō . Hos enī qui ha
bet in noticia nō adhuc querit adipisci . Vita; uero
beata; habemus in noticia : ideoq; amam⁹ ea; & tamē
adhuc adipisci ea; uolumus ut beati sim⁹ . Nūquid si
cut meminim⁹ eloquētia; ? Nō . Quāuis . n . & hoc no
mine audito recordentur ip̄a; re; qui etia; nūdu; sunt
eloquētes / multiq; esse cupiant unde apparet ea; esse
in eorū noticia / tamen p̄ corporis sensus alios eloquētes
animaduenterunt & delectati sunt : & hoc esse deside
rant nisi ex interiore notitia nō delectarētur : neq; h̄
esse uelent nisi delectarentur : beatā uero uitā nullo
sensu corporis in alijs experimur . Nūqd sicut memi
nimus gaudiū ? Fortasse ita . Na; gaudiū meū etia;
tristis memini sicut uitā beatā miser . Neq; unquā
corporis sensu gaudiū meū ul' uidi ul' audiui ul' odo
ratus su; ul' gustauī ul' tetigi : sed expert⁹ su; ī animo
meo quādo letatus su; : & adhesit ei⁹ noticia memorie
mee ut id reminisci ualea; aliquādo cu; aspernatione
aliquādo cū desiderio p̄ ea; re; diuersitate de q̄bus
me gauisus esse memini . Na; & de turpibus gaudio
quoda; pfusus sum : qd' nūc recordans detestor atq;
execror : aliquādo de bonis & honestis : qd' desiderās
recolo tam&si forte nō adsunt : & ideo tristis gaudiū
pristinu; recolo . Vbi ergo & quādo expertus su; ui
ta; mea; beatā / ut recorder ea; & amē & desiderē ?

L 72

Nec ego tātus aut cū paucis sed beati p̄sus omnes
esse uolumus. Quod nisi certa notitia noscemus nō
tam certa uolūtate uellemus. Sed quid est hoc? Quod
si q̄ratur a duobus utrū militare uelint / fieri possit ut
alter eorū uelle se alter nolle respōdeat. Si autē ab eis
queratur utruq; esse beati uelint / uterq; statim se sine
ulla dubitatione dicat optare. Nec ob aliud uelit ille
militare / nec ob aliud iste nolit / nisi ut beati sint. Nū
forte quoniam alius hinc alius inde gaudet / ita se omēs
beatos esse uelle cōsonāt / quēadmodū cōsonarent si h
interrogarentur se uelle gaudere / atq; ip̄m gaudium
uita beatā uocant? Quod & si alius hinc alius illinc
assequitur / unū est tamē quo puenire omnes nitūtur
ut gaudeāt. Que qm̄ res est quā se expertū nō esse ne
mo potest dicere / p̄pterea reperta in memoria reco
gnoscitur / quando beate uite nomen auditur. Absit
dñe : absit a corde serui tui q̄ cōfitē t̄ : absit ut q̄cūq;
gaudio gaudeā batū me putē. Est. n. gaudiū qđ n̄ dat
ip̄is / s; eis q̄ te gratis colūt : quorū gaudiū tu ip̄e es. Et
ip̄a est beata uita gaudere ad te de te propter te : ip̄a
est & nō ē altera. Qui autē aliam putant esse / aliud
sectantur gaudiū : neq; ip̄m ue. Ab aliqua tamen
ymagine gaudij uolūtas eorū nō auertitur. Nō ergo
certū est qđ omnes esse beati uolunt : quoniam qui nō
de te gaudere uolunt que sola uita beata est / nō utiq;
uitam beatam uolunt. An omnes hoc uolunt? Sed qm̄

caro concupiscit aduersus spiritum & spiritus aduersus
carnem ut non faciant quod uolunt / cadunt in id quod ua-
lent eoque contenti sunt quia illud quod non ualent non tantum
uolunt quantum sat est ut ualeant. Nam quero ab om-
nibus utrum malint de ueritate quam de falsitate gaudere.
Tamen non dubitant dicere de ueritate se malle / quas
non dubitant dicere beatos esse se uelle. Beata quippe
uita est gaudium de ueritate. Hoc est enim gaudium de
te qui ueritas es : deus illuminatio mea salus faciei mee
deus meus. Hanc uitam beatam omnes uolunt : hanc ui-
tam que sola beata est omnes uolunt. Gaudium de ueri-
tate omnes uolunt. Multos expertus sum qui uellent
fallere : qui autem falli neminem. Vbi ergo nouerunt hanc
uitam beatam nisi ubi nouerunt etiam ueritatem ? Amant
enim & ipsam : quia falli nolunt. Et cum amant beatam
uitam / quod non est aliud quam de ueritate gaudium / utique
amant etiam ueritatem : nec amarunt nisi esset aliqua no-
titia eius in memoria eorum. Cur ergo non de illa gaudent ?
Cur non beati sunt ? Quia fortius occupantur in alijs quam
potius eos faciunt miseros / quas illud beatos quod tenu-
iter meminerunt. Adhuc enim modicum lumen est in ho-
minibus : ambulent : ambulent ne eos tenebre comprehendant.
Cur autem ueritas parit odium & inimicus eis factus est
homo tuus uerum predicans / cum ametur beata uita que non est
nisi gaudium de ueritate / nisi quia sic amatur ueritas ut
quicumque aliquid amant hoc quod amant uelint esse ueritatem.

Et quia falli nolunt nolunt cōvinci qđ falsi sint. Itaq;
ppter eam rem oderūt ueritatez quas p uitate amāt.
Amant eas lucente; oderūt eam redarguēte; . Quia
enī falli nolunt & fallere uolunt/amant eas cū se ip̄as
indicat :& oderūt eas cū eos ipsos indicat . Inde retri
buit eis ut qui se ab ea manifestari nolunt/ & eos nolē
tes manifestet & eis ip̄a nō sit manifesta . Sic sic etiā
sic animus human⁹ etiā sic cec⁹ & lāguidus turpis atq;
indecens latere uult; se aute; ut lateat aliquid nō uult.
Cōtra illi redditur ut ip̄e nō lateat ueritatē:ip̄u; autē
ueritas lateat. Tamē etiā sic du; miser est/ueris mauult
gaudere quā falsis . Beatus g̃ erit / si nulla interpellāte
molestia de ip̄a p quā uera sunt omnia sola ueritate ga
udebit . Ecce quātuz spaciatus su; in memoria mea q̄
rens te dñe :& nō te inueni extra eā . Neq; enī aliqd
de te inueni qđ nō meminisse; ex quo didici te . Na;
ex quo didici te nō su; oblit⁹ tui . Vbi enī inueni ue
ritatez /ibi inueni deū meū :ip̄as ueritatez quā ex quo
didici nō su; oblit⁹ . Itaq; ex quo didici te manes i me
moriam meā:& illic te inuenio cū reminiscor tui & dele
ctor in te . He sunt sancte delicie mee quas donasti mī
miserordia tua respiciens paupertatē meā . Sed ubi ma
nes in memoria mea dñe? ubi illic manes? Quale cubile
fabricasti illic tibi? quale sanctuariū edificasti tibi? Tu
dedisti hanc dignationez memorie mee ut maneam in
ea :sed in qua eius pte maneam hoc cōsidero . Trāscēdi

enī ptes ei⁹ quas habent & bestie cū te recordarer : q̄a
nō ibi te inueniebā inter ymagines rez corporaliū : &
ueni ad ptes ei⁹ ubi cōmēdaui affectiones animi mei :
nec illic inueni te : & intraui ad ip̄i⁹ animi mei sedē q̄
illi est ī memoria mea : qm̄ sui quoq; meminit animus :
nec ibi eras tu : q̄a sicut nō es ymago corporalis nec af
fectio uiuētis qualis ē cū letamur cōtristamur cupim⁹
metuim⁹ meminim⁹ obliuiscimur & qcquid huiusmōi
est : ita nec ip̄e anim⁹ es : q̄a dñs deus animi tu es . Et
cōmutātur hec omnia : tu aute; icōmutabilis manes sup
omnia : & dignat⁹ es habitare ī memoria mea ex q̄ te
didici . Et qd̄ q̄ro q̄ loco ei⁹ habites quasi uero loca
ibi sint : Habitas certe ī ea qm̄ tui memini ex quo te di
dici : & ī ea te inuenio cū recordor te . Vbi ḡ te īueni
ut discerē te ? Neq; enī iā eras in memoria mea prius
quā te discerē . Vbi ḡ inueni te ut discerē te nisi in te
supra me ? Et nusquā locus & recedim⁹ & accedim⁹
& nusquā loc⁹ . Veritas ubiq; p̄sides omib⁹ cōsulētib⁹
te : simlq; respōdes omnib⁹ etia; diuersa cōsulētib⁹ . Li
quide tu respōdes : sed nō liquide omnes audiūt . Om
nes unde uolūt cōsulūt : sed nō semp qd̄ uolūt audiūt .
Optim⁹ minister tuus ē q̄ nō magis intuetur hoc a te
audire qd̄ ip̄e uoluerit sed poti⁹ hoc uelle qd̄ a te au
dierit . Sero te amaui pulchritudo tazantiq; & tā noua :
sero te amaui . Et ecce int⁹ eras & ego foris . Et ibi te
q̄rebā : & ī ista formosa q̄ fecisti deformis irruebam .

Mecū ēas & tecū n̄ ēas. Ea me tenbāt lōge ate: q̄ si i te n̄
ēent n̄ ēent. Vocasti & clamasti & rupisti sūditatē m̄a.
Coruscasti splēduisti & fugasti cecitatē meā. Flagasti
& duxi spiritū & anhelō t̄. Gustavi & esurio & sitio.
Tetigisti me & exarsi i pacē tuā. Cuzi hēso t̄ ex oī me
nusquā ēit m̄ dolor & labor: & uiua ēit uita mea tota
plena te. Nūc autē qm̄ quē tu imple sbleuas eū qm̄
tui plen⁹ n̄ suz onēi m̄ suz. Cōtēdūt letitie mee flēde
cū letādis mēorib⁹: & ex q̄ pte stet uictōia nescio. Hei
m̄ dñe misere mei. Cōtēdūt merores m̄i mali cū gau
dijs bonis: & ex q̄ pte stet uictoria nescio. Hei m̄ dñe
misere mei. Hei m̄: ecce ul̄nera mea n̄ abscōdo. Medi
cus es eger suz. Misericors es mis suz. Nūqd n̄ tēptatio
ē uita humana sup terrā? Quis uelit molestias & diffi
ciltates pati? Tolleraē iubes ea nō amaī. Nemo qd̄ tol
lerat amat etiā si tolleraē amat. Quāuis ei gaudeat se
tollēaē mauit tñ n̄ ēē qd̄ tollēt. Prospa i adūsis deside
ro: adūsa i p̄speris timeo. Quis iter hec medi⁹ loc⁹ ū
n̄ sit humane uite tēptatio? Ve p̄spitatib⁹ sc̄li semel &
iteꝛ a timoē adūsitatis & a corruptiōe letitie. Ve adū
sitatib⁹ sc̄li semel & iteꝛ & tertio a desideō p̄spitatis.
Et q̄a ip̄a adūsitā dura ē & naufragat tollerātia nū
qd̄ n̄ tēptatio ē uita humana sup terrā sine ullo itersti
tio? Et tota spes mea n̄ n̄ i mag̃a ualde misericordia tua.
Da qd̄ iubes: & iube qd̄ uis. Impas nobis cōtinētiā.
Et cū scirē ait qdā q̄a nemo pōt ēē cōtinēs n̄ d̄s det.

L. x.

Et hoc ip̄m erat sapiētie scire cui⁹ esset hoc donum .
Per cōtinētiā quippe colligimur & redigimur ī unū;
a quo in multa defluximus . Minus enī te amat qui te
cū aliquid amat qđ nō ppter te amat . O amor qui
semper ardes & nūquā extingueris / caritas deus meus
accende me . Cōtinentiā iubes . Da qđ iubes ; & iube
qđ uis . Iubes certe ut cōtineā a cōcupiscētia carnis &
cōcupiscētia oculorū & ambitione seculi . Iussisti a cō
cubitu ; & de ip̄o cōiugio melius aliquid quā cōcessisti
monuisti . Et qm̄ dedisti factus est & antequā dispē
fator sacramēti tui fieres . Sed adhuc uiuunt in memo
ria mea de qua multa locutus suz talīz rez ymages
quas ibi cōsuetudo mea fluxit ; & occurrant mihi uigi
lāti qđez carētes uirib⁹ ; ī somnijs autē nō solū usque
ad delēctationē sed etiā usq; ad cōsensionē factumq;
simillimū . Et tantum ualet ymaginis illusio in anima
mea & ī carne mea / ut dormiēti falsa uisa psuadeāt qđ
uigilāti ūa n̄ possunt . Nūqd tūc ego n̄ suz dñe d's m's;
Et tamē tantū interest inter meiḡm & meiḡm intra
momētuz quo hinc ad soporē transeo ul' huc īde retrā
seo . Vbi est tunc ratio qua talib⁹ suggestionib⁹ r̄sistit
uigilās ? Et si res ipse īgerāt incōcussus maneo . Nū
qd claudīt cū oculis ? Nūqd sopit cū sensib⁹ corporis ?
Et ūde sepe etiā ī somnijs resistim⁹ / n̄riq; ppositi me
mores atq; ī eo castissime p manētes nullū talib⁹ illece
bris adhibem⁹ assensuz ? Et tñ tātū intēst ut cū aliter

accidit euigilantes ad cōsciētie requiē redām⁹: ipaq³
distantia reperiam⁹ nos nō fecisse / qd³ tamen in nobis
quoquo modo factū esse doleam⁹. Nūquid nō potēs
est man⁹ tua deus omnipotens sanare omnes lāguores
anime mee / atq³ abūdātiorē gratia tua lasciuios mot⁹
etiā meis soporib⁹ extingūere? Augebis dñe magis ma
gisq³ in me munera tua: ut anima mea sequatur me ad
te concupiscētie uisco expedita: ut non sit rebellis sibi:
atq³ ut in somnis etiā nō solū nō ppetret istas corrup
tella⁴ turpitudines p ymagines anīales usq³ ad carnis
fluxu³ / sed ne cōsentiāt quide³. Nam ut nihil tale uel
tātulū libeat quātū possit nutu cohiberi etiā i casto
dormientis affectu nō tātū in hac uita sed etiā in hac
etate / nō magnū est omnipotēti qui uales facere sup⁹
quā petimus & intelligimus. Nūc tamen quid adhuc
sim i hoc genere mali mei dixi bono dño meo exultās
cū tremore i eo qd³ donasti mihi: & lugens in eo qd³ i
cōsumatus su³: & sperans pfecturū te in me misicor
dias tuas usq³ ad pace³ plenaria³: quā tecū habebunt
interiora & exteriora mea cū absorta fuerit mors i ui
ctoriā. Est alia malitia diei: que utinā sufficiat ei. Refi
cim⁹ enī quotidianas ruinas corporis edendo & bibē
do prius quam escas & uentrem destruas cum occide
ris indigentiam meam satietate mirifica & corruptibi
le hoc indueris incorruptione sempiterna. Nunc au
tem suauis est mihi necessitas: & adūsus istam suauita

tem pugno ne capiar : & quotidianum bellum gero i
ieiuniis sepius in seruitutē redigens corpus meum : &
dolores mei uoluptate pelluntur . Nam fames & sitis
quidam dolores sunt . Vrun t & sicut febris necant nisi
alimentorum medicina succurrat . Que quoniam pre
sto est ex consolatione munerum tuorum in quib⁹ no
stre infirmitati terra & aqua & celum seruiunt / cala
mitates delitie uocantur . Hoc me docuisti : ut quem
admodum medicamenta sic alimenta sumpturus acce
dam . Sed dum ad quietē satietatis ex indigentie mole
stia trāseo / i ipso trāsitu isidiat⁹ m laq⁹s cōcupiscētie .
Ipse enī trāsitus uoluptas est : & nō est alius qua tran
seat quā quo trāsire cogit necessitas . Et cū sal⁹ sit cau
sa edēdi & bibēdi / adiūgit se tāquā pedissequa picu
losa iocunditas : & plezq⁹ preire conat⁹ ut eius causa
fiat quod salutis causa me facere uel dico uel uolo : nec
idem modus utriusq⁹ est . Nam quod salti satis est / dele
ctationi parum est . Et sepe incertū fit utrū adhuc ne
cessaria corporis cura subsidium petat / an uoluptaria
cupiditatis fallacia ministerium suppetat . Ad hoc in
cētum hilarescit infelix anima : & in eo preparat ex
cusationis patrociniū gaudens non apparere quod
satis sit moderationi ualitudinis : ut obtentu salutis
obumbret negotiū uoluptatis . His temptationibus
quottidie conor resistere : & inuoco dexteram tuam
ad salutem meam : & ad te refero estus meos : quia

cōsiliū m̄ de hac re nōdū stat. Audio uocē iubētis dei
mei: nō grauētur corda uestra ī crapula & ebrietate.
Ebrietas lōge ē a me: miseberis ne ap̄p̄p̄quet m̄. Cra
pula autē nonūquā surrepit suo tuo: miseberis ut lōge
fiat a me. Nemo enī pōt ēē cōtinēs nisi tu des. M̄ta
nobis orantib⁹ tribuis: & q̄cqd boni antequā oremus
accipim⁹: & ut hoc postea coḡscēm⁹ a te accepimus.
Ebriosus nūquā fui: sed eb̄riosos a te factos sobrios ego
nouī. Ergo a te factū ē ut hoc n̄ ēēnt q̄ nūquā fuerūt
a quo factū ē ut hoc nō semp̄ ēēnt q̄ fuerūt a quo etiā
factus ē ut scirent utriq; a q̄ factū ē. Audiui & alias
uocē tuā: post cōcupiscētias tuas nō eas & a uoluptate
tua autē. Audiui & illā ex munē tuo q̄ multū amaui:
neq; si māducauerimus habundabimus: neque si non
manducauerimus deerit nobis. Hoc est dicere. Nec
illa res me copiosus faciet: nec illa criminossus. Audiui
& alterā. Ego enī didici ī q̄busdā sufficiēs ēē: & abun
dare nouī: & penuriā pati nouī: omnia possus ī eo q̄
me cōfortat. Ecce miles castroꝝ celestīū nō puluis qd̄
nos sum⁹. Sed memēto dñe q̄a puluis sum⁹ & de plūe
fecisti hominē: & pierat & iuēt⁹ ē. Nec ille ī se potuit
q̄a idē plūis fuit: quē talia dicētē afflatu tue īspiratio
nis adamaui. Omnia possus inq̄t ī eo q̄ me cōfortat.
Cōforta me ut possis: da qd̄ iubes & iube qd̄ uis. Iste
se accepisse ofitet: ut qd̄ gl̄at ī dño gl̄iet. Audiui aliū
rogātē ut accipiat. Aufer ame inq̄t cōcupiscētias uētris.

Vnde apparet sancte de^o m^us te dare cū fit qd' iⁿ pas
fieri. Docuisti me pat' bone oīa mūda mūdis: sed ma
lū esse hominī q' p' offensionē māducat: & omnē crea
turā tuā bonā esse: nihilq; abiciendū qd' cū grā⁴ acti
one pcipit: & q' esca nos nō cōmendat d^o: & ut nemo
nos iudicet i cibo aut i potu: & ut q' māducat nō man
ducātē nō spernat: & q' nō māducat māducantē nō iudi
cet. Didici hec grās tibi laudes tibi deo mō m^gro meo
pulsatori auriū mea⁴ illustratori cordis mī. Eripe me
ab omī tēptatione. Nō ego i mūdiciā ob sonuii timeo
sed i mūdiciā cupiditatis. Scio noe omē carnis genus
qd' cibo esset usui māducare pmissū: heliā cibo carnis
refectū: iohānez mirabili abstinentia p^oditū: animalib;
hoc ē locustis i escā cedētib; nō fuisse pollutum: & scio
esau lēticule cōcupiscētia d^oceptū: & dauid p^o aque d^o
sideriū: a seipso rephēsus: & regē n^om nō d^o carne sed
de pane esse tēptatū. Ideoq; & populus i heremo nō
q' carnes desiderauit s; quia esce desiderio aduersus
d^om murmurauit / meruit i p^obari. In his g^o tēptatioi
bus positus certo q^otidie adūsus cōcupiscētiā māducan
di & bibēdi. Nō enī est qd' semel p^ocidere & ult^oius nō
attingē d^ocernam sicut de cōcubitu potui. Itaq; freni
guttis tēpata r^olaxatiōe & cōstrictiōe tenēdi sūt. Et q's ē
d^o q' nō rapiat aliq^ontulū ext^o metas necessitat'. Quis q's
ē magn^o ē: mag^oficet nom^o tuū. Ego aut^o nō su; q' pecca
tor homo su;: s; & ego mag^ofico nom^o tuū: & it^o pellat te

pro peccatis meis qui uicit seculum numeras me inter fir-
ma membra corporis sui: quia & imperfectum meum uiderunt
oculi tui: & in libro tuo omnes scribentur. De illecebra odor
non satago nimis: cum absunt non requiro: cum adsunt non
respuo: paratus eis etiam semper careo. Ita mihi uideor:
fortasse fallor. Sunt enim & iste plangende tenebre in quibus
me latet facultas mea quam in me est: ut animus meus de uiri-
bus suis ipse se interrogans non facile sibi credendum existi-
met: quia & quod uest plerumque occultum est nisi experiētia mani-
festetur. Et nemo securus esse debet in ista uita quam tota
temptatio nominatur: utrum qui fieri potuit ex deteriore
melior non fiat etiam ex meliore deterior. Una spes
una fiducia una firma promissio misericordia tua. Volu-
ptates aurium tenacius me implicauerunt & subiugaue-
runt: sed resoluiisti & liberaisti me. Nunc in sonis quos aiant
eloquia tua cum suauis & artificiosa uoce cantantur fateor ali-
quantulum adqresco: non quidem ut heream sed ut fugam cum uolo. At
tamen cum ipsis sententiis quibus uiuunt ut admittantur ad me: querunt
in corde meo nonnulli digressus locum: & uix eis prebeo congruentem.
Aliquando enim apostoli mihi uideor honoris eis tribuere quam de-
cet: dum ipsis sanctis dictis religiosi & ardenti sentio mo-
ueri animos nostros in flamma pietatis cum ita cantantur quam si non ita
cantarentur: & omnes affectus spiritus nostri non pro sui diuer-
sitate habere proprios modos in uoce atque cantu: quorum
nescio qua occulta familiaritate excitentur. Sed dele-
ctatio carnis mee cui mentem eneruandam non oportet.

dari sepe me fallit: dū ratione sensus nō ita comitatur
ut patiēter sit posterior: sed tantū quia ppter illā me
ruit admitti etiā pcurrē ac ducē conat. Ita in his pec
co nō sentiēs: sed postea sentio. Aliquādo autē hanc
ipsa fallaciā imoderatius cauēs erro nimia seueritate.
Sed ualde interdū ut melos omne cantilenaz suauius
quib⁹ dauiticū psalteriū frequētāt ab auribus meis re
moueri uelim atq; ipsius ecclesie: tutiusq; m̄ uidet qd
de alexandrino epō athanasio sepe mihi dictū cōmemi:
qui tā modico flexu uocis faciebat sonare lectorē psal
mi ut pnūtiāti uicinior ēēt quā canēti. Verūtñ cū re
mīscor lacrimas mās q̄s fudi ad cāt⁹ ecclē tue ī p̄mordiis
recupate fidei mee & nūc ipsū cōmoueor nō cantu
sed reb⁹ que cātant cū liquida uoce & cōueientissima
modulatione cātant: magnā īstituti huius utilitatē rur
sus agnosco. Ita fluctuo inter periculum uoluptatis &
expimētus salubritatis: magisq; adducor nō quidē in
retractabilē sentētiā pferēs cantādi cōsuetudinem ap
probare in ecclā: ut p oblectamēta auriū īfirmior ani
mus in affectū pietatis assurgat. Tñ cū m̄ accidit ut
me ampli⁹ cāt⁹ quā res q̄ canit moueat: penaliter me
peccaē cōfiteor: & tūc mallē n̄ audiē cātantes. Ecce ū
sus. Flete m̄cu: & p me flete q̄ aliqd boni nobiscū it⁹
agitis undē facta pcedūt. Nā q̄ n̄ agit n̄ uos h̄ mouēt.
Tu autē dñe d's m̄s exaudi r̄spice & uidē & miserē &
sana me: ī cui⁹ ocul' m̄ q̄stio fcs sus: & ip̄e ē lāguor m̄s.

Restat uoluptas oculoꝝ istoruꝝ carnis mee : de qua lo
quar cōfessiones quas audiēt aures tēpli tui aures frat
ne ac pie : ut cōcludam⁹ tēptationes cōcupiscētie car
nis que me adhuc pulsant igemiscētes & habitaculum
meū quod de cel⁹ est supindui cupiētes. Pulchras for
mas & uarias nitidos & amenos colores amāt oculi. Nō
teneāt hec animā meam : teneat eā deus qui hec fecit.
Bona quidē ualde : sed ipse est bonū meū nō hec. Et
tangūt me uigilantē totis dieb⁹ : nec requies ab eis dat
mihi sicut dat a uocibus canoris aliquādo ab omībus
in silētio. Ipsa .n. regina celoꝝ lux ista p fundēs cūcta
que cernim⁹ ubi ubi p diē fuēo mltimodo allapsu blā
ditur mihi aliud agēti & eā nō aduertēti. Insinuat autē
se ita uehēmēter ut si repēte subtrahat cū desiderio re
quirat : & si diu absit contristat animū. **O** lux quam
uidebat tobias cum clausis istis oculis filium docebat
uite uiam & ei pibat pede caritatis nusquam errans :
aut quaz uidebat isaac pgrauatis & opertis senectute
carneis luminib⁹ : cū filios nō agnoscēdo benedicē sed
benedicēdo agnoscere meruit : aut quaz uidebat iacob
cū & ipse pgrandi etate captus oculis ī filiis psignata
futuri popli genera luminoso corde radiauit & nepo
tibus suis ex ioseph diuexas mistice manus nō sicut pa
ter eorum foris corrigebat sed sicut ipse intus discer
nebat imposuit. Ipsa est lux : una est & alia non
est : & unum omnes qui uident & amant eam.

Et ista corporalis de qua loquebar illecebrosa ac picu-
losa dulcedine cōdit uitā sc̄lī cecis amatoribꝫ. **Q**ui au-
tē & de ipsa laudare te norunt deus creator om̄iū / as-
sumūt eā i hymno tuo : non absumūt ab ea in somno
suo. **S**ic esse cupio. **R**esisto seductioibꝫ oculorꝫ ne i-
plicēt pedes mei quibus ingredior uiam tuā : & erigo
ad te in uisibiles oculos : ut tu euellas de laqueo pedes
meos. **T**u subinde euellis eos : nā illaquant. **T**u n̄ ces-
sas euellere : ego autē crebro hereo ubiqꝫ sparsis insi-
dijs : qm̄ nō dormies neqꝫ dormitabꝫ qꝫ custodis isrl̄. **Q**u-
ia in nūerabilia uariis artibꝫ & opificiis in uestibꝫ calcia-
mentis uasis & huiusmodi fabricationibus : picturis
etiā diūsisqꝫ figmētis : atqꝫ his usuꝫ necessariū atqꝫ mo-
deratū & piā significationē longe transgrediētibꝫ ad-
diderūt hoīēs ad illecebras oculorꝫ foras sequentes qd̄
faciūt intus : relinquentes a quo facti sūt & exterminan-
tas quod facti sunt. **A**t ego deus m̄us & decus meum
etiam hinc tibi dico hymnū & sacrifico laudē sanctifi-
catori meo : qm̄ pulchra traiecta p̄ animas in manꝫ ar-
tificiofas ab illa pulchritudinē ueniūt q̄ sup̄ animas est :
cui suspirat aīa m̄a die ac nocte : sed pulchritudinū ex-
teriorꝫ opatores & sectatores īde trahūt ap̄ pb̄adi mo-
dū n̄ autē inde trahunt utendi modum. **E**t ibi est &
nō uidens eum ut non eant longius & fortitudinem su-
am ad te custodiant nec eam spargant in delitiosas las-
situdines. **E**go autem hec loquens atque discernens

etiaꝫ istis pulchris gressuꝫ innecto: sed tu euellis dñe:
euellis tu qm̄ misericordia tua ante oculos meos est. Naꝫ
ego capior miserabiliter: & tu euellis misericorditer ali
quādo nō sentienteꝫ quia suspēsius inciderā aliquādo
cū dolore quia iam inheſeraꝫ. **H**uc accedit alia forma
tēptationis multiplicius piculosa. **P**reter eā enī cōcu
piscētiaꝫ carnis que inest in delectatione omniū sen
suū & uoluntatuꝫ cui seruiētes depereūt qui lōge se
faciūt a te / inest anime p̄ eosdeꝫ sensus corporis qdā
nō se oblectādi in carne sed experiēdi p̄ carneꝫ uana
& curiosa cupiditas nomine cognitionis & sciētie pal
liata. **Q**ue qm̄ & in appetitu noscēdi est / oculi autē
sunt ad cognoscēduꝫ in sensib⁹ principes / cōcupiscē
tia oculoꝫ eloquio diuino appellata est. **A**d oculos enī
pprie uidere ptinet. **U**timur autē hoc uerbo etiam in
ceteris sensib⁹ cū eos ad cognoscēdum intendimus.
Neqꝫ enī dicim⁹ audi quid rutillet aut olefac quā nite
at aut gusta quā splendeat aut palpa quā fulgeat.
Videri enī dicūtur hec omnia. **D**icim⁹ autē nō solū
uide quid luceat qđ soli oculi sentire possunt / sed eti
aꝫ uide qđ sonet uide qđ oleat uide qđ sapiat uide qđ
duruꝫ sit. **I**deoqꝫ generalis experiētia sensuū cōcupi
scētia sicut dictū est oculoꝫ uocatur: quia uidēdi of
ficiū in quo primatū oculi tenent / etiā ceteris sensib⁹
sibi de similitudine usurpāt cū aliquid cognitionis ex
plorant. **E**x hoc autē euidentius discernitur quid uo

L. 249.

luptatis qđ curiositatis agatur p̄ sensus: qđ uoluptas
pl̄chra canora suauia sapida leuia sectatur: curiositas
autē etiā his cōtraria tēptandi causa nō ad subeundā
molestiā sed ad experiendi noscendiq; libidinē. **Q**uid
enī uoluptatis habet uidē in laniato cadauere quod
ehxorreas? **E**t tamē sicubi iaceat cōcurrūt ut cōtristē
tur ut palleant. **T**iment etiā ne in somnis hoc uideāt:
quasi quisq; eos uigilantes uidē coegerit: aut pulchri
tudinis ulla fama psuaserit. **I**ta & in ceteris sensib⁹ q̄
psequi longus est. **E**t ex hoc morbo cupiditatis ī spe
ctacul⁹ exhibētur queq; mirabilia. **H**inc ad p̄scrutāda
nature q̄ p̄ter nos est opata p̄ceditur: que scire nihil
p̄dest: & nihil aliud quāz scire homines cupiūt. **H**inc
etiā si quid eodez peruerse scientie fine p̄ artes magi
cas q̄ritur: hinc etiā in ip̄a religione deus tēptatur cū
signa & p̄digia flagitātur: nō ad aliquā salutez sed ad
solaz experiētiā desiderata. **I**n hac tam immēsa silua
plena insidiaz & piculoz ecce tam multa p̄cideris: & a
meo corde dispuleris: sicuti donasti me facere deus sa
lutis mee. **A**ttamē quādo audeo dicere cū me circū
quaq; quotidiana: uitā nostrā tam m̄lta hui⁹ generis
rez circūstrepāt quādo audeo dicere nulla re tali me
intētuz fieri ad spectanduz & uana cura capienduz?
Sane me iam theatra nō rapiunt: nec curo nosse trā
situz siderū: nec anima mea unqua; responsa quesuit
umbraz: omnia sacrilega sacramēta detestor. **A** te dñe

deus meus cui humiles famulatus ac simplices debeo /
quātis mecū suggestionum machinationib⁹ agit inimi-
cus ut signū aliquod petat ? Sed obsecro te p̄ regē no-
strum & patriam ierusalem simplices castā ut quēadmodū
a me longe est ista cōsentio / ita sit semp̄ longe atq; lō-
gius . Pro salute autem cuiusquā cū te rogo / alius mltū
differens finis est intētionis mee : & te facientē qd̄ uis-
das mihi & dabis libenter sequi . Verūtamē inquā mlti-
tis minutissimis & cōtēptibilib⁹ reb⁹ curiositas q̄tidie
nostra tēptatur : & quā sepe labamur quis enumerat ?
Quotiens narrātes iania primo q̄si tolleram⁹ ne offen-
damus infirmos : deinde paulatī libenter aduertim⁹ .
Canez currētez post leporez iam nō specto cū in circo
fit : at uero in agro si casu trāseā auertit me fortasse &
ab aliq̄ magna cogitatione atq; ad se cōuertit illa ue-
natio nō deuiare cogens corpore iumēti sed cordis in-
clinatione : & nisi iam mihi demōstrata infirmitate mā-
cito amoueas / aut ex ip̄a uisione tua p̄ aliquā cōsidera-
tionez in te assurgere / aut totū cōtēnere atq; trāsire
uanus hebesco . Quid cū me domi sedētez stellio mus-
cas captās ul' aranea retib⁹ suis irruētes implicās sepe
intētū facit ? Nū quia parua sunt animalia ideo nō res
eadez geritur ? Pergo inde ad laudādū te creatorez mi-
rificuz atq; ordinatorez rerū omniū : sed nō inde esse
intētus īcipio . Aliud est cito surgere aliud est non ca-
dere . Et talib⁹ uita mea plena ē : & una spes mea mag⁹

ualde misericordia tua. **C**uzenī in huiusmodi rebus cō
ceptacū fit cor nostrū & portat copiose uanitatis ca
teruas/hinc & orationes nostre sepe interūpūtur atq;
turbātur: & ante cōspectu tuu; du; ad aures tuas uo
ce; cordis intēdim⁹ / nescio unde irruētib⁹ nugatorijs
cogitationib⁹ res tāta p̄ciditur. **N**ūquid etiā hoc inf̄
cōtēnēda deputabim⁹ / aut aliquid nos reducet ī spē
nisi tota misericordia tua / qm̄ cepisti mutare nos? **E**t tu
scis quāta ex parte mutaueris: qui me primit⁹ sanas a
libidine uīdicādi me: ut p̄pitius fias etiā ceteris omib⁹
iniquitatib⁹ meis & sanes omnes lāguores meos & re
dimas de corruptione uitā meā: & coronas me in mise
ratione & misericordia: & saties in bonis desiderīū meū:
quia cōp̄ssisti a timore tuo supbia; mea; & māsfuefeci
sti iugo tuo ceruice; mea;: & nūc porto illud & leue
est mihi: qm̄ sic p̄misisti & fecisti & uere sic ēat & ne
sciebā quādo id subire metuebā. **S**ed nūquid dñe qui
solus sine typo dñaris quia solus uerus dñs es qui non
habes dñ; / nūquid hoc quoq; tertiū tēptationis gen⁹
cessauit a me aut cessare in hac tota uita potest / time
ri & amari uelle ab hominib⁹ nō p̄pter aliud sed ut in
de sit gaudium qđ nō est gaudiū? Misera uita est &
feda iactāntia. **H**inc fit uel maxime nō amare te nec
caste timere te: ideoq; tu supbis resistis humilib⁹ aut
das gratiā: & intonas sup ambitiones seclī & cōtremūt
fundamēta mōtiū. Itaq; nobis qm̄ p̄pt̄ qđaz humane

societatis officia necessariū ē amari & timei ab hoib⁹,
instat aduersari⁹ uē beatitudinis nre ubiq; spgēs i laq;
is euge euge: ut dū auide colligim⁹ icaute capiamur
& a ueritate tua gaudiū nostrū d'ponam⁹ atq; i hoīnū
fallacia ponam⁹: libeatq; nos amari & timeri n̄ ppter
te sed p te: atq; isto m̄ sui similes factos secū habeat n̄
ad cōcordiā caritatis sed ad cōfortiū supplicij: q̄ statu
it sedes suā ponē i aquilonē ut de pūsa & distorta uia
imitādi tenebrofi frigidiq; fuirēt. Nos autē dñe pusil
lus grex tu⁹ ecce sum⁹: tu nos posside. Pretēde alas
tuas & fugiam⁹ sub eas. Gloria nra tu esto: pp te ame
mur & ūbū tuū timeat i nobis. Qui laudaī ult ab ho
minib⁹ uitupāte te: n̄ defendet ab hoīnib⁹ iudicāte te
n̄ eripiet dānāte te. Cū aut n̄ peccator laudaī i desi
derijs anime sue: nec q̄ iniq; gerit bñdicīt: s; laudatur
hō ppter aliqd' donū qd' dedisti ei: at ille pl⁹ gaudet
sibi laudaī se quā ip̄s donū hēre und' laudaī: etiā iste
te uitupāte laudaī. Et melior iā ille q̄ laudauit quā iste
q̄ laudaī ē. Illi ei placuit i hoīne donū dei: huic āpli⁹
placuit donū hoīnis quā dei. Temptamur his tēptatio
nib⁹ q̄tidie dñe sine cessatiōe tēptamur. Quotidiana
fornax nra ē humana ligua. Impas nobis & i h̄ genē
cōtinētiā. Da qd' iubes & iube qd' uis. Tu nosti de hac
re ad te gemitū cordis mei & flumina oclorū meorū.
Neq; ei facile colligo quā s; ab ista peste mundatio:
& mltū timeo occulta mea q̄ norūt oclī tui mei aut nō.

Est enī qualiscūq; ī alijs generib⁹ tēptatiōis m̄ faciltas
explorādi me ī hoc pene nulla ē. Na; & a uoluptatib⁹
carnis & a curiositate supuacanea cognoscendi uideo
quātū affecut⁹ sū posse refrenāe animū meū cū eis re
bus careo ul' uolūtate ul' cū absunt. Tūc ei me itrogo
quā magis min⁹ ue m̄ molestū fit n̄ hēre. Diuitie uō q̄
ob hoc expetūf ut alicui ista; triū cupiditatū ul' dua
bus ea; ul' omnib⁹ fuiāt / si p̄sentiscē n̄ pōt anim⁹ ut;
eas habēs cōtēnat / possunt & dimitti ut se p̄bet. Laud⁹
uero ut carā⁹ atq; ī eo expiamur qd possum⁹ nūqd
male uiuēdū ē & tā p̄dite atq; immaif ut nemo nos no
ueit q̄ n̄ detestet. Que maior d̄mētia dici aut cogitaī
pōt. At si bone uite bono; opus comes & solet &
debet esse laudatio / tam comitatū ei⁹ quā ipā; bonā
uitā desi nō oportet. Nō autē sentio sine quo eē aut
equo animo aut egre possi; nisi cū abfuerit. Quid ḡ
tibi ī hoc genere tēptationis dñe cōfiteor. Quid nisi
delectari me laudib⁹. Sed ampli⁹ ipā ueritate quam
laudib⁹. Na; si m̄ p̄ponat utrū malis furens aut ī om
nibus reb⁹ errās ab omnib⁹ hominib⁹ laudaī / an cōstās
& ī ueritate certissim⁹ ab omnib⁹ uituperari / uideo qd
eliga; . Verūtamen nole; ut ul' augeret mihi gaudiū
cuiuslibet boni mei suffragio oris alieni. Sed auget fa
teor nō solū sed & uituperatio minuit. Et cū ista mise
ria mea pturbor / subintrat mihi excusatio. Que q̄lis
sit tu scis deus. Na; me incertū; facit. Quia enī nobis

impasti nō tātū cōtinētiā id est a quib⁹ reb⁹ amore; co
hibeam⁹ ueꝛ etia⁹ institiā id est quo eū cōferam⁹ / n̄ te
tantū uoluisti a nobis ueꝛ etia⁹ p̄ximū diligere / sepe m̄
uideor de p̄uectu aut spe p̄ximi delectāi cū bñ intel
ligētis laude delector; & rursus eius malo cōtristari / cū
eū audio uitupare qđ aut ignorat aut bonū est. Nam
& cōtristor aliquādo laudib⁹ m̄is cū ul' ea laudāt i me
i quibus mihi ip̄e displiceo / ul' etia⁹ bona minora & le
uia pluris extimātur quā extimāda sunt. Sed rursus
unde scio? An p̄pterea sic afficior q̄a uolo de me ip̄o
a me dissentire laudatorē meū? Nō quia illius utilitate
moueor / sed q̄a eadē bona q̄ m̄ i me placēt iocūdiora
mihi sunt & cū alteri placent. Quodā m̄ enī n̄ ego lau
dor cū de me sententia mea nō laudatur: quādoq; de
aut illa laudāt q̄ mihi displicent aut illa amplius q̄ m̄
minus placent. Ergo ne de hoc incertus suz mei? Ecce
in te ueritas uideo nō me laudibus meis p̄pter me sed
p̄pter p̄ximi utilitate; moueri oportere. Et utrū ita
sit nescio: minus mihi in hac re notus sum ip̄e quā tu.
Obsecro te deus meus & me ip̄m mihi indica: ut cōfi
tear oraturis p̄ me fratrib⁹ meis qđ i me fauciū cōpio.
Iteꝛ diligentius interrogē. Si utilitate p̄ximi moueor
in laudibus meis / cur minus moueor si quisquā alius in
iuste uitupet quā si ego? Cur ea cōtumelia magis mor
deor que in me quā que i aliū eadē iniquitate corā me
iacitur? An & hoc ego nescio? Etiā ne id restat ut ip̄e

me seducā & uerū nō faciā corā te in corde & lingua
mea. Infaniā istā dñe lōge fac a me: ne oleū peccatoris
m̄ sit os meū ad impigūādū caput meū. Egen⁹ & pau
p̄ ego suz: & melior ī occl̄to gemitu displicēs m̄ & q̄
rens misericordiā tuā doñ reficiat̄ defect⁹ me⁹ & pfici
atur usq; ī pacē quā nescit arrogātis ocl̄s. Sermo aut̄
ore p̄cedēs & facta q̄ inotescūt hoib⁹ hñt tēptationē
piculosissimā ab amore laudis: q̄ ad p̄uatā q̄ndā excel
lētiā cōtrahit & emēdicata suffragia tēptat: & tēptat
cū a me ī me arguit̄ eo ip̄o q̄ arguit̄. Et sepe hō d̄ ip̄o
uane gl̄ie cōtēptu uan⁹ gl̄iat̄: ideoq; n̄ iā de ip̄o uane
gl̄ie cōtēptu gl̄iat̄. Nō enī ea; cōtēnit cū gl̄iat̄ int⁹.
Et iā int⁹ ē aliud ī eodē genē tēptationis malū: q̄ iane
scunt q̄ placēt sibi de se q̄ uis alijs ul' placēt ul' displic
ceat n̄ placē affectent ceteris. S; sibi placētes mltū t̄
displicēt n̄ tātū de n̄ bonis q̄si bonis uez; etiā de bonis
tuis q̄si suis: aut etiā sicut de tuis sed tāquā & meritis
suis: aut etiā sic ex tua grā s; n̄ sua merita: n̄ tñ sociali
ter gaudētes s; alijs iuidētes ea. In his oib⁹ atq; huiusce
modi piculis & laborib⁹ uides tremorē cordis mei: &
ul'nera mea magis s̄bide a te sanari q̄ m̄ n̄ īfligi sentio.
Vbi n̄ mecū ambulasti uitas docēs qd caueā & qd ap
petā: cū ad te referrē īferiora uisa mea que potui teq;
cōsulerē? Lustraui mūdū foris sensu q̄ potui: & attēdi
uitā corporis mei d̄ me sensusq; ip̄os meos. Inde īgres
sus suz ī recessus memoīe mee mltiplices amplitudines

L. 27.

plenas miris modis copiarū innumēabiliū: & cōfidēaui
& expaui & nihil eorū discernē potui sine te: & nihil
eorū ēē te iueni. Nec ego ipse iuentor q̄ pagraui oīa &
distiguē & p̄ suis queq; dignitatib⁹ extimare conat⁹
su; excipiens alia nūtiatib⁹ sensib⁹ & iterrogās alia me
cū cōmixta sentiens: ip̄osq; nūtiōs dignoscens atq; di
numerās: iāq; ī memoria elatis opib⁹ alia ptractās alia
recōdens alia eruens: nec ego ipse cū hec agerē id est
uis mea qua id agebā: nec ip̄a ēas tu q̄ lux es tu per
manēs: q̄ de omnib⁹ cōfulebā an ēēnt qd ēēnt quāti
pēdēda ēēnt. Et audiebā dicētē ac iubētē & sepe istd
facio. Hoc me delectat & ab actionib⁹ necessitatis q̄
tu; relaxari possu; ad istā uoluptatē refugio. Neq; in
ijs oīb⁹ q̄ pcurro cōsulens te inuenio tutū locū anime
mee n̄ ī te q̄ coligāt sparsa mea: n̄ a te qcquā recedat
ex me. Et aliquando ītromittis me ī affectu; mltm iusi
tatu; introrsus ad nescio quā dulcedine;: que si pficia
tur ī me nescio qd ēit qd uita ista n̄ ēit. S; recido ī h
erūnosīs pōderib⁹ & resorbeor solitis & teneor: & mul
tū fleo s; mltū teneor. Tātū cōsuetudinis sarcina di
gna ē. Hic ēē ualeo n̄ uolo: illic uolo n̄ ualeo. Mis utro
biq; Ideoq; cōfidēaui lāguoēs peccato; meo; ī cupi
ditate t̄plici: & dextēā tuā iuocaui ad salutē meā. Vidi
n. splēdoēs tuū cord; faucio & repcuiss⁹ dixi. Quis illuc
p̄. p̄iect⁹ suza facie oclo; tuo;. Tu es ūitas sup oīa p̄si
dēs. At ē p̄ auaītiā mā n̄ aīttē uolui s; uolui tecū possi

.T. .xx.

dere mēdaciū: sic nemo ult̄ ita falsū dicē ut n̄sciat ipse
qd̄ ue⁴ sit. Itaq; amissi te q̄a n̄ digris cū mēdacio possi
dri. Quē iuenirē q̄ me r̄cōciliaret t̄; Ambiedūz mihi
fuit ad anglos; Qua p̄ce; q̄b; sacmētis; Mlti conan
tes ad te redire neq; p̄ seip̄os ualētes sicut audio tēpta
uerūt hec & icid̄rūt ī desiderīū curiosaz uisionū; &
digni habiti sūt illusionib; Elati enī te q̄rebāt doctrine
fastu exerētes potius quā tōdētes pectora; & addux
erūt sibi p̄ similitudinē cordis sui cōspirātes & socias
supbie sue potestates aeris hui⁹ a q̄b; p̄ potētias magi
cas d̄ciperēt q̄rētes mediatorē p̄ quē purgarēt & nō
erat. Diabolus enī erat trāffigurās se ī angl̄m lucis. Et
mltūz illexit supbā carnē qd̄ carneo corpe ipse n̄ esset.
Erāt enī illi mortales & peccatores; tu aut̄ d̄ cui r̄cōci
liaī supbe q̄rebāt īmortal̄ & sine peccato. Mediator
aut̄ int̄ d̄m & hoīes oportebat ut habēt aliqd̄ sile d̄o
aliqd̄ simile hoībus; ne in utroq; hoīb; similis lōge ēēt
a d̄o; aut in utroq; d̄o simil̄ lōge esset ab hominib; at
q; ita m̄diator n̄ esset. Fallax itaq; ille mediator q̄ p̄ se
creta iudicia tua supbia m̄ref̄ illudi unū cū hominib;
hābt id est peccatum; aliud uid̄ri ult̄ habē cū d̄o; ut
q̄a carnis mortalitate n̄ tegit̄ p̄ īmortali se ostentet.
Sed q̄a stipēdiū peccati mors est h̄ hābt comune cū
hoīb; und̄ simil̄ dānet̄ ī mortē. Verax at̄ m̄diator quē
secta t̄ m̄ia d̄mōstrasti huīlib; & missisti ut ei⁹ exem
plo eē ipam discerēt huīlitatē m̄diator ille d̄i & hoīūz

homo xps ihs int̃ mortales & peccatores in mortalem
iustū apparuit mortalis cū homib; iust⁹ cū dō : ut qm̃
stipēdiū iustitie uita & pax est p iustitiā cōiūctā dō
euacuaret mortē iustificatoꝝ ipioꝝ quā cū illis uoluit
habē cōmunē. Hic d̃mōstrat⁹ ē antiq; scis ut ita ipsi
p fidē fute passionis ei⁹ sicuti nos p fidē pterite salui
fierēt. In quātū enī homo ī tantū mediator : ī quātum
autē ūbu; n̄ medi⁹ q̄ equal' dō & d̃s apd' d̃m & siml'
cū spiritu sancto unus d̃s. Quom̃ nos amasti pastor
bone q̄ filio tuo unico n̄ pepcisti s; p nob̄ ipiis tradi
disti eū? Quom̃ nos amasti p qb; ille n̄ rapinā arbit̃
tus ē esse se equalē tibi? Fact⁹ est s̄bdit⁹ usq; ad mortē
mortē autē c̄cis : un⁹ ille in mortuis liber potestatē ha
bens ponēdi animā suā & potestatē h̄ns iteꝝ sumendi
eā. Pro nob̄ tibi uictor & uictima : & ideo uictor q̄
uictima : p nob̄ tibi sacerdos & sacrificiū : & idō sacē
dos q̄ sacrificiū faciēs t̄ nos de suis filios d̄ te nascēdo
nob̄ fuiēdo. Meīto m̄ spes ualida ī illo ē qd' sanab̄ oēs
lāguores m̄os p eū q̄ sedt ad d̄xterā tuā & te int̄pellat
p nobis. Alioqn̄ desparē. Mlti. n. & magni sunt idem
lāguoēs mei: mlti s̄t & mag' s; amplior ē medicina tua.
Potuim⁹ putare ūbū tuū remotū esse a cōiūctione ho
minis & despaē d' nob̄ nisi caro fiēt & habitaēt ī no
bis. Cōterrit⁹ peccatis meis & mole misie mee agita
uerā ī corde meditatufq; fuerā fugā ī solitudie: s; phi
buiſti me & cōfortasti me dicēs. Idō p oib; xps mortu-

us ē ut qui uiuūt iā nō sibi uiuāt sed ei q̄ p̄ ipsis mor-
tuus est. Ecce dñe iacto in te curā meā ut uiuā: & cō-
siderabo mirabilia de lege tua. Tu scis īpitiā meā: & ī-
firmitatē meā: doce me & sana me. Ille tuus unic⁹ in
quo sūt om̄s thesauri sapientie & scientie absconditi r̄de-
mit me sanguine suo: nō calūniēnt m̄ supbi qm̄ cogito
p̄tiū meū: & māduco & bibo & erogo: & paup̄ cupio
saturari ex eo inter illos qui edunt & saturant: & lau-
dabunt dñm qui requirūt eū:.

EXPLICIT LIBER X. INCIPIT XI.

VNQVID DOMINE CVM TVA

Dñe sit eternitas ignoras q̄ tibi dico: Aut ad
tēpus uides qd̄ fit in tēpore: Cur ergo t̄
tot rez narrationes digero: Nō utiq; ut p̄
me noueris ea: sed affectū excito in te & eoz qui hec
legūt ut dicam⁹ omnes: magn⁹ dñs & laudabilis uald⁹.
Iaz dixi & dicā: amore amoris tui facio istud. Nam &
oram⁹ & tñ uitas ait: nouit pater uester qd̄ uobis op⁹
sit p̄us quā petatis a deo. Affectu; ḡ nostrū patefaci-
mus ī te cōfītēdo tibi mis̄ias nostras & mis̄icordias tu-
as sup̄ nos: ut liberes nos omnino qm̄ cepisti: ut desina-
mus ēē mis̄i ī nobis & beatificemur ī te: qm̄ uocasti nos
ut sim⁹ paupes spiritu & mites & lugētes & esuriētes
ac sitientes iustitiam & misericordes & mundi corde
& pacifici. Ecce narraui tibi multa que potui & que
uolui: quoniam tu prior uoluisti ut confiterer tibi.

L. 24.

dño deo meo qm̃ bon⁹ es qm̃ ī scl̃um misericordia tua.
Quādo autē sufficio lingua calami enūtiare omnia or
tamēta tua & omnes terroēs tuos & cōsolationes & gu
bernationes quib⁹ me pduxisti p̃dicare ūbū tuū & sa
cramētū tuū dispēsare poplō tuo? Et si sufficio hec
enūtiā ex ordine caro mihi ualent stille tēpoꝝ: & olī
inarDESCO meditaī ī lege tua & ī ea tibi cōfiteri sciētā
& impitiā mea: p̃mordia illuminationis tue & reliqas
tenebraꝝ meaꝝ quousq; deuoret a fortitudine īfirmi
tas. Et nolo ī aliud defluāt hore q̃s iuenio liberas a ne
cessitatib⁹ reficiēdi corpis & ītentiōis animi & seruitu
tis quā debem⁹ hoīnib⁹ & quā n̄ debem⁹ & tñ reddi
m⁹. Dñe d̃s m̃s intend' orationi mee & misericordia tua
exaudiat desiderīū meum: qm̃ n̄ m̃ soli estuat sed usui
ult' esse fratne caritati: & uides ī corde mō q̃a sic est:
ut sacrificē tibi famulatū cogitatiōis & lingue mee: &
da qd' offerā tibi. Inops enī & paup suꝝ tu diues ī om̃s
inuocātes te q̃ secur⁹ curā nr̃i geris. Circūcide ab oī
temeritate ab omīq; mēdacio interiora & ext'iora labia
mea. Sint caste delicie mee scripture tue. Nec fallar ī
eis nec fallam ex eis. Domine attende & miserere dñe
deus meus lux cecorum & uirtus īfirmorum statimq;
lux uidentiū & uirtus fortiū attēde animā m̃ā & audi
clamantem de pfundo. Nam nisi adsint & in profun
do aures tue quo ibim⁹ & clamabimus? Tuus est dies
& tua est nox. Ad nutū tuum momenta transuolant.

+ 293.

Largie i de spaciū meditationib⁹ nostris i abdita leg⁹
tue : neq³ aduersus pulsantes claudas eā . Neq³ enī fru
stra scribi uoluisti tot pagina⁴ opaca secreta . Aut n̄
habent ille silue ceruos suos recipiētes se in eas & refu
mētes & ambulātes & pascētes recubētes & ruminātes .
O dñe p̄fice me & reuela mihi eas . Ecce uox tua gau
diū meū : uox tua sup affluētiā uoluptatū . Da quod
amo . Amo enī . Et hoc tu dedisti . Ne dona tua dese
ras : n̄ hēbā tuā spēnas sitiētē . Cōfitear tibi qcq^d in
uenero i libris tuis & audiā uocē laudis & te bibā & cō
siderē mirabilia dⁱ lege tua absq³ p̄cipio in q̄ fecisti
celū & terrā usq³ ad reg^m tecū ppetuū sancte ciuitatis
tue . Dñe misere mei & exaudi desidⁱriū m̄uz . Puto enī
qd̄ n̄ sit dⁱ t̄ra n̄ dⁱ auro & argēto & lapidib⁹ aut dⁱ co
ris uestib⁹ aut honorib⁹ & potestatibus aut uolupta
tib⁹ carnis neq³ dⁱ necessariis corpori & huic uite pere
grinatiōis nr̄e : que oīa nob̄ apponūt q̄rentib⁹ reg^m &
iustitiā tuā . Vidⁱ dⁱ d^s m̄s undⁱ sit desidⁱriū m̄uz . Narra
uerūt m̄ iusti delectatiōes suas s̄ n̄ sic lex tua dñe . Ec
ce undⁱ ē desidⁱriū m̄uz dñe . Vidⁱ p̄f̄ aspice & appro
ba : & placeat i c̄spectu miscd̄e tue iuenire me gr̄a³ an
te te : ut ap̄iantur pulsanti m̄ iēriora sermonum tuo
rum . Obsecro per dominum nostrum ihesum cristū
filium tuum uirum dextere tue filiū hominis quē cō
firmasti tibi mediatorē tuū & nr̄m p̄ quē nos q̄sisti n̄
querētes te : q̄sisti autes ut q̄rerem⁹ te : uerbū tuum p̄

quod fecisti omnia in quibus & me : unicuq; tuum per
que; uocasti in adoptione; populū credētiū in quo &
me: p eū te obsecro qui sedet ad dexterā tuā & interpel
lat p nobis in quo sunt omnes thesauri sapiētie & sciē
tie absconditi . Ip̄m q̄ro ī libris tuis . Moyses de illo scri
psit . Hoc ip̄e ait hoc ueritas ait . Audia; & intelliga;
quomodo in principio fecisti celū & terrā . Scripsit
hoc moyses scripsit & abiit: trāsiit hic a te ad te . Heq;
enī nūc ante me est . Nam si esset tenere; eū & rogare
eū & p te obsecrare; ut mihi ista pāderet: & pberem
aures corporis mei sonis erūpentib⁹ ex ore eius . Et si
hebreā uoce loqueretur frustra pulsaret sensus meum:
nec inde mentē mea; quicquā tāgeret . Si autē; latine
scire; quid diceret . Sed unde scire; an ue⁹ diceret;
Quod si & hoc scire; nū & ab illo scire; ? Intus utique
mihi intus ī domicilio cogitationis nec hebēa nec gre
ca n̄ latina n̄ barbara sine oīs & lingue organis sine stre
pitu sillaba; dicēt: ue⁹ dicit: & ego statī cōfidēt illi
homini tuo dicere; ue⁹ dicis . Cū g̃ illū interrogare n̄
possis / te quo plenus uera dixit uitas rogo: te de⁹ me⁹
rogo pce peccatis m̄is: & q̄ illo suo tuo d'disti h̄ dicē
da & m̄ h̄ itelligē . Ecce sūt celū & t̄ra clamāt qd' facta
sint . Mutantur enī atq; uariantur . Quicquid autem
factum non est & tamen est / non est in eo quicquam
qd' ante nō erat qd' est mutari atq; uariari . Clamant
etiā qd' seip̄a nō fecerint . Ideo sum⁹ q̄a facta sumus .

Nō ergo eram⁹ antequā essem⁹ ut fieri possem⁹ a no-
bis. Et uox dicētiū est ipsa euidētia. Tu ergo dñe fe-
cisti ea qui pulcher es : pulchra sūt enī : q̄ bonus es : bo-
na sūt ei : q̄ es : sūt ei. Nec ita pulchra sūt n̄ ita bona sūt n̄ ita
sūt sicut tu cōditor eorū. Quo cōpato n̄ pulchra sūt nec
bona sūt nec sunt. Scim⁹ hec grās tibi. Et scientia n̄ra
sciētie tue cōpata ignorātia ē. In prīcipio fecit d's celū
& terrā. Quom̄ enī fecisti celū & terrā ? & q̄ machina-
tā grādis opationis tue? Nō enī sicut homo artifex for-
mās corp⁹ d' corpore arbitrato aīe ualētis īponere ut
cūq; speciē quam cernit in semetip̄a interno oclō. Et
unde hoc ualeret nisi quia tu fecisti eā? Et īponit spe-
ciē iā existēti & habēti ut esset : ueluti terre aut lapidi
aut ligno aut auro aut id gen⁹ rez cuilibet. Et unde
ista essent nisi tu fecisses ea? Tu fabro corp⁹ : tu animū
mēbris īperitātez fecisti : tu materiā unde facit aliqd :
tu īgeniū quo artē capiat & uideat int⁹ quid faciat fo-
ris : tu sensu corp̄is quo īterprete traiciat ab animo ad
materiā id qd facit & renūtiat aīo quid factū sit : ut
ille int⁹ cōsulat p̄sidentē sibi ueritatē an bene factū sit.
Te laudāt hec omīa creatorē omīū : sed tu quom̄ fac-
ea? Quomodo fecisti de⁹ celum & terram? Nō utiq;
in celo neq; in terra fecisti celum & terram neq; in
aere aut in aquis : quoniam & hec pertinent ad celum
& terram. Neq; in uniuerso mundo fecisti uniuersum
mundū : quia n̄ erat ubi fieret ante quā fieret ut esset.

L. 219.

Nec manu tenebas aliqd unde faceres celū & terram.
Nā unde hoc tibi qd tu n̄ feceras unde aliqd faceres?
Quid enī est nisi qa tu es? Ergo dixisti & facta st. at
q; in uerbo tuo fecisti ea. Sed quomodo dixisti? Nū
quid illo m̄ quo facta est uox de nube dicens hic est
filio m̄s dilectio? Illa enī uox acta atq; trāfacta ē cepta
& finita. Sonuerunt sillabe atq; trāsierūt secūda post
primā tertia post secūda; atq; inde ex ordine donec
ultima post ceteras: silentiūq; post ultimā. Vnde cla
ret atq; eminet qd creature motus exp̄ssit ea; seruiēs
eterne uolūtati tue ip̄e tēporalis. Et hec ad tēpus fa
cta uerba tua nūtiavit auris exterior menti prudenti:
cuius auris interior posita est ad eternū uerbū tuū.
At illa cōparauit hec uerba tēporaliē sonātia cū eter
no in silentio uerbo tuo & dixit. Aliud est lōge aliud
est. Hec lōge infra me sunt nec sunt quia fugiunt &
p̄tereūt: uerbū autē dñi mei supra me manet i eternū.
Si ergo uerbis sonātib⁹ & p̄tereūtib⁹ dixisti ut fiēt
celum & terra atque ita fecisti celum & terram: erat
iam creatura corporalis ante celum & terram: cuius
motibus temporalibus temporaliter uox illa p̄currēt.
Nullū autē corpus ante celū & terrā. Aut si erat id
certe sine trāsitōria uoce feceras unde trāsitōriā uoce;
faceres qua diceret ut fieret celū & terra. Quicquid
enī illud esset unde talis uox fieret nisi abs te factū es
set omīno n̄ esset. Vt ergo fieret corp⁹ unde ista uēba

L. 219

fierent /quo uerbo a te dictū est? **V**ocas itaq; nos ad
intelligēdū ūbū dñi apud te dñi qđ sempiternē dicit
& eo sempiternē dicūtur omnia. **N**eq; enī finis qđ di
cebat; & dicitur aliud ut possint dici omnia; sed simul
ac sempiternē omnia. **A**lioquin iā tēpus & mutatio:
& nō uera eternitas nec uera immortalitas. **H**oc noui dñs
meus & gratias ago qđ noui. **C**ōfiteor tibi dñe; mecūq;
nouit & bñdicit te qđ quis īgrat⁹ nō est certe ueritati.
Nouim⁹ dñe nouim⁹ qm̄ in quantū quicquid nō est
qđ erat & est qđ nō erat ī tātu; moritur & oritur. **N**ō
ergo quicquā uerbi tui cedit atq; succedit: qm̄ uē im
mortale atq; eternū est. **E**t ideo uerbo tibi coeterno
simul & sempiterno dicis omnia que dicis: & fit quic
quid dicis ut fiat. **N**ec aliter quāz dicendo facis: nec
tñ & siml' & sempitēna fiunt oīa qđ dicēdo facis. **C**ur
qđo te dñe deus meus utcūq; uideo s; quom̄ id eloqr
nescio /ñ quia omne qđ ēē incipit & esse desinit tunc
esse incipit & tūc desinit quādo debuisse incipe ul' de
sinere ī eterna ratione cōgscit' /ubi nec incipit aliqd
nec desinit. **I**p̄m est uerbū tuū qđ & principiū qui
& loquitur nobis. **S**ic in euāgelio p carne; ait: & hoc
insonuit foris auribus hominū ut crederet' & intus qđ
reretur & iueniretur ī eterna ueritate ubi omnes disci
pulos bonus & solus magister docet. **I**bi audio dñe uo
cem tuā dicētis mihi: qm̄ ille loquitur nobis qui docet
nos. **Q**ui autē; nō docet nos etiā si loquitur nō nobis

loquitur. **Q**uis porro nos docet nisi stabilis ueritas?
Quia & p creaturā mutabilez cū admonemur ad ueri-
tatez stabilē ducimur: ubi uere discim⁹ cū stam⁹ & au-
dimus eū: & gaudio gaudem⁹ ppter uocez spōsi red-
dentes nos unde sumus. **E**t ideo p̄cipium: quia nisi
maneret cū errarem⁹ nō esset quo redirem⁹. **C**ū autē
redim⁹ ab errore cognoscendo utiqz redim⁹. **U**t autē
cognoscam⁹ docet nos quia p̄cipiū est & loquit⁹ no-
bis. **I**n hoc p̄cipio deus fecisti celū & terrā in uerbo
tuo in filio tuo in uirtute tua & in sapiētia tua in ueri-
tate tua miro modo dicens & miro modo faciēs. **Q**uis
cōphendet? **Q**uis enarrabit? **Q**uid est illud qđ inter-
lucet mihi & pcutit cor meū sine lesione & ihorēsko &
inardesco? **I**nhorresco in quantū dissimilis ei suz: inar-
desco in quantū similis ei suz. **S**apientia ip̄a est que int̄
lucet mihi: discidēs nubilū meū qđ me rursus cohōpit
deficiētez ab ea caligine atqz aggere penaꝝ meaꝝ: qm̄
sic ifirmatus est in egestate uigor meus ut nō sufferaz
bonū meuz donec tu dñe qui p̄pitius factus es omib⁹
iniquitatibus meis etiā sanes lāguores meos: quia & re-
dimes de corruptione uitaꝝ meā & coronabis me i mis̄-
atione & mis̄cordia: & satiabis i bonis desiderīū meū:
qm̄ renouabitur iuuentus mea sicut aquile. **S**pe enim
salui facti sum⁹: & p̄missa tua p̄ patiētīā expectam⁹.
Audiat te intus sermocinātez qui potest: ego fidēter
ex oraculo tuo clamabo. **Q**uā magnificata sunt opera

tua dñe: omnia in sapiētia fecisti: & illa principiū & i
eo principio fecisti celū & terrā. Nōne ecce pleni sūt
uetustatis sue qui nobis dicunt / quid faciebat deus añ
quā faceret celū & terrā? Si enī uacabat inquit & nō
opabatur aliqd / cur nō sic sēp & deiceps quēadmodū
retro sēp cessauit ab opere? Si enī ullus motus ī dō
nou^o extitit & uolūtas noua ut cōderet creaturā quā
nūquā ante cōdiderat / quomodo iā uera eternitas ū
oritur uolūtas que nō erat? Neq; enī uolūtas dei crea
tura est sed ante creaturā: quia nō crearetur aliquid n̄
creatoris uolūtas p̄cederet. Ad ip̄a; ergo dei s̄stātiā
p̄tinet uolūtas eius. Quod si exortū est aliquid ī dei
s̄stantia qd̄ prius nō erat / nō ueraciter dicitur et̄na
illi s̄stantia. Si autē uolūtas dei sempiterna erat ut
esset creatura / cur nō sempiterna creatura? Qui hec
dicūt nōdū te intelligūt o sapiētia dei: lux mētū n̄
dū intelligūt quom̄ fiāt que p̄ te atq; in te fiūt: & co
nant̄ et̄na sapē: s; adhuc ī p̄teritis & fut̄is rez motib^o
cor eoz uolitat & adhuc uanū est. Quis tenebit illud
& affiget illud ut paululū stet & paululū rapiat splē
dore; sēp stātis eternitatis & cōparet eū tēporibus
nūq̄ stantib^o & uideat esse incōparabilē & uideat lō
gum t̄pus nisi ex multis p̄tereūtib^o motibus qui simul
extēdi nō possunt longū nō fieri / nō autē p̄terire q̄c
quā in eterno sed totū esse p̄sens nullū uero tēpus
totū esse p̄sens / & uideat omne p̄teritū p̄pelli ex

L. 21.

futuro & omne futurū ex p̄terito cōsequi & omne p̄
teritū ac futurū ab eo qđ semp est p̄sens creari & ex
currere? Quis tenebit cor hominis ut stet & uideat q̄
modo stās dictet futura & p̄teī ta tēpora nec futura
nec p̄terita eternitas? Nūquid manus mea ualet hoc
aut manus oris mei p̄ loquelas agit tā grādez rē? Ecce
respōdeo dicēti: quid faciebat deus ante quas faceret
celū & terrā? respōdeo nō illud qđ quidaz respōdisse
phibetur ioculariter eludens q̄stionis uiolētiaz. Alta
inquit scrutātib⁹ gehennas parabat. Aliud est uidere
aliud ridere. Hec nō respōdeo: libētius enī respōderi
nescio qđ nescio quas illud unde irridetur qui alta it̄
rogauit & laudatur qui falsa respōdit. Sed dico te d̄s
noster omnis creature creatorē & si celi terre nomine
omnis creatura intelligitur / audenter dico: ante quas
faceret deus celū & terrā nō faciebat aliquid. Si enī
faciebat / quid nisi creaturā faciebat? Et utinā sic sciā
quicqđ utiliter scire cupio quēadmodū scio qđ nulla
fiebat creatura antequā fieret ulla creatā. Aut si cui⁹
quā uolatilis sensus uagatur p̄ ymagines retro tēporū
& te deus omīpotētez & omīcreātez & omnia tenētem
celi & terre artificē ab opere bono tāto ante quā id fa
ceres p̄ innumēabilia sc̄la cessasse miratur / euigilet atq̄
attendat quia falsa miratur. Naz unde poterāt inume
rabilia sc̄la trāsire q̄ ip̄e nō feceras cū sis omniū sc̄lorū
auctōr & cōditor. Aut que tēpora fuissent que abste

cōdita nō essent? Aut quomodo p̄terissent si nūquā
fuissent? Cū ergo sis operator omnium tēporū si tuit
aliquē tēpus ante quā faceres celū & terrā, cur dicitur
qd̄ ab opere cessabas? Id ip̄m enī tēpus tu feceras: nec
p̄terire potuerūt tēpora ante quā facēs tēpora. Si autē
ante celū & terrā nullū erat tēpus, cur q̄ritur qd̄ tūc
faciebas? Nō enī erat tūc ubi nō erat tēpus nec tu tem
pore tempora precedis: alioquin non omnia tēpora
precederes: sed precedis omnia tempora preterita
cellitudine semp̄ p̄sentis etēnitatis & supas omnia fu
tura: q̄ & illa futura sunt & cū uenerint p̄terita erūt:
tu autez idez ip̄e es & anni tui nō deficient. Anni tui
nec eunt nec ueniūt: isti enī nostri & eunt & ueniunt.
Ut omnes ueniant anni tui omnes sim̄l stant qm̄ stāt:
nec euntes a uenientib⁹ excludunt̄ quia nō transeunt.
Isti autez omnes nostri eunt cū omnes nō erūt. Anni
tui dies unus & dies tuus n̄ quotidie s̄ hodie: quia hodi
ern⁹ tu⁹ nō cedit crastino: neq̄ enī succedit hesterno.
Hodiern⁹ tuus eternitas. Ideo coeternū genuisti cui
dixisti: ego hodie genui te. Omnia tēpora tu fecisti:
& ante omnia tēpora tu es: nec aliquo tēpore nō erat
tēpus. Nullo ergo tempore non feceras aliquid quia
ip̄m tēpus tu feceras: & nulla tēpora tibi coeterna s̄t
quia tu p̄manes. At illa si p̄manerēt nō essent tēpora.
Quid est enī tēpus? Quis hoc facile breuiterq̄ expli
cauerit? Quis hoc ad uerbū de illo p̄ferēdū ul̄ cogi

tatione cōprehenderit ? Quid autē familiari^o & noti^o
ī loquēdo cōmemoram^o quā tēpus ? Et intelligim^o utiq;
cū id loquimur: intelligim^o etiā cū alio loquēte id audi
mus. Quid est ergo tēpus ? Si nemo ex me q̄rat scio: si
q̄renti explicare uelim nescio. Fidēter tamē dico scire
me. Quod si nihil p̄teriret nō esset p̄teritū tēpus: &
si nihil adueniret nō ēēt futurū tēpus: & si nihil esset
nō esset p̄sens tēpus. Duo ergo illa tēpora p̄teritū &
futurū q̄m sunt q̄n & p̄teritū iā nō est & futurū nōdū
est: P̄sens autē si semp ēēt p̄sens nec ī p̄teritū trāsi
ret: iā nō esset tēpus sed eternitas. Si ergo p̄sens ut tē
pus sit ideo sit quia ī p̄teritū trāsit / quom̄ & hoc esse
dicim^o cui cā ut sit illa est qua n̄ erit / ut scilicet n̄ tūc
dicamus tēpus esse n̄ q̄a tēdit nō esse. Et tamē dicim^o
lōgū tēp^o & breue tēp^o neq; hoc n̄ de p̄terito aut fu
turo dicim^o. P̄teritū tēpus lōgū ubi grā uocam^o aū
cētū annos: futurū itidē lōgū post cētū annos. Breue
aū p̄teritū sic ut puta dicim^o aū decē dies: & breue futurū
post decē dies. Sed q̄ pacto lōgū est aut breue qd̄ n̄
est? P̄teritū enī iā n̄ est & futurū nōdū est. Nō itaq;
dicamus lōgū est: sed dicam^o de p̄terito lōgū fuit &
de futuro lōgū erit. Dñe deus meus lux mea nōne &
hic ueritas tua deridebit hominē. Quod enī lōgū fuit
preteritum tempus cum iam esset p̄teritū lōgū: fuit
an cū adhuc p̄sens esset? Tūc enī poterat ēē lōgū
quādo erat qd̄ esset lōgū. P̄teritū uō iā nō erat undē

nec longū esse poterat qđ omnino nō erat. Non ergo
dicam⁹ longū fuit p̄teritū tēpus. Neq; enī inueniem⁹
qd fuerit longū quādo ex quo p̄teritū est nō est. Sed
dicam⁹ longū fuit illud p̄sens tēpus: quia cū p̄sens ēēt
longus erat. Nōdū enī p̄terierat ut nōdum esset: &
ideo erat qđ longū esse posset. Postea ūo quā p̄terijt
simul & longus esse destitit qđ esse destitit. Videam⁹
ergo o anima humana utrū & p̄sens tēpus possit esse
longū. Datū enī tibi ē sentire moras atq; metiri. Quid
respōdebis mihi? An cētū anni p̄sentes longū tēpus ē?
Vide prius utrū possint p̄sentes esse centum anni. Si
enī prim⁹ eorū annus agitur ipse p̄sens est. Nonagita
uero & nouē futuri sunt & ideo nōdus sunt. Si autē
secūdus annus agitur iā un⁹ est p̄terit⁹ alter p̄sens
ceteri futuri. Atq; ita si medioz quēlibet centenarij
huius numeri annū p̄sentē posuerim⁹ ante illū pre
teriti erūt post illū futuri. Quocirca centū anni pre
sentes esse nō poterūt. Vide salte; utrū q̄ agitur un⁹
ipse sit p̄sens. Et eius enī si prim⁹ agitur mensis fu
turi sunt ceteri. Si secūdus iā & prim⁹ p̄terijt &
reliqui nūdus sunt. Ergo nec annus qui agitur tot⁹ ē
p̄sens. Et si nō totus est p̄sens non est annus pre
sens. Duodecī enī mēses annus est. Quoz q̄libet un⁹
mēsis qui agitur ipse p̄sens ē: ceteri aut p̄teriti aut
futuri: quāquā neq; mensis qui agitur p̄sens est sed
unus dies. Si prim⁹: futuris ceteris: si nouissim⁹ pre

teritis ceteris: si medioꝝ quilibet int̃ p̃teritos & futuros.
Ecce p̃sens t̃ps qđ solū iueniebam⁹ lōgū appellādum
uix ad unū diei spaciū cōtractū est. Sed discutiamus
etiā ipsū: quia n̄ unus dies tot⁹ est p̃sens. Nocturnis
enī & diurnis horis omībz uigīti quatuor explet. Qua
ruꝝ p̃ma ceteras fuas habet: nouissima p̃teritas: aliq̃
uō int̃iectaꝝ ante se p̃teritas post se fuas. Et ipsa una
hora fugitiuis p̃ticlis agitāt. Quicqđ ei⁹ auolauit p̃te
ritū est: qđquid ei restat futū. Si quid itelligitur tē
poris qđ ī nullas iā ul' ī minutissimas momētoꝝ partes
diuidi possit: id solū est qđ p̃sens dicat. Qđ tamē
ita rapti a fuo ī p̃teritū trāsuolat ut nulla morula ex
tēdat. Nā si extenditur diuiditur ī p̃teritū & futū.
P̃sens aut̃ nullū habet spaciū. Vbi est ergo tēpus qđ
lōguꝝ dicam⁹? An futū? Nō qđē dicim⁹ lōguꝝ ē qā
n̄duꝝ est qđ lōgū sit sed dicimus lōguꝝ erit. Qñ igitur
erit? Si enī & tūc cū adhuc futū erit n̄ erit lōgū: qā
quid sit lōguꝝ nōdū erit. Si autē tūc erit lōguꝝ cū ex
futuro qđ nōdū est esse iā cepit & p̃sens factū erit
ut possit esse qđ lōgū sit: iā sup̃ioribz uocibz clamat
p̃sens t̃ps lōgū se esse nō posse. Et tñ dñe sentimus
int̃ualla tēpoꝝ & cōparam⁹ sibi met: & dicim⁹ alia lō
giora & alia breuiora. Metimur etiā quāto sit breuius
aut lōgius illud tēpus quā illud & respōdem⁹ duplum
esse hoc ul' triplū: illud autē simplū aut tātū hoc ēē
quātum illud. Sed pretereuntia metimur tēpora cū

sentiendo metimur. Preterita uero que iam non sunt aut futura que nondum sunt quis metiri potest nisi forte audebit quis dicere metiri posse quod non est? Cum ergo preterit tempus sentiri & metiri potest: cum autem preterierit quoniam non est non potest. Quero pater non affirmo: deus meus preside mihi & rege me: quis nam est qui dicat mihi non esse tria tempora sicut pueri didicimus puerosque docuimus preteritum presens & futurum sed tantum presens quoniam illa duo non sunt? An & ipsa sunt sed ex aliquo procedit occulto cum ex futuro fit presens & in aliquid recedit occultum cum ex presenti fit preteritum? Nam ubi ea uiderunt qui futura cecinerunt si nondum sunt? Neque enim potest uideri id quod non est: & qui narrat preterita non utique uera narraret si animo illa non cerneret. Que si nulla essent cerni utique non possent. Sunt ergo & futura & preterita. Sine me domine amplius querere. Spes mea non conturbet intentio mea. Si enim scilicet futura & preterita uolo scire ubi sint. Quod si nondum ualeo scire tamen ubicumque sint non ibi ea futura esse aut preterita sed presentia. Nam si & ibi futura scilicet nondum ibi sunt. Si & ibi preterita scilicet iam non ibi sunt. Vbi cumque ergo sunt quicumque sunt non sunt nisi presentia: quoniam preterita cum uia narrat ex memoria proferuntur non res ipse que preterierunt sed uerba concepta ex imaginibus earum: que in animo uelut uestigia per sensus pseudo fixerunt. Puericia quippe mea que iam non est in tempore preterito est quod iam non est. Imaginem uero eius cum eam recolo & narro in presenti tempore intueor

quia est adhuc i memoria mea . Vtruz similis sit causa
predicēdoꝝ futuroꝝ ut rez q̄ nōdū sunt iaz existētes
presentantur imagines / cōfiteor deus meus nescio . Illd̄
sane scio nos plerūq; p̄meditari futuras actiones no
stras eāq; p̄meditationē eē presentē : actiones autē
quā p̄meditamur nōdū eē q̄a futura est . Quā cum
aggressi fuerim⁹ & qd̄ p̄meditabamur agere cepe
rim⁹ / tūc erit illa actio: quia tūc nō futura s; presens
ē . Quoq; modo se itaq; habeat archana presentia futu
roꝝ / uideri nisi qd̄ ē nō potest . Quod autē iaz ē nō
futuꝝ s; presens ē . Cū ergo uideri dicūtū futura / n̄
ipsa q̄ n̄duz sunt idest q̄ futura sunt sed eoꝝ cause ul
signa forsitan uidentur q̄ iam sunt . Ideo n̄ futura s;
presentia sunt iam uidētib⁹ : ex q̄bus futura predicūt
animo cōcepta . Que rursus cōceptiones iam sunt : &
eas presentes apud se intuentur qui illa predicunt .
Loquat̄ m̄ aliquod exēplū tāta rez numerositas . Intu
eor auroram : oriturū solē p̄nūtio . Quod intueor pre
sens est : quod pronūtio futurū . Non sol futur⁹ qui
iam est sed ortus eius qui nōduz est . Tamen etiā ortū
ipsuz nisi animo imaginat̄ sicut m̄ cū id loquor / non
eum possem predicere . Sed nec ipsa aurora quam in
celo uideo solis ort⁹ ē quāuis eū p̄cedat: n̄ illa imagina
tio i animo meo . Que duo p̄sentia cernūt ut futur⁹
ille ante dicatur . Futura ergo n̄dū sunt . Et si n̄duz sūt
nō sunt . Et si nō sunt uideri omnino nō possunt / sed

predici possunt ex presentibus q̄ iā sūt & uidentur .
Tu itaq; regnator creature tue quis est mod⁹ q̄ doces
animas ea q̄ futura sūt? Docuisti enī pphas tuos. Quis
nā ille modus est quo doces futura cui futūz qcquā n̄
est/ul' poti⁹ de futis doces p̄sentia? Nā qd' nō est nec
utiq; doceri potest. Nimis loge ē mod⁹ iste ab acie mā.
Inualuit ex me nō potō ad illū: potō autē ex te cū de
deris tu dulce lumē occūtoꝝ ocūtoꝝ meoꝝ. Quod autē
nūc liquet & claret/nec futū sūt nec p̄fita nec p̄prie
dicūt. Tēpora sūt tria p̄teritū p̄sens & futurū. Sed
fortasse p̄prie diceret tēpora sūt tria. P̄sens d' p̄teri
tis p̄sens d' presentib; p̄sens de futis. Sūt enī hec ī
anima tria q̄dā: & alibi ea nō uideo. P̄sens d' p̄teri
tis memoria: p̄sens d' presentib; cōtuit⁹: p̄sens d' fu
turis expectatio. Si hec p̄mittimur dicē tria tēpora ui
deo fateorq; tria sūt. Dicat etiā tēpa sunt tria p̄teritū
p̄sens & futurū: sicut abutiť cōsuetudo dicat ecce
nō curo nec r̄sisto nec reprehēdo/dū tamē itelligatur
quod dicitur neq; id qd' futurū est esse iā neq; id qd'
p̄futum ē. Pauca sūt enī que p̄prie loquimur: plura
non p̄prie: Sed agnoscitur quid uelimus. Dixi ergo
paulo āte qd' p̄tereūtia tēpa metimur ut possim⁹
dicere duplum esse hoc tempis ad illud simplū: aut
tātū h̄ quantū illud: & si qd' de ptib; tēpoꝝ alid' pos
sum⁹ r̄nūtiaē metiēdo. Quocīca ut dicebā p̄fēūtia me
timur tēpa. Et si qs m̄ dicat und' scis/r̄spōdāz scio: q̄a

metimur. Nec metiri q̄ nō sunt possumus: & nō s̄t p̄
terita ul' futura. Presens uero tempus quom̄ metimur
quādo nō habet spaciū? Metit' ergo dū p̄terit. Cū au
tē p̄terierit nō metit'. Quid enī metiat' non erit. Sed
unde & qua & quo p̄terit cū metitur? Vnde nisi ex fu
turo /qua nisi p̄ presens /quo n̄ i p̄tēitū? Ex illo ḡ qd'
nōdū est p̄ illud qd' spatio caret in illud qd' iā nō est.
Quid autē metimur nisi tēpus in aliquo spacio. Neq;
eī dicim⁹ simpla & dupla & tripla & equalia & si qd'
hoc modo i tēpore dicim⁹ nisi int' spacia tēporū. Inq;
ergo spatio metimur tēpus p̄terierēs? Vtrum i futuro
unde p̄terit? Sed qd' nōdū est nō metit'. An i p̄sen
ti qua p̄terit? Sed nullū spaciū nō metimur. An in
p̄terito quo p̄terit? Sed qd' iā nō est nō metimur. Ex
arsit animus meus nosse istud implicatissimū enigma.
Noli claudere dñe d's meus bone pat': p̄ cristū obsec̄
noli claudere desiderio meo ista & usitata & abdita q̄
minus i ea penetret & dilufcescāt a lucēte misēcordia
tua dñe. Que; p̄cūctabor de his & cui fructuolius cō
fitebor ipitiā meam / nisi tibi cui nō s̄t molesta studia
mea flāmātia uehementer i scripturas tuas? Da quod
amo: amo enī. Et hoc tu dedisti. Da pat' q̄ uere nosti
data bona dare fillijs tuis: da quoniā sucepi cognoscē
te & labor est ante me donec apias p̄ cristū. Obsecro
in nomine eius sancti sanctoꝝ nemo mihi obstrepat.
Et ego credidi propter quod & loquor. Hec est spes

mea: ad hanc uiuo ut cōtempler delectationes dñi.
Ecce ueteres posuisti dies meos & trāseūt & quom̄ ne
scio. Et dicim⁹ tēpus & tēpus tēpora & tēpora: quā
diu dixit hoc ille: quā diu fecit h̄ ille: & quā lōgo tēpe
illud nō uidi: & duplū tēpis habet hec sillaba ad illas
sillabā breuē. Dicim⁹ hec & audim⁹ hec & itelligimur
& itelligim⁹. Maifestissima & uisitatissima st: & eadē
rursus nimis latēt & noua est iuētio eoz. Audiui a quo
dā homine docto qđ sol ac lune ac siderū mot⁹ ip̄a sūt
tpra & nō āni. Cur enī nō potius omīz corpuz mo
tus sint tēpora? An uero si cessarēt celi lumina & mo
ueret rota figuli: nō esset tēpus quo metiremur eos gi
ros & dicerem⁹ aut equalib⁹ morul' agi aut si alias tar
dius alias uelocius moueret alios magis diuturnos esse
alios minus? Aut cū hoc dicerem⁹ un̄ & nos ī tēpe loq̄
remur aut essent ī uerbis n̄ris alie lōge sillabe alie bre
ues nisi q̄a ille lōgiori tempe sonuissent iste breuiore?
Deus da hominib⁹ uidē ī paruo comunes notitias rez
pua: atq; magna: . Sūt & sidera & luminaria celi in
signis & in tēporibus & ī annis & ī dieb⁹ . Sūt uere:
sed nec ego dixerī cūcūtū illius ligneole rote diē esse:
n̄ tñ idō tēpus n̄ esse ille dixerit. Ego scire cupio uim
naturāq; tpo: q̄ metimur corpo: motus: & dicimus
illū motū xbi grā tpo:re duplo esse diuturiore quam
istum. Naz q̄ro qm̄ dies dicit nō tantum morula solis
sup̄ terram secundum quod aliud est dies aliud nox /

+ 27

sed etiā tot^o ei^o circuitus ab oriēte usq; ad oriētē scd³
quod dicim^o tot dies trāsierūt. Cū suis enī noctib; di
cunt^r tot dies nec extra reputāt spacia noctiū. Qm
ergo dies explet^r motu solis atq; circuitu ab oriente us
q; ad oriētes / quero utrū mot^o ipse sit dies an mora ip
sa quāta p agit an utrūq; . Si enī primū dies esset dies
ergo esset etiā si tāto spacio tēpis sol cursuz illū pegis
set quātū est hore uni^o . Si scd^m ergo non esset dies si
ab ortu solis usq; in ortuz alterū tam brevis mora esset
quā est hore unius. S; uicies quaterq; circuiret sol ut
expleret dies. Si utrūq; nec ille appellaret^r dies: si hore
spacio sol totū suū girū circuiret: nec ille si sole cessan
te tātuz tēporis pteriret quāto pagere sol totū ambituz
de mane ad mane assolet. Nō itaq; nūc q̄raz quid sit
illud qd^r uocatur dies sed quid sit tēpus quo metientes
solis circuituz diceremus euz dimidio spatio tēporis per
actū minus quam solet: si tanto spacio tempis pactus
esset quāto pagunt^r hore duodeci . Et utrūq; tēpus
cōparātes dicerem^o illud simplū hoc duplū etiā si ali
qn illo simplo aliquādo isto duplo sol ab oriēte usq; in
oriētē circuiret. Nemo ergo m̄ dicat celestiū corporū
motus esse tēpora quia & cuiusdā uoto cū sol stetitset
ut uictor iosue p̄lium pagerēt sol stabat sed tēp^o ibat.
Per suū quippe spaciuz temporis qd^r ei sufficeret illa
pugna gesta atq; finita ē. Video igitur tēpus quādā
ēē distensionem. Sed uideo an uidere m̄ uideor? Tu

1
L. 299.

demōstrabis lux ueritas. Iubes ut approbē si q̄s dicat
tēpus esse motū corp̄is. **Nō** iubes. **Nā** corp̄^o nullum
moueri nisi i tēpe audio. Tu dicis. **I**p̄m autē corporis
motū tēpus esse nō audio. **Nō** tu dicis. **Cū** enī moue
tur corp̄^o tēpe metior quā diu moueat ex q̄ moueri i
cipit donec desinat. Et si nō uidi ex quo cepit & per
seuerat moueri ut nō uideā cū desinit n̄ ualeo metiri n̄
forte ex quo uidere i cipio donec desinā. **Q**uod si diu
uideo tātūmodo lōgū tēpus esse renūtio non autem
quātū sit: quia & quātū cū dicim^o collatiōe dicimus
uelut tātū hoc quātū illud aut duplū h̄ ad illud: & si
quid aliud isto modo. **S**i autē notare potuerim^o locorū
spacia undē & quo ueniat corp̄^o qd̄ mouet^r ul^r ptes ei^o
si tāq̄ i torno mouet^r possum^o dicē q̄ntū sit tēpis ex q̄
ab illo loco usq̄ ad illū locū mot^o corp̄is ul^r p̄t^r ei^o effe
ct^o ē. **Cū** itaq̄ aliqd̄ sit mot^o corp̄is aliqd̄ q̄ metimur quā
diu sit q̄s n̄ sētiat qd̄ horū poti^o t̄ps dicēdū sit. **Nā** & si
uarie corpus aliq̄n mouet^r aliq̄n stat non solū motum
eius sed etiam statum tempore metimur & dicimus tā
tum stetit quātum motū est: aut duplo aut triplo ste
tit ad id quod motum est: & si quid aliud nostra di
mensio siue comprehenderit siue existimauerit ut dici
solet plus minus. **Nō** est ergo t̄pus corporis motus. Et
cōfiteor tibi dñe ignorare me adhuc quid sit t̄pus &
rursus cōfiteor t̄ dñe scire me i tēpore ista dicē & diu
me iā loq̄ d̄ t̄pore atq̄ idip̄s diu n̄ esse n̄ morā t̄poris.

Quomodo igitur hoc scio quādo quid sit tēpus nescio?
An forte nescio quēadmodū dicā qđ scio? Hei mihi
qui nescio saltez quid nesciaz. Ecce deus meus corā te
quia nō mentior / sicut loquor ita est cor meū. Tu il
luminabis lucernā meā dñe: deus meus illumina tene
bras meas. Nōne tibi cōfiteſ tibi anima mea cōfessiōe
ueridica metiri me tēpa? Itane d's m's metior & qđ me
tiar nescio? Metior motū corporis in tēpore itē ipsū
tēpus nō metior? An uero corporis motū metirer quā
diu sit & quandiu hīc illuc pueniat nisi tēpus in qđ mo
uet metirer? Ip̄m ergo tēpus und' metior? An tēpore
breuiore metimur logius sicut spacio cubiti spacium
trāstri? Sic enī uidēmur spacio breuis sillabe metiri spa
ciū lōge sillabe: atq; id duplū dicē. Ita metimur spa
cia carinū spacijs ūsuū & spacia ūsuū spacijs pedū &
spacia pedū spacijs sillabaꝝ & spāca lōgaꝝ spacijs bre
uiū n̄ i paginis. Nā eo m̄ loca metimur n̄ tēpora. Sed
cū uoces p̄nūtiādo trāseunt & dicim⁹ lōguꝝ carmē est
nā tot uersibꝝ cōtexūt longi uersus: nā tot pedibꝝ cō
stant longi pedes: nā tot sillabis tēdūtur lōge sillabe:
nam dupla est ad breuem sed neq; ita cōprehenditur
certa mēſura tēporis quādoquideꝝ fieri potest ut am
pliori spatio tēporis p̄sonet uersus breuior si p̄ductius
p̄nūtiatur quā longior si correptius ita carmē ita pes
ita sillaba. Inde mihi uisū ē nihil esse aliud tempus quā
distēſionē. Sed cui⁹ rei nescio: & mirū si nō ip̄ius ani.

Quid ei metior obsecro d's m's & dico/aut i definite lo
gi^o e hoc tps q illd' aut e' d'finite duplu e h ad illd' ?
Temp^o metior scio . S; n metior futu^u : q; ndu^u e . S;
no metior p'sens : q; nll'o spacio tendit . No metior p
titu : q; ia no e . Quid g metior ? An p'tereutia tpra
no p'terita ? Sic ei dixerat . Insiste aie m's & attede te for
tit . Deus adiutor nr ipe fec nos & n i pi nos . Attede
ubi albescit ueritas . Ecce puta : uox corporis i ci p sonare
& sonat & adhuc sonat : & ecce d'finit sonae : ia q; fil'eti
u^u e : & uox illa p'tita e : & n e ia uox . Fusa erat ante q
sonaet : & n potat metiri q; ndu erat : & nuc n pot q;
ia n e . Tuc g potat cum sonabat : q; tuc erat q meti
poss . S; & tuc n stabat : ibat ei & p'tibat . An id'o mag
potat ? Pre'i'es ei tedebat i aliq' spaciū tpris q metiri
poss : qm pns nullū hēt spaciū . Si g tuc potat / ecce
puta altēa cepit sonae : & adhuc sonat otinuato tenoe
sine ulla distictioe . Metiamur eā dū sonat . Cū ei sonae
cessauit / ia p'tita e' t : & n e' t q possit meti . Metia
mur plane & dicam^o qnta sit . S; adhuc sonat : n meti
pōt n ab initio sui q sonae cepit usq ad finē q desiuit .
Ipz qppe int'uallū metimur ab aliq' initio usq ad aliq'm
finē . Quapp uox q ndū finita e meti n pōt / ut dicat
q lōga l' breuis sit : n dici aut eq' alicui aut aliq' simpla
l' dupla l' qd aliud . Cū at finita fueit / ia n e' t . Quo
pacto g meti poteit ? Et metimur tñ tpra : n ea q no
dū s / n ea q ia n s / n ea q nll'a mora extēdunt / nec ea

L. 219.

que terminos non habet. Nec futura ergo nec preterita nec
presentia non preterita tempora metimur: & metimur tamen tem-
pora. Deus creator omnium: usus iste octo syllabis breui-
bus & longis alternat syllabis. Quatuor itaque breues prima
tertia quinta septima simple sunt ad quatuor longas secun-
da quarta sexta octava. He singule ad illas singulas du-
plum habet temporis: pronuncio & renuncio: & ita est quantum
sentit sensu manifesto quantum sensus manifestus est. Breui
syllaba longa metior: eaque sentio habet bis tantum. Sed
cum altera post alteram sonat: si prior brevis longa posterior
quomodo tenebo breuem & quomodo eam longam metiens appli-
cabo: ut inueniam quid bis tantum habeat: quandoque longa
sonare non incipit non brevis sonare destiterit. Ipsa quoque lon-
ga non presentem metior: quando non finitam non metior. Eius autem
finitio preteritio est. Quid ergo est quid metior? Vbi est quam
metior brevis? Vbi est longa quam metior? Ambe sonue-
runt auolauerunt preterierunt iam non sunt & ego metior? Fi-
dent quoque respondeo quando exercitato sensu fident illam sim-
plem esse illam duplicem in spacio scilicet temporis. Neque hoc pos-
sum non quia preterierunt & finite sunt. Non ergo ipsas que iam non sunt
sed aliquid in memoria mea metior: quod infixum manet in
te anime meus. Tempora metior. Noli mihi obstrepe quod
est: noli tibi obstrepe turbis affectionum tuarum. In te in
quam tempora metior: affectio est quam res preterites in te
faciunt: & cum ille preterierit manet. Ipsa quoque metior presen-
tem: non eas que preterierunt ut fieret. Ipsam metior

L. 273

cū tēpora metior . Ergo aut ipsa sūt tēpora aut nō tēpo-
ra metior . Quid cū metimur silētia/ & dicim⁹ illud si
lētiū tantū tenuisse tēporis q̄ntū illa uox tenuit ? nō
ne cogitationē tendim⁹ ad mensurā uocis q̄si sonaret
ut aliqd de int̄uallis silentioꝝ ī spacio tēporis renūcia-
re possim⁹ . Nam & uoce atq; ore cessante pagim⁹ co-
gitādo carmīa & uersus & quēq; smonē: motionūq; di-
mensioēs quaslibet : & de spacijs tempoꝝ q̄ntū illd ad
illud sit renūciam⁹ : nō alit̄ ac si ea sonā diceremus .
Si uolueit aliqs edere longiusculā uocē/ & cōstituerit
p̄meditādo q̄ longa fut̄a sit/ egit utiq; iste spaciū tem-
poꝝ ī silentio : memoꝛeq; cōmendās cepit edē illā uo-
cē que sonat/ donec ad p̄positū terminū pducatur . Imo
sonuit & sonabit . Nā qd̄ ei⁹ iam patū ē utiq; sonuit:
qd̄ autē restat sonabit . Atq; ita pagit/ dū p̄sens intē-
tio futuꝝ ī p̄f̄itū traijcit diminutiōe futuri crescē-
te p̄f̄ito/ donec cōsumatiōe futuri sit totū p̄f̄itū .
Sed quom̄ minuit̄ aut cōsumit̄ futuꝝ qd̄ nōdū ē ? Aut
quom̄ crescit p̄f̄itū qd̄ iam n̄ ē/ nisi q; in aīo q̄ illud
agit tria sūt ? Nam & expectat & attendit & mem̄it: ut
id qd̄ expectat p̄ id qd̄ attendit transeat ī id qd̄ me-
mineit . Quis igit̄ negat futura nōdū esse ? Sed tamē
iam ē in aīo expectatio futuroꝝ . Et q; negat p̄f̄eīta-
ia n̄ esse ? Sed tamē adhuc ē in aīo memoꝛia p̄f̄itoꝝ .
Et q; negat p̄sens tempus carē spacio q; ī puncto p̄-
terit ? Sed tamē perdurat attentio per quam peragat

L. 219.

ad esse qđ aberat. **N**ō igitur longū tempus futurū qđ
nō est / sed longū futurū longa expectatio futuri est.
Nec longū preteritū tempus quod nō est : sed longus
preteritū longa memoria preteriti est. **D**icturus sum
canticus quod noui : ante qđ incipiā ī totū expectatio
mea extendit̃. **C**ū autē cepero / quantū ex illo in pre
teritū decerpsero tenditur in memoria mea : atq; dis
tendit̃ uita huius actionis mee ī memoriā pp qđ dixi /
& ī expectationē pp quod dicturus sum : presens tam
adeſt attentio mea p quā traiciat̃ qđ erat futurū ut
fiat preteritū. **Q**uod q̃nto magis agitur / tanto breui
ata expectatione prolongat̃ memoria donec tota ex
pectatio cōsumatur / cū tota illa actio finita trāſierit
in memoriā. **E**t qđ in toto cātico hoc in singulis parti
culis eis fit : & qđ ī singulis ſyllabis eius hoc ī actione
lōgioē cuius forte particula est illud cāticus : hoc ī tota
uita hominis cui⁹ ptes ſt omnes actiones hominis : hoc
ī toto ſeclo filioꝝ hominū cuius ptes ſunt omnes uite
hominū. **S**ed quoniā melior est miſericordia tua ſup ui
tas / ecce diſtenſio eſt uita mea : & me ſuſcepit dextera
tua in dño meo mediatore filio hominis inter te unus
& nos multos : ī multis p multa : ut p eum ap̃phendā in
quo & ap̃phenſus ſu : & a ueterib⁹ dieb⁹ colligar ſeq̃ns
unū : p̃terita oblitus : nō in ea qđ futura & trāſitua ſt
ſed ī ea qđ ante ſunt nō diſtētus ſed intentus. **N**ō ſm
diſtēſionē ſed ſm intentionē ſequor ad palmā ſupne

12. 297.
uocationis tibi audiā uocem laudis tue & cōtempler
delectationē tuā nec ueniētē nec p̄tereūtē. Nūc uero
anni mei in gemitib⁹: & tu solatiū meū dñe pater me⁹
eternus es. At ego ī tēpora dissilui q̄ ordinē nescio:
& tum tuosis uarietatib⁹ dilaniātur cogitationes mee/
intima uiscera anime mee donec in te cōfluā purgat⁹
& liquidus igne amoris tui: & stabo atq; solidabor ī te ī
forma mea ueritate tua: nec patiar q̄stiones hominū
qui penali morbo plus siciūt quā capiūt & dicūt: qd
faciebat deus antequā faceret celū & terrā: aut quid ei
uenit in mentē: ut aliquid facēt cū antea nūquā aliqd
fecerit. Da illis dñe bene cogitare qd dicāt: & iueniē
q̄ nō dicitur nūquā ubi nō est tēpus. Qui ergo dici
tur nūquā fecisse: quid aliud dicit nisi nullo tēpore
fecisse. Videāt itaq; nullū tēpus esse posse sine crea
tura tua: & desināt ip̄am uanitatē loqui. Extendātur
etiā in ea que ante sunt: & intelligāt te ante omnia tē
pora eternū creatorē omniū tēporū: neq; ulla tēpora
tibi esse coeterna nec ullā creaturā etiā si est aliqua su
pra tēpora. Dñe d's meus quis ille sinus ē alti secreti
tui: & quā lōge inde me p̄iecerūt cōsequētia delictorū
meorū. Sana oculos meos & cōgaudeā luci tue. Certe si
est tā grādi sciētia & p̄sciētia pollens animus cui cun
cta p̄terita & futura ita nota sint sicut mihi unū canti
cū notissimū: nimirū mirabilis est anim⁹ iste atq; ad
horrorē stupēdus: quippe quē ita nō lateat quicquid

p actū & quicqd relictū seculorū ē: quēadmodū me n̄
latet cātatem illd̄ cāticū qd & quātū ei abiēit ab exor
dio qd & quātū restet ad finē. S; absit ut tu cōditor
uniūsitatis cōditor animarū & corporū absit ut ita noue
ris omnia futura & p̄rita. Lōge tu lōge mirabili⁹ lon
geq; secreti⁹. Neq; enī sicut nota cātātis notū ue cāti
cū audiētis expectatione uocū futurarū & memoria p̄
teritarū uariat̄ affectus sensusq; distēdit̄: ita t̄ aliqd ac
cidit ī cōmutabilit̄ eterno: hoc ē uere et̄no creatoī mē
tiū. Sicut ḡ nosti ī p̄ncipio celū & terrā sine uarietate
notitie tue: ita fecisti ī p̄ncipio celū & terrā sine disti
ctione actionis tue. Qui ītelligit cōfiteat̄ tibi: & q nō
ītelligit cōfiteat̄ t̄. O quā excelsus es: & humiles corde
sunt domus tua. Tu enī erigis elisos: & non cadunt
quorum fortitudo tu es AMEN:.

EXPLICIT LIBER XI. INCIPIT XII.

QUANTA SATAGIT COR MEVM
dñe ī hac iopia uite mee pulsātū ūbis san
cte scripture tue: & ideo plerūq; ī s̄mone
copiosa est egestas humane ītelligētie: q;
plus loquit̄ īquisitio quā iuētio: & lōgior ē īpetratione
petitio: & operosior ē manus pulsans quā sumens. Te
nemus p̄missus. Quis corrūpet illd̄? Si deus p̄ nobis
qs cōtra nos? Petite & accipietis: q̄rite & iuenietis: p̄
fate & apiet̄ uobis. Omnis enī q petit accipit: & q̄rēs
iuenit: & pulsanti apiet̄. Promissa tua sunt. Et qs falli

L. 27.

timeat cū pmittit uitas? Cōfitef altitudini tue humili
tas ligue mee: qm̄ tu fecisti celū & terrā: hoc celū qd̄
uideo terrāq; quā calco. Vnde ē hec t̄ra quā porto?
Tu fecisti. S; ū ē celū celi dño de q̄ audiui⁹ i uoce
psalmi / celū celi dño t̄rā autē dedit filiis hominū? Vbi
ē celū qd̄ n̄ cernim⁹ / cui t̄ra ē h̄ oē qd̄ cernim⁹? Hoc
enī totū corporeū n̄ ūq; totū ita cepit speciē pulchrā
i nouissimis: cui fund⁹ ē terra n̄ra: s; ad illd̄ celū celi
etiā terre n̄re celū terra ē: & h̄ utrūq; magnū corpus
n̄ absurde terra ē ad illd̄ nescio q̄le celū: qd̄ dño ē nō
filiis hominū. Et nimiz h̄ terra erat iuisibilis & icōpo
sita: & nescio q̄ pfunditas abissi sup quā n̄ erat lux qz
nulla species erat illi. Vnde iussisti ut scriberet qd̄ te
nebre erāt sup abissus. Quid aliqd̄ quā lucis absentia?
Vbi enī lux ēēt si ēēt / n̄ sup ēēt eminēdo & illustrādo?
ū ḡ lux n̄dū erat / qd̄ erat adesse tenebras n̄ abesse lu
cē? Sup itaq; erāt tenbre qz sup lux abēat: sicut son⁹
ū n̄ ē silētiū ē. Et qd̄ ē ēē ibi silētiū n̄ sonū ibi nō ēē?
Nōne tu dñe docuisti hāc aīam q̄ t̄ cōfitef? Nōne tu
dñe docuisti me qd̄ p̄us quā istā iformē materiam for
mares atq; distigueres n̄ erat aliqd̄ / n̄ color n̄ figura n̄
corp⁹ n̄ spirit⁹ / n̄ tñ oīo nihil erat qdā iformitas sine
ulla specie? Quid ḡ uocaret / q̄ etiā sensu tardioribus
utcūq; i sinuaret n̄ usitato aliq̄ uocablō? Quid autē in
oībus mūdi ptib⁹ repiri pōt p̄piq⁹ iformitati oīmod⁹
quā terra & abissus? Min⁹ enī speciosa st p̄ suo gradu

infimo quā cetera superiora plucida & luculēta omīa.
Cur ergo nō accipiā infortitatē materie quā sine spe
cie feceras / unde speciosus mūdu3 faceres ita comode
hominib9 intimatā / ut appellaret terra inuisibilis & ī
cōposita? Et cū in ea q̄rit cogitatio quid sensus attin
gat / & dicit sibi nō est intelligibilis forma sicut uita;
sicut iustitia quia materies est corpoꝝ neq3 sensibilis;
qm̄ quid uideatur & qd sentiatur ī inuisibili & īcōpo
sita nō est. Dum sibi hec dicit humana cogitatio / co
netur eaz ul' nosse īgrādo ul' ignorare noscēdo. Ego
uero dñe si totū cōfiteor tibi ore mō & calamo meo q̄c
quid de ista materia docuisti me / cuius antea nomen
audiens & nō intelligens narrātibus mihi eis q̄ n̄ itelli
gerent eam cū speciebus ī numeris & uarijs cogitabaz /
& ideo nō eam cogitabā / fedas & horribiles formas p
turbatis ordinib9 uoluebat anim9: sed formas tamē &
informe appellabā nō qd' careret forma / sed qd' talem
haberet ut si apparēt īsolitu3 & incōgruū auersaretur
sensus meus & cōturbaretur infirmitas hominis: ueruz
aute3 illud qd' cogitabam nō priuatione omnis forme
sed cōparatione formosioꝝ erat informe: & suadebat
uera ratio ut omnis forme qualescūq3 reliquias omīo
detraherē si uelle3 p̄sus informe cogitare & nō pote
raz. Citius enī nō esse censebā qd' omni forma priua
r̄tur / quā cogitabā quiddā informe & nihil formatū:
nec nihil īforme p̄pe nihil. Et cessauit mens mea in

rogare hic spiritū meū plenum imaginib⁹ formatoꝝ
corpoꝝ & eas p arbitrio mutātē atq; uariātē. Et itē di
i ip̄a corpora : eorūq; mutabilitatē alti⁹ inspexi : q̄ desi
nūt eē qd̄ fuerāt & icipiūt eē qd̄ n̄ erāt . Eūdēq; trā
sitū de forma i formā p i forme qddā fieri suspicatus
sui : n̄ p omnino nihil . S; nosse cupiebā n̄ suspicāi . Et
si totū t̄ ofiteat uox & stil⁹ me⁹ qcqd de ista q̄stione
enodasti m̄ / q̄s legētū cape durabit : Nec id̄o tñ ces
sabit cor meū dare t̄ honorē & cāticū laudis de ijs que
dictare n̄ sufficit . Mutabilitas ei reꝝ mutabiliū capax
ip̄a ē formaꝝ oīu; i q̄s mutāt res mutabiles . Et h̄ qd̄ ē :
Nūqd aīm⁹ : Nūqd corp⁹ : Nūqd species aī ul' corpo
ris : Si dici posset nihil aliqd ē & n̄ ē h̄ eā dicerē & tñ
iā ut cūq; erat / ut species capet istas uisibiles & opo
sitās . Et uide ut cūq; ēat n̄ eēt abs te a q̄ st̄ oīa i q̄ntūcūq;
st̄ . S; tāto a te lōgi⁹ q̄nto dissimili⁹ . Neq; ei locis ista q̄
tu dñe q̄ n̄ es alibi aliqd̄ & alias aliqd̄ s; ip̄; & ip̄; & ip̄m .
Sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dñs d̄s oīpotēs i p̄ncipio qd̄ ē de
te i sapiētia tua q̄ nata ē d̄ sba tua fecisti aliqd̄ & de
nihilō . Fecisti ei celū & trā n̄ d̄ te . Nā eēt eq̄le unige
nito tuo : ac p h̄ & t̄ : & nullo m̄ iustū eēt ut equale tibi
eēt qd̄ d̄ te nō eēt . Et aliqd̄ p̄ter te n̄ erat uide facēs ea
d̄s una trinitas & trina unitas . Et id̄o d̄ nihilō fecisti
celū & trā magnū qddā & puū qddā : qm̄ oīps es &
bon⁹ ad faciēda oīa bona : magnū celū & puā terram .
Tu eras : & aliqd̄ nihil und̄ fecisti celū & trā : quo q̄

. 279

da: unū ppe te: alteꝝ ppe nihil. Vnū q̄ supior tu es
ses: alteꝝ q̄ iferi⁹ nihil esset. Sed illud celū celi tibi d:
tra: aut quā dedisti filiis hominū c̄nendā atq; tangē
da: n̄ erat tal' q̄le: n̄ c̄nim⁹ & tāgim⁹. Inuisibilis enī
erat & icōposita: & abissus erat sup quā nō erat lux:
aut tēbre erāt sup abissu: id est mag' quā in abisso.
Ista q̄ppe abissus aquaꝝ iam uisibiliu: etiam ī pfundis
suis hab̄t speciei sue lucē utcūq; sensibilē piscib⁹ & re
pentibus in suo fundo animātibus. Illud aute: totum
ppe nihil erat: qm̄ adhuc omīno īforme erat. Ia: tñ
erat qd' formari poterat. Tu enī dñe fecisti mūdum
d' mat'ia īformi quā fecisti de nulla re pene nullā rez:
unde faceres magna que miramur filij hominū. Vald'
enī hoc mirabile celū corporeū: qd' firmamētū inter
aquam & aquā secūdo die post cōditionē lucis dixisti
fiat: & sic factū est. Qd' firmamētū uocasti celu: s;
celū terre huius & maris que fecisti tertio die dando
speciē uisibilē īformi mat'ie quā fecisti ante omnē diē.
Iam enī feceras & celū ante omnē diē: s; celū celi hui⁹
qa ī p̄ncipio fecas celū & terrā. Terra aut ipsa quā
feceras informis materies erat: quia inuisibilis erat & ī
cōposita & tenebre sup abissu. De qua terra īuisibili
& icōposita d' q̄ īformitate de quo pene nihilo faceres
h̄ oia: qb; iste mutabil' mūd⁹ c̄stat & n̄ c̄stat: ī q̄ mu
tabilitas apparet: ī quo sentiri & dinumerari possunt
tpa: qa rez. mutatioib; fiunt tēpora dū uariātur &

L. 1. 2. 3.

uertunt species: quaz matia p̄dicta est terra uisibilis.
Idoq; sp̄s doctor famlī tui cū te cōmemorat fecisse ī
p̄ncipio celū & t̄rā/tacet d' tēporib; silet d' dieb;. Ni
miz enī celū celi qd' ī p̄ncipio fecisti catura ē aliq̄ in
tellectual'; q̄q̄ neq̄quā tibi trinitati coet̄na/pticeps tñ
et̄nitatis tue. Vald' mutabilitatē suā p̄ dīcedine felicif
sime cōtēplatiōis tue cohibet; & sine ullo lapsu ex quo
facta ē īherēdo t' excedit omnē uolubilē uicissitudinē
tēpoꝝ. Ista uero īformitas terre īuisibilis & īcōposite
nec īp̄a in diebus numerata est. Vbi enī nulla species
nullus ordo: nec uenit q̄cquā nec p̄terit. Et ubi hoc n̄
fit / n̄ s̄t utiq; dies n̄ uicissitudo spatioꝝ tēporaliū. O
ueritas lumē cordis mei n̄ tenebre mee loquātur m̄.
Defluxi ad ista & obscurat' sū: sed hīc ē hīc adamaui
te. Erraui & recordatus suꝝ tui. Audiui uoces tuam
post me ut redireꝝ: & uix audiui p̄p̄ tumultus popl'oꝝ.
Et nūc ecce redeo extuans & anhelans ad fontes tuū.
Nemo me p̄hibeat hunc bibas & tūc uiuā. Na; n̄ ego
uita mea. Si male uixi ex me mors m̄ fui: & ī te reuiui
sco. Tu me alloquē: tu m̄ smocinare. Credidi libris tu
is: & ūba eoꝝ archana uald' lā dixisti m̄ dñe uoce forti
ī aurē ītiorē / q̄a tu et̄n' es: sol' habēs īmortalitatē: q̄a
ex nulla specie motu ue mutaris. Nec tēporibus uaria
tur uoluntas tua: quia non est immortalis uoluntas que
alia & alia est. Hoc in conspectu tuo claret mihi:
& magis magisq; clarescat oro te: atq; ī ea manifesta

tionē p̄sistā sobri⁹ s̄balis tuis. Itē dixisti mihi dñe uo
ce forti ī aurē interiorē / qđ omnes naturas atq; s̄b̄stā
tias que nō sunt qđ tu es & tamē sunt / tu fecisti: & hoc
solū a te nō est qđ nō est: motusq; uolūtatis a te qui es
ad id qđ minus est: quia talis mot⁹ delictū atq; pecca
tus est: & qđ nullius peccatū aut tibi nocet aut ptur
bat ordinē imperij tui ul' imprimo ul' in imo. Hoc in
consp̄ctu tuo claret mihi: & magis magisq; clarescat
oro te: atq; ī ea manifestatione p̄sistā sobri⁹ s̄balis tuis.
Itē dixisti mihi uoce forti ī aurē interiorē / qđ nec ulla
creatura tibi coeterna est cui⁹ uolūtas tu solus es: teq;
p̄seuātissima castitate auriēs mutabilitate; suā nusquā
& nūquā exierit: & te sibi semp p̄sente toto affectu se
tenet nō habens futu⁹ qđ expectet nec ī p̄teritū tra
hiciens qđ meminerit. Nulla uice uariatur nec ī tem
pora ulla distēdit. O beata si q̄ ista ē ī herēdo beatitu
dini: beata sempiterno ī habitatore te atq; illustratore
suo. Nec iuenio qđ libētī⁹ appellādū existimē celum
celi dñō / qđ domū tuā cōtēplāte; delectationē tuā sine
ullo defectu egrediēdi ī aliā mētē purā cōcordissime
unā stabilimēto pacis sanctorū spiritūū ciuiū ciuitatis
tue ī celestib⁹ sup̄ ista celestia. Vnde itelligat aīa cui⁹
p̄grinatio p̄gnatiōe lōginq; facta ē: si iā sitit t̄: si ias
facte s̄t ei lacrimae sue panis dū dicit ei p̄ singlōs dies
ū ē de⁹ tu⁹: si iā petit a te unā & hāc req̄it ut īhabitet ī
domo tua p̄ oēs dies uite sue. Et q̄ uita ei⁹ n̄ tu. Et q̄ di

es tui nisi eternitas tua. Sicut anni tui qui non deficiunt:
quia idem ipse es. Hinc ergo intelligat anima mea que
potest quam longe super omnia tempora sis eternus / quando
tua domus que peregrinata non est quamuis non sit tibi
coeterna tamen indefinenter & indeficienter tibi coheren-
do nullam patitur uicissitudinem temporis. Hoc in conspectu
tuo claret mihi: & magis magisque clarescat oro te: atque
in hac manifestatione persistam sobrius sub alis tuis. Ecce
nescio quid informe in istis mutationibus rebus extremarum
atque infirmarum: & quis dicet mihi nisi quisque per inania
cordis sui cum suis fantasmatibus uagatur & uoluit: quis
nisi talis dicet mihi quod diminuta atque consumpta omni
specie si sola remaneat informitas per quam de specie in spe-
cie res mutabatur & uertebatur / possit exhibere uices tem-
poris. Omnino enim non potest: quia sine uarietate moti-
onum non sunt tempora: & nulla uarietas ubi nulla species.
Quibus consideratis quantum donas deus meus: quantum me
ad pulsandum excitas: quantumque pulsanti aperis: duo re-
perio quod fecisti carentia temporibus cum tibi neutrum coeternum
sit: unum quod ita formatum est ut sine ullo defectu contem-
plationis sine ullo interuallo mutationis quod uis mutabile
tamen non mutatum tua eternitate atque incommutabilitate perfrua-
tur: alterum quod ita informe eat ut ex qua forma in quam formam
uel motionis uel stationis mutantur quod temporis subderetur non
haberet. Sed hoc ut informe esset non reliquisti: quo-
nia fecisti ante omnem diem in principio celum & ter-

ram : hec duo que dicebā . Terra autē inuisibilis erat
& icōposita : & tenebre sup abissu3 . Quib⁹ uerbis in
sinuat iformitas / ut gradati excipiāt q omimodā spe
ciei puationē nec tñ ad nihil puētionē cogitare n pos
sunt : unde fieret alteꝝ celū & terra uisibil atq3 cōposi
ta & aqua speciosa & quicqd dinceps i cōstitutione
hui⁹ mūdi n sñ dieb⁹ factū cōmemorat : qā talia sñ ut
i eis agāt uicissitudines tēpoꝝ pp ordinatas cōmutati
ones motionū atq3 formaꝝ . Hoc interī sentio d's m's /
cū audio loqntes scripturā tuā : i pñcipio fecit d's ce
lum & terrā : terra autē erat iuisibilis & incomposita :
& tenebre erant super abissu3 : neq3 commemorātē qd'
hodie feceris hec . Sic interī sentio pp illd' celum celi :
celū itellektuale ubi est itellekt⁹ nosse siml nō ex pte
n i enigmate nō p speculū sed ex toto i manifestatiōe
facie ad facie3 n m hoc m illud s3 qd' dictū est nosse si
mul sine ulla uicissitudie tēpoꝝ : & pp inuisibilē atq3
icōposita3 terra3 sine ulla uicissitudine tēpoꝝ que
solet habere modo hoc & modo illud / quia ibi nulla
species / nusquā est hoc aut illud . Propter duo hec p
mitus formatū & penitus informe illud celū s3 celū ce
li hoc uero terram sed terrā iuisibilē & incompositā /
pp duo hec interim sentio sine cōmemoratione dierū
dicere scripturā tuā : i pñcipio fecit de⁹ celū & terrā .
Statim qppe subiecit quam terram dixerit . Et quod
scdo die cōmemorat factū firmamētū & uocatū celū /

insinuat de quo celo prius sine diebus sermo locutus sit. **M**ira profunditas eloquiorum tuorum: quorum ecce ante nos superficies blandiens paruul: sed mira profunditas domini nostri mira profunditas. Horror est intendere in eas: horror honoris & tremor amoris. **O**di hostes eius uehementer. **O** si occidas eos de gladio bis acuto & non sint hostes eius. **S**ic enim amo eos occidi sibi ut uiuant tibi. **E**cce autem alii non reprehensores sed laudatores libri geneseos. Non inquirunt hoc uoluit in his uerbis intelligi spiritus domini qui per moysen famulum eius istam conscripsit: non hoc uoluit intelligi quod tu dicis sed aliud quod nos dicimus. **Q**uibus ego te arbitro dominus omnium nostrorum ita respondere. **N**unquam dicetis falsa esse quod in ueritas uoce forti in aure interiori dicit de uera eternitate creatoris quod nequaquam eius substantia per tempora uarietur nec eius uoluntas extra eius substantiam sit: unde non eum modo uelle hoc in uelle illud sed semel & simul & semper uelle omnia que uult non interitus & interitus neque nunc ista nunc illa non uelle postea quod nolebat aut nolle quod uolebat prius quia talis uoluntas mutabilis est & omne mutabile eternum non est dominus autem noster eternus est. **I**tem quod in dicitur in aure interiori expectatio rerum uenturarum fit contuitus cum uenerint: idemque contuitus fit memoria cum preterierint: omnis porro intentio que ita uariatur mutabilis est & omne mutabile eternum est: dominus autem noster eternus est. **H**ec colligo atque coniungo: & inuenio dominum meum eternum non aliquid tali noua uoluntate contempsisse creaturam: nec scientiam eius transitorium aliquid pati. **Q**uid ergo dicetis contradictores? **A**n falsa sunt ista?

Nō inquit. **Quid** illd? **Nunqd** falsuz ē omēs naturā
formatā materiāue formabilē nō esse n̄ ab illo q̄ sūme
bonus ē q̄ sūme ē? **Neq̄** hoc negam⁹ inquit. **Quid**
igit? **An** illud negatis sublimē q̄ndā esse creaturā tam
casto amoē coherentē deo ūo & uere etēno/ut & q̄uis
ei coeterna n̄ sit / i nullā tñ tēpoꝝ uarietatē & uicissitu
dinē ab illo se resoluat & defluat / s; i eius soli⁹ ueracis
sima cōtemplatiōe req̄escat? **Qm̄** tu de⁹ diligenti te
q̄ntū precipis ostendis ei te : et sufficis ei : & ideo n̄
declinat a te nec ad se. **Hec** ē dom⁹ dei n̄ terrena neq̄
ulla celesti mole corporea sed spiritalis & particeps
eternitatis tue : quia sine labe in eternum. **Statuisti** ei
eam in seculum & in seculum seculi : preceptū posui
sti & non prefibit. **Nec** tñ tibi dico coetēna : qm̄ nō si
ne initio : facta ē enī. **Nā** & si n̄ iuenim⁹ tēp⁹ ante illā /
p̄or qppe omīuz creata est sapiētia / nec utiq̄ illa sa
piētia tibi d's n'r pat' suo plane coet'na & eq̄l' & p̄ quā
creata sūt omīa & i quo p̄icipio fecisti celū & terrā / s;
p̄fecto sapiētia q̄ creata est itellectual' nat'a scilicet q̄
cōtēplatione luminis lum̄ est. **Dicitur** enī & ipsa quā
uis creata sapiētia. **Sed** quātū interest inter lumen
qd' illuīnat & qd' illuīatur / tātum inter sapiētia q̄ cre
at & istā q̄ creata est : sicut iter iustitiā iustificantē &
iusticiā q̄ iustificatiōe facta est. **Nā** & nos dicti sumus
iustitia tua. **Ait** enī q̄daz seru⁹ tuus : ut nos sim⁹ iustitie
dei i ipso. **Ergo** q̄a prior omīuz creata est quedā sapi

L. 872

entia q̄ creata est / mens rationalis & ītellectualis caste
ciuitatis tue matris nostre q̄ sursum est & libera est &
eterna in celis / quib⁹ celis nisi qui te laudāt celi celoꝝ.
Quia hoc est & celū celi dño : & si nō īuenerim⁹ t̄p⁹
ante illā quia & creaturā t̄poris antecedit q̄ prior om
niū creata est / ante illā tñ est īp̄ius creatoris efnitas
a quo facta sumpsit exordiū : quāuis nō t̄poris q̄ nū
dū erat tēpus īp̄ius tamen cōditionis sue : unde ita ē
abs te deo nostro ut aliud sit plane quā tu & nō id īp̄ :
qm̄ & si nō solū ante illā sed n̄ ī illa īuenim⁹ t̄p⁹ quia
est idonea faciē tuā semp uidē nec uspiā deflectitur
ab ea quo fit ut nulla mutatione uarietur / iest ei tamē
ipsa mutabilitas unde tenebresceret & frigesceret : nisi
amore grādi tibi coherens tāquā semp meridies lucēt
& ferueret ex te . O dom⁹ luminosa & speciosa dilexi
decorē tuū & locū habitationis glorie dñi mei fabrica
toris & possessoris tui . Tibi suspiret pegrinatio mea :
& dico ei qui fecit te : ut possideat & me ī te quia fecit
& me . Erraui sicut ouis p̄dita sed ī humeris pastoris
mei structoris tui spero me reportari tibi . Quid dici
tis mihi quos aloq̄bar cōtradictōres / qui tñ & moysen
p̄m famulū dei & libros eius oracula sancti spiritus
creditis ? Estne ista domus dei nō quidē dō coeterna
sed secūdū modū suū eterna ī celis / ubi uices t̄porū
frustra q̄ritis quia nō īuenietis sup̄greditur enī omnē
distēsionē & oē spatiū etatis uolubile cui semp īherē

deo bonū ē? Est inquit. Quid igit̃ ex ijs q̃ clamauit
cor meū ad deū meū ut audiret īteri⁹ uocē laudis ei⁹ /
qd̃ tādē falsū ēē cōtenditis? An quia erat īformis ma
teries / ubi ppter nullā formā nullus ordo erat? Vbi
autē nullus ordo erat / nulla esse uicissitudo t̃pōz po
terat: & tñ hoc pene nihil. Inquātū nō omnino nihil
erat / ab illo utiqz erat a quo est q̃cquid est: qd̃ utcūqz
aliquid est. Hoc quoqz aiunt nō negam⁹. Cū his enī
uolo corā te aliqd colloqz deus meus / qui hec omnia q̃
intus ī mente mea nō tacet ueritas tua uera esse cōce
dunt. Nā q̃ hec negant latrēt quātū uolūt & obstre
pāt sibi p̃suadē conabor ut q̃escāt & uia p̃beāt ad se
uerbo tuo. Quod si noluerīt & repulerīt me / obsecro
te deus meus ne tu fileas a me. Tu loq̃re ī corde meo
ueraciter. Solus enī sic loq̃ris: & dimittā eos foris suf
flātes ī puluere; & excitātes terrā ī oculos suos: & ī trez
īcubile meū: & cāte; tibi amatoria gemens ī enarrabiles
gemit⁹ ī p̃grinatione mea & recordās ierusalē extēto
in eā sursum corde ierusalē patriā meā ierusalem matrem
meā teqz sup eā regnatorē illustratorē patrē tutorem
maritū castas & fortes delicias & solidū gaudiū & oīa
bona īeffabilia simul oīa / quia unū sūmū & ūū bonū:
& nō auertar donec ī eius pacem matris carissime ubi
st̃ primitie spirit⁹ mei ūde m̃ ista certa s̃ / colligas totū
qd̃ suā disp̃sione & deformitate hac & cōformes atqz
cōfirmes ī eternū deus meus misericordia mea. Cum ijs

autē q̄ cūcta illa q̄ uera sunt falsa ēē nō dicūt / honorā
tes & i culmine sequēde auctoritatis nobiscū cōstituē
tes illā p̄ sanctū moysen editā sanctā scripturā tuā &
tñ nobis aliqd cōtradicūt / ita loquor . Tu esto de⁹ no
ster arbit̄ i ter cōfessiones meas & cōtradictiones eorū .
Dicūt enī . Quāuis uera sint hec nō ea tñ duo moyses
ituebat̄ cū reuelāte spiritu diceret i p̄cipio fecit de⁹
celū & terrā . Nō celi nomine spiritualē ul' itellectualē
illā creaturā semp̄ faciē dei cōtēplātē siḡficauit : n̄ ter
re nomine i forme; materiā . Quid ḡ ? Qd' nos dicim⁹
iquiūt / hoc ille uir sensit : hoc ūbis istis elocutus est .
Quid illud est ? Nōmine aiūt celi & terre totū istū ui
sibile; mūdū pri⁹ uniūsalit̄ & breuit̄ siḡficare uoluit /
ut postea digereret die; enumeratione q̄si articulati
uniūsa que sancto spiritui placuit sic enūtiare . Tales
quippe homines erāt rudis ille atq; carnalis ppl's cui
loq̄bat̄ ut eis opera dei nō nisi sola uisibilia comēdāda
iudicaret . Terrā uero iuisibile & icōpositā tenebrosā;
q; abissus; ūde cōsequēnt̄ ostēdit̄ p̄ illos dies facta atq;
disposita ēē cūcta ista uisibilia q̄ nota s̄t omnib⁹ nō in
cōgruenter i formē istā matiē itelligēdā ēē cōsentiūt .
Quid si dicat alius eāde; i formitate; cōfusionēq; mate
rie celi & terre nomine pri⁹ i sinuatā / qd' ex ea mund⁹
iste uisibilis cū oib⁹ naturis q̄ in eo manifestissime ap
parent qui celi & terre nomine sepe appellari solet / cō
dit⁹ ē atq; pfect⁹ ? Quid si dicat & alius celū & trā;

quidē uisibilē inuisibilēq; naturā nō idēcenter appel
latā / atq; p hoc uniuersa creaturā quā fecit ī sapientia
id est ī pncipio deus huiusmodi duob⁹ uocabulis ēē
cōphensa / uumtū quia nō de ipā substātia dei s; ex
nihilō cūcta facta sunt / quia nō sunt id ipm qd^r deus
& inest eis qdā mutabilitas omnib⁹ siue maneāt sicut
eterna domus dei siue mutētur sicut anima hominis &
corpus / cōmunē omniū rez inuisibiliū uisibiliūq; mate
rie adhuc īformē sed certe formabilē tūde fieret celū
& terra id est inuisibilis atq; uisibilis iā utraq; formata
creata his nominib⁹ enūtiata quib⁹ appellaret^r terra ī
uisibilis atq; incōposita & tenebre sup abissū ea disti
ctiōe ut terra inuisibilis & incōposita itelligat^r materies
corporalis ante qualitātē forme / tenebre autē sup abis
sū spiritualis materies ante cohibitionē quasi fluentis
immoderationis & ante illuminationē sapientie. Est
adhuc qd^r dicat si quis ali⁹ uelit / nō scilicet iā pfectas
atq; formatas inuisibiles uisibilesq; naturas celi & terre
nomine sigficari: cū legitur īpncipio fecit deus celum
& terrā: sed ipā adhuc īformē inchoationē rez crea
bilez formabilēq; materiā his nominib⁹ appellata: qd^r
in ea iam essent ista cōfusa nūdū qualitib⁹ formisq;
disticta: que nūc iā digesta suis ordinibus uocantur
celum & terra illa spiritualis hec corporalis creatura.
Quib⁹ omnibus auditis & cōsideratis nolo uerbis con
tēdere. Ad nihil enī utile ē nisi ad subūsiōē audiētū.

Ad edificationem autem bona est lex si quis ea legiptie
utatur: quia finis eius caritas de corde puro & consciē
tia bona & fide non ficta. Et nouit magister noster in
quibus duobus preceptis tota lex, prophetasque suspēde
rit. **Q**ue mihi ardēter cōfitei deus meus lumē oclorū
meorū in occulto quid mihi obest cū diuersa in his uerbis
intelligi possint que tamen uera sint? **Q**uid inquam mihi
obest si aliud ego sensero quā sensit alius eum sensisse
qui scripsit? **O**mnes quidē qui legimur nitimur hoc in
dagare atque cōprehendē quod uoluit ille quē legimur. Et
cū eum ueridicū credimus nihil quod falsū esse uel noui
mus uel putamus audemus eū existimare dixisse. **D**um
ergo quisque conatur id sentire in scripturis sanctis quod
in eis sensit ille qui scripsit quid mali est si hoc sentiat
quod tu lux omnium ueridica mentium ostendis uerū esse
etiā si hoc non sensit ille quē legit cū & ille uerū nec
tamen hoc senserit? **V**erū est enī dñe fecisse te celū &
terrā: & uerū esse principiū sapientiā tuā in qua fecisti
omnia. **I**tem uerū est quod mūdus iste uisibilis habet ma
gnas partes duas celū & terrā breui cōplexione facta
omniū cōditarūque naturarū. Et uerū est quod omne mu
tabile insinuat notitię nostre quādam informitatem quā
forma capit uel quia mutatur & uertitur. **V**erū ē nllā
tempora ppeti quod ita coheret forme incōmutabili
ut quāuis sit mutabile non mutetur. **V**erū est informita
tem quę ppe nihil est uices tēporū habere non posse.

Ve⁴ ē qđ ūde fit aliqd pōt qđā genē locutionis hēre
iā nom ei⁹ rei q̄ i de fit: ūde potuit uocari celū & terra
q̄libet i formitas ūde facta ē celū & trā. Ve⁴ ē oīu³ for
mato⁴ nihil ēē i formi uicini⁹ q̄ terrā & abissu³. Ve⁴
ē qđ n solū creatū atq³ formatū s³ etiā qcqd creabile
atq³ formabile ē tu fecisti ex q̄ st oīa. Ve⁴ ē oē qđ ex
i formi format⁹ p⁹us ēē i forme deide formatū. Ex his oī
bus ūis de qbus n dubitāt q⁴ i teriori oculo talia uidē
donasti / & q̄ moysen famulū tuū i spiritu ūitatis locu
tū ēē immobilit⁹ credūt / ex his g oībus aliqd sibi tollit
q̄ dicit i pncipio fecit d^s celū & trā: id ē i ūbo suo sibi
coetno fecit d^s i telligibilē atq³ sensibilē ul⁹ spirituales
corporalēq³ creaturā: aliud q̄ dicit: i pncipio fecit d^s
celū & trā: id ē i ūbo suo sibi coetno fecit d^s uniūsa:
istā molē corporei mūdi hui⁹ cū oībus q̄s cōtinet ma
nifestis notisq³ naturis: aliqd q̄ dicit: i pncipio fecit d^s
celū & terrā: id ē i ūbo suo sibi coetno fecit d^s i formē
mat⁹ia cature spiritual⁹ & corporal⁹: aliqd q̄ dicit: i pnci
pio fecit d^s celū & trā: id ē i ūbo suo sibi coetno fecit
d^s i formē mat⁹ia cature cporalis ū cōfusus adhuc erat
celū & terra q̄ nūc iā disticta atq³ formata i isti⁹ mū
di mole sentim⁹: aliqd q̄ dicit: i pncipio fecit d^s celus
& trā: id ē i ipso exordio faciēdi atq³ opādi fecit de⁹
i formē mat⁹ia cōfuse habētē celū & trā: ūde formata
nūc eminēt & apparēt cū oībus q̄ i eis st. Ite³ qđ atti
net ad i telledū ūbo⁴ sequētiū ex his oībus ūis aliud

sibi tollit qui dicit : terra autē erat inuisibilis & icōposi-
ta & tenebre erāt sup abissu; idest incorporale illud
qd fecit deus adhuc materies erat corporearū rez ifor-
mis sine ordine sine luce : aliud qui dicit : terra autem
erat iuisibilis & icōposita & tenebre erāt sup abissu;
id est hoc totu; qd celū & terra appellatū est adhuc
informis & tenebrosa materies erat unde fieret celum
corporeū & terra corporea cū omnibus que i eis sunt
corporeis sensibus nota : aliud qui dicit : terra autem
erat iuisibilis & icōposita & tenebre erāt sup abissu; :
id est hoc totū qd celū & terra appellatū est adhuc
iformis & tenebrosa materies erat unde fieret celū itel-
ligibile qd alibi dicitur celū celi & terra scilicet omnis
natura corporea : sub quo nomine itelligatur etiā hoc
celū corporeu; : id est unde fieret omnis iuisibilis uisi-
bilisq; creatura : aliud qui dicit : terra autē erat iuisibilis
& icōposita & tenebre erāt sup abissu; : nō illā iformi-
tate; nomine celi & terre scriptura appellauit / sed iā
erat inquit ipā iformitas quā terrā iuisibilē & icōposi-
tam tenebrosamq; abissu; nominauit : de qua celū &
terrā deū fecisse pdixerat : spirituale scilicet corpora-
lemq; creaturā : aliud qui dicit : terra autē erat iuisibilis
& icōposita & tenebre erāt sup abissu; : id ē iformitas
qda; iā materies erat unde celū & terrā deum fecisse
scriptura pdixit : totā scilicet corporeā; mūdi molem
i duas maximas ptes supiore; atq; iferiores distributā

cū omnib⁹ q̄ i eis sunt usitatis notisq; creaturis . Cui
enī duab⁹ istis extremis sentētijs resistē q̄squā ita tem
ptauerit / si nō ultis hāc iformitatez materie celi & t̄re
nomine appellatā uideri : erat ḡ aliqd qd̄ non fecerat
deus unde celū & t̄rā faceret : neq; enī scriptura nar
rauit qd̄ istā matiē deus feceit / n̄ ut itelligam⁹ eā celi
& terē aut solius terre uocabulo siḡficataz cū dicētur .
i p̄ncipio fecit deus celū & t̄rā : ut id qd̄ seq̄tur terra
autez erat iuisibil' & icōposita / quāuis iformē materiā
sic placuerit appellare / n̄ tñ itelligam⁹ n̄ eaz quā fecit
dñs i eo qd̄ scriptū ē fecit celū & t̄rā . Respōdebunt
assertores duaz istaz sentētiarū quas extēmas posuim⁹
aut illi⁹ aut illi⁹ cū hec audierit : & dicent . Informem
qdē istā matiā n̄ negam⁹ a deo factā a q̄ s̄t oīa bona
ualde : q̄a sicut dicim⁹ ampli⁹ bonū ēē qd̄ creatū atq;
formatū ē / ita fatemur minus bonū esse qd̄ factū est
ēabile atq; formabile s; tñ bonū : n̄ autez cōmemorasse
scripturaz qd̄ hanc iformitatez fecerit deus : sicut alia
m̄lta n̄ cōmemorauit / sicut cherubī & seraphī & que
apl's disticte ait / sedes dñationes p̄ncipat⁹ potestates :
q̄ tñ omnia deū fecisse manifestū ē . Aut si i eo quod
dictū est fecit celū & terraz cōprehensa sunt oīa / qd̄
de aquis dicim⁹ sup̄ q̄s ferebat spirit⁹ dei ? Si enī t̄ra
nominata siml' itelligūtur / q̄modo iam t̄re nomine ma
teries iformis accipit̄ q̄ndo tā speciosas aq̄s uidemus ?
Aut si ita accipit̄ / cur ex eadē iformitate scriptū est /

factū ē firmamētū & uocatū celū / neq; scīptū ē factas
ēē aq̄s? Nō enī adhuc īformes sūt & īuise q̄s ita decora
specie fluere cernim⁹. Aut si tūc accepūt istā specie;
cū dixit d's cōgreget aq̄ q̄ ē sū firmamēto ut cōgrega
tio sit ip̄a formatio / qd̄ r̄spōdebit de aquis q̄ sup fir
mamētū sūt? Quia neq; īformes t̄z honorabilē sedē ac
cipe meruissent; n̄ scīptum ē qua uoce formate sint.
Vñ si aliqd̄ genesis tacuit deū fecisse qd̄ tñ d'm fecis
se nec sana fides n̄ ctus ambigit ītellect⁹ / n̄ idō ulla so
bria doct̄ina dicē audebit istas aq̄s coetnas dō; q̄a ī
libro geneſeos cōmemoratas qd̄ audiui⁹; ū autē fa
cte sint n̄ iuenim⁹. Cur n̄ īformē q̄ illā mat̄iā quā scri
ptura hec terrā īuisibilē & īcōpositā tenebrosā; q̄ abis
sū appellat / docēte ūitate ītelligam⁹ ex dō factā ēē d'
nihilō ideoq; illi n̄ ēē coeternā / q̄uis ū facta sit omisit
enūtiāē ista narratio? His ḡ auditis atq; p̄spectis / p̄ca
ptu īfirmitatis mee quā t̄ cōfiteor sciētī deo meo / duo
uidō dissensionū ḡna oboriri posse cū aliqd̄ a nūtijs
ūacib; p̄ signa enūtiat; unū si de ūitate rez̄ altez̄ si de
īp̄i⁹ q̄ anūtiat uolūtate dissensio ē. Aliē enī q̄rim⁹ de
c̄atue cōditione qd̄ ūus sit / aliē aut qd̄ ī his ūbis moy
ses egregi⁹ domestic⁹ fidei tue ītelligē lēctōrē audito
rēq; uoluēit. In illo p̄ genē discedāt a me oēs q̄ ea q̄ fal
sa sunt se sciē arbitrant; in h̄ itē altero discedant a me
oēs q̄ ea q̄ falsa sūt moysen dixisse arbitrant. Coniūgar
autē illis dñe in te & delecter cū eis in te qui ueritate

57.
tua pascuntur in latitudine caritatis : & accedam⁹ simul
ad uerba libri tui : & quæram⁹ in eis uoluntatez tuā p uolūta
tez famli tui cui⁹ calamo dispēfasti ea . Sed q̄s nostrū
sic iueniet eā iter tam mltā ūba q̄ in illis ūbis alitē atq̄
aliter itellectis occurrūt q̄rentib⁹ / ut tā fidenter dicat
hoc sensisse moysen atq̄ hoc in illa narratione uoluisse
itelligi quā fident⁹ dicit hoc uez esse siue ille h̄ senserit
siue aliud ? Ecce enī deus meus ego futus tuus q̄ uoui
tibi sacrificiū cōfessionis in his litteris & oro ut ex mīa
tua reddā tibi uota mea / ecce ego quia fidēter dico in
tuo uerbo icōmutabili omīa te fecisse inuisibilia & uisibi
lia : nūquid tā fidēter dico nō aliud quā hoc attēdisse
moysen cū scriberet / in p̄ncipio fecit de⁹ celū & terrā ?
Quia nō sicut in tua ūitate uideo hoc certū ita in eius
mēte uideo id eū cogitasse cū hec scribēt . Potuit enī
cogitare in ip̄o faciēdi exordio cū dicēt in p̄ncipio po
tuit & celū & terrā hoc loco nullā iā p̄fectā formatāq̄
naturā siue spiritualē siue corporalē s̄ utraq̄ ichoatā
& adhuc iformē uelle itelligi . Vido q̄ppe uere potuif
se dici quicq̄d horū diceret : sed quid horū in his uerbis
ille cogitauerit nō ita uideo : quāuis siue aliqd horū si
ue aliquid aliud qd̄ a me cōmemoratū nō est tātus uir
ille mēte cōspexerit cū hec ūba p̄merit / uez eū uidisse
ap̄teq̄ id enūtiare n̄ dubitē . Nemo m̄ iā molest⁹ sit di
cēdo m̄ n̄ h̄ sensit moyses qd̄ tu dic⁹ s̄ h̄ sensit qd̄ ego
dico . Si enī m̄ diceret unde scis h̄ sensisse moysen qd̄

de his uerbis eius eloq̃ris / equo animo ferre deberem:
& respōderē fortasse q̃ superius respōdi ul' aliquanto
uberi⁹ si essez durior. Cū uero dicit nō hoc ille sensit
qd' tu dicis sed qd' ego dico / neq; tñ negat qd' uterq;
nostrū dicit utrūq; uerū esse. O uita paupū deus me⁹
ī cui⁹ sinu nō est cōtradictio plue mihi mitigationes ī
cor ut patiēter tales ferā q̃ nō mihi hoc dicūt quia di
uini sunt & ī corde famuli tui uiderūt qd' dicūt / sed
q̃a supbi sunt : nec nouerūt moyfi sententiā sed amāt
suā nō quia uera est sed quia sua est. Alioquin & aliā
uerā pariter amarēt sicut & ego amo qd' dicūt quādo
uez dicūt : non quia ip̃oz est sed quia uez est. & ideo
iam nec ip̃orum est quia uerum est. Si autem ideo a
mant illud quia uerum est : ia; & ip̃orum est : & mecū
est qm̃ ī comune est ueritatis omniū amatoz. Illd' autē
qd' cōtēdūt nō hoc sensisse moysem qd' ego dico s; qd'
ip̃i dicūt nolo nō amo : quia & si ita ē tñ ista temeritas
nō sciētie sed audacie ē : nec uisus sed typus eaz pepe
rit. Ideoq; domine tremēda sunt iudicia tua : quonia;
ueritas tua nec mea est nec illius aut illius sed omniū;
nostrum quos ad eius communione; publice uocas tē
ribiliter admonens nos ut eam nolimus habere priua
tam ne priuemur ea. Nam quisquis id quod tu oib⁹
ad fruēdū ppōis sibi pp̃e iudicat & suū ult ēē qd' oī
u; ē / a cōi ppellit ad sua hoc ē a uitate ad mēdaciū.
Qui enim loquitur mendaciū de suo loquit. Attende

iudex optime deus: ipsa ueritas attende quid dicam contra
dictori huic attende: coram te enim dico & coram fratribus
meis qui legitime utuntur lege usque ad finem caritatis:
attende & uide quid ei dicam si placet tibi. Hanc enim
uocem huic refero fratrem & pacificam. Si ambo uidemus
uerum esse quod dicis & ambo uidemus uerum esse quod
dico ubi queso id uidemus? Nec ego utique in te nec tu
in me sed ambo in ipsa que supra mentes nostras est in
commutabili ueritate. Cum ergo de ipsa domini dei nostri
luce non contendamus cur de proximi cogitatione contendi
mus? Quam sic uidere non possumus ut uidetur incommutabilis
ueritas: quando si ipse moyses apparuisset nobis atque
dixisset hoc cogitavi nec sic eas uideremus sed crederemus.
Non itaque supra quas scriptum est unus pro altero in
fletur aduersus alterum. Diligamus dominum deum nostrum
ex toto corde & ex tota mente & ex tota anima: & pro
ximum nostrum sicut nos metipsos. Propter quod duo precepta cari
tatis sensisse moysen quicquid in illis libris sensit nisi credi
derimus mendacem faciemus deum cum deus ait ceterum aliter quam il
le docuit opinamur. Iam uide quod stultum sit in tanta copia uis
simarum sententiarum quod de illis uerbis erui possunt temere affirmare
quam earum moyses potissimum sensit: & periculosis contem
tionibus ipsas offendere caritate propter quam dixit omnia:
cuius dicta conamur exponere. Et tamen ego deus meus celsitudo
humilitatis meae & reges laboris mei qui audis confessiones me
as & dimittis peccata mea quoniam tu mihi precipis ut diligas

proximū meū sicut me ip̄m non possuꝛ minus credere
de moyse fidelissimo famulo tuo quaz mihi optarē ac
desiderarē abs te dari munēis : si tēpore illo nat⁹ esseꝛ q̄
ille : eoꝛ loco me cōstituisſes ut p̄ seruitutē cordis ac
lingue mee littere ille dispēsarētur q̄ tāto post essent
omibꝫ gētibꝫ p̄future & p̄ uniūsuꝛ orbē tāto auctori-
tis culmine omīuꝫ falsaꝫ sup̄baꝫ q̄ doctrinaꝫ ūba sup̄-
ature . Vellē q̄ppe si tūc ego esseꝛ moyses / ex eadē nā
q̄ massa om̄s uenimus / & q̄d est homo n̄ q̄ memor es
eius : uellē ego si tūc ego ēēꝛ q̄d ille & m̄ geneſeos abs
te liber scribēd⁹ adiūgeret / talē m̄ faciltatē eloquendi
dari & eū extēdi sermonis modū ut neꝛ illi q̄ n̄dū q̄
unt itelligere quēadmodū creet d̄s tāq̄ excedentia ui-
res suas dicta r̄cufarēt / & illi q̄ hoc iā possunt īquālībꝫ
uerā sentētiā cogitādo uenissēt eaꝫ nō p̄termiſſaꝫ in
paucis uerbis tui faml̄i r̄perirēt : & si ali⁹ aliā uidisset
ī luce ueritatis / nec ip̄a ī eisdeꝫ ūbis itelligēda deesset .
Sicut enī fons ī paruo loco uberior est pluꝛibꝫ r̄iuis
ī ampliora spatia fluxū ministrat quā quilibet eorum
riuoz q̄ p̄ m̄ta locoꝫ ab eodē fonte deducit / ita nar-
ratio dispēſatoris tui sermocinaturis pluribꝫ p̄futura
paruo f̄monis modulo scatet fluēta liq̄de ueritat / ūde
sibi quisq̄ uerum q̄d de his rebus potest hic illud ille
illud p̄ lōgiores loq̄laꝫ anfract⁹ trahat . Alij enī cuꝫ
hec uerba legūt ul̄ audiūt / cogitāt deuꝫ quasi hominē
aut q̄si aliquā molē imēsa p̄ditā potestate nouo q̄daꝫ

& repētino placito extra se ip̄as tāquā locis distātib⁹
fecisse celū & terrā duo magna corpora supra & ifra
quib⁹ omnia cōtinerētur. Et cū audiūt dixit d̄s fiat
illud & factū est illud. cogitāt ūba cepta & finita sonā
tia tēporib⁹ atq; trāseūtia post quoz trāsitū statī exi
steret qđ iussū est ut existēt. Et si quid forte aliud
hoc modo ex familiaitate caris opinat̄ i quib⁹ adhuc
puulis animalib⁹ dū isto humillimo genere ūboz tāq;
matēno sinu eoꝝ gestat̄ ifirmitas / salubrit̄ edificatur
fides q̄ certū habeāt & teneāt deū fecisse omnes natu
ras q̄s eoꝝ sensus mirabili uarietate circūspicit. Quaz
si quispiā quasi uilitatē dictoz asp̄natur / & extra nu
tritorias cunas sup̄ba imbecillitate se extēdēt / heu ca
det misere. Et dñe deus misere ne implumē pullū cō
culcent qui trāseunt uia; & mitte angelū tuū qui eu
reponat in nido ut uiuat donec uolet. Alij uero qui
bus hec uerba nō iaz nidus sed opaca fructa sunt / ui
dent in eis latētes fructus & uolitāt letātes & garriūt
scrutātes & carpūt eos. Vident enī cū hec uerba le
gunt ul' audiūt tua deus eterna & stabili p̄māsiōe cū
cta p̄terita & futura tēpora supari; nec tñ quicquā eē
tēporalis creature qđ tu nō feceris; cuius uolūtas quia
id est quod tu nullo modo mutata uel que antea non
fuiisset exorta uoluntate fecisti omnia non de te simili
tudinē tuam formam omnium sed de nihilo dissimi
litudinē informem que formaretur per similitudinē

tuā recurēs ī te unum ꝑ captu ordinato q̄ntum cuiqꝫ
reꝫ in suo genē datū est: & fierēt omīa bona ualdꝫ siue
maneāt circa te siue gradatī r̄motiori distātia ꝑ t̄pra
& loca pulchras narratiōes fiāt aut patiāt. Vidēt h̄ &
gaudēt ī luce uītatjs tue q̄ntulū hic ualēt. Et aliꝫ eoꝫ
itēdit ī id qđ dictū est ī ꝑncipio fecit d̄s: & respicit
sapiētīā ꝑncipiū: qꝫ & loq̄t ipsa nob̄. Aliꝫ itidē iten
dit ī eadē ūba: & ꝑncipiū itelligit exordiū reꝫ condi
taꝫ: & sic accipit ī ꝑncipio fecit ac si diceret ꝑmo fec̄.
Atqꝫ eis qꝫ itelligūt ī ꝑncipio qđ ī sapiētia fecisti celū
& t̄rā/alius eoꝫ īꝑm celū & t̄rā ēabilē māfīaꝫ celi &
terre sic esse credit coḡminatā: aliꝫ iā formatas disti
ctasqꝫ natas: aliꝫ unā formatā eandēqꝫ spiritualē celi
noīe aliā īformē corporāl māfīe terre noīe. Qui auteꝫ
intelligūt ī nominibꝫ celi & terre adhuc īformē māfīā
d̄ qua formaret celū & t̄rā/n̄ ipsi uno m̄ id itelligūt/
s̄ ūde cōsumaret itelligibilis sensibilisqꝫ creatura: aliꝫ
tantū unde sensibꝫ moles ista corpa sinu ḡndi c̄tinēs
ꝑspicuas ꝑmptasqꝫ naturas. Nec illi uno m̄ qui iā dis
positas digestasqꝫ ēaturas celū & t̄rā uocari h̄ loco
credūt /sed alius īuisibilē atqꝫ uisibilē aliꝫ solas uisibilē
ī q̄ luīnosus celū suspicimꝫ & t̄rā caliginosam q̄ qꝫ in
eis st̄: At ille qui nō aliter accipit ī ꝑncipio fecit q̄ si
dicēt ꝑmo fecit/non hab̄t quom̄ ūaciter intelligat ce
lū & t̄rā nisi materiam celi & terre intelligat /uide
licet uniuerse id est itelligibilis corporalīsqꝫ ēature.

Si enī iā formatā uelit uniuersa / recte ab eo queri pote-
rit si hoc p̄mo fecit d̄s qd fecerit d̄nceps: & post uniu-
sitate n̄ iueniet: ac p̄ hoc audiet iuit⁹ quom̄ illud pri-
mo si postea nihil. Cū uero dicit p̄mo iformē deinde
formatā / nō est absurdū si m̄ ē idoneus discernē quid
p̄cedat et̄nitate qd tēpore qd electione qd origine.
Eternitate sic d̄s om̄ia: tēpore sicut flos fructū: electio-
ne sic fruct⁹ florē: origine sicut sonus cantum. In his
quatuor p̄mu³ & ultimū q̄ cōmemorauī difficillime in-
telligūt: duo media facillime. Nāq; dñe rara uisio est
& nimis ardua cōspicē et̄nitate tuā i cōmutabiliter mu-
tabilia faciētē: ac p̄ hoc p̄orē. Quis de inde sic acuto
c̄nat animo ut sin labore maḡ dignoscere ual̄at quom̄
sit p̄or son⁹ quā cātus: ideoq; q; cant⁹ est format⁹ so-
n⁹ / & esse utiq; aliqd n̄ formatū potest / forma autē
qd n̄ est n̄ potest / sic est prior mat̄ies quā id qd ex ea
fit. Nō ideo prior q; ipsa efficit cū poti⁹ fiat n̄ prior
interuallo t̄poris neq; enī priore tēpore sonos edimus
iformes sin cantu & eos posteriori tēpore iformā can-
tici coaptam⁹ aut fingim⁹ sicut lingua quib⁹ arca ul̄
argētus q̄ uasculū fabricat: tales q̄ppe mat̄ie tēpore
etiā p̄cedūt formas rez que fiunt ex eis at in cātu non
ita est. Cū enī cantat̄ audis son⁹ ei⁹. Nō p̄us iformit̄
sonat & deinde formatur in cantū. Quod enī primo
utcuq; sonuerit p̄terit n̄ ex eo quicquā reperies quod
p̄sumptū arte cōponas & ideo cāt⁹ in sono suo ūtitur

L. 272.

qui sonus eius materies eius est. Idez quippe format
ut cātus sit: & ideo sicut dicebā p̄or materies sonādi q̄
forma cātādi nō p̄ faciēdi potētia p̄or: neq; enī son⁹
est cantādi artifex s; cātāti anime subiacet ex corpōe
de quo cātū faciat. Nec tēpore p̄or siml' enī cū cantu
editur. Nec p̄or electione n̄ potior sonus quā cāt⁹: qn̄
quidē cātus est nō tātū sonus ueꝛ etia son⁹ speciosus.
Sed p̄or est origine quia nō cātus format ut sonus sit
sed sonus format ut cātus sit. Hoc exemplo qui pōt
intelligat materiā reꝛ p̄mo factā & appellatā celū &
terrā quia inde facta sunt celū & terra. Nec tēpore
p̄mo facta quia forme reꝛ exerūt t̄pora illa auteꝛ erat
iformis iāq; itēporib⁹ simul animadūtitur. Nec tamē
de illa narrari aliquid potest nisi uelut tēpore p̄or sit
cū pēdat extremior q; p̄fecto meliora sunt formata
quā iformia & p̄cedūtur eternitate creatoris ut essent
de nihilo unde aliquid fiēt. In hac diūsitae sentētiaꝛ
ueraꝛ cōcordiā pariat ip̄a uitas et deus noster miseat
nostri ut legitime lege utamur p̄cepti fine pura cari
tate. Ac p̄ hoc si quis q̄rit ex me quid hoꝛ moyses ille
tuus famulus sensit: nō sunt hi smones cōfessionū me
aꝛ si tibi cōfiteor. Nescio & scio tamen illas ueras esse
sentētias exceptis carnalib⁹ de quib⁹ quātū existimaui
locut⁹ sum: quos tñ bone spei paruulos hec uerba libri
tui nō territāt alta humiliter & pauca copiose. Sed
omnes q̄s i eis ūbis ūa cernē ac dicē fateor. Diligam⁹

L. 27. 20

nos iuicē pariterq; diligam⁹ te deū nostrū fontē ueri-
tatis si nō uana sed ip̄az sitim⁹. Eundēq; famulū tuū
scripture hui⁹ dispēsatorē spiritu sancto plenum ita
honoremus ut hoc eū te reuelāte cū hec scriberet attē-
disse credam⁹ qđ ī eis maxime & luce ueritatis & fruge
utilitatis excellit. Ita cū alius dixerit hoc sensit qđ ego
& alius immo illd qđ ego religiosius me arbitror dicē-
cur nō utrūq; potius si utrūq; ue⁹ est. Et si quid ter-
tius & si quid quartū & si quid aliud omnino ue⁹ qđ
pia⁹ in his uerbis uidet: cur nō illa oīa uidisse credat
p̄ quē deus unus sacras litteras uera & diuersa uisuris
m̄ltorū sensib⁹ tēpauit. Ego certe qđ itrepid⁹ de cordē
meo p̄nūtio si ad culmen auctoritatis aliqd scribere;
sic mallē scribere ut qđ ueri quisq; de his reb⁹ capere
posset mea ūba resonarent quā ut unā ūaz sentētiā ad
hoc aptius ponerē ut excluderē cetas quaz falsitas me
nō posset offendē. Nolo itaq; deus meus tam p̄ceps
esse: ut hoc illū ui⁹ de te meruisse nō credas. Sensit
ille omnino ī his ūbis atq; cogitauit cū ea scriberet qđ
quid hic ūi potuim⁹ iuenire: & quicqd nos nō potui-
mus aut n̄duz possum⁹ & tñ ī eis iueniri pōt. Postre⁹
dñe qđ deus es & nō caro & sanguis: si quid homo mi-
nus uidit: nūquid & sp̄itū tuū bonū qui deducet me
ī terrā rectā; latere potuit quicqd eras ī eis ūbis tu ip̄e
reuelatur⁹ legētib⁹ posteris etiā si ille p̄ quē dicta sunt
unā fortassis ex m̄ltis ūis sentētiā cogitauit. Qđ si ita

est sit igitur illa quam cogitauit ceteris excelsior. No-
bis autem domine aut ipsa demonstra aut quam placet alteram
ueram/ut siue nobis hoc quod etiam illi homini tuo siue
aliud ex eorundem uerborum occasione patefacias tu tamen
pascas non error illudat. Ecce domine deus meus quam multa
de paucis uerbis quam multa oro te scripsimus. Que
nostre uires que tempora omnibus libris tuis ad istum modum
sufficiant. Sine itaque me breuius in eis confiteri tibi &
elligere unum aliquid quod tu inspiraueris uerum certum &
bonum etiam si multa occurrerint ubi multa occurrere po-
terunt ea fide confessionis mee ut si hoc dixero quod sen-
sit minister tuus recte atque optime id enim conari me
oportet. Quod si affecutus non fuero id tamen dicam quod
mihi per eius uerba ueritas tua dicere uoluerit quod illi
quoque dixit quod uoluit.

EXPLICIT LIBER XII. INCIPIT XIII.

INUOCO TE DEVS MEVS MISE-
ricordia mea qui fecisti me & oblitum tui
non oblitus es inuoco te in animam meam
quam preparas ad capiendum te ex desiderio
quod inspiras ei. Nunc inuocantem te ne deferas qui prius
quam inuocarem preuenisti & instituisti crebrescens multi-
modis uocibus ut audirem de longinquo & conuerterer
& uocantes me inuocarem te. Tu enim domine deleuisti omnia
mala merita mea ne retribueres manibus meis in quibus
a te defeci & preuenisti omnia bona merita mea ut retri-

L. XIII.

L. xiii.

bueres manibus tuis quibus me fecisti quia & prius quam
essem tu eras. Nec eras cui prestares ut essem; & tamen
ecce sum ex bonitate tua preueniente totum hoc quod me fe-
cisti & unde me fecisti. Neque enim eguisti me aut ego
tale bonum sum quo tu adiuueris domine meus & deus meus;
non ut tibi sic fuam quasi ne fatigeris in agendo aut ne
minor sit potestas tua carere obsequio meo; neque ut sic
te colas quasi terras ut sis incultus si non te colam; sed ut
fuas tibi & colas te ut de te mihi bene sit a quo mihi est
ut sim cui bene sit. Ex plenitudine quippe bonitatis
tue creatura tua subsistit ut bonum quod tibi nihil prodesset
nec de te equale tibi esset; tamen quia ex te fieri potuit
non deesset. Quid enim te premeruit celum & terra que feci-
sti in principio? Dicant quid te premeruerunt spirituales
corporalesque nature quas fecisti in sapientia tua; ut inde-
penderent etiam inchoata & informia queque in genere
suo vel spirituali vel corporali euntia in imoderationem &
in longinquam dissimilitudinem tuam; spirituale informi pre-
stantius quam si formatum corpus esset; corporale autem
informi prestantius quam si omnino nihil esset; atque ita pen-
derent in tuo uerbo informia nisi per idem uerbum reuo-
carentur ad unitatem tuam & formarentur & essent ab uno
te summo bono uniuersa bona ualde. Quid te premeru-
erant ut essent saltem informia que neque hoc essent nisi
ex te? Quid te premeruit materies corporalis ut esset sal-
tem inuisibilis & incomposita; quia neque hoc esset nisi quia

L. 27.

fecisti eam: ideoq; te quia non erat promereri ut esset non poterat? Aut quid te promeruit inchoatio creature spiritualis ut salte; tenebrosa fluitaret similis abisso tui dissimilis nisi per idem uerbum cōuerteretur ad idem a quo facta est atq; ab eo illuminata lux fieret / quamuis non equaliter tamen cōformis forme equali tibi? Sicut enim corpori non hoc est esse qd' pl'chru; esse: alioquin deforme esse non posset / ita etiam creato spiritui non id est uiuere quod sapienter uinere / alioquin incomutabiliter saperet. Bonum autem illi herere tibi semper ne qd' adeptus est cōuersione auersione lumen amittat & relabatur in uitā tenebrose abisso similem. Nam & nos qui secundus animā creatura spiritual' sumus auersi a te nostro lumine in ea uita fuimus aliquando tenebre & in reliquijs obscuritatis nostre laboramus donec simus iustitia tua in unico tuo sicut montes dei. Nam iudicia tua fuimus sicut abissus multa. Quod autem in primis cōditionibus dixisti fiat lux & facta est lux non incōgruenter hoc intelligo in creatura spirituali quia erat ias; qualiscūq; uita quā illuminares. Sed sicut non te promeruerat ut esset talis uita que illuminari posset: ita nec cum iam esset promeruit te ut illuminaretur. Neq; enim eius iformitas placeret tibi si non lux fieret: non existendo sed intue;do illuminantem lucē ei; coherendo ut & qd' cumq; uiuit & quod beate uiuit nō deberet nisi gratie tue cō

uerſa p̄ cōmutationeꝝ meliorē ad id qđ neqꝫ in meli⁹
neqꝫ ī deterius cōmutari poteſt : qđ tu ſolus es quia ſo
lus ſimpliciter es cui nō eſt aliud uiuere aliud beate ui
uere : q̄a tua beatitudo tu es . Quid ergo tibi deeſſet
ad bonum qđ tu tibi es etiā ſi iſta uel omnino nulla ef
ſent ul' informia remanerent que nō ex indigentia fe
ciſti ſed ex plenitudine bonitat' tue cohibens atqꝫ cō
uertens ad formam nō ut tāquā tuuꝝ gaudiū cōpleat'
ex eis ; Perfecto enī tibi diſplicet eorū imperfectio ut
ex te p̄ficiantur & tibi placeant : n̄ autem imperfecto
tāquam & tu eorum p̄fectione p̄ficiendus ſis . Spirit⁹
enim tuus bonus ſup̄ferebatur ſup̄ aquas n̄ ferebatur
ab eis tāquam in eis requieſceret : in quibus enīꝝ requie
ſcere dicitur ſpiritus tuus bonus : hos in ſe requieſcere
facit : ſed ſup̄ferebatur incorruptibilis & incomutabil'
uoluntas tua ip̄a in ſe ſibi ſufficiens ſup̄ eam quā fece
ras uitam cui hoc nō eſt uiuere quod beate uiuere q̄a
uiuit etiā fluitans in obſcuritate ſua cui reſtat cōuerſi
ad eum a quo facta eſt & magis magiſqꝫ uiuere apud
fōtem uite & in lumine eius uidere lumen & perfici &
beari & illuſtrari . **E**cce apparet mihi in egnimate tri
nitas quod es deus meus : quoniaꝝ tu pater in p̄cīpio
ſapientie noſtre quod eſt tua ſapiētia de te nata equal'
tibi & coeterna id eſt in filio tuo feciſti celū & terrā .
Et multa diximus de celo celi & de terra inuiſibili & ī
cōpoſita & de abifſo tenebroſa ſecūdam ſpiritualis in

formitatis uagabūda deliquia nisi cōuerteretur ad euz
a quo erat qualiscūq; uita & illuminatione fieret speci
osa uita & esset celum celi eius quod iter aquar; & aq̃m
postea factum est : & tenebā iamiaz patre; in dei no
mine qui fecit hec; & filiu; in principio in nomine ī q̃
fecit hec; & trinitatem credens deuz meu; sicut crede
bam . **Q**uerebam in eloquijs sanctis eius : & ecce spiri
tus eius supferebatur super aquas . **E**cce trinitas deus
meus pater & filius & spiritus sanctus creator uniūse
creature sue . **S**ed que causa fuerat o lumen ueridicu;
tibi admoneo cor meu; ne me uana doceat discute te
nebras eius; & dic mihi obsecro te p matre; caritatē ob
secro te dic mihi que causa fuerat ut post nominatu;
celū & terram inuisibilem & incōpositam & tenebras
super abissum / tum demum scriptura tua nominaret
spiritum tuum . **A**n quia oportebat sic eum insinuari
ut diceretur supferri & non posset hoc dici nisi pri^o
illud cōmemoraretur cui supferri spiritus tuus posset
& intelligi ? **N**ec patri enim nec filio supferebatur : n̄
supferri recte diceretur si nulli rei superferretur . **P**ri^o
ergo dicendu; erat cui supferretur & deinde ille que;
n̄ oportebat aliter cōmemorari nisi ut supferri dicere
tur . **C**ur ergo insinuari eum aliter non oportebat nisi
ut supferri diceretur ? **I**am hinc sequatur qui potest ī
tellectu apostoluz tuuz dicēte; quia caritas tua diffusa
est in cordibus nostris p spirituz sanctuz qui datus est

nobis: & de spiritualib⁹ docētē & demonstrātē supeminētes uia: caritatis & flectētē genua p nobis ad te ut cognoscamus supeminētes sciētia caritatis xpī. Ideoq; ab initio supeminens supferebat sup aquas. Cui dicā quomodo dicā de pondere cupiditatis i abruptā abissum & de subleuatione caritatis p spiritū tuū q supferebatur sup aquas? Cui dicā? quomō dicā? Mergimur & mergimus: neq; enī loca sunt quibus mergimur & emergimus. Quid similius & qd dissimilius? Affect⁹ sunt amores sūt immūditia spirit⁹ nostri defluēs i feri⁹ amore curā: & sanctitas tua attollēs nos superi⁹ amorē securitatis ut sursum cor habeam⁹ ad te ubi spirit⁹ tu⁹ supfert sup aquas & ueniam⁹ ad supeminētes requiē cū ptrāserit anima nostra aquas q sunt sine substantia. Defluxit angelus defluxit aīa hominis: & indicauerūt abissus uniuerse spiritualis creature i profundo tenebroso / nisi dixisset ab initio fiat lux & facta ē lux: & iheret tibi omnis obediēs itelligētia celestis ciuitatis tue & requiesceret in spiritu tuo qui superfertur incōmutabiliter super omne mutabile. Alioquin & ipm celus celi tenebrosa abissus esset in se: nunc autem lux est in domino. Nam & ipsa misera inquietudine defluentium spirituum & iudicantium tenebras suas nudatas ueste luminis tui / satis ostendis quā magnam creaturam rationalem feceris cui nullo modo sufficit ad beatam requiem quicquid te min⁹ est: ac per hoc nec ipa sibi.

Tu enī de^o n^r illuminabis tenebras n^ras . Ex te oriū^t
uestimēta n^ra; & tenebre n^re sicut merides erunt . Da
mibi te de^o meus redde mⁱ te enī amo : & si paz ē a me;
ualidi^o . Nō possu^m metiri ut sciam quātū^m desit mibi
amoris ad id qd^o satis ē : ut currat uita mea ī amplexus
tuos n̄ aūtatur donec abscondat^r ī abscondito uultus tui .
Hoc tā^m scio q^{ia} male mibi ē p^{ro}pter te n̄ solū extra me
sed ī me ipso; & omnis mⁱ copia q̄ deus me^o n̄ ē egestas
est . Nūquid aut pater aut filius nō sup^{er}ferebat^r super
aqua^s ? Si tāquā loco sicut corpus nec spirit^o sanctus .
Si autēz incōmutabilis diuinitatis eminētia sup^{er} omne
mutabile; & pater & fili^o & spirit^o sanct^o sup^{er}ferebat^r
sup^{er} aqua^s . Cur g^o tā^m de spiritu tuo dictū^m est ? Cur
de illo tantū^m dictū^m est quasi locus ibi esset qui nō est
locus de quo solo dictū^m est qd^o sit donum tuum ? In
dono tuo req^{ui}escim^o : ibi te fruemur r^{equi}es nostra loc^o
noster . Amor illuc attollit nos; & spiritus tu^o bon^o exal
tat huīlitate^m nostrā de portis mortis . In bona uolun
tate pax nobis est . Corpus pondere suo nititur ad lo
cum suum . Pondus non ad ima tantum est sed ad lo
cum suum . Ignis sursum tendit : deorsum lapis . Pon
deribus suis coguntur loca sua petunt . Oleum infra
aquam fusu^m supra aquam attolitur : aqua supra oleu^m
fusa infra oleum demergitur . Ponderibus suis cogū
tur loca sua petūt . Min^o ordinata īq^{ui}eta sūt ordināt^r &
q^{ui}escūt . Pond^o meum amor me^o eo feror q^{ui}cūq^{ue} feror .

.†. xij.

Dono tuo accendimur & sursum ferrimur: inardescimus
& imus: ascendimus ascensiones in corde & cantamus
canticum graduum. Igne tuo igne tuo bono inardescimus
& imus quoniam sursum imus ad pacem ierusalem: quoniam
iocundatus sum in iis que dixerunt mihi in domum domini
ibimus: ubi nos collocavit uoluntas bona ut nihil uelimus
aliud quam permanere illic in eternum. Beata creatura
que non nouit aliud cum esset ipsa aliud nisi dono tuo
quod superfertur super omne mutabile: mox ut facta est
attolleretur nullo interuallo temporis in ea uocatione quam
dixisti fiat lux & facta est lux. In nobis enim distinguitur
tempore quod tenebre fuimus & lux efficimur: in illa uero
dictum est quid esset nisi illuminaretur: & ita dictum est
quasi prius fuerit fluxa & tenebrosa ut appareret causa
qua dictum est ut aliter esset: id est ut ad lumen inde
ficiens conuersa lux esset. Qui potest intelligat: qui non
potest a te petat. Vt quid mihi molestus est quasi ego
illuminem ullum hominem uenientem in hunc mundum?
Trinitatem omnipotentem quae intelligit: Et quae non loquitur eam si tamen
eam? Rara anima quam cum illa loquitur sciat quod loquitur. Et contem-
dunt & dimicant & nemo sine pace uidit istam uisionem.
Velle ut haec tria cogitarer homines in seipsum. Longe ad aliud sunt
ista tria quam illa trinitas. Sed dico ut se exerceant & probent
& sentiant quam longe sunt. Dico autem haec tria esse
nosse uelle. Sum enim & noui & uolo. Sum sciens &
uolens et scio esse me et uelle ut sis & uolo esse & scire.

+ om 2.

In his igitur tribus quā sit inseparabilis uita & una uita &
una mens & una essentia quā denique inseparabilis distin-
ctio & tamē distinctio uideat quod potest. Certe coram se
est: attendat in se & uideat & dicat mihi. Sed cum iuene-
rit in his aliquid & dixerit: non iam se putet inuenisse illud
quod supra ista est incommutabile quod est incommutabiliter &
scit incommutabiliter & ultimum incommutabiliter & utrumque per tria
hec & ibi trinitas an in singulis hec tria ut terna singulorum
sint: an utrorumque miris modis simpliciter & multipliciter
in finito sibi in se fini quod est & sibi notum ē & sibi sufficit
incommutabiliter id ipsum copiosa unitatis magnitudine
quis facile cogitauerit quis ullo modo dixerit quis quo-
libet modo tempore pronuntiauerit? Procede in confessione
fides mea dic domino deo tuo. Sancte sancte sancte domine
deus meus in nomine tuo baptizati sumus pater & fili
& spiritus sancte in nomine tuo baptizamus pater & fili &
spiritus sancte quia & apud nos in christo suo fecit deus
celum & terram spirituales & carnales ecclesie sue & ter-
ra nostra antequam acciperet formam doctrine inuisi-
bilis erat & incomposita & ignorantie tenebris tegebamur
quoniam per iniquitatem erudisti hominem & iudicia tua sicut
multa abissus. Sed quia spiritus tuus superferebatur
super aquam: non reliquit misericordiam nostram: misericordia tua & dixi-
sti fiat lux. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum ce-
lorum. Penitentiam agite fiat lux. Et quoniam conturbata erat ad
nos in posita nostra commemorati sumus tui domine de terra iordanis

& de monte equali tibi sed paruo propter nos : & displicuerunt nobis tenebre nostre & cōuersi sum⁹ ad te & facta est lux : & ecce fuimus aliquādo tenebre nūc autem lux in domino & tamen adhuc per fidē nōdū p speciem ambulam⁹ . Spe enī salui facti sumus . Spes autē que uidetur non est spes . Adhuc abissus abissus iuocat sed iā nō in uoce cataractarū tuarum . Adhuc & ille qui dicit non potui uobis loqui quasi spiritualibus sed quasi carnalib⁹ : etiā ipse nōdum se arbitrat cōprehendisse & que retro oblitus in ea que ante sunt extendit & ingemiscit grauatus & sitit anima eius ad dominum uiuum quemadmodum ceruus ad fontes aquarum & dicit quando ueniam / habitaculum suum quod de celo est superindui cupiens & inuocat inferiorem abissum dicens . Nolite conformari huic seculo : sed reformamini ī nouitate mentis uestre & nolite pueri effici mētibus sed malitia paruuli estote in mentib⁹ pfecti sitis & o stulti galathe q̄s uos fascinauit : sed iā non ī uoce sua ī tua enī qui misisti spiritum tuum de excelsis p eum q̄ ascendit ī altū & apuit cataractas donorum suorum ut fluminis impet⁹ letificat ciuitatē tuā . Illi enī suspirat sponsi amicus hēns iā spirit⁹ p̄mitias penes eū / sed adhuc ī se metipso īgemiscēs adoptionē expectās redēptionē corporis sui : illi suspirat . Mēbrū est enī spōse & illi zelat amic⁹ est enī sponsi illi zelat non sibi q̄ ī uoce cataractarum tuarum nō ī uoce sua inuocat alteram abissum

cui zelans timet ne sicut serpens euam decepit astutia
sua sic & eorum sensus corrumpantur a castitate quae est in spiritu
sancto nostro unico tuo. Que est illa speciei lux cum uidebi
mus eum sicuti est: & transierint lacrimae quae mihi factae sunt
panis die ac nocte cum dicitur mihi quotidie ubi est deus
tuus? Et ego dico deus meus. Vbi es ecce ubi es? Respi
ro in te paululum cum effundo super me animam meam in uoce exul
tationis & confessionis soni festiuitatem celebrantis & adhuc
tristis est quia relabitur & fit abysus uel potius sentit adhuc
se esse abysum. Dicit & fides mea quam accedisti in nocte
ante pedes meos. Quare tristis es anima mea & quare
conturbas me? Spera in domino. Lucerna pedibus tuis uer
bum eius. Spera & perseuera donec transseat nox mater ini
quorum donec transseat ira domini cuius filii & nos fuimus ali
quando tenebre quarum residua trahimus in corpore propter pec
catum mortuo donec aspiret dies & remoueantur tenebrae.
Spera in domino. Mane astabo & contemplanabor semper confite
bor illi: mane astabo & uidebo saltare uultum meum dominum
meum: qui uiuificauit & mortalia corpora nostra propter
spiritum qui habitat in nobis quia super interius nostrum
tenebrosum & fluidum misericorditer super ferebat. Vnde
in hac peregrinatione pignus accepimus: ut iam sumus
lux dum adhuc spe salui facti sumus: & filii lucis & fi
lij diei: non filii noctis neque tenebrarum quod tamen fuimus inter quos
& nos in isto adhuc incerto humane uite nostre tu solus diuidis
qui probas corda nostra & uocas lucem diem & tenebras noctem.

L. 2. cap. 1.

Quis enī nos discēnit nisi tu? Quid autē habem⁹ qđ n̄
accepim⁹ a te ex eadeꝫ massa uasa in honoreꝫ: ex qua
sunt & alia facta in cōtumeliāꝫ? Aut quis nisi tu deus
noster fecisti nobis firmamētūꝫ auctoritatis sup̄ nos &
scriptura tua diuina? Celū enī plicabit⁹ ut liber & nūc
sicut pellis extendit⁹ sup̄ nos. Sublimioris enī auctori-
tatis est tua diuina scriptura cū iam obierint ista mor-
tem illi mortales p̄ quos eam dispēsasti nob̄. Et tu scis
dñe tu scis quēadmodū pellib⁹ idueris homines cum
peccato mortales fierent. Vnde sicut pellem extēdisti
firmamētū libri tui cōcordes utiqꝫ s̄mōnes tuos: quos
p̄ mortaliū ministeriū supposuisti nobis. Namqꝫ ipsa
eorū morte solidamentū auctoritat⁹ ī eloquijs tuis p̄ eos
editis sublimiter extenditur sup̄ omnia q̄ subter sunt.
Quod cū hic uiuerent nō ita sublimiter extentū erat:
n̄dū sicut pellē celū extēderas n̄dū mortis eorū famaꝫ
usquequaqꝫ dilataūas. Vidam⁹ dñe celos opa digitorū
tuorū differena ocul⁹ nr̄is nubilū q̄ s̄btexisti eos. Ibi est
testimoniū tuū sapiētīā p̄stās paruul⁹. Perfice d̄s m̄s
laudē tuā ex oē ī fātīū & lactētīū. Neqꝫ ei nouim⁹ alios
libros ita destruētes supbiā: ita destruētes inimicū &
defensorē r̄sistētē r̄cōciliatiōi tue defendēdo p̄cta sua.
Nō noui dñe n̄ noui alia tā casta eloqa q̄ sic m̄ psuadē-
rēt cōfessionē. & lenirēt ceruicē meā iugo tuo & inui-
tarēt colere te gratis. Intelligā ea patē bone: da m̄ hec
subterposito quia subterpositis solidasti ea. Sunt alie

+

aq̄ sup hoc firmamētū credo immortales & aterrena
corruptione secrete laudent nomen tuum laudent te
sup celestes populi angeloz tuoz q nō opus habent
suspice firmamētū hoc & legēdo cognoscē ūbuz tuū.
Vident enī faciē tuaz semp : & ibi legūt sine sillabis tē
poraz qd uelit eterna uolūtas tua legūt eligūt & diligūt
semp legūt & nūquā p̄terit qd legūt . Eligēdo enī &
diligēdo legūt ip̄az icōmutabilitatez cōsiliū tui . Non
claudit codex eoꝝ nec plicabit liber eoꝝ : quia tu ipse
illis hoc es & es ī eternū quia sup hoc firmamētū ordi
nasti eos qd firmasti sup ifirmitatē inferiorū poplorū
ubi suspicerēt & cognoscerent misericordiā tuā tēpora
liter enūtiātez te qui fecisti tēpora . In celo enī dñe mi
sericordia tua : & ueritas tua usq; ad nubes . Trāseūt
nubes celū autez manet . Trāseūt p̄dicatores ūbi tui
ex hac uita in aliā uitā / scriptura ūo tua usq; ī finē se
culi sup populos extenditur . Sed celum & terra tran
sibunt sermones autem tui nō transibunt : qm̄ & pellis
plicabitur & fenuz sup quod extendebat cū claritate
sua p̄teriet : ūbum autem tuū manet ī eternū / qd nūc
ī enigmate nubiuz & p speculū celi nō sicuti est appa
ret nobis quia & nos quāuis filio tuo dilecti simus nū
dum apparuit qd erimus . Attendit per retia carnis
& blāditus est & iflamauit & cucurim⁹ post odorem
ei⁹ . S; cū apparuit similes ei erim⁹ : qm̄ uidebimus eū
sicuti est . Sicuti est dñe uidē nrm qd ndū ē da nob .

Na3 sicut omnino tu es :tu scis solus q es icōmutabilis:
& uis icōmutabiliter & essentia tua scit & ult icōmuta
biliter & sciētia tua est & uult icōmutabilis & uolūtas
tua est & scit icōmutabilis . Nec uidetur iustū esse co
ra3 te ut quēadmodū se scit lumen icōmutabile ita sci
atur ab illuminato icōmutabili . Ideoq3 anima mea ta3
quā terra sine aqua tibi quia sicut se illuminare de se n̄
pōt/ita se satiāre de se nō pōt . Sic enim apud te fons
uite quomodo ī lumine tuo uidebimus lumē . Quis cō
gregauit amaricātes ī societate3 unā ide3 nāq3 illis finis
est tēporalis & terrene felicitatis ppter quā faciūt oīa
quāuis īnumerabili uarietate cura4 fluctuēt . Quis do
mine nisi tu qui dixisti ut cōgregarētur aque icōgre
gationē unā & appareret arida sitiens tibi:qm tuū est
mare & tu fecisti illud & aridā terrā manus tue forma
uerūt . Neq3 enī amaritudo uolūtatu3 sed cōgregatio
aqua4 uocatur mare . Tu enī coherces etiā malas cupi
ditates anima4 :& figis limites quousq3 p̄gredi sinan
tur aque ut in se cōminuātur fluctus ea4 :atq3 ita fac
mare ordine imperij tui sup omnia ad animas siciētes
tibi & apparētes tibi alio fine distīcta societate maris
occulto & dulci fonte irrigas ut & terra det fructum
suū & te iubēte dño deo suo germinet anima nostra
opa misericordie secūdū genus diligens p̄ximū in sub
sidijs necessitatū carnaliū habens in se semen secūdus
similitudine3 :qm ex nostra infirmitate cōpatimur ad

ſubueniēdū īdigētib⁹ ſimilit̃ opitulātes quemadmodū
nobis uellem⁹ opē ferri ſi eodē m̃ īdigerem⁹ / n̄ tātū in
facilib⁹ tāquā ī herba ſeminali ſ; etiā ī p̃tectiōe adiu
torij forte robore ſicut lignū fructiferū id ē bñficiū
ad eripiēdū eū q̃ iuriā patit̃ de manu potētis & p̃bē
do p̃tectionis umbraculū ualido robore iuſti iudiciij .
Ita dñe ita oro te oriat̃ ſicuti facis ſicuti das hilaritate;
& ſac̃tatē oriat̃ de t̃ra ūitas & iuſtitia de celo reſpici
at : & fiāt ī firmamēto luminaria . Frāgam⁹ eſuriētī pa
nez n̄m : & egenū ſine tecto īducam⁹ in domū n̄rā .
Nudū ueſtiam⁹ : & domeſticos ſeminis n̄ri n̄ deſpicia
mus : q̃bus ī terra natis fructib⁹ uide q̃ bonū ē : & erū
pat tēporanea lux n̄rā : & de iſta īferiore fruge actio
nis ī delicias cōtēplationis ūbū uite ſuperi⁹ obtinētes
appaream⁹ ſicut luminaīa ī mūdo coherētes firmamē
to ſcriptuē tue . Ibi enī nobiſcū diſputas ut diuidam⁹
īter ītelligibilia & ſenſibilia tāquāz īnt̃ die; & noctē ul̃
īter animas alias ītelligibilib⁹ alias ſenſibilib⁹ deditas :
ut iā n̄ tu ſol⁹ ī abdito diiudicatiōis tue ſicut antequā
fiēt firmamētū diuidas īter lucē & tēnbras / ſ; etiā ſpiri
tuales tui ī eodē firmam̃ poſiti atq; diſticti maīfeſtata
p̃ orbē grā tua luceāt ſup t̃raz & diuidāt inter die; &
noctē & ſig̃ficēt t̃pora : q̃ uetera trāſierūt ecce facta
ſt noua : & q̃a p̃pior ē n̄rā ſalus quā cu; ēdidim⁹ : &
q̃a nox p̃ceſſit dies autē ap̃p̃iquauit : & q̃a bñdicis
coronā anni tui mittēs oparios ī meſſez tuā ī qua ſemi

nāda alij laborauerūt mittētes etiā ī aliā semēte; cui⁹
messis ī fine ē . Ita das uita; optāti & bñdicis annos iu
sti; tu autē idē ipse es & ī annis tuis q̄ n̄ deficiūt horre
u; p̄paras annis trāseuntib; . Eterno q̄ppe cōsilio p̄
prijs tēporib; bona celestia das super terrā : qm̄ q̄des
alij dat p̄ spiritū s̄mo sapiētie tāquā luminare maius
p̄pter eos q̄ p̄spicue ueritatis luce delectātur tāquā in
p̄ncipio diei : alij autē s̄mo sciētie s̄m eundē spiritum
tāquā luminare min⁹ : alij fides : alij donatio curationū :
alij opationes uirtutū : alij p̄phetia : alij iudicatio sp̄iri
tuū : alteri genera linguaz : & hec omnia tāquā stelle .
Omnia enī hec opat̄ un⁹ atq; ide; spirit⁹ diuidēs p̄
pria unicuiq; p̄ut ult̄ & faciēs apparē sydera ī manife
statione ad utilitate; . Sermo autē sciētie qua cōtinētur
oīa sacramēta q̄ uariāt̄ t̄porib; tāquā luna & cetē no
titie dono; q̄ deinceps tāquam stelle cōmemorate s̄t
quātū differūt ab illo cādoē sapiētie q̄ gaudet p̄dict⁹
dies / tāquā ī p̄ncipia noctis s̄t . His enī s̄t necessaria
quib; ille prudētissim⁹ su⁹ n̄ potuit loq̄ q̄si sp̄itualib;
s̄ q̄si carnalib; : ille q̄ & sapiētiā loquit̄ īter p̄fectos .
Animalis autē homo tāquā puulus ī xp̄o lacte potatur
donec roboret̄ ad solidū cibū & acie; firmet ad solis
aspectū : n̄ habeat desertā uocē suā sed luce lune stel
lazq; cōtētus sit . Hec nobiscū disputās sapiētissime
deus nr̄ ī libro tuo firmam^{to} tuo : ut discernam⁹ omnia
cōtēplatione mirabili : quāuis adhuc ī figs & ī t̄poribus

& i diebus & i annis. Sed prius lauamini : mundi estote :
aufferte nequitiam ab animis uestris atque a conspectu ocu-
lorum uestrorum : ut appareat arida . Discite bonum facere : iudi-
cate pupillo & iustificare uiduam : ut germinet terra her-
bas pabuli & lignum fructiferum : & uenite & disputemus
dicit dominus ut fiant luminaria in firmamento celi & luceant
super terram . Querebat diues ille a magistro bono quid
faceret ut uitam eternam consequeretur . Dicat ei magister bonus
queque putabat hominem & nihil amplius . Bonus est autem
quia deus est . Dicat ei ut si uult uenire ad uitam suet man-
data . Separet a se amaritudinem malitie atque nequitie : non
occidat : non mechetur : non furetur : non falsus testimonium
dicat : ut appareat arida & germinet honores patris &
matris & dilectionem proximi . Feci inquit hec omnia . Vnde
ergo tante spine si terra fructifera est ? Vadit extirpa siluosa
dumeta auaritie : uende quod possides & imple frugibus da-
do pauperibus & habebis thesaurum in celis : & sequere dominum si
uis esse perfectus eis sociatus inquit quos loquitur sapientiam ille
qui nouit quid distribuat diei & nocti : ut noris & tu ut
fiat & tibi luminaria in firmamento celi : quod non fiet nisi fuerit
illic cor tuum : quod iterum non fiet nisi fuerit illic thesaurus tu-
us sicut audisti a magistro bono . Sed contristata est terra
sterilis & spine suffocauerunt uerbum . Vos autem genus ele-
ctum in firma mundi quod dimissistis omnia ut sequeremini dominum /
ite post eum & confundite fortia : ite post eum speciosi
pedes & lucete in firmamento : ut celi enarant gloriam eius

xiii

diuidētes int̄ lucē p̄fectoꝝ s; n̄dū sicut angeloꝝ & te
nebras paruuloꝝ s; nō despectoꝝ : lucete sup̄ omnem
t̄rā : & dies sole cādēs eructet diei ūbuꝝ sapiētie : & nox
luna lucēs annūtiēt nocti uerbū sciētie . Luna & stelle
nocti lucent sed nox nō obscurat eas : qm̄ ille illumināt
eas p̄ modulo ei⁹ . Ecce enī tāquā dō dicēte fiāt lumi
naria ī firmam̄ celi factus ē subito de celo son⁹ q̄si fer
ret̄ flatus uehemēs : & uise sunt lingue diuise q̄si ignis
qui & insedit sup̄ unūquēq; illoꝝ : & facta sunt lumina
ria ī firmam̄ celi ūbum uite habētia . Vbiq; discurrete
ignes sancti ignes decori . Vos enī estis lumen mūdi n̄
estis s; modio . Exaltat⁹ est cui adhesistis & exaltauit
uos . Discurrete & innotescite omnib⁹ gētib⁹ . Cōcipiat
& mare & paīat opa ūrā : & p̄ducāt aque reptilia ani
maꝝ uiuaꝝ . Sepantes enī p̄ciosuꝝ a uili facti estis os dī
p̄ qd̄ diceret : p̄ducāt aque nō animā uiuā quāz terra
p̄ducit sed reptilia animaꝝ uiuaꝝ & uolatilia uolātia
sup̄ terrā . Repserūt enī sacramēta tua deus p̄ opa ser
uoꝝ sanctoꝝ tuoꝝ int̄ medios fluctus tēptationū seclī
ad imbuēdas gētes ī nomine tuo ī baptismo tuo . Et in
ter hec facta sūt magnalia mirabilia tāquā ceti grādes
& uoces nūtioꝝ tuoꝝ uolitātes sup̄ terrā iuxta firma
mētū libri tui p̄posito illo sibi ad auctoritatē sub quo
uolitarēt quocūq; irent . Neq; enī sunt loquele neq;
sermoneꝝ quoꝝ nō audiāt uoces eoꝝ q̄ndo ī omnē ter
ram exiit sonus eoꝝ & in fines orbis terre uerba eorū :

qm̄ tu dñe bñdicēdo mltiplicasti hec. Nūqd mētiō
aut mixtione misceo neq; distiguo lucidas cogtiones
haꝝ reꝝ in firmamēto celi & opa corporalia ī undoso
mari & s̄b firmamēto celi? Quaz enī reꝝ notitie s̄t solide
& t̄minate sine īcremētis generationuꝝ tāquā lumina
sapiētie & sciētie earūdeꝝ reꝝ sunt opationes corpora
les mltē ac uarie: & aliud ex alio crescēdo mltiplicat̄
ī bñdictione tua deus qui cōsolatus es fastidia sensuū
mortaliū: ut ī cogtione animi res una mltis modis per
corporis motiones figuret̄ atq; dicat̄. Aque p̄duxe
runt hec s̄b ī ūbo tuo necessitates alienatoꝝ ab eternita
te ūitatis tue poplōꝝ p̄duxerūt hec s̄b ī euāgelio tuo:
qm̄ īp̄e aque ista eiecerunt: quaz amarus languor fuit
causa ut ī tuo ūbo ista p̄cederēt. Et p̄cra s̄t omnia fa
ciēte te: & ecce tu inenarrabilē p̄crior qui fecisti oīa:
a quo si nō ēēt lapsus adā n̄ diffundētur ex utero ei⁹
salsugo maris genus humanū p̄fund⁹ curiosū & p̄cel
lose tumidū & instābilē fluuidū: atq; ita nō opus esset
ut ī aquis mltis corporalit̄ & sensibilit̄ oparēt̄ dispen
satores tui mistica facta & dicta. Sic enī mihi nūc oc
currerūt reptilia & uolatilia quib⁹ ībuti & initiati ho
mines corporalib⁹ sacramētis subditi nō ultra p̄fice
rent nisi spiritualit̄ uiuescēt anima gradu alio & post
initii ūbuꝝ ī cōsumatione respicēt: ac p̄ hoc ī ūbo tuo
nō maris p̄funditas sed ab aquaz amaritudine terra
discreta eijcit nō r̄ptilia animaz uiuaz & uolatilia sed

aia; uiua; Neq; ei ia op^o hēt baptismo q̄ gētib; op^o ē :
sic op^o hēbat cū aq; tegēt. Nō ei itrat alit̄ i reg^m celoꝝ
ex illo q̄ istituisti ut sic itret̄ : n̄ mag^alia mirabiliū q̄rit
q̄b^o fid̄s fiat. Neq; ei n̄ sig^a & p̄digia uidēt n̄ ēdit; cū
ia disticta sit t̄ra fidel̄ ab aq; māis ifidelitate amāis :
& ligue i sig^o s̄t n̄ fidelib^o s; ifidelib^o. Nec isto ḡ genē
uolatili q̄ ūbo tuo p̄duxerūt aq̄ op^o hēt t̄ra q̄ funda
sti sup aq; . Immitte i ea ūbū tuū p nūtiōs tuos : opa ei
eoꝝ narram^o s; tu es q̄ opāis i eis ut opēt̄ aia; uiuam .
Terra p̄ducit eā q̄a t̄ra cā ē ut agāt i ea : sic maē fuit
cā ut agēt reptilia aia; uiua; & uolatilia s; firmam^o
celi / q̄bus ia t̄ra n̄ idiget quāuis piscē māducat leuatū
de p̄fundo i ea mēsa quā p̄asti i cōspectu ēdētū . Idō
ei d̄ p̄fundo leuat^o ē ut alat aridā & aues māina p̄ge
nies : s; t̄n sup t̄rā mltiplicāt̄ . Prima; ei uocū euāgeli
zatiū ifidelitas hoīnū cā extitit; s; & fideles exortātur
& b̄ndicūt̄ ab eis mltiplicit̄ d̄ die i diē . At ūo aia uiua
de t̄ra sumpsit exordiū : q̄a n̄ p̄dest ia n̄ fidelib^o otinē
se ab amoē hui^o scl̄i / ut aia eoꝝ t̄ uiuat q̄ mortua erat i
delicijs uiuēs delicijs dñe mortiferis . Nā tu puri ēdis
uitales delicie . Opent̄ ḡ ia i t̄ra mīstri tui n̄ sic i aq; i
fidelitatis annūtiādo & loquēdo p̄ mirac̄a & sac̄mēta
& uoces mīsticas / ū itēta sit i gr̄tia m̄r adm̄tiōis i ti
more occ̄ltoꝝ sig^o . Tal̄ ei ē itroit^o ad fidē filiis adam
oblit̄ tui dū abscondūt se a facie t̄ & fiūt abyssus : s; op
ent̄ etiā sic i arida discreta a gurgitib^o abyssi : & sint

forma fidelib⁹ uiuēdo corā eis & excitādo ad imitatio
nez. Sic ei n̄ tātū ad audiēdū ūbū s; etiā ad faciēdū au
diūt. Querite dñs & uiuet aīa ūra / ut pducāt t̄ra ani
mā uiuētē. Nolite cōformari huic secl^o; otinete uos ab
eo. Euitādo uiuit aīa q̄ appetēdo morit̄. Cōtinete uos
ab immani feritate supbie ab inēti uoluptate luxuīe &
a fallaci noīe sciētie / ut sint bestie māsuete & pecora
edomita & in xoijs spētes. Mot⁹ ei aīe sūt isti ī allegoria:
s; fast⁹ elationis & delectatio libidinis & uenenū curio
sitis mot⁹ sūt aīe morituē: q̄ n̄ ita morit̄ ut omī motu
careat / qm̄ discedēdo a fonte uite morit̄: atq; ita susci
piūt a p̄tereūte secl^o & cōformāt ei. Verbū autē tuū
dñs fons uite et̄ne ē & n̄ p̄teit̄: id̄oq; ī ūbo tuo cohibet̄
ille discessus dū dicit̄ nobis: nolite cōformā huic secl^o /
ut pducāt t̄ra ī fonte uite aīas uiuētē ī ūbo tuo p̄ euā
gelistas tuos / aīas otinētē imitādo imitatores xp̄i tui.
Hoc ē ei fm̄ gen⁹: qm̄ emlatio uiri ab amico ē. Estote
īquit sicut ego: q̄a & ego sic uos. Ita erūt ī aīa uiua be
stie bone ī māsuētudine actionis. Mādasti enī dicens:
ī māsuētudie opa tua p̄fice & ab oī hoīe diligēs. Et
pecora bona neq; si māducauerūt habūdātia / neq; si n̄
māducauerūt egētia: & spētes boni n̄ p̄niciosi ad nocē
dū sed astuti ad cauēdū / & tātū explorātes tēporales
nat̄as q̄ntū suffic̄ ut p̄ ea q̄ facta sūt intellecta cōspiciat̄
et̄nitas. Seruiūt enī rationi h̄ aīalia cū a p̄ḡssu mortis
fero cohibita uiuūt: & bona sūt. Ecce ei dñe dñs nr̄ c̄a

tor noster cum cohibere fuerit affectiones ab amore
seculi quibus moriebamur male uiuendo/ & ceperit eē
anima uiuens bene uiuendo/ completumq; fuerit ūbu;
tuum qđ per aplm tuū dixisti/ nolite cōformari huic
sco/ cōseqt̃ & illud qđ adiūxisti statī & dixisti/ s; re
formamī ī nouitate mētis ur̃e / n̄ iā sm gen^o tāquā imi
tātes p̃cedētē p̃ximū n̄ ex hoīs melioīs auctoī tate ui
uētes. Neq; ei dixisti fiat hō sm gen^o s; faciam^o hoīnē
ad imaginē & similitudinē nr̃a;: ut nos p̃bem^o q̃ sit uo
lūtas tua. Ad hoc ei dispēsator ille tu^o gñans p̃ euāge
liū filios/ ne semp̃ puulos hēret q̃s lacte nut̃ret & tāq;
nutrix fouēt/ reformamī iquit ī nouitate mētis ur̃e ad
p̃bādū q̃ sit uolūtas dī qđ bonū & bñplacitū & p̃fec
tū. Id̃oq; n̄ dic̃ fiat homo s; faciam^o hoīez;: n̄ dicis sm
gen^o s; ad imaginē & similitudinē nr̃am. Mēte q̃ppe
r̃nouat^o & aspiciēs ītellektu ūitatē tuā/ hoīe d̃mostra
toē n̄ īdiget ut suū gen^o imitet;: s; demōstrāte te p̃bat
īpe q̃ sit uolūtas tua qđ bonū & bñplacitū & p̃fectū:
& facis eū iā capacē uidē t̃nitatē unitatis ul' unitate;
t̃nitatē. Id̃oq; p̃l̃r dicto faciam^o hoīez; siglariē tñ īfert̃
& fec̃ d̃s hoīez;: & p̃l̃r dicto ad imaginē nr̃a;: siglariē
īfert̃ ad imaginē dei. Ita hō renouat̃ ī ag̃tione dei sm
imaginē eius qui creauit eū. Et spiritual' effect^o iudi
cat omnia q̃ utiq; iudicāda sūt: īpe autē a nemine iudi
cat̃. Qđ at̃ iudicat oīa/ h̄ ē qđ hēt potatē pisciū maīs
& uolatiliū celi & oīum pecoꝝ & feroꝝ & omnis terre

& oīu; repētū q̄ repūt sup̄ trā. Hoc enī agit p̄ mētis
ītellectū p̄ quē p̄cipit que sunt spirit⁹ dei. Alioqn̄ hō
ī honoē posit⁹ nō intellexit: cōparat⁹ est iumētis īsen
satis & similis fact⁹ est eis. Ergo ī ecclesia tua deus n̄r
secūdū gratiā tuā quā dedisti ei: qm̄ tuū sum⁹ figmē
tū cāti ī opib⁹ bonis n̄ solū q̄ spūaliē p̄sunt s̄ etiā ij q̄
spūaliē s̄dūt eis q̄ p̄sunt: masculū ei & feīnā fecisti
hoīez h̄ m̄ ī grā t̄ spūali: ū fm̄ sexū corpis n̄ ē mascul⁹
& feīna: q̄ nec iudeus neq; grec⁹ neq; su⁹ neq; libē:
spūales ḡ siue q̄ p̄sunt siue q̄ obtēpāt spūaliē iudicāt
nō de cognitionib⁹ spiritualib⁹ q̄ lucēt ī firmam̄: nō
enī oportet de tam s̄blimi auctoritate iudicare neq; d̄
īp̄o libro tuo etiā si quid ibi nō lucet: qm̄ si īmittim⁹ ei
nostrū ītellectū/certūq; habem⁹ etiā qd̄ clausum est
aspectib⁹ n̄ris r̄cte ueracitq; dictū ēē: sic ei homo l̄ia:
spūal̄ & renouat⁹ ī aḡtione dei s̄ imaginē ei⁹ q̄ cāuit
eū/factor tñ legis debet ēē nō iudex: neq; de illa disti
ctiōne iudicāē sp̄tualiū uidelz atq; carnaliū hominū
q̄ tuis d̄s n̄r ocl̄is noti s̄. & null̄ adhuc nob̄ appuerūt
opib; ut ex fructib; eoꝝ coḡscam⁹ eos: s̄ tu dñe ia; scis
& diuisisti eos & uocasti ī ocl̄to añ q̄ fiēt f̄mām̄tū: ne;
d̄ t̄bidis hī s̄clī ppl̄is quēq; spūal̄ hō diiudicat. Quid
ei ei d̄ ijs q̄ foīs s̄ iudicāē īgr̄ati q̄s īdeuētur⁹ sit ī d̄l̄ce
dinē grē tue & q̄s ī p̄petua īpietat̄ amāitudīe remāsu
r⁹. Id̄oq; hō quē fecisti ad īaginē tuā n̄ accep̄ potate;
lūiaū celi ne; īp̄i⁹ occ̄lti celi ne; diei & noct̄ q̄ añ celi

constitutioe3 uocasti neq3 congregatiois aq3 qd' e mare / s3 ac
cepit potestate pisciu maris & uolatiliu celi & oiu3 pe
co3 & omis t're & omiu3 r'p'etiu3 q' r'p'ut sup t'ra . Iudi
cat ei & ap'pbat q' recte im'pbat autē q' p'perā iuene
rit siue in ea solēnitate sac'mēto3 q'bz inician' q's pue
stigmat i aquis mltis misericordia tua siue i ea q' ille piscis
exhibet quē leuatū d' p'fundo t'ra pia comedit siue i
u'bo3 sig's uocibusq3 s'biectis aucto'itate libri tui tāquā
s'b firmam uolitātib3 it' p'tādo exponēdo differēdo dis
putādo b'ndicēdo atq3 iuocādo te ore erūpētib3 atq3
sonātib3 sig's ut r'spōdat pop'l's amē . Quib3 omib3 uo
cib3 corporalit' enūtiādis cā ē abissus scl'i & cecitas car
nis q' cogitata nō possūt uid'ri ut op' sit i'strepe i auri
bus . Ita quāuis mltiplicēt uolatilia sup t'ra ex aquis t'n
originē ducūt . Iudicat etiā spūal' ap'p'bādo qd' r'ctū
im'p'bādo autē qd' p'perā iuenerit i opib3 moribusq3
fidelīū & elemosinis tāq' t'ra fructifera & d' anīa uiua
māsfuefactis affectionib3 i castitate i ieiuniis i cogita
tioib3 pijs d' iis q' p sensu3 corpis pcipiūt . De his ei iu
dicaē nūc dicit i q'bus & potestate corrigēdi hēt . S3
qd' ē hoc & q'le misteriū est ? Ecce b'ndicis homines o
d'ne ut mltipilcētur & i'pleāt t'ra . Nihilne nob' ex h
innuis ut itelligam3 aliqd cur nō ita b'ndixēis lucē quā
uocasti diē nō firmamētū celi nō luīnaia nō sid'ra nō t'raz
nō mare ? Dicerē te d's n'r q' nos ad imaginē tuā creasti
dicē3 te h' donū b'ndictiois homī p'p'e uoluisse largiri

n̄ h̄ m̄ b̄ndixisses pisces & cetos ut ēscerent & m̄tpli
carēt & implerēt aq̄s maris & uolatilia m̄tiplicarētur
sup̄ trā. Itē dicēs ad ea rez ḡna p̄tinē b̄ndictiōez h̄ac
q̄ gignēdo ex semetip̄is p̄pagāt: si eā r̄pirē ī arbust
& fructet & ī pecoib; t̄re. Nūc at̄ n̄ herb & liḡs dictū
ē n̄ bestiis & sp̄etib; ēsite & m̄tiplicamī: cū h̄ q̄q; oīa
sic pisces & aues & hoīes gignēdo augeāt genusq; cu
stodiāt. Quid ḡ dicā lumē meū uitas? Quia uacat h̄?
Quia ianī ita dictū ē? Neq̄quā p̄r pietat; ab sit ut h̄
dicat suus ubi tui. Et si ego n̄ itelligo qd hoc siḡficet
eloqu; utāt eo meli⁹ melioēs idest itelligētioēs quaz ē
su; unicuiq; quātū sapē dedisti d̄s me⁹. Placeat aute;
& cōfessiō corā oclis tuis q̄ tibi cōfiteor ēdere me d̄
n̄ icassu; te ita locutū ēē: neq; silebo cū m̄ lectiōis hui⁹
ocasio suggeit. Ve; ē enī n̄ uideo qd īpediat ita me
sentiē dicta figurata libro; tuo;. Noui eī m̄tipliciter
siḡficari p̄ corp⁹ qd uno m̄ mēte itelligit; & m̄tpli
cit mēte itelligi q̄ uno modo p̄ corp⁹ siḡficat. Ecce
sīplex dilectio dei & p̄ximi q̄ m̄tiplicib; sac̄mēt & ī
numēabilib; liguis & ī una q̄que lingua īnumēabilib;
locutionū moīs corpali; enūtiat. Ita ēscūt & m̄tiplicā
tur fetus aquaz. Attende iteru; q̄squis hec legis. Ecce
qd uno modo scripta effert & uox p̄sonat ī p̄ncipio
fecit d̄s celū & terrā nōne multipliciter itelligit; Nō
erro; fallacia s; ūa; itelligētiaz geneib; ita crescūt &
m̄tiplicāt fet⁹ hoīu;. Itaq; si natas ip̄as rez n̄ allegori

ce s; ppe cogitem⁹ / ad oia q̄ d' seīnib⁹ gignūt cōueit
ūbū c̄scite & mltiplicamī: si at figurate posita ista tra
ctem⁹ q̄ poti⁹ arbitrōr itēdisse scripturā q̄ utiq; n̄ su
puacue solis aq̄tiliū & hoīnū fetib⁹ istā bñdictionē at
t̄buit / iuenim⁹ qdē mltitudines & ī c̄atuīs sp̄tūalib⁹
atq; c̄poralib⁹ tāquā ī celo & ī t̄ra & ī animis iustis &
iniqs tāquā ī luce & ī tenebris & ī s̄actis auctorib⁹ p̄ q̄s
lex mīstrata ē tāquā ī firmam^m qd' solidatū ē it̄ aq; &
aqm & ī societate amācātū p̄p̄loz tāquā ī māī & ī
studio aīaz pīaz tāquā ī aīda & ī opib⁹ mīscde fm p̄
sentē uitā tāquā ī hēbis seīnalib⁹ & lig's fructifeīs & ī
sp̄ualib⁹ donis maīfestat' ad utilitatē sic ī luīaīb; celi
& ī affectīb; formatis ad tēp̄atiā tāquā ī aīa uiua. In oī
b⁹ his nāciscūt mltitudīes & ubētates & īc̄mēta. S; qd'
ita c̄scat & mltiplicet' ut una res mltis modis itelligat'
& enūtiēt' & una enūtiatio mltis modis itelligat' n̄ iue
nim⁹ n̄ ī sig's c̄palit' edit' & reb⁹ itelligibil'r excogitat'.
Sig^a c̄palit' edita gñatioēs aq̄z p̄p̄ necessāias cās c̄nal' p̄
fūditat' res at̄ itelligibilit' excogitatas gñationē huānā
p̄p̄ rōnis fecūditatē itelligim⁹. Et idō c̄dim⁹ utq; hoz
gñi dictū ēē a te dñe: c̄scite & mltiplicamī. In hac eī bñ
dictiōe c̄cessaz nob' a te factatē ac potestatē accipio &
mltis mōis enūtiāē q̄ uno m̄ itellectū tenueim⁹ & mlt'
mōis itelligē q̄ obscuē uno m̄ enūtiatū legeim⁹. Sic ī
plēt' aq̄ maīs q̄ n̄ mouēt' n̄ a uaijs sig'ficatioīb; sic & fe
tib; humais īplet' & terra cui⁹ ariditas appet ī studio

& dñatur ei ratio. Volo etiā dicere dñe deus meus qđ
me cōsequens tua scriptura cōmouet: & dicā nec uere
bor. Vera enī dicā te mihi īspirante quod ex eis uer
bis uoluisti ut dicerē: neq; enim alio pter te īspirante
credo me ueꝛ dicere cū tu sis ūitas omnis auteꝛ homo
mēdax. Et ideo qui loquit mēdaciū de suo loquitur.
Ergo ut ueꝛ loquar de tuo loquar. Ecce dedisti nob
in eścā omne fenū satiuuꝛ seminans semen qđ est sup
omnē tērā & omē lignū qđ habet in se fructū seminis
satiui: nec nobis solis sed & omnibus auibus celi & be
stijs terre atq; serpentibꝛ piscibus autē & cetis magnis.
Dicebamus enī ex his fructibus terre significari & in
allegoria figurari opera misericordie que huius uite ne
cessitatibus exhibentur ex terra fructifera. Talis ter
ra erat pius onesiphorus cuius domui dedisti misicor
diam qui frequēter paulū tuū refrigerauit & catenaꝛ
eius n̄ erubuit. Hoc fecerunt & fratres & tali fruge
fructificauerūt qui qđ ei deerat suppleuerūt ex mace
donia. Quom̄ autē dolet quedā ligna que fructū ei d
bitū n̄ dederūt ū ait ī p̄ma mea defensiōe nemo m̄ af
fuit s; om̄s me d̄reliq̄rūt n̄ illis īputet. Ita eī debent
eis qui ministrant doctrinā rationales p̄ intelligētias di
uinoꝛ mysterioruꝛ ita eis debētur tāquaꝛ hominibus.
Debentur autem eis sicut anime uiue p̄bētibus se ad
imitandum ī omni cōtinētia. Itē debēt eis tāquā uolati
libꝛ ppter benedictiones eoꝛ que multiplicātur super

terrā qm̄ i omnē terrā exiit sonus eorū. Pascūt autem
his escis q̄ letāt eis nec illi letāt eis quorū de⁹ uēter est.
Neq; enī & in ill' q̄ prebēt ista ea q̄ dant fruct⁹ est s;
quo animo dant. Itaq; ille q̄ deo fūiebat nō suo uentri
uideo plane ūde gaudeat uideo & cōgratulor ei uald'.
Acceprat enī a philipēsib; q̄ p ephasiōditū miserant.
Sed tñ unde gaudeat uideo. Vnde autē gaudet inde
pascit q̄ i ueritate loquēs gauisus suz iquit magnifice
i dño quia tandem aliquādo repullulastis sapere p me
i quo & sapiebatis tediū autē habuistis. Isti autē diut
no tedio marcuerāt & quasi exaruerant ab isto fructu
boni opis & gaudet eis q̄ rpullularūt nō sibi q̄ eius in
digētie subuenerūt. Ideo secutus ait. Nō qd' desit ali
quid; dico. Ego enī didici in quib; suz sufficiēs esse.
Scio & minus habere scio & habūdare i oībus imbutus
suz. Et satiari & esurire & habūdare & penuriā pati;
omnia possuz i eo q̄ me cōfortat. Vnd' g' gaudes o pau
le magne unde gaudes unde pasceris homo renouate
i agnitione dei scd'm imaginē eius qui creauit te & ani
ma uiua tāta cōtinentia & lingua uolatilis loquens mi
steria. Talib; qppe animātibus esca ista debet. Quid
est quod te pascitur; Letitia. Quod seq̄tur audiam⁹.
Veruntamen inquit bene fecistis communicantes tri
bulationi mee. Hinc gaudet & hinc pascitur quia
illi bene fecerunt non quia eius angustia relaxata est
qui dicit tibi; in tribulatione dilatasti mihi quia &

abundare & penuriam pati nouit in te qui confortas eū.
Scitis enī iquit etiā & uos philipēses qm̄ i p̄ncipio euā
gelii cū ex macedonia sū p̄fect⁹ nulla m̄ ecclesia cōmu
nicauit i ratione dati & accepti nisi uos soli: q̄a & thesa
lonicā & semel & itez uisib⁹ meis misistis. Ad h̄ bona
opa eos rediisse nō gaudet & repullulasse letat tāquā
reuirescēte fertilitate agri. Nūquid p̄pter usus suos
quia dixit uisibus meis misistis nūqd p̄ptea gaudet?
Nō p̄pterea. Et hoc unde scim⁹? Sequit̄ dicens. Nō
q̄a q̄ro dat⁹ sed requiro fruct⁹. Didici a te de⁹ me⁹
iter dat⁹ & fructū discernē. Datū ē res ipsa que dat̄
imptitur hec necessaria ueluti est nūm⁹ cib⁹ pot⁹ ue
stimētū tectū adiutoriū. Fructus autez bona & recta
uolūtas datoris est. Nō enī ait magister bonus q̄ susce
pit p̄phetā tm̄ s̄ addidit i nomine p̄phē: neq; ait tm̄
q̄ suscepit iustū s̄ addidit i nomine iusti. Ita q̄ppe
ille mercedē p̄phē iste mercedē iusti accipiet. Nec so
lus ait q̄ calicē aque frigide potū dederit uni ex mini
mis meis: s̄ addidit tātu i nomine discipuli: & sic adiū
xit amen dico uobis n̄ perdet mercedē suā. Datū est
suscipē p̄phā: suscipe iustū porrigē calicē aq̄ frigide
discipulo: fruct⁹ autē i nomine p̄phē i nomine iusti
i nomine discipuli hoc facere. Fructu pascit helias a
uidua sciēte qd̄ hoīez dī pascēt & p̄pt̄ hoc pascēt: p
coruū autē dato pascebat. Nec it̄ior helias s̄ ext̄ior
pascebat qui posset etiā talis cibi egestate corrumpi.

Id'oq; dicā qđ ueꝛ est corā te dñe cū homines idiote
atq; ifideles qbus initiādis atq; lucrādis necessaria sūt
sacramēta initioꝝ & magnalia miracloꝝ q̄ noīe pisciū
& ceteroꝝ sig̃ficari credidim⁹ / suscipiūt corporalitē
reficiēdos aut ī aliq̄ p̄sentis uite usu adiuuādos pueros
tuos cū id q̄re faciēdū sit & q̄ ptineat ignorēt: n̄ illi
istos pascūt n̄ isti ab illis pascūt: q̄ n̄ illi h̄ s̄acta & re
cta uolūtate opant̄ nec isti eoꝝ datis ū fructū nōdu;
uidēt letāt. **I**nd' q̄ppe anim⁹ pascit̄ und' letāt. **E**t id'o
piscēs & ceti nō uescūtur escis quas nō germinat n̄ iaz
t̄ra ab amarritudinē marinoꝝ fluctuū distincta atq; di
screta. **E**t uidisti de⁹ oīa q̄ fecisti & ecce bona ualde:
q̄ & nos uidim⁹ ea & ecce oīa bona uald'. **I**n singul' ge
nerib; opus tuoꝝ cū dixisses ut fierent & facta ēēnt/
illud atq; illud uidisti q̄a bonū est. **S**epties enumeraui
scriptū esse te uidisse q̄a bonū est qđ fecisti & h̄ octa
uū ē q̄a uidisti oīa q̄ fecisti & ecce nō solus bona sed
etiā uald' bona tāquā siml' oīa. **N**ā singula tantū bona
erāt: siml' autē omnia & bona & ualde. **H**oc dicūtur
etiā queq; pulchra corpa: q̄ lōge m̄lto p̄chri⁹ est cor
pus qđ ex mēbris p̄chris omnib; cōstat quas ip̄a mē
bra singula quoꝝ ordinatissimo cūetu c̄plet̄ uniūsum
quāuis & illa etiā singulatī p̄chra sint. **E**t attēdi ut in
uenirē utrū septies ul' octies uid'ris q̄ bona sūt opa tua
cū tibi placuerūt: & ī tua iussione nō iueni tēpora p̄ q̄
itelligerē q̄ toties uid'ris q̄ fecisti & dixi. **O** dñe n̄ne

ista scriptura tua uia ē: qm̄ tu uiax & uitas edidisti eā?
Cur g̃ tu m̄ dicis n̄ eē i tua uisione t̃pora & ecce scrip-
tura tua m̄ dicit p̄ singulos dies ea q̄ fecisti te uidisse
q̄ bona sūt? Et cū ea numerarē iueni quotiens ad hec
tu dicis mihi qm̄ tu es de⁹ me⁹ & dicis uoce forti i aurē
īteriorē suo tuo pr̄pens meā surditatē & clamās. O
homo nēpe qd̄ scriptura mea dicit ego dico. Et tñ illa
tēporali⁹ dicit ūbo: autē meo eterno tēpus nō accidit
q̄ aq̄li mecū et̄nitate cōsistit. Sic ea q̄ uos p̄ spiritus
meū uidetis ego uideo: sicut ea q̄ uos p̄ spiritū meū di-
citis ego dico. Atq; ita cū uos tēporali⁹ ea uideatis n̄
ego tēporali⁹ uideo quēadmodū cū uos tēporali⁹ ea
dicatis nō ego tēporali⁹ ea dico. Et audiui dñe deus
meus & eluxi stillas dulcedinis ex tua uitate & itellexi
qm̄ sunt quidā q̄bus displicēt opa tua bona & multa
eoꝝ dicūt te fecisse necessitate cōpulsus sicut fabricas
celoꝝ & cōpositiones sydeꝝ: & hec nō de tuo s̄ia: fuis-
se alibi c̄ata & aliud q̄ tu cōtrahēs & cōpaginaēs atq;
cōtexēs: cū de hostib⁹ uictis mōdana menia molireris
ut ea cōstrutione deuicti adūsus te iteꝝ rebellare non
possent. Alia ūo nec fecisse te n̄ omnino cōpegisse si-
cut oēs carnes & imitissima queq; animātia & qcqd
radicib⁹ terrā tenet: s̄ hostilē mēte: naturāq; aliā n̄ abs-
te cōditā tibiq; cōtrariā i īferioib⁹ mūdi locis ista gi-
gnē atq; formaē. Infani dicūt hec: qm̄ nō p̄ spiritum
tuū uidēt opa tua n̄ te cōgscūt i eis. Qui autē p̄ spū

tuū uidēt ea tu uides ī eis. Ergo cū uidēt q̄a bona sūt
tu uides quia bona sunt : & quēcūq; p̄pt̄ te placēt tu
ī eis cōplacēs : & que p̄ spiritū tuū placent nobis t̄ pla
cent ī nobis. Quis enī scit hoīnū q̄ sūt hoīnis n̄ spirit⁹
hoīnis q̄ ī ip̄o est : Sic & q̄ dei sunt nemo scit n̄ spirit⁹
dei. Nos autē īquit n̄ spiritū hui⁹ mūdi accepim⁹ sed
spiritū qui ex deo ē : ut sciam⁹ q̄ a deo donata sūt nob̄.
Et admoneor ut dicā. Certe nemo scit q̄ dei sūt n̄ spi
rit⁹ dei. Quom̄ ḡ scim⁹ & nos q̄ a deo donata sūt nob̄ :
Respōdet m̄ qm̄ q̄ p̄ ei⁹ spiritū scim⁹ etiā sic nemo scit
n̄ spirit⁹ dei. Sicut enī recte dictū ē n̄ enī uos estis q̄
loq̄mini eis q̄ ī spiritu dei loq̄rēt̄ : sic recte dicit̄ non
uos estis q̄ scitis eis q̄ ī dei spiritu sciūt. Nihilomin⁹ ḡ
recte dicit̄ n̄ uos estis q̄ uidētis eis q̄ ī spiritu dī uidēt.
Ita qcquid ī spiritu dei uidēt q̄ bonū ē n̄ ip̄i s̄ deus
uidet q̄a bonū ē. Aliud ḡ ē ut putet q̄sq; malū ēē qd̄
bonū ē q̄les supra dicti sūt alid̄ ut qd̄ bonū est uideat
homo q̄a bonū ē sicut mltis tua catura placet q̄a bo
na ē q̄bus tñ n̄ tu places ī ea unde frui magis ip̄a quā
te uolūt : alid̄ autē ut cū aliqd uidet hō q̄ bonū ē d̄s
ī illo uideat q̄ bonū est ut scilicet ille amet̄ ī eo qd̄ fecit
q̄ nō amaret̄ n̄ p̄ spiritū quē dedit : q̄a caritas dei dif
fusa est ī cordib⁹ nostris p̄ spiritū sanctū q̄ datus est
nob̄ p̄ quē uidem⁹ quia bonū est qcquid aliquo m̄ ē.
Ab illo ei est q̄ n̄ aliq̄ m̄ est : sed qd̄ est est. Gr̄as tibi
dñe uidem⁹ celū & t̄rā siue corpālē ptē supiorē atq;

L. 27.

inferiores siue spirituales corporalesque creaturas atque in or-
dinatu harum partium quibus constat vel uniuersa mundi moles vel
uniuersa omnino creatura uidemus lucem factam diuisamque
a tenebris uidemus firmamentum celi siue iter spirituales
aquas superiores & corporales inferiores primarium corpus
mundi super hoc spatium aeris quia & hoc uocatur celus per quod
uagantur uolatilia celi iter aquas que uaporant eis superferuntur
& senis etiam noctibus rorant & has que in terris graues fluitant
uidemus congregatas aquas specie per campos maris & aridas
terras vel nudatas vel formatas ut essent uisibiles & incomposita her-
barumque atque arborum materie uidemus luminaria fulgentia de super
sole sufficiens diei lunam & stellas consolari noctes atque his
omnibus notari & significari tempora uidemus humidam usque
quaque naturam piscibus & beluis & alitibus fecundatam quod
aeris corpulentia que uolat auium portat aquarum exaltatione
concrescit uidemus terrenis animalibus faciem terre deco-
rari hominemque ad imaginem & similitudinem tuam cunctis
irrationalibus animantibus ipsa tua imagine ac similitu-
dine hoc est rationis & intelligentie uirtute preponi &
quemadmodum in eius anima aliud est quod consulendo
dominatur aliud quod subditur ut obtemperant sic uiro
factam esse etiam corporaliter feminam que haberet
quidem in mente rationalis intelligentie parem naturam
sexu tamen corporis ita masculino sexui subiceretur quem-
admodum subicitur appetitus actionis ad concipiendam
de ratione mentis recte agendi solertia. Videmus hec

& singla bona & omnia bona ualde. **L**audent te opa
tua ut amemus te & amemus te ut laudent te opa tua
que habent initiū & finē ex tēpore ortū & occasu; pro
fectū & defectū speciē & priuationez. **H**abent ergo
cōsequētia mane & uespā partizlatē partim euidēt.
De nihilo enī a te nō de te facta sunt. **N**ō de te aliqua
nō de tua ul' q̄ antea fuerit s; de cōcreta id ē siml' a te
creata materia q̄ ei⁹ iformitatē sine ulla tēporis inter
positione formasti. **N**ā cū sit aliqd' celi & terre maties
aliud celi & terre species materiā qdē de oīno nihilo
mūdi autē speciē de informi materia simul tñ utrūq;
fecisti ut materiā forma nulla more intercapedine se
q̄ret. **I**nspexim⁹ etiā ppter q̄ figuratiōē ista ul' tali
ordine fieri ul' tali ordine scribi uoluisti: & uidim⁹ q̄
bona sūt singla & omnia bona ualde ī ūbo tuo ī unico
tuo celū & trā caput & corp⁹ ecclesie ī p̄destinatione
ante omnia t̄pora sine mane & uespa. **V**bi autē cepisti
p̄destinata tēporali⁹ exeq̄ ut occulta manifestares &
icōposita nra cōponeres qm̄ sup nos erāt peccata nra
& ī pfundū tenebrosu; abieram⁹ abs te & spirit⁹ tuus
bon⁹ supferebat ad subueniēdū nob ī tēpoē opportu
no & iustificasti impios & distixisti eos ab iniqs & so
lidasti auctoitatē libri tui int' supioēs q̄ tibi docibiles
essent & iferioēs qui eis subderētur & cōgregasti soci
etatem infidelium in unam conspirationem ut appare
rent studia fidelium ut tibi opera misericordie pare

rēt distribuētes eē paupib⁹ tēnas facultates ad adqrē
da celestia & ide accēdisti qdā luīaria ī firmam^{to} ūbū
uite hēntes sāctos tuos & spūalib⁹ donis p̄lata sublimi
auctoritate fulgētes & id^o ad ībuēdas īfideles gētes fac
mēta & miracula uisibilia uocesq; ūboꝝ secūdu firma
mētū libri tui quib⁹ etiā fideles benedicerēt ex maīa
corporali p̄duxisti & deīde fideiū animā uiuā p̄ af
fectus ordinatos cōtinētie uigore formasti atq; inde t^o
soli mētē subditā & nulli⁹ auctoritatis humane ad imi
tādū idigētē renouasti ad imaginē & similitudinē tuā
p̄stātiq; itellectui rationabilē actionē tāquā uiro femi
na; subdidisti omnib⁹q; tuis ministerijs ad pficiēdos
fideles ī hac uita necessarijs ab eisde; fidelib⁹ ad usus
tēpales fructuosa ī futuꝝ opa p̄beī uoluisti. Hec oīa
uidemus & bona sunt ualde qm̄ tu ea uides ī nobis qui
spiritum quo ea uidēm⁹ & in eis te amaremus dedisti
nobis. Dñe deus pacē da nobis omīa enī p̄stitisti nobis
pacem quietis pacem & sabbati pacem sine uespera.
Omnis quippe iste ordo pulchērim⁹ rez ualde bonaz
modis suis pactis trāsiturus est: & mane quippe in eis
factum est & uespera. Dies autem septimus sine uespe
ra est nec habet occasum quia sanctificasti eum ad p
mansionem sempiternam ut id quod tu post opera
tua bona uald^o quāuis ea q̄et⁹ feceīs r̄geuisti septio die
h̄ p̄loq̄t nob uox libri tui q̄ & nos post opa n̄ra idō
bona ualde q̄a tu nobis ea donasti sabbato uite etne.

Requescam⁹ i te etiā . Tūc ei sic requiesces i nobis quēad
modū nūc oparis i nobis: & ita erit illa requies tua per
nos quēadmodū sunt ista opa tua p nos . Tu autē dñe
semp oparis & semp requiescis nec uides ad tēpus nec
oparis ad tēpus nec moueris ad tēpus nec requiescis ad
tēpus: & tñ facis & uisiones tēporales & ipa tēpora &
quetē ex tēpore . Nos itaq; ista que fecisti uidem⁹ quia
sunt: tu autē qā uides ea sunt . Et nos foris uidemus
quia sūt & itus qā bona sūt: tu autē ibi uidisti facta ubi
uidisti faciēda . Et nos alio tēpore moti sumus ad bñfa
ciēdū postea quā cōcepit de spiritu tuo cor nostrū: p
ori autē tēpore ad male faciēdū mouebamur deserē
tes te: tu uō de⁹ summe bone nūquā cessasti bñfacere .
Et sūt qdā opa nra ex munē qdē tuo sed n̄ sempit̄na .
Post illa nos requeturos i tua grādi sanctificatione spe
ram⁹: tu autē bonū nullo idigens bono semp quēt⁹ es:
qm̄ tua qes tu ipse es . Et hoc itelligē q; hominū dabit
homini q; angelus angelo quis angelus homini? A te
petatur in te queratur ad te pulset: sic sic accipiet sic i
uenietur sic aperietur: . AMEN .

AVRELII AVGVSTINI CONFESSIO /
NVM TERTIVS DECIMVS ATQVE
VLTIMVS LIBER EXPLICIT .

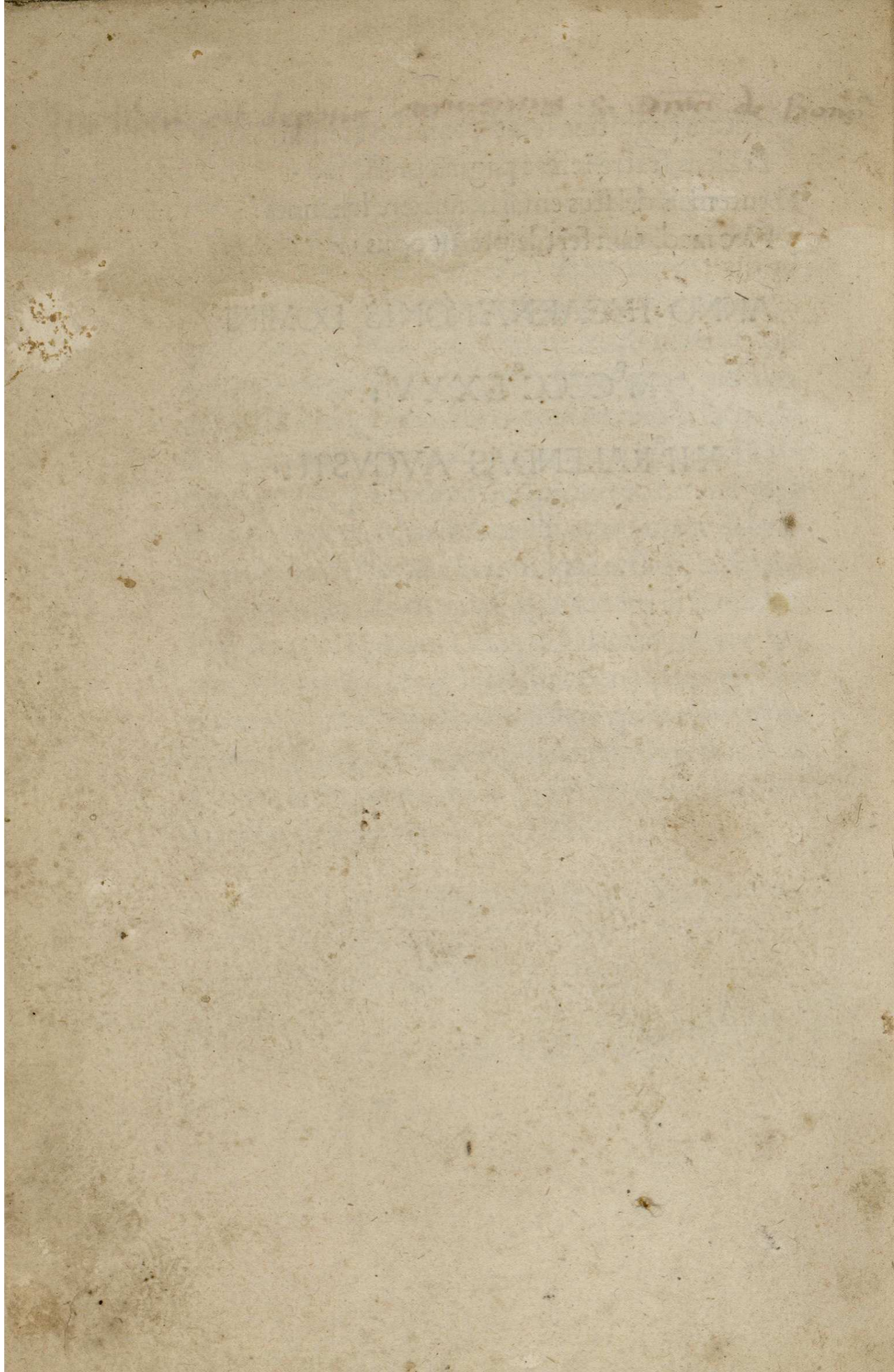
DEO GRATIAS .

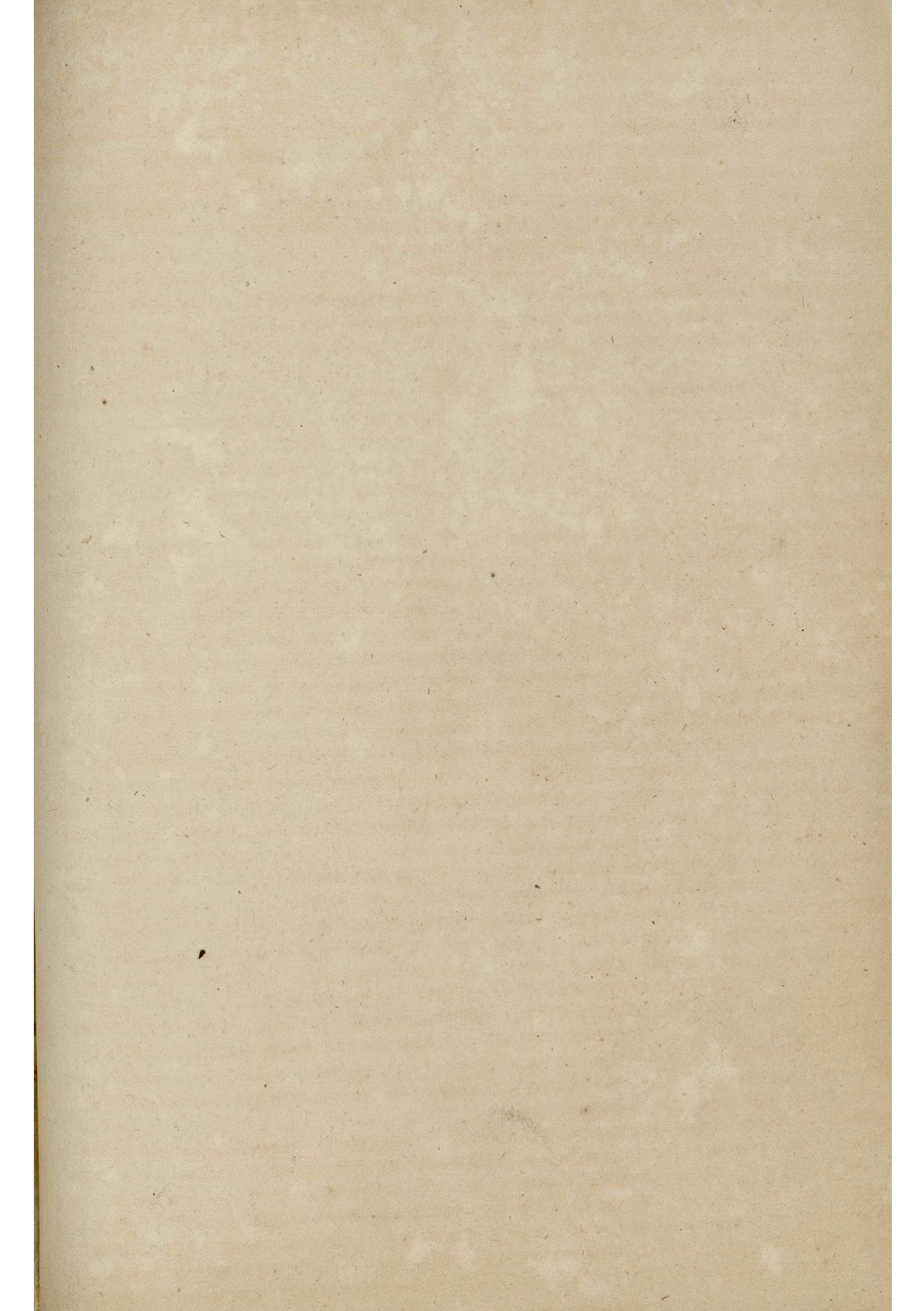
Q^uæ lætum augustina ferat confessio foetum
Præsens fratre refert pagina pressa suo.
Theutonicis delatus enim bonus ære Iohannes
Hoc mediolani fertile pressit opus. ✓

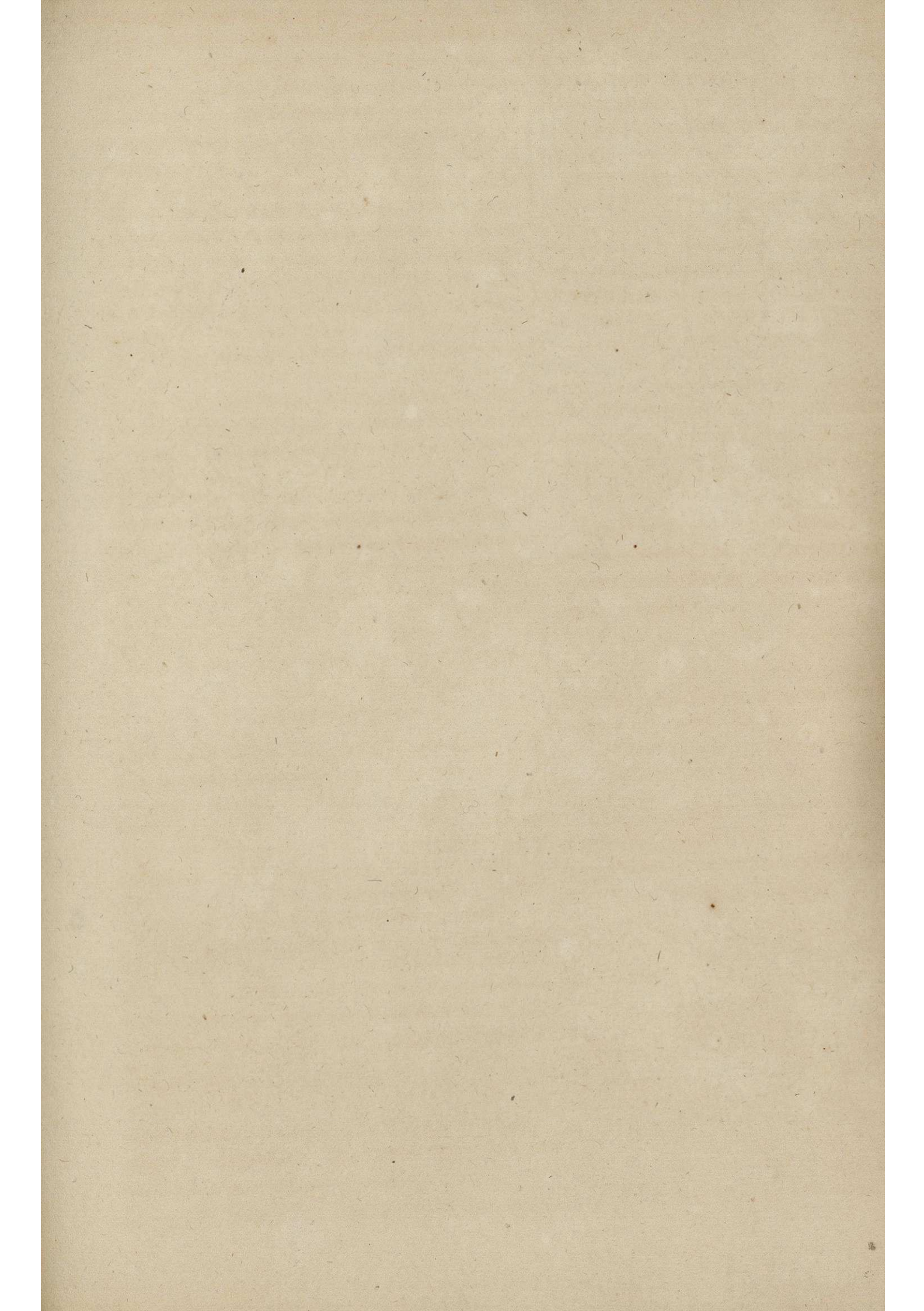
ANNO INCARNATIONIS DOMINI

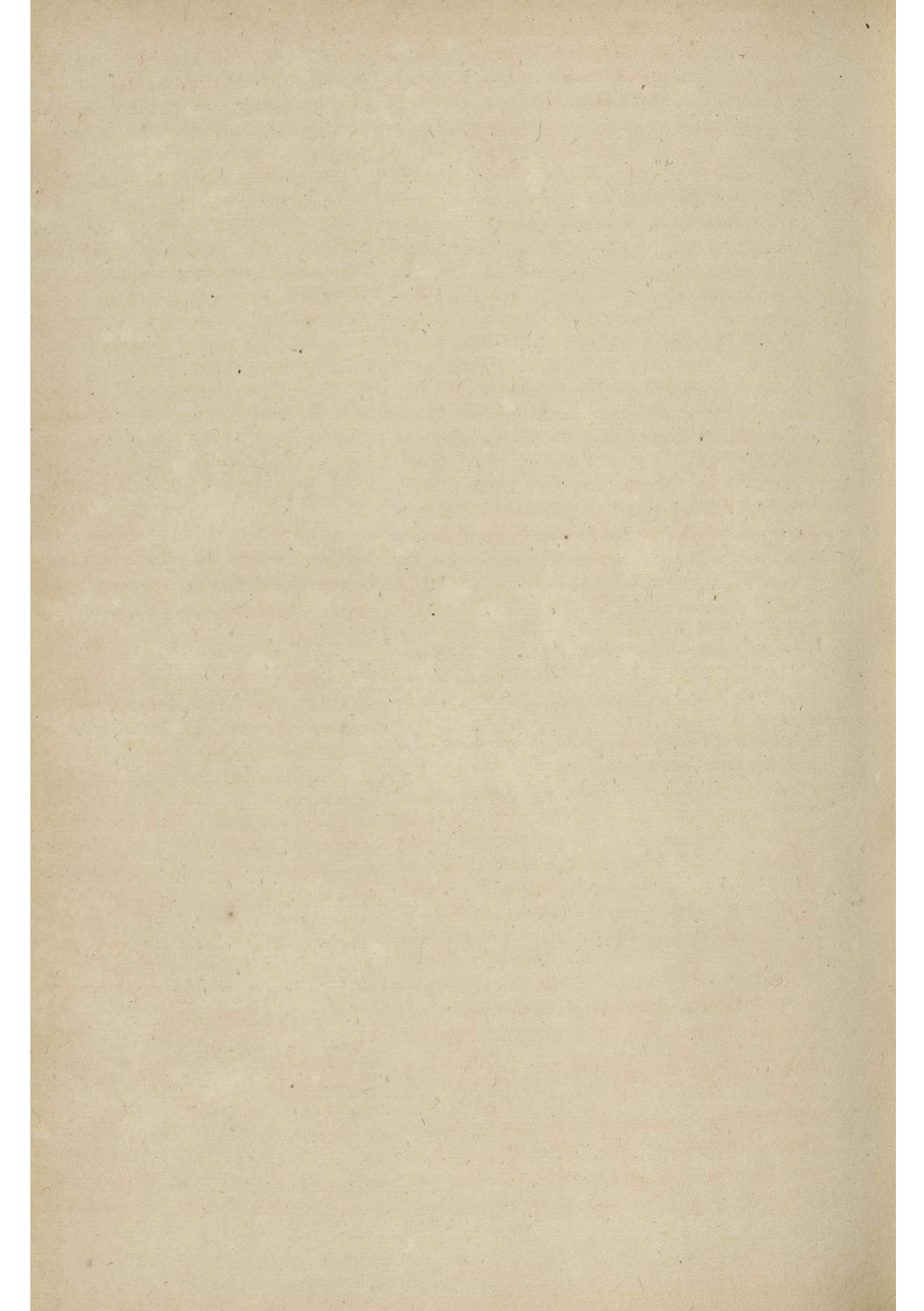
M^oCCCC^oLXXV^o:

XII° KALENDAS AVGVSTI:.

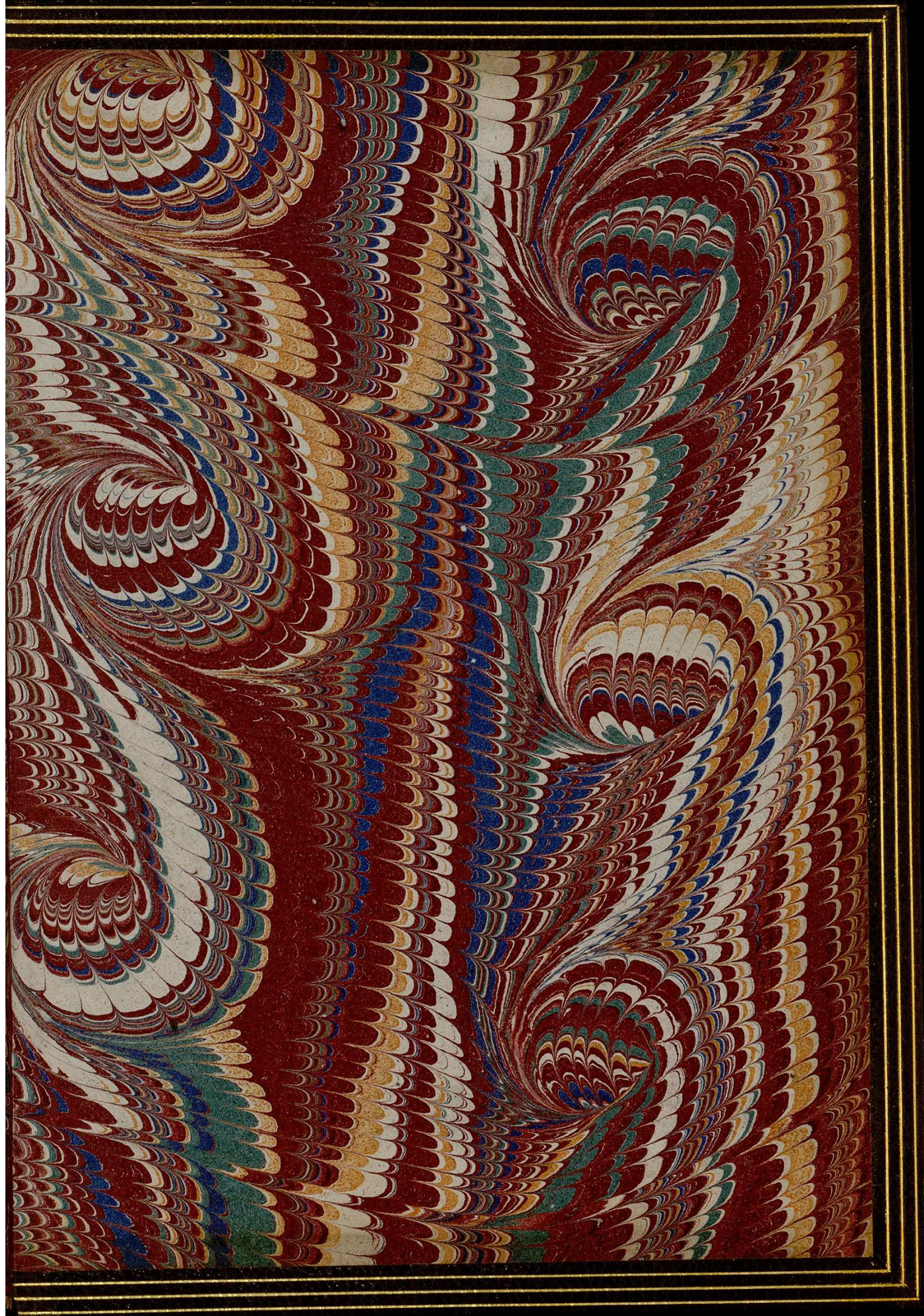

BIBLIOTHECA

Vol.

60

AVR. AVGVSTINI

CONFESSIONVM

LIBER

MEDIOLANI

1475

4559